

**ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสิน
ที่ธนาคารออมสินสาขารีนพลาซ่าวังหิน**
**FACTORS RELATING TO CONSUMERS AFFECTING DECISION TO PURCHASE LOTTERIES
AT GOVERNMENT SAVINGS BANK GREEN PLAZA WANG HIN BRANCH**

พัชรา หรั่งแวก¹, กมลรัตน์ พูลสระคู¹, อธิสุดา มุสิกาวงษ์¹, อีรววัฒน์ ช่างสุวัฒน์¹,
มนัสวี โมลานิล¹, พิมพ์ภา ใจมุข², อลิสา ประมวลเจริญกิจ³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขารีนพลาซ่าวังหิน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือลูกค้าที่ซื้อสลากออมสินและใช้บริการธนาคารออมสิน สาขารีนพลาซ่าวังหิน จำนวน 110 คน สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อด้านผลิตภัณฑ์ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขารีนพลาซ่าวังหิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่สะท้อนถึงความต้องการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินในระดับที่เพิ่มมากขึ้นและให้ความสำคัญในการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ

คำสำคัญ : ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์, การตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสิน สาขารีนพลาซ่าวังหิน

Abstract

The objectives of the study were research showed that demographic factors relating to demographic consumers affecting decision to purchase Lotteries at Government Savings Bank Green plaza Wang Hin Branch. The sample used in this study was consumers to purchase Lotteries at Government Savings Bank Green plaza Wang Hin Branch. The population of received a total of 110 responses. The statistics used of descriptive statistics and inferential statistics, Multiple Linear Regression at the statistical significance level 0.05.

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิชาการเงินการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

² อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรการเงินการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

The results of research showed that demographic factors had positive correlations for product, personnel and physical characteristics to decision to purchase Lotteries at Government Savings Bank Green plaza Wang Hin Branch. This may be of demographic factors that stimulate incentives of impact the increasing level of affecting decision and the importance of deciding to Purchase Lotteries in personnel products. And physical characteristics.

Keywords: Demographic Factors, Purchase Lotteries at Government Savings Bank Green plaza Wang Hin Branch

1. บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสลากออมสินเป็นทางเลือกหนึ่งในการออมเพื่อการลงทุนในธนาคาร แต่ก็มีอีกปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนแนวโน้มของสถานการณ์ปัจจุบันคือหนี้ครัวเรือน รายจ่ายที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการออมทั้งระบบ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริการการเงินส่วนบุคคลให้รู้จักการออมใช้จ่ายอย่างเพียงพอเพื่อที่ช่วยลดปัญหาหนี้สินและบริหารเงินออมเพื่อวางแผนการใช้หลังเกษียณอายุอย่างพอเพียง (ครองขวัญ รอดหมวน, 2561) รูปแบบการออมมีหลากหลายรูปแบบเช่นเงินฝากประจำ ผลตอบแทนทางการเงินที่ออกในรูปแบบเป็นการเก็บออมหรือกองทุน/หุ้น สลากออมทรัพย์ที่สร้างผลตอบแทนได้สูงกว่าเงินฝากประจำ การออมในอสังหาริมทรัพย์ก็เป็นทางเลือกหนึ่ง โดยทั่วไปการออมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีการบริหารรายได้มากกว่ารายจ่ายจึงเหลือออกมาเงินออมให้กับบุคคลและวางแผนการออมทำให้เกิดความมั่นคงในอนาคตการออมยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นรากฐาน และการกำหนดการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อช่วยสนับสนุนการลงทุนของประเทศและการจ้างงานและยังส่งเสริมความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและลดความผันผวนทางเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้ามถ้าการออมในระดับสูงสะท้อนถึงประเทศโดยไม่ต้องหวังพึ่งแหล่งเงินทุนภายนอกประเทศอย่างไรก็ตามสลากออมสินเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญในการออมเงิน เนื่องจากมีความเสี่ยงต่ำและยังมีสิทธิได้ลุ้นรางวัลอีกด้วยทั้งนี้สถาบันการเงินก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภค (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2562)

ดังนั้นสลากออมมีความเหมาะสมสำหรับลูกค้าและเป็นรูปแบบหนึ่งของการออมเงินในรูปแบบผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดพร้อมมีสิทธิลุ้นรางวัลทุกเดือน จะเห็นได้ว่าข้อดีของสลากออมสิน เป็นหลักประกันการกู้เงิน อีกทั้งยังสามารถเป็นหลักประกันในการค้าประกันสัญญาการก่อสร้าง สัญญาการว่าจ้างต่าง ๆ ได้อีกด้วย (มัตติกา บุญเป็ง, 2557) ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความมั่นคงในอนาคตแต่ยังสามารถทวีเงินออมของประชาชนที่มีโชคให้สูงขึ้น โดยผู้ฝากมีสิทธิลุ้นรางวัลสลากออมสินในรูปแบบของ “สลากออมสินสามัญ” ต่อมาธนาคารได้ทำการพัฒนาปรับปรุงการออกจำหน่าย “สลากออมสินพิเศษ” และธนาคารได้ปรับปรุงเงื่อนไข เงินรางวัล ราคา รวมถึงอายุของสลากออมสินพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ (ธนาคารออมสิน, 2563)

ทั้งนี้เนื่องจากลูกค้าแต่ละคนมีพฤติกรรมการตัดสินใจในการเลือกซื้อสลากออมสินและปัจจัยต่าง ๆ ในการออมเงินที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งส่งผลสะท้อนไปถึงการตัดสินใจซื้อสลากออมสินของลูกค้าเพื่อบริหารและวางแผนการเงินส่วนบุคคล และเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการออมเงิน ผู้ศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาการเงินการธนาคารจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขารีนปลาช้างวังหิน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงกลยุทธ์และพัฒนาของผลิตภัณฑ์สลากออมสินสาขารีนปลาช้างวังหิน ให้มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และยังเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเพื่อให้ธนาคารออมสินสามารถยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางสภาวะการแข่งขันของระบบสถาบันการเงินได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

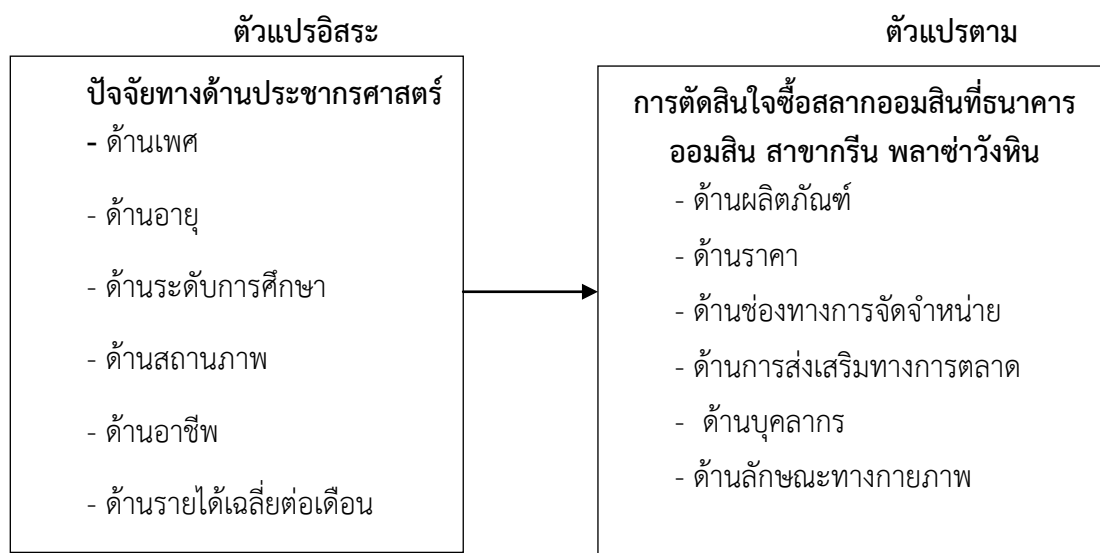
เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขารีน ปลาช้างวังหิน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ ลูกค้าธนาคารออมสินสาขารีนปลาช้างวังหิน ลูกค้าที่ซื้อสลากออมสินและใช้บริการธนาคารออมสิน สาขารีนปลาช้างวังหิน จำนวน 110 คน ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite Population) โดยใช้สูตรของ Cochran (1953) อ้างใน อภินันท์ จันตะณี, (2550) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คาดคะเนผู้ที่ตอบแบบสอบถามอยู่ที่จำนวน 140 คน แต่ผลปรากฏว่า มีกลุ่มประชากรที่ได้ตอบแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์จำนวน 110 คน ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มประชากรทั้งหมดนั้นมาวิเคราะห์ผลเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล คือข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งข้อมูลที่ได้ประกอบด้วย ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้บริการมีปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขารีน ปลาช้างวังหิน ด้วยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระตัวแปรตาม

3.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีน พลาซ่าวังหิน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือลูกค้าที่ซื้อสลากออมสิน สาขากรีนพลาซ่าวังหิน ในเขตกรุงเทพมหานคร วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยจำนวนประชากรที่ตอบแบบสอบถาม 110 คน

1. ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย 2 ตัวแปร มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วยด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านรายได้ในแต่ละเดือน เป็นต้น

1.2. ตัวแปรตาม คือการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสิน สาขากรีนพลาซ่าวังหิน ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ เป็นต้น

2. ขอบเขตด้านประชากร สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่ซื้อสลากออมสินและใช้บริการธนาคารออมสิน สาขากรีนพลาซ่าวังหิน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในช่วงเดือน มีนาคม 2564 ถึง เมษายน 2564 รวมระยะเวลาทั้งหมด 2 เดือน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีน พลาซ่าวังหิน โดยจัดทำเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด แบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple Choices)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสิน สาขากรีน พลาซ่าวังหิน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ โดยวัดระดับความคิดเห็นเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับของ ลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็น

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ลักษณะดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการซื้อสลากออมสินและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทความวารสาร รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการรวมทั้งข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยนำทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้อ้างอิงในการอภิปรายผลการศึกษา

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการทำข้อมูล

โดยนำข้อมูลแบบสอบถามที่รวบรวมที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 110 ชุด นำแบบสอบถามมาตรวจสอบข้อมูล (Editing) โดยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์และจากนั้นคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ และนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทำการเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลข (Coding) โดยนำแบบสอบถามที่ถูกต้องและสมบูรณ์นำมาลงรหัสไว้ เพื่อนำบันทึกและประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และใช้ค่าร้อยละ (Percentage) Descriptive Statistics (Inferential Statistics

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งเครื่องมือในการวิเคราะห์

ผลทางสถิติโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล กับตัวแปรตาม คือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสิน

4. ผลการศึกษา

4.1. ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีน พลาซ่าวังหิน

Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.617	0.196		8.258	0.000
ด้านผลิตภัณฑ์	0.133	0.064	0.311	2.090	0.039*
ด้านราคา	-0.080	0.081	-0.180	-0.996	0.322
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	-0.073	0.064	-0.158	-1.136	0.259
ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	0.037	0.066	0.075	0.559	0.577
ด้านบุคลากร	0.303	0.074	0.641	4.109	0.000**
ด้านลักษณะทางกายภาพ	-0.243	0.073	-0.511	-3.318	0.000**
R ²	0.187				
N	110				

a Dependent Variable: ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์

** ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99%

* ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95%

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการทดสอบแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีน พลาซ่าวังหิน ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่ความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านผลิตภัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.039 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95% ส่วนด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.000 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99% และด้านลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.000 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99%, R Square เท่ากับ 0.187 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีนพลาซ่าวังหินนั้นหมายความว่า

ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีน พลาซ่าวังหินในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ

5. สรุปผล

จากผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินด้านผลิตภัณฑ์นั้น แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์สลากออมสินสามารถตอบสนองการลงทุนและความต้องการของลูกค้าอย่างสูงสุดเพื่อการออมในระยะยาว และสร้างความมั่นคงทางการเงินก่อนที่ผู้ซื้อจะเลือกซื้อสลากออมสินต้องมีการศึกษาค้นหาข้อมูล ประเมินทางเลือก ผู้ซื้อสลากออมสินให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ของธนาคารที่มีความเหมาะสมมีการส่งเสริมการตลาด เช่น การลุ้นรางวัลพิเศษ รถยนต์ ทองคำ และที่สำคัญต้องการเสี่ยงโชคแบบเงินต้นยังคงอยู่และยังได้รับดอกเบี้ยเมื่อครบกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) ที่ได้อธิบายถึงแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคว่าพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านผลิตภัณฑ์ การซื้อ การประเมินทางเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ เมืองอินทร์ (2543) พบว่าสลากออมสินที่มีจำนวนการออกรางวัลมากที่สุดและให้ผลตอบแทนสูงสุด มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสลากออมสิน เช่นเดียวกับงานวิจัย (Kotler, 2012) อธิบายว่าขั้นตอนในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอนในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ คือ การรับรู้ถึงปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการซื้อผลิตภัณฑ์จริง ๆ

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินด้านบุคลากร แสดงให้เห็นว่าถ้าลูกค้าให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านบุคลากรเพิ่มขึ้นจึงสะท้อนการตัดสินใจในการเลือกซื้อสลากออมสินในด้าน การรับรู้ถึงความต้องการเพิ่มขึ้น เนื่องจากธนาคารออมสินควรมีอบรมพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการลูกค้าให้มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในเรื่องสลากออมสินและเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งมารยาท บุคลิกภาพ ความน่าเชื่อถือในการบริการต่อลูกค้าให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์ (2546) อธิบายว่าบุคลากรหรือผู้ให้บริการ คือบุคคลที่สำคัญในการทำหน้าที่รับผิดชอบในการติดต่อสื่อสาร แนะนำที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการและทำการเสนอขายจนถึงจุดใจให้ผู้ใช้บริการเกิดความต้องการในการตัดสินใจใช้บริการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองอุไร วรรณโก (2547) พบว่าผู้ใช้บริการมีทัศนคติในภาพรวมของการให้บริการของธนาคารอยู่ในเกณฑ์ดี ของด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรและด้านอาคารสถานที่ แต่ในขณะเดียวกันการให้บริการกระบวนการ และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินด้านลักษณะทางกายภาพนั้น หมายความว่าถ้าลูกค้าให้ความสำคัญกับด้านลักษณะทางกายภาพเพิ่มขึ้นจะมีการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินใน

ด้านกายภาพในระดับที่เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านทำเลที่ตั้งสาขาของธนาคาร การเดินทางได้สะดวก ที่นั่งสำหรับรองรับการบริการที่เพียงพอ บรรยากาศในธนาคารปลอดโปร่ง เย็นสบาย ที่จอดรถสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เนื่องจากธนาคารออมสินควรมีการให้บริการกับลูกค้าอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐ ยงวัฒนา (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสลากดิจิทัลของธนาคารออมสินในกรุงเทพมหานครพบว่าอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสลากดิจิทัลของธนาคารออมสินในกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือด้านกระบวนการรองลงมาคือด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัย ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์ (2546) อธิบายเกี่ยวกับการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ โดยการสร้างคุณภาพโดยรวม (Total quality management: TQM) เป็นการแสดงให้เห็นคุณภาพของการบริการต้องพัฒนาลักษณะทางกายภาพ และรูปแบบการให้บริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างคุณค่าให้กับผู้ใช้บริการ

6. ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยธนาคารออมสินควรเลือกผลิตสลากออมสินพิเศษประเภท 3 ปีมากกว่าเดิม เพื่อดึงดูดให้กลุ่มลูกค้าหันมาลงทุนมากขึ้นส่งผลให้มูลค่าเงินฝากของธนาคารออมสินก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน และธนาคารออมสินควรมีการประชาสัมพันธ์ หรือแจ้งข้อมูลข่าวสาร ถึงความสำคัญของการซื้อสลากออมสิน ทั้งในด้านส่งเสริมพฤติกรรมการออมเงินส่วนบุคคล และผลตอบแทนจากการออมในรูปแบบสลากออมสิน เป็นการออมระยะยาวเพื่อใช้ในอนาคตธนาคารออมสินควรให้ความสำคัญกับลูกค้าอย่างเท่าเทียมกันด้วยการดูแลลูกค้าที่ต้องการซื้อสลากออมสิน แนะนำข้อมูลที่ชัดเจนในเรื่องผลตอบแทนที่ได้จากการซื้อสลากออมสิน ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสลากออมสิน เพราะได้รู้ถึงผลตอบแทนและความคุ้มค่าที่จะได้รับธนาคารออมสินควรมีการให้บริการหลังการขาย โดยธนาคารออมสินควรมีช่องทางในการซื้อสลากออมสิน และช่องทางตรวจสอบการรับเงินรางวัล เช่น ตรวจสอบผ่านแอปพลิเคชัน My Mo (Mobile Banking) หรือผ่านเว็บไซต์ธนาคาร เนื่องจากธนาคารปิดให้บริการเร็วเกินไป

นอกจากนี้สำหรับการวิจัยในอนาคต จากการศึกษาครั้งนี้ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่กว้างขึ้น เช่น ลูกค้าธนาคารออมสินในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม และศึกษาปัจจัยในด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม รวมถึงด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สลากออมสินพิเศษ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้ได้มากที่สุดควรศึกษาปัจจัยด้านความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสิน และควรมีช่องทางการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้นและสะดวกต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสิน

บรรณานุกรม

กนกวรรณ เมืองอินทร์. (2543). **พฤติกรรมการซื้อขายสลากออมสินของลูกค้านักออมสินในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ. ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์) เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ครองขวัญ รอดหมวน. (2561). **พฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่**. สืบค้นวันที่ 21 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/15886>

ณัฐ ยงวัฒนา. (2562). **ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7P's). สาขาการจัดการตลาด**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

ธนาคารออมสิน. (2562). **สลากออมสิน** (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2564. <https://www.gsb.or.th/personal/gsb-salak/>,

ธนาคารออมสิน. (2563). **ประวัติสลากออมสิน**. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2564. <https://www.gsb.or.th/personal/gsb-lottery-history/>,

มัตติกา บุญเป็ง. (2557). **พฤติกรรมและความพึงพอใจของลูกค้าในการซื้อสลากออมสินพิเศษจากธนาคารออมสินสาขาสารภีจังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เรืองอุไร วรธนโก. (2547) **การประเมินการให้บริการของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด(มหาชน) สาขาตลาดตามทัศนะของผู้ใช้บริการ**. มหาวิทยาลัยบูรพา: ชลบุรี. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/BUU.res.2004.13

ศิริวรรณ เสรีรัตน์.(2541).**การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร

อภิรักษ์ จันทะนี. (2550). **สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techiques*. New York : **John Wiley & Sons**. Inc

Kotler, P. & Keller, K. L. (2012). **Marketing management** (12th ed.). Edinburgh Gate: Pearson Education.

รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์

Student Moral Ethics Promotion Project Assessment Report

Saklasutheera – upatam School

ชลารักษ์ สายอุทัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ 1) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 2) เพื่อประเมินกระบวนการ (Process) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 3) เพื่อประเมินผลผลิต (Output) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และ 4) เพื่อประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ปีการศึกษา 2561 ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นสูง ครู ผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบและแบบสรุปมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ โดยใช้รูปแบบประเมินไอโป (IPOO) พบว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินผลผลิต (Output) พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผลการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 สูงกว่าปีการศึกษา 2560 ร้อยละ 21.58 โดยสรุปคือ ผลจากการจัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ส่งผลให้ระดับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์สูงขึ้น

คำสำคัญ การประเมินโครงการ, การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ABSTRACT

This study had 3 objectives: 1) to assess the inputs of the student morality promotion project; 2) to assess the process of the student morality promotion project; 3) to evaluate the output of the moral promotion project. and 4) to assess the outcomes of the Student Moral Ethics Promotion Program. Population and sample are persons involved in the educational management of Saklasutheera – upatam School in Academic Year 2018, i.e. the Board of Education, Teachers, Parents. The tools used for data collection were a questionnaire and a summary form for

basic education standards. Assessment results of the project to promote morality and ethics of students Saklasutheera – upatam School Using the IPOO model, it was found that the input assessment had a high level of evaluation. The results of the process evaluation were at a high level of practice average. The results of product evaluation (Output) found that the desirable characteristics of students passed the specified criteria. The results of product evaluation (Output) found that the desirable characteristics of students passed the specified criteria. The results of the assessment results (Outcome) the quality assessment according to basic education standards for the academic year 2019 was 21.58% higher than that of the 2017 academic year. Sakhalasutthiera Upatham School As a result, the level of basic education standards quality of learners Sakhalasutthiera Upatham High School

Keyword: Project evaluation, moral and ethical promotion

1. บทนำ

กว่าสี่ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การศึกษาและสิ่งแวดล้อม เป็องหลังของการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ได้ทิ้งปัญหาที่หมักหมมจนยากที่จะเยียวยาแก้ไข อีกสิ่งหนึ่งที่หายไปพร้อมกับความเจริญทางวัตถุที่เข้ามาแทนที่ คือ คุณธรรม จริยธรรมของผู้คน (นุรมาน จินตารา, 2557: 31 – 32)

สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอหรือขาดการใช้วิจารณญาณกลั่นกรอง จะเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหา มากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 40)

จากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้มีอิทธิพลต่อกระแสวัฒนธรรมไทย ที่กลุ่มวัยรุ่นไทยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งด้านการกิน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม โดยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้โดยไม่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของวัยรุ่นไทย แผ่ขยายเข้ามาสู่วิถีชีวิตชุมชนและนักเรียนในวัยเรียนอย่างมาก (ปรเมษฐ์ สีหะวงศ์, 2554: 14) นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การแข่งขัน การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในสังคม ทำให้คุณธรรมจริยธรรม อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในสังคมลดลงไป การศึกษาและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม จึงเป็นสิ่งสำคัญในการหล่อหลอมขัดเกลาจิตใจของเยาวชนไทยให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะเป็นความหวังอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติในอนาคต (สุวัฒนา อิทธิวิศกุล, 2558: ออนไลน์)

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ปรับเปลี่ยนการพัฒนาคนและพัฒนาสังคมให้เจริญตามไปด้วย เมื่อพิจารณาเห็นว่าพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของคนไทย สังเกตเห็นได้จากการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยมีการแสดงความเคารพ ต่อกัน เช่น การไหว้ รวมไปถึงการทำบุญใส่บาตร การสวดมนต์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการที่คนไทยนับถือพระพุทธศาสนานั้นเอง พระพุทธศาสนานอกจากจะมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยเราแล้ว ยังมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยและการศึกษา การศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดอันนำไปสู่การศึกษาที่ยั่งยืน หากเป็นการศึกษาที่ดำเนินการไปสู่การยึดติด ยึดมั่น การสะสมการเพิ่มพูนความเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้น หากการศึกษาสามารถให้เกิดการเรียนรู้ที่จะลด ละ เลิกสิ่งที่จะทำให้ลายความเป็นมนุษย์ลงไปได้ ก็จะเป็นการศึกษาที่เป็นสาระแก่นสารแห่งการเข้าถึงความยั่งยืนได้

สถานศึกษาในปัจจุบัน จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม เนื่องจากคุณธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความสงบสุขและความเจริญ ทั้งนี้ควรปลูกฝังรากฐานอันดีงามของจิตใจ ช่วยเสริมคุณค่าให้นักเรียนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของชาติต่อไป ในการนี้สถานศึกษาควรเพิ่มพูนความรู้ด้านคุณธรรม รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นผู้ซึ่งรู้จักยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมนำชีวิต พร้อมอุทิศตนเพื่อประเทศชาติ ช่วยกันพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการช่วยนำพาประเทศชาติบ้านเมืองให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความเจริญอย่างมั่นคงสืบไป (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555: 12)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้รายงานซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ได้บริหารจัดการงานตามภารกิจ โดยได้กำหนดนโยบายในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด มีกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนตามความต้องการอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จึงได้ริเริ่มโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างรอบด้าน ผู้รายงานได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม จึงได้ประเมินผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ซึ่งจะได้ข้อมูล

สารสนเทศที่ครอบคลุมในทุกประเด็น ที่ทำให้ผู้รายงานและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์
- 2) เพื่อประเมินกระบวนการ (Process) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์
- 3) เพื่อประเมินผลผลิต (Output) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์
- 4) เพื่อประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์

3. วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการนี้ ประเมิน 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input)

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินกระบวนการ (Process) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในการประเมินกระบวนการ (Process) และแบบสรุปผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินผลผลิต (Output) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ส่วนที่ 4 ผลการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ใช้แบบสรุปมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ผลการศึกษา

1. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32$, $\sigma = 0.77$) ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ มีค่าเฉลี่ยระดับ

การปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.75$) ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.73$) ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.18$, $\sigma = 0.86$) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.68$) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.68$)

2. ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธิดาอุปถัมภ์ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.81$) ด้านการวางแผน (P) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.72$) ด้านการดำเนินการตามแผน (D) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.41$, $\sigma = 0.81$) ด้านการตรวจสอบ (C) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.79$) ด้านการปรับปรุงแก้ไข (A) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.11$, $\sigma = 0.91$)

3. การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธิดาอุปถัมภ์ด้านผลผลิต (Output) พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาขาสุทธธิดาอุปถัมภ์ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีร้อยละรวมเฉลี่ยที่ประเมินได้ 94.86 ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.47$) รองลงมาคือ ด้านรักความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.59$) และด้านซื่อสัตย์สุจริต มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.53$) ส่วนด้านที่มีผลการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านอยู่อย่างพอเพียง มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.64$)

4. ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ (Outcome) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธิดาอุปถัมภ์ โดยศึกษาผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 เทียบกับก่อนการดำเนินโครงการในปีการศึกษา 2560 มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนสูงขึ้น ร้อยละ 12.46 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสูงขึ้น ร้อยละ 8.79 โดยด้านที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.76$, $\sigma = 0.44$) รองลงมาคือ ด้านที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.46$) และด้านที่ 2 ซื่อสัตย์ สุจริต มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.59$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 8 มีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในระดับมาก ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.69$)

5. บทสรุป

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาภรณ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (μ เรียงลำดับระดับการปฏิบัติ คือ ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านระยะเวลาในการดำเนินงานและด้านงบประมาณ ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับระดับการปฏิบัติ คือ การวางแผน (P) การดำเนินงานตามแผน (D) การตรวจสอบ (C) และการปรับปรุงแก้ไข (A) ด้านผลผลิต (Output) ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทยและ 8. มีจิตสาธารณะ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีร้อยละรวมเฉลี่ยที่ประเมินได้ 94.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกด้าน โดยด้านที่สูงที่สุดคือมีวินัย รองลงมาคือ มีจิตสาธารณะ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และซื่อสัตย์สุจริต ผลการประเมินด้านผลผลิต (Output) มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านรักความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ 1 รักชาติ ศาสน์ ใฝ่เรียนรู้ ส่วนการมีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ด้านผลลัพธ์ (Outcome) มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสูงขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรปรับปรุงอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมต่อการดำเนินโครงการ
- 2) โรงเรียนควรนำผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการดำเนินการ ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างมีขั้นตอน ศึกษาสภาพแวดล้อมในกระบวนการดำเนินโครงการ เพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน จัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและชัดเจนตามแผนงาน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการและตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- 3) การส่งเสริมกิจกรรมด้านจิตอาสา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประสบความสำเร็จ
- 4) ควรปรับปรุงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านอยู่อย่างพอเพียงให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการประเมินครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในเชิงคุณภาพ
2. ควรมีการศึกษาการประเมินโครงการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานสามารถทำงานกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีกับอาชีพที่สุจริตจำเป็นตามหลักสูตร

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสภาวะทางสังคม ภาวะสังคมไทยไตรมาส 4 และภาพรวมปี 2551. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 6: 40.
- นุรมาน จินตารา. 2557. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิชาการ ป.ป.ช. 7 (มกราคม): 31 – 32.
- รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. 2555. รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวัฒนา อธิวิศวกุล. 2558. คุณธรรมจริยธรรม นำเด็กไทยให้สมบูรณ์[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=216>
[20 เมษายน 2558]

มาตรการและกลไกการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Measures and Mechanisms to Prevent Corruption in the Local Government Organization

วชิรวัชร งามละม่อม
Wachirawachr Ngamlamom^๑

บทคัดย่อ

จากการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนับเป็นมหันตภัยร้ายที่หยั่งรากลึกในสังคมไทย มาเป็นเวลานานหลายรูปแบบ และหลากหลายลักษณะ ซึ่งสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การปกครอง และฉุดรั้งการพัฒนาประเทศ จำกัดขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ ซึ่งในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม กลยุทธ์ ระบบทักษะ การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารจัดการ ตลอดจนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องตระหนักและร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกำจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย

คำสำคัญ : มาตรการการป้องกัน, การคอร์รัปชัน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The analysis revealed that the problem of corruption is a serious threat that has been deeply rooted in Thai society for a long time, taking many forms and characteristics. Which damages the country in terms of economic, political, social, governance, and inhibits the development of the country limiting their ability to compete with other civilized countries which at present has continued to escalate Therefore, corruption in local government organizations requires a study of social infrastructure, strategies, systems, skills, human resource management. And management as well as reform the law and the judicial process to be modern, fair and in line with international regulations or international agreements. All sectors must be aware and cooperate in preventing and suppressing corruption. And eliminating corruption problems in local government organizations completely from Thai society.

Keywords : Preventive Measures, Corruption, Local Government Organization

๑. บทนำ

ปัจจุบันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยถือเป็นปัญหาเรื้อรังที่นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและส่งผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลต่อความมั่นคง

^๑ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ของชาติที่เป็นปัญหาลำดับต้นๆ ที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เนื่องจากเกิดขึ้นทุกภาคส่วนในสังคมไทย เช่น ภาครัฐการเมือง และหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกมองจากภายนอกกว่าเป็นองค์กรที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุดและมักจะปรากฏข่าวการทุจริตตามสื่อและรายงานของทางราชการอยู่เสมอ ซึ่งได้ส่งผลสะท้อนต่อกระแสการกระจายอำนาจและความศรัทธาต่อระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันมีผลในเชิงลบต่อสังคมโดยรวม สอดคล้องกับการจัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index: CPI) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินการทุจริตคอร์รัปชันทั่วโลกที่จัดโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) ประกาศเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔ พบว่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทยปี ๒๕๖๓ ได้คะแนน ๓๖ คะแนนจากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน เท่ากับปี ๒๕๖๒ อยู่ในอันดับที่ ๑๐๔ จากประเทศที่เข้าร่วมประเมินทั้งหมด ๑๘๐ ประเทศ (ลดลง ๓ ลำดับ) อยู่ในอันดับที่ ๑๙ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจากประเทศที่เข้าร่วมประเมินทั้งหมด ๓๑ ประเทศ (เพิ่มขึ้น ๑ ลำดับ) และอยู่ในอันดับที่ ๕ ในภูมิภาคอาเซียนจากประเทศที่เข้าร่วมประเมินทั้งหมด ๑๐ ประเทศ (เพิ่มขึ้น ๑ ลำดับ)^๒ การที่ประเทศไทยถูกลดความน่าเชื่อถือเรื่องความโปร่งใสทำให้ถูกลดอันดับจาก ๑๐๑ ไปอยู่อันดับที่ ๑๐๔ นั้นหมายถึงการทุจริตคอร์รัปชันยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาเรื่องของการคอร์รัปชันอยู่ในระดับสูง

แม้ว่าในช่วงระยะที่ผ่านมาประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปราบปรามการป้องกันการทุจริต เช่น การเป็นประเทศภาคีภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (United Nations Convention Against Corruption-UNCAC) พ.ศ.๒๕๔๖ การจัดตั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตขึ้น ๓ ฉบับ แต่ปัญหาการทุจริตในประเทศไทยไม่ได้มีแนวโน้มที่ลดลง สาเหตุที่ทำให้การทุจริตเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทยประกอบด้วยปัจจัยทางด้านพื้นฐานโครงสร้างสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์แนวตั้ง (Vertical Relation) หรืออีกนัยหนึ่งคือพื้นฐานของสังคมอุปถัมภ์ที่ทำให้สังคมไทยยึดติดกับการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะในหมู่ญาติ พี่น้องและพวกพ้อง ยึดติดกับกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม ติดความสบาย ยกย่องคนที่มีเงินและมีอำนาจ คนไทยบางส่วนมองว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติที่ยอมรับได้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตหรือกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมและวัฒนธรรมไทยไปแล้ว ผนวกกับปัจจัยทางด้านการทำงานที่ไม่ได้บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนไว้ด้วยกัน จึงส่งผลให้การทำงานของกลไกหรือความพยายามที่ได้กล่าวมาข้างต้นไม่สามารถทำได้อย่างเต็มศักยภาพ ขาดความเข้มแข็ง ปัจจุบันยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ใช้เป็นฉบับที่ ๓ เริ่มจากปี พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ ที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่มีมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรม เป็นสังคมมิติใหม่ที่ประชาชนไม่เพิกเฉยต่อการทุจริตทุกรูปแบบ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์

^๒ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔), หน้า ๑-๔๑.

การดำเนินงานหลักออกเป็น ๖ ยุทธศาสตร์^๓ คือ (๑) สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต (๒) ยกกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริต (๓) สกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบาย (๔) พัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุก (๕) ปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริต และ (๖) ยกกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

ดังนั้น กล่าวได้ว่าเพื่อให้การดำเนินการขับเคลื่อนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตบังเกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติเป็นไปตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส สร้างค่านิยม วัฒนธรรมสุจริตให้เกิดในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างยั่งยืนและแท้จริง

๒. ยุทธศาสตร์ และแผนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสังคมไทย

ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยพัฒนาและกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนการดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างต่อเนื่อง สรุปสามารถได้ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน ๖ ด้าน รวมถึงยุทธศาสตร์ที่ ๖ ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นที่ ๖ ที่กำหนดเป้าหมายไว้ว่า ภาครัฐมีความโปร่งใสปลอดการทุจริต และประพฤติมิชอบ ได้แก่ (๑) ประชาชนและภาคีต่างๆ ในสังคมร่วมมือกันในการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบ (๒) บุคลากรภาครัฐยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต (๓) การปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบมีประสิทธิภาพ มีความเด็ดขาด เป็นธรรม และตรวจสอบได้ และ (๔) การบริหารจัดการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบและบูรณาการ^๔

๒. แผนปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบได้กำหนดผลอันพึงประสงค์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ ของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไว้ ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการป้องกัน/เฝ้าระวัง (๒) ด้านการป้องปราม (๓) ด้านการปราบปราม และ (๔) ด้านการบริหารจัดการ^๕

๓. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้ ๑๐ ด้าน อันรวมถึงยุทธศาสตร์ที่ ๖ เรื่องการบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ครอบคลุมเรื่องการลดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของประเทศ และได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่

^๓ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ระยะที่ ๓ (๒๕๖๐-๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๔), หน้า ๕๖.

^๔ ราชกิจจานุเบกษา, ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ว่าด้วยเรื่องการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๑), หน้า ๖๔-๗๑.

^๕ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนปฏิบัติการการป้องกันและต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการขับเคลื่อนคุณธรรม จริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓), หน้า ๑๒๙-๑๔๒.

๓ ไว้คือ เพื่อเพิ่มคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตให้สูงขึ้น โดยใช้แนวทางในการพัฒนา คือ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย การปลูกฝังให้คนไทยไม่โกง การป้องกันการทุจริต และปราบปรามการทุจริต ตลอดจนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ^๖

๔. นโยบายและแผนระดับชาติด้านความมั่นคง พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ ภายใต้นโยบายที่ ๙ เสริมสร้างความมั่นคงของชาติจากภัยทุจริต เพื่อพัฒนาศักยภาพของภาครัฐและส่งเสริมบทบาทและความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนในการรับมือภัยคุกคามทุกรูปแบบที่กระทบกับความมั่นคง ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่ว่า หน่วยงานภาครัฐมีระบบป้องกันและแก้ไขปัญหการทุจริตและประชาชนไม่เพิกเฉยต่อการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ และได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและกลยุทธ์ดำเนินการ ได้แก่ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม การผลักดันการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหการทุจริตและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด และการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินโครงการของภาครัฐ^๗

๕. คำแถลงนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ได้แถลงนโยบายแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนหลัก โดยมีนโยบายหลัก ๑๒ ข้อ และนโยบายเร่งด่วน ๑๒ ข้อ และในส่วนของนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สรุปได้ดังนี้

๑) นโยบายหลักข้อที่ ๑๒ เรื่องการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และกระบวนการยุติธรรมจะดำเนินการ ดังนี้ (๑) มุ่งแก้ไขปัญหการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยจัดให้มีมาตรการและระบบเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ช่วยป้องกันและลดการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและเข้มงวด รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการติดตามและแก้ไขปัญหการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเร่งสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมให้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้องชอบธรรม และสนับสนุนทุกภาคส่วนในการป้องกันและเฝ้าระวังการทุจริตประพฤติมิชอบ และ (๒) มุ่งปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการลงโทษอื่นที่ไม่ใช่โทษอาญาตามหลักสากล

๒) นโยบายเร่งด่วน ๑๒ ข้อ โดยเฉพาะข้อ ๘ การแก้ไขปัญหการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ โดยเร่งรัดการดำเนินมาตรการทางการเมืองควบคู่ไปกับมาตรการทางกฎหมายเมื่อพบผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการเฝ้าระวังการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและเข้มงวด และเร่งดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายเมื่อพบผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ภาครัฐปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยเร็วที่สุด พร้อมทั้งภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและเฝ้าระวังการทุจริตประพฤติมิชอบ^๘

^๖ ราชกิจจานุเบกษา, การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๔), หน้า ๒๗๔.

^๗ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๙), หน้า ๑๔.

^๘ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๖๒), หน้า ๒๙-๓๖.

๓. บทสรุป

๑. ความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การทุจริตในระดับท้องถิ่นในสภาวะการณ์ปัจจุบันเป็นปัญหาที่ต้องดำเนินการป้องกันและแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจในด้านการบริหารงานบุคคล การคลัง การงบประมาณ แยกออกจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาค ทำให้อำนาจการบริหาร อำนาจการตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ ขาดการพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบ และหากผู้ใช้อำนาจหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจนั้นขาดคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อได้รับสิ่งจูงใจต่างๆ ก็พยายามหาช่องทางและบิดเบือนการใช้อำนาจตามครรลองที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคลที่เสนอสิ่งจูงใจให้แต่กลับก่อให้เกิดความเสียหายกับราชการและประชาชน และประเทศชาติ

๒. ลักษณะการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑) การปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ แต่ปฏิบัติโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๒) การละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๓) การปฏิบัติหน้าที่ล่าช้ากว่าเกินสมควร ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

๓. สาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่การทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑) โครงสร้างองค์กร (Structure) กล่าวคือ รูปแบบของการจัดองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผู้บริหาร) เป็นกลุ่มบุคคลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน แม้จะชำระราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำ แต่ก็อยู่ใต้การบังคับบัญชาของผู้บริหาร แต่หากสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากองค์กรวิชาชีพอื่นที่มีความหลากหลายจะสามารถพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องต่างๆ ได้โดยละเอียดรอบคอบ รวมถึงสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งสามารถป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) กลยุทธ์ (Strategy) กล่าวคือ ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดทำแผนพัฒนาสี่ปี มีข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ มีระเบียบกฎหมายต่างๆ เป็นกรอบหรือเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหากมีการปฏิบัติตามกรอบระเบียบกฎหมายโดยเคร่งครัดแล้วการทุจริตคอร์รัปชันก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้

(๓) ระบบ (System) กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามการบิดเบือนกระบวนการหรือขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่ก็อาจเกิดขึ้นได้ และอาจเป็นช่องทางได้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันได้โดยง่าย

(๔) บุคลากร (Staff) กล่าวคือ ทรัพยากรบุคคลนั้นว่ามีความสำคัญมากที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อรับการบรรจุแต่งตั้ง ทั้งพนักงานจ้างและข้าราชการส่วนท้องถิ่น และสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งหากบุคลากรขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดความซื่อสัตย์สุจริต มองเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ จะเกิดการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นได้

(๕) ทักษะ (Skill) กล่าวคือ ในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้บุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน สามารถแก้ไขปัญหาและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกรูปแบบ แต่ปัจจุบันแม้จะมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันก็ยังมีรูปแบบใหม่ๆ มากขึ้น

(๖) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) กล่าวคือ ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการคือผู้นำองค์กรหรือผู้บริหารองค์กร ซึ่งมีหน้าที่ในการป้องกันหรือกำจัดจุดเสี่ยงที่อาจเป็นสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน และเป็นผู้ดำเนินการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนสนับสนุนหรือให้รางวัลแก่พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่สามารถแจ้งข้อมูลจนนำไปสู่การปราบปรามการทุจริตในองค์กรได้ ซึ่งจะทำให้การปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันหมดไป แต่หากผู้บริหารองค์กรปล่อยปะละเลยไม่เอาใจใส่ หรือควบคุมดูแลการบริหารจัดการก็จะส่งผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรได้โดยง่าย

(๗) คุณค่าหรือค่านิยมร่วม (Shared Value) กล่าวคือ การที่บุคลากรในองค์กรขาดความซื่อสัตย์สุจริต ยกย่องคนไม่ดี โดยมีค่านิยมร่วมกันที่ไม่ถูกต้อง ยกย่องคนที่มีเงิน เป็นมหาเศรษฐี คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง แต่เป็นคนที่ไม่สุจริตคอร์รัปชัน ฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยไม่มีการละอายต่อการทำผิด จนทุกคนมองว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติของสังคมจนกลายเป็นมหันตภัยร้ายที่ทำลายประเทศชาติ แต่หากบุคลากรในองค์กรมีค่านิยมที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ยกย่องคนดี ก็จะสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้

๔. แนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑. ปรับปรุงโครงสร้างภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งด้านงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง เสนอให้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างโดยเฉพาะในขั้นตอนการตรวจรับงาน รวมไปถึงการหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาดำเนินการเรื่องจัดซื้อจัดจ้างเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ขายมากจนเกินไป และการบริหารบุคลากรให้มีการลดอำนาจผู้บริหารท้องถิ่น โดยแบ่งอำนาจการบริหารบุคคลออกเป็น ๒ ระดับ กล่าวคือ ให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารระดับปลัดท้องถิ่น รองปลัดท้องถิ่น และหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ นอกจากนั้นเป็นอำนาจการบริหารงานบุคคลของปลัดท้องถิ่น นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการเลือกบุคคลเข้ามาทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาและความรู้ความสามารถตรงกับงานที่ทำ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการทุจริตได้

๒. สร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากภาคประชาชน เช่น การให้ประชาชนรับรู้ข่าวสาร เสริมสร้างบทบาทของภาคประชาชนในการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการจัดให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎระเบียบที่ท้องถิ่นดำเนินการหรือให้มีการจัดทำคู่มือประชาชนมอบให้ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งคู่มือต้องมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาที่ชัดเจน จะทำให้การตรวจสอบภาคประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. ปรับปรุงโครงสร้างภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ปรับปรุงบทบาทของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินให้มีการเพิ่มกำลังคนในการตรวจสอบ รวมถึงการประสานงานกับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลท้องถิ่น เพื่อแสวงหาแนวทางในการตรวจสอบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

โดยสรุป ในประเทศไทยยังมีการทุจริตคอร์รัปชันอยู่มาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สถาบันการเงินและภาพรวมของประเทศมีความน่าเชื่อถือที่ลดลง ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันนั้นไม่ได้เกิดเฉพาะในระดับประเทศ ในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเช่นเดียวกัน ซึ่งปัจจัยสำคัญส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดปัญหานี้คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการขัดกันระหว่าง

ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์สาธารณะ ที่เราเรียกกันว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest) ที่สะท้อนให้เห็นในลักษณะของระบบเครือญาติ พวกพ้อง หรือระบบอุปถัมภ์ เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในรูปแบบต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นการคอร์รัปชันอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถป้องกันและแก้ไขได้ และจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรต่างๆ ภาคประชาชน รวมถึงสังคมที่จำเป็นต้องมีความตระหนักถึงปัญหาและสาเหตุที่มาจากค่านิยมต่างๆ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน หากแต่สังคมยังมีแนวคิดหรือทัศนคติแบบเดิมๆ ก็ไม่สามารถจะป้องกันหรือแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันได้ ถึงแม้จะมีมาตรการหรือวิธีการที่ดีอยู่ก็ตาม

๔. ข้อเสนอแนะ

๑. การเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานหรือสถาบันการกำกับดูแลให้แข็งแกร่ง เพื่อให้มีการจัดสรรทรัพยากรถึงประชาชนที่ต้องการมากที่สุด ประกอบกับหน่วยงานที่ต่อต้านการทุจริตและสถาบันการกำกับดูแลต้องมีงบประมาณ ทรัพยากร และความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีตรวจสอบการทําสัญญาที่เปิดเผยและโปร่งใส เพื่อต่อสู้กับการกระทำผิด ระบุผลประโยชน์ทับซ้อนและการกำหนดราคาที่เป็นธรรมในทุกๆ รูปแบบ

๓. มีการปกป้องประชาธิปไตยและส่งเสริมพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคม เพื่อสร้างเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลต้องรับผิดชอบ

๔. มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและรับประกันการเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนจะได้รับข้อมูลที่ง่าย เข้าถึงได้ ทันเวลา และมีประโยชน์

บรรณานุกรม

ราชกิจจานุเบกษา. การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๔.

ราชกิจจานุเบกษา. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ว่าด้วยเรื่องการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๑.

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔.

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนปฏิบัติการการป้องกันและต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ระยะที่ ๓ (๒๕๖๐-๒๕๖๔). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๔.

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๖๒.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๙.

การพยาบาลสตรีที่มีภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

Nursing Care for Women with Preterm Labor

กาญจนาณัฐ ทองเมืองธัญเทพ, ดร.^๑

บทคัดย่อ

ภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดเป็นปัญหาที่สำคัญในการดูแลมารดาและทารก เป็นผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งในสตรีตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ อาจเกิดความพิการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หรือเกิดการเสียชีวิต รวมถึงค่าใช้จ่ายในการรักษา บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพยาบาลสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด อธิบายให้ทราบถึงความหมาย ผลกระทบ สาเหตุ อาการและอาการแสดง และการปฏิบัติเพื่อการวินิจฉัย เพื่อให้พยาบาลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด และประเมินปัญหาเพื่อวางแผนการให้การพยาบาลที่เหมาะสม ให้สตรีตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ได้รับความปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ เจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด, การพยาบาล, ย้ายยับยั้งการหดตัวของมดลูก

ABSTRACT

Preterm labor is a major problem in caring for mothers and fetus. As a result, complications arise in both the pregnant women and the fetus. Both short-term and long-term disabilities may occur including death and the cost of curing. This academic article aims to care pregnant women with preterm labor. Explain the meaning, effects, causes, signs and symptoms, and diagnostic practice provide nurses with knowledge and understanding about preterm labor and assess problems in order to plan appropriate nursing care. Ensure that pregnant women and their fetus have a safe and good quality of life

Keyword: Preterm labor, Nursing, Tocolytic drugs

^๑ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์.

๑. บทนำ

ภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด (Preterm labor) เป็นภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ เป็นผลให้เกิดการคลอดทารกก่อนครบกำหนดที่พบบ่อยและเป็นปัญหาที่สำคัญทางสูติกรรมของหลายประเทศทั่วโลก ใน 184 ประเทศทั่วโลกพบอุบัติการณ์เฉลี่ยร้อยละ 5-18 ของการเกิดมีชีพ 100 ราย แต่ละปีมีทารกคลอดก่อนกำหนดประมาณ 15 ล้านคนและเสียชีวิตประมาณ 1 ล้านคน^๒ สำหรับประเทศไทยพบอุบัติการณ์เฉลี่ยร้อยละ 10-12 ที่คลอดก่อนอายุครรภ์ ๓๗ สัปดาห์^๓ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทารกเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตและทุพพลภาพในทารกแรกเกิดระยะยาว ได้แก่ ภาวะขาดออกซิเจนเมื่อแรกคลอด, ความผิดปกติของระบบประสาท (cerebral palsy, sensory deficit), พัฒนาการล่าช้า, ภาวะผิดปกติของการหายใจ (Respiratory illness), เลือดออกในสมอง, ปัญหาการมองเห็นและการได้ยิน และการติดเชื้ออื่นๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาในระยะยาว^๒ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อมารดาและครอบครัว ทางด้านร่างกายมารดาทำให้ต้องนอนพักรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน บางรายเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อเนื่อง และส่งผลต่อด้านจิตใจทำให้รู้สึกวิตกกังวลหรือเครียด นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการรักษา การหยุดงาน อาจส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างสามีและสตรีตั้งครรภ์^๔ การพยาบาลเพื่อป้องกันการคลอดก่อนกำหนดในสตรีตั้งครรภ์ที่เกิดการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดเป็นสิ่งสำคัญ พยาบาลควรมีความรู้เกี่ยวกับภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด สาเหตุ และผลกระทบ ในการให้การดูแลขณะที่อยู่โรงพยาบาลและต่อเนื่องที่บ้าน ซึ่งสามารถทำให้ยืดระยะเวลาของการตั้งครรภ์จนกว่าครบกำหนดได้ และลดภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้นทั้งกับมารดาและทารกได้

๒. ความหมายของภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

การเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด หมายถึง การเจ็บครรภ์คลอดที่มีการหดตัวของมดลูกอย่างสม่ำเสมอ มีผลให้เกิดการบางตัวลงหรือการขยายตัวของปากมดลูกที่อายุครรภ์น้อยกว่า ๓๗ สัปดาห์หรือ ๒๕๕ วันนับจากวันแรกของการมีประจำเดือนครั้งสุดท้าย^๕ หรือการเจ็บครรภ์ที่เกิด

^๒ World Health Organization, **Preterm**, (Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth2018>)

^๓ อุ่นใจ กอนันตกุล, การคาดการณ์การคลอดก่อนกำหนดเพื่อป้องกันรักษา. (สูตินรีแพทย์สัมพันธ์ ,2562) หน้า ๘

^๔ Lakshmanan, et al., **The impact of preterm birth <37 weeks on parents and families: A cross-sectional study in the 2 years after discharge from the neonatal intensive care unit.** (Health and Quality of Life Outcomes, 2017) pp 3-4.

^๕ คณะอนุกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ, **แนวทางการปฏิบัติของราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การดูแลรักษาภาวะเจ็บครรภ์คลอดและถุงน้ำคร่ำรั่วก่อนกำหนด**, (2558), หน้า ๑๕

^๖ Roth, C. **Intrapartum complications.** (Louis : Elsevier Mosby, 2019), pp. 437-448.

ในช่วงอายุครรภ์ ๒๐-๓๗ สัปดาห์^๖ สามารถแบ่งตามอายุครรภ์ได้ ๓ กลุ่มคือ ๑) อายุครรภ์น้อยกว่า ๒๘ สัปดาห์ ๒) อายุครรภ์ตั้งแต่ ๒๘ ถึงน้อยกว่า ๓๒ สัปดาห์ ๓) อายุครรภ์ตั้งแต่ ๓๒ ถึงน้อยกว่า ๓๗ สัปดาห์^๗

๓. สาเหตุของการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

สาเหตุของการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดมีการศึกษาพบว่ามาจากปัจจัยหลายประการ ที่เกิดจากทั้งปัจจัยที่สามารถแก้ไขได้ และไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้^๘

๑. ภาวะเจ็บป่วยทางอายุรกรรมของมารดา เช่น การติดเชื้อทางเดินปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์ โรคทันตกรรม เบาหวานร่วมกับการตั้งครรภ์ ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ยาเสพติด และยาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์

๒. การใช้เทคโนโลยีช่วยในการตั้งครรภ์

๓. สภาวะทางสูติกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น ภาวะปากมดลูกสั้น (น้อยกว่า ๒๕ มม.) มีน้ำเดินทางออกก่อนเจ็บครรภ์คลอด, multifetal gestation, preeclampsia, รกเกาะต่ำ และ เลือดสดออกทางช่องคลอด

๔. สภาวะทารกในครรภ์ เช่น การเจริญเติบโตช้าในครรภ์ น้ำคร่ำน้อยกว่าปกติ ความผิดปกติของโครโมโซม และความพิการของทารก

๕. ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่ได้ฝากครรภ์ การได้รับควันหรือสูบบุหรี่ และความเครียด

๖. ปัจจัยเสี่ยงด้านสตรีตั้งครรภ์ เช่น ระดับการศึกษา เชื้อชาติ อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มากกว่า ๔๐ ปี ภาวะเศรษฐกิจ น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวนการตั้งครรภ์ ระยะห่างระหว่างการตั้งครรภ์น้อยกว่า ๖ เดือน และภาวะทุพโภชนาการ

๔. อาการและอาการแสดงของภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

อาการและอาการแสดง^๙

อาการและอาการแสดงอาจมีความแตกต่างกันของสตรีตั้งครรภ์แต่ละราย อาการแสดงที่พบโดยทั่วไป คือ

๑. มดลูกมีการหดตัว อาจมีหรือไม่มีอาการรู้สึกเจ็บครรภ์

๒. ความรู้สึกทารกในครรภ์ขยับตัวน้อยลง

๓. รู้สึกปวดหลังบริเวณส่วนล่าง ปวดบั้นเอว

๔. รู้สึกทารกในครรภ์เคลื่อนไหวช้า มากดบริเวณเชิงกราน ปวดถ่วงในช่องคลอด ฝึ้นเย็บและทวารหนัก

^๗ Rebarber, A. *Preterm birth*, (UK: John Wiley & Sons, 2020), pp.67-79.

^๘ ประภัทร วานิชพงษ์พันธุ์, *การคลอดก่อนกำหนด*, (กรุงเทพฯ: พี.เอ.สิฟวิ่ง จำกัด, 2560) หน้า ๑๓๖.

๕. ปวดตึง ปวดถ่วงท้องน้อยในอุ้งเชิงกรานคล้ายปวดประจำเดือน ไม่สุขสบายบริเวณช่องคลอดและต้นขา

๖. มีมูกเลือด หรือน้ำเดินทางออกบริเวณช่องคลอด

๗. รู้สึกเป็นตะคริวบริเวณท้อง อาจมีอาการท้องเสียร่วมด้วย

๕. การวินิจฉัยของภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

การวินิจฉัยภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดตั้งแต่อายุครรภ์ ๒๐ สัปดาห์ (สำหรับในกรณีที่อายุครรภ์ไม่แน่นอนให้ยึดน้ำหนักตั้งแต่ ๕๐๐ กรัมขึ้นไป) ถึงอายุครรภ์ ๓๗ สัปดาห์ โดยการซักประวัติ ตรวจร่างกาย และอาการทางคลินิก ดังนี้^{๕,๙}

การซักประวัติ ซักประวัติสตรีตั้งครรภ์ทางสูติกรรม นรีเวช ศัลยกรรม และประวัติการเจ็บป่วยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ปัจจัยเสี่ยงของการคลอดก่อนกำหนดอย่างละเอียด การมีเพศสัมพันธ์ การเดินทาง การออกกำลังกาย หรือการได้รับบาดเจ็บ การประเมินอายุครรภ์ควรพิจารณาจากการตรวจอัลตราซาวนด์ครั้งแรก^๗

ตรวจร่างกาย วัดสัญญาณชีพ ตรวจหัวใจและปอด การตรวจมดลูกเพื่อประเมินการหดตัว ขนาดทารกในครรภ์ และตำแหน่งของทารกในครรภ์ ตรวจภายในโดยใช้ speculum เพื่อประเมินการเปิดขยายและความบางของปากมดลูก เลือดออกในโพรงมดลูก การแตกของถุงน้ำ การทดสอบไฟโบรเนกตินของทารกในครรภ์ (fetal fibronectin) เป็นสารที่ทำหน้าที่ยึด chorion ให้ติดกับ decidua เมื่อใกล้คลอดสารนี้จะสลายตัว (glycosylation) จะให้ผลบวก บ่งชี้ว่ามีโอกาสทารกคลอดก่อนกำหนดได้สูง^๗ การตรวจ estriol ในน้ำลายมารดาซึ่งจะสูงขึ้นเมื่อ ๑ สัปดาห์ก่อนการเจ็บครรภ์คลอด การวัดความยาวของปากมดลูกด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง อายุครรภ์ ๒๒-๓๔ สัปดาห์ปากมดลูกมีความยาวเฉลี่ย ๓๕ มิลลิเมตร ถ้าความยาวน้อยกว่า ๒๕ มิลลิเมตรร่วมกับลักษณะความหนาบางของปากมดลูกที่เปลี่ยนไป จะสามารถคาดการณ์ภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด^{๗๑๐}

อาการทางคลินิก ได้แก่

๑. มดลูกมีการหดตัวอย่างสม่ำเสมอ ๔ ครั้งใน ๒๐ นาที หรือ ๖ ครั้งใน ๖๐ นาที ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของปากมดลูกอย่างต่อเนื่อง

๒. ปากมดลูกเปิดเท่ากับหรือมากกว่า ๒ เซนติเมตร

๓. ปากมดลูกบางตัวลงเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ ๘๐

๔. อาการเจ็บครรภ์ควรแยกจากการเจ็บครรภ์เตือนและ Braxton Hick contraction

^{๕๐} ฉวี เบาทรวง, ภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด, (เชียงใหม่: สมาร์ทโคตรดี๊ต แอนด์ เซอร์วิส จำกัด, ๒๕๖๑), หน้า ๑๕๓-๑๕๔.

^{๕๑} อรพินธ์ เจริญผล, บทบาทพยาบาลผดุงครรภ์ในการดูแลสตรีที่เจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด. (กรุงเทพฯ: ศิริยอการพิมพ์, ๒๕๖๓) หน้า ๑๙๕

๖. การรักษาพยาบาลภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

หลักการพิจารณาเพื่อยับยั้งการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด มีดังนี้^{๙,๑๑}

๑. ทารกยังมีชีวิตอยู่ ไม่เสี่ยงต่อความพิการรุนแรง และไม่มีภาวะขาดออกซิเจนในครรภ์
 ๒. ไม่การรั่วหรือแตกของถุงน้ำคร่ำ และมีไม่มีการติดเชื้อ
 ๓. ปากมดลูกเปิดไม่ถึง ๔ เซนติเมตร
 ๔. ทารกในครรภ์ไม่มีภาวะการเจริญเติบโตช้า
 ๕. ไม่มีการติดเชื้อในโพรงมดลูก
 ๖. มีภาวะเสี่ยงอันตรายทางสูติศาสตร์ เช่น ภาวะพิษแห่งครรภ์ การตกเลือดก่อนคลอด ครรภ์แฝดน้ำ
 ๗. ไม่มีโรคที่เป็นข้อห้ามของการใช้ยาเพื่อยับยั้งการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด เช่น โรคเบาหวานที่ควบคุมไม่ได้ โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง คอพอกเป็นพิษ โรคตับรุนแรง เป็นต้น
- การดูแลรักษาในรายที่ไม่มีการรั่วหรือแตกของถุงน้ำคร่ำ^{๕,๙,๑๑}
๑. การหาสาเหตุและให้การรักษา การติดเชื้อเป็นสาเหตุที่พบได้บ่อยที่สุดของการเกิดการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

๑.๑ ควรทำการเพาะเชื้อจากปากช่องคลอดและทางทวารหนัก (Ano-vaginal swab culture) ในสถานที่ที่มีความพร้อมทางห้องปฏิบัติการ

๑.๒ เก็บปัสสาวะส่งตรวจและเพาะเชื้อ

๑.๓ ตรวจเลือด complete blood count (CBC)

๑.๔ การตรวจคลื่นเสียงความถี่สูงเพื่อประเมินท่าและส่วนนำของทารก ปริมาณน้ำคร่ำ และค้นหาความพิการของทารก สภาพรก ตลอดจนตัวมดลูกและอาจรวมถึงรังไข่ทั้งสองข้าง

๑.๕ ค้นหาสาเหตุทางมารดา ได้แก่ ความดันโลหิตสูง ไข้ การติดเชื้อ โรคประจำตัวต่างๆ เช่น โรคหัวใจ โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง ตลอดจนโรคประจำตัวของผู้ป่วย

๒. การให้ยาเพื่อยับยั้งการหดตัวของมดลูก

สตรีตั้งครรภ์มีอายุครรภ์เท่ากับ ๓๔ สัปดาห์หรือมากกว่า ไม่ควรให้ยาเพื่อยับยั้งการหดตัวของมดลูกและยาสเตียรอยด์ สตรีตั้งครรภ์มีอายุน้อยกว่า ๓๔ สัปดาห์ ควรให้ยาเพื่อยับยั้งการหดตัวของมดลูก และให้ยาสเตียรอยด์^๙ ยาเพื่อยับยั้งการหดตัวของมดลูก (Tocolytic drug)^{๗,๙,๑๐,๑๑} ได้แก่

๑) Beta adrenergic receptor agonist ๒) Calcium channel blockers ๓) Prostaglandin synthesis inhibitors ๔) Magnesium sulfate ยาที่พบว่าใช้บ่อยคือ

ยาเทอร์บูทาลีน (Terbutaline)

การออกฤทธิ์ การคลายตัวของมดลูก เกิดขึ้นโดยการสั่งโดยตรงจากตัวรับเบต้า (beta - receptor) ในเซลล์กล้ามเนื้อของมดลูก และผนังหลอดเลือด ยาในกลุ่มนี้จะเป็นยาที่ออกฤทธิ์กระตุ้นตัวรับเบต้า คือเบต้าวัน (B1) จะมีผลกระตุ้นให้หัวใจทำงานมากขึ้น และเพิ่มการสลายตัวของไขมันหรือเบต้าทู (B2) จะกระตุ้นให้มดลูกคลายตัว หลอดลมและเส้นเลือดขยายตัว เพิ่มการสลายแบ่งใน

กล้ามเนื้อให้เป็น น้ำตาล และซึมเข้าสู่กระแสเลือด ทำให้มีน้ำตาลในร่างกายนี้อยู่ และมีระดับโปแตสเซียมในเลือดต่ำ ยาที่นำมาใช้ยับยั้งการหดตัวของมดลูกออกฤทธิ์กระตุ้นเบต้ามากกว่าเบต้าวัน

ผลข้างเคียง ด้านมารดาอาจทำให้หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตต่ำ มีอาการเจ็บแน่นหน้าอก หายใจหอบ หัวใจเต้นผิดจังหวะ หัวใจวาย และปอดบวม น้ำ เสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดสูง (Hyperglycemia) ทารกหลังคลอด อาจมีระดับน้ำตาลสูง ทำให้หลังอินซูลินมากขึ้น นอกจากนี้ ยังอาจเกิดภาวะ แคลเซียม โพแทสเซียมในเลือดต่ำได้ ผลข้างเคียงอื่น ๆ เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ ตัวสั่น มือสั่น มีไข้ และอาจมีอาการประสาทหลอน

ตัวอย่างขนาดและวิธีการให้ยา Terbutaline (Bricanyl) (0.5 mg/amp) 2.5 mg (5 amp) ผสมใน 5% D/W 500 ml (1 ml = 5 ug) และให้ 5% D/NSS หรือ LRS 1,000 ml IV drip 10 d/min เพื่อเปิดเส้นไว้เริ่มให้ IV drip 10 ug/min (30 d/min) ปรับเพิ่มยาครั้งละ 5 ug/min (15 d/min) ทุก 10 นาทีจนถึง maximum dose คือ 25 ug/min (75 d/min) หรือเมื่อไม่มี uterine contraction หากไม่มี contraction แล้วให้ maintenance dose rate เดิมต่ออีก ๒ ชั่วโมง (หรือให้ต่ออีก ๖๐ นาที แล้วลดครั้งละ 5 ug/min ทุก ๓๐ นาทีจนถึงระดับน้อยที่สุดที่ทำให้ไม่มี contraction แล้ว maintain ต่อไว้อีก ๘ ชั่วโมง) แล้วตามด้วย Bricanyl 0.25 mg (1/2 amp) subcutaneous ทุก ๔ ชั่วโมง อีก ๖ ครั้ง (ควรให้ overlap กันเล็กน้อยระหว่าง IV drip กับการฉีด subcutaneous)

ยา Calcium-channel blockers

การออกฤทธิ์ ยับยั้งแคลเซียมไม่ให้ผ่านเข้าสู่ cell membrane ส่งผลให้ระดับความเข้มข้นของแคลเซียมใน cytoplasm ลดลง ช่วยยับยั้งการหดตัวของเซลล์กล้ามเนื้อมดลูก จากการศึกษาเปรียบเทียบกับยา nifedipine กับยาในกลุ่ม beta-agonists พบว่า nifedipine ปลอดภัยกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่าในการยับยั้งการเจ็บครรภ์คลอด ส่วนการให้ Nifedipine ในสตรีตั้งครรภ์ที่มีความดันโลหิตปกติ (normotensive) พบว่าทำให้ความดันโลหิตลดลงได้ร้อยละ ๑๗ แต่ไม่แสดงอาการทางคลินิก

ตัวอย่างขนาดและวิธีการให้ยา Nifedipine 10 mg oral ทุก ๑๕ นาที ๔ ครั้ง (ให้ยาได้ไม่เกิน 40 mg ใน ๑ ชั่วโมงแรก) หลังจากนั้นอีก ๔ – ๖ ชั่วโมง ให้ยา Nifedipine 20 mg oral ทุก ๘ ชั่วโมง เป็นเวลา ๔๘ – ๗๒ ชั่วโมง (ขนาดยาสูงสุดไม่เกิน 120 mg/day) หลังจากครบ ๗๒ ชั่วโมง ให้ maintenance ด้วยยา Nifedipine 30 – 60 mg oral วันละครั้ง (ไม่ควรให้ยานานเกินกว่า ๗ วัน) หรือ ให้ maintenance ด้วยยา Nifedipine 30 – 60 mg oral วันละครั้ง หลังได้ loading dose ด้วย Nifedipine 10 mg oral ทุก ๑๕ นาที ๔ ครั้ง แล้วไม่มี contraction (ไม่ควรให้ยานานเกินกว่า ๗ – ๑๐ วัน)

ผลข้างเคียง ในสตรีตั้งครรภ์ : ปวดศีรษะ, คลื่นไส้ (nausea), ความดันโลหิตต่ำ (hypotension), ใจสั่น (palpitations), หัวใจเต้นเร็ว (tachycardia) ทารกในครรภ์ ซึ่งพบน้อยมาก, อาจพบหัวใจเต้นเร็ว (tachycardia)

๓. การให้ยา Corticosteroids จากการศึกษาพบว่าการใช้ยา Corticosteroids ช่วยลดภาวะแทรกซ้อนทางการหายใจของทารกคลอดก่อนกำหนดได้ชัดเจน สตรีตั้งครรภ์มีอายุครรภ์น้อยกว่า ๓๔ สัปดาห์ ให้ยา Dexamethasone 6 mg IM ทุก ๑๒ ชั่วโมง รวม 4 doses สามารถช่วยลดอุบัติการณ์ของภาวะ RDS, Intraventricular hemorrhage, necrotizing enterocolitis และอัตราการเสียชีวิตแรกคลอดได้^๔

๔. การให้ยาปฏิชีวนะ กรณีมีข้อบ่งชี้พบการติดเชื้อ group B streptococcus โดยให้ยา Ampicillin 1 gm IV ทุก ๔ ชั่วโมง หรือ Clindamycin 900 mg IV ทุก ๘ ชั่วโมง^๕

กรณีศึกษาและการวางแผนการพยาบาล

1. ข้อมูลทั่วไป หญิงไทย อายุ ๒๐ ปี ศาสนา พุทธ อาชีพ ค้าขาย

การวินิจฉัย Preterm labour Pain

๒. ประวัติการตั้งครรภ์และการเจ็บป่วย ตั้งครรภ์ G2P1A1 Last child ๒ ปี อายุครรภ์ ๓๒⁺^๕ สัปดาห์ จากอัลตราซาวด์ ฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลครบ ๕ ครั้งตามเกณฑ์ ได้รับยา และวัคซีนครบ อาการระหว่างตั้งครรภ์ปกติ ประวัติครรภ์แรกคลอดก่อนกำหนด ปฏิเสธการเจ็บป่วย สารเสพติด และ โรคประจำตัวใดๆ

๓. อาการสำคัญที่มาโรงพยาบาล เจ็บครรภ์คลอด ๓ ชั่วโมง ก่อนมาโรงพยาบาล

๔. อาการปัจจุบัน สตรีตั้งครรภ์เจ็บครรภ์ อยู่ในห้องรอคลอด Uterine contraction ๓ ครั้งใน ๑๐ นาที Interval 3'20" Duration 40" Severity ++ ตรวจภายในแรกรับ Cervix dilate 1 cm, no effacement, membrane intact อุณหภูมิร่างกาย ๓๗.๓ องศาเซลเซียส อัตราการเต้นชีพจร ๗๔ ครั้งต่อนาที อัตราการหายใจ ๒๒ ครั้งต่อนาที ความดันโลหิต ๑๒๔/๗๐ มิลลิเมตรปรอท

๕. ผลการตรวจร่างกาย รูปร่างทั่วไปปกติ ไม่พบความผิดปกติ

การตรวจครรภ์ Height of fundus ๒/๔ > ระดับสะดือ, ๓๐ เซนติเมตร ทารกท่า LOA อัตราการเต้นหัวใจทารก ๑๔๔ ครั้ง/นาที Head float

๖. ผลการตรวจเลือดและปัสสาวะ

ผลการตรวจเลือด ความเข้มข้นของเลือด ๓๐ % ค่าระดับฮีโมโกลบิน 10 g/dL, OF/DCIP: negative, Anti HIV: negative, HBsAg: negative, VDRL: non reactive

ผลการตรวจปัสสาวะ Albumin: neg, Sugar: neg

ข้อวินิจฉัยการพยาบาล ข้อที่ ๑ เสี่ยงต่อการคลอดก่อนกำหนด เนื่องจากการหดตัวของมดลูก

ข้อมูลสนับสนุน - สตรีตั้งครรภ์ให้ประวัติ G2P1A1 Last child ๒ ปี อายุครรภ์ ๓๒⁺^๕ สัปดาห์ ครรภ์แรกคลอดก่อนกำหนด

- Uterine contraction ๓ ครั้งใน ๑๐ นาที Interval 3'20" Duration 40"

Severity ++

- ตรวจภายในแรกรับ Cervix dilate 1 cm, no effacement, membrane intact

วัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันการคลอดก่อนกำหนด
เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดกับสตรีตั้งครรภ์และทารกในครรภ์จาก
ผลข้างเคียงของยา

เพื่อให้ทารกในครรภ์ได้รับออกซิเจนที่เพียงพอ

เกณฑ์การประเมินผล

- มดลูกหดตัวน้อยกว่า ๓ ครั้งใน ๑๐ นาที จนถึงไม่มีการหดตัว
- สัญญาณชีพปกติ คือ อุณหภูมิร่างกาย ๓๖.๕-๓๗.๔ องศาเซลเซียส อัตราการเต้นชีพจร ไม่เกิน ๑๒๐ ครั้งต่อนาที อัตราการหายใจ ๑๕-๒๐ ครั้งต่อนาที
- ไม่พบผลข้างเคียงจากการได้รับยาที่ยับยั้งการหดตัวของมดลูก ได้แก่ ใจสั่น HR > ๑๒๐ ครั้ง/นาที คลื่นไส้ อาเจียน ความดันโลหิตต่ำกว่า 90/60 มิลลิเมตรปรอท มีอาการแน่นหรือเจ็บหน้าอก

- อัตราการเต้นหัวใจของทารกปกติ อยู่ในช่วง ๑๑๐-๑๖๐ ครั้งต่อนาที

กิจกรรมการพยาบาล

๑. ดูแลสตรีตั้งครรภ์ให้พักผ่อนและจำกัดกิจกรรมบนเตียง เพื่อลดการกระตุ้นการหดตัวของมดลูก
๒. อธิบายให้สตรีตั้งครรภ์เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินของโรค และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง เพื่อคลายความวิตกกังวล และให้ความร่วมมือในการรักษา
๓. งดการตรวจภายในทางช่องคลอด และทางทวารหนัก เพื่อลดการกระตุ้นการหดตัวของมดลูก
๔. แนะนำให้ดูแลความสะอาดร่างกายและอวัยวะสืบพันธุ์ ไม่ให้กลั้นปัสสาวะ และสอนวิธีการเช็ดทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการติดเชื้อในร่างกาย
๕. แนะนำสตรีตั้งครรภ์สังเกตอาการผิดปกติ ได้แก่ ท้องแข็งถี่ขึ้นและแรงขึ้น มีน้ำหรือเลือดออกทางช่องคลอดให้รีบบอกพยาบาลทราบทันที
๖. แนะนำรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ในสัดส่วนที่เหมาะสมทั้งประเภทโปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต โดยเฉพาะผักและผลไม้ เพื่อป้องกันอาการท้องผูก และผลไม้ที่มีวิตามินซีสูงเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันในร่างกาย
๗. ดูแลให้ได้รับน้ำดื่มวันละอย่างน้อย ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ มิลลิลิตร เพื่อป้องกันและลดการติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ
๘. ดูแลให้นอนศีรษะสูงเล็กน้อยสลับนอนตะแคงซ้าย เพื่อให้เลือดไหลเวียนสู่มดลูกได้ดีขึ้น
๙. ดูแลให้ได้รับยาที่ยับยั้งการหดตัวของมดลูก อธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการให้ยา และอาการข้างเคียงของยาที่อาจเกิดขึ้น

กรณีได้รับยา Bricanyl 2.5 mg (5 amp) ผสมใน 5% D/W 500 ml IV drip

10 ug/min ตามแผนการรักษาของแพทย์ และติดตามอาการข้างเคียงของยาที่ได้รับ ได้แก่ ชีพจรเต้นเร็ว ใจสั่น ความดันโลหิตต่ำ อัตราการเต้นหัวใจทารกเร็ว พร้อมทั้งสอนให้สตรีตั้งครรภ์สังเกตอาการผิดปกติ ประเมินการหดตัวของมดลูก และอัตราการเต้นหัวใจทารกทุก ๓๐-๖๐ นาทีขณะที่ได้รับยา ยับยั้งการหดตัวของมดลูก และทุก ๒ ชั่วโมง วัด Vital signs ทุก ๒ ชั่วโมงเพื่อติดตามอาการผิดปกติขณะได้รับยาและทุก ๔ ชั่วโมง เมื่ออาการคงที่ ถ้าพบอาการผิดปกติให้หยุดยาแล้วให้ออกซิเจน รีบรายงานแพทย์

กรณีได้รับยา Adalat (Nifedipine) ในช่วงให้ยา loading dose ประเมินสัญญาณชีพทุก ๑๕ นาที และทุก ๓๐ นาที ช่วงให้ยา maintenance ประเมินทุก ๔ ชั่วโมง ถ้าความดันโลหิตต่ำกว่า 90/60 มิลลิเมตรปรอท ให้หยุดยา และรีบรายงานแพทย์

๑๐. เตรียมความพร้อมยาสำหรับใช้ในภาวะฉุกเฉิน

ข้อวินิจฉัยการพยาบาล ข้อที่ ๒ สตรีตั้งครรภ์มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับทารกในครรภ์

ข้อมูลสนับสนุน - สตรีตั้งครรภ์สอบถามข้อสงสัยอาการของตนเองและทารกในครรภ์บ่อยครั้ง

- สตรีตั้งครรภ์มีสีหน้าวิตกกังวล

วัตถุประสงค์ เพื่อคลายความวิตกกังวล

เกณฑ์การประเมินผล - สตรีตั้งครรภ์สีหน้าคลายความวิตกกังวล

กิจกรรมการพยาบาล

๑. สร้างสัมพันธภาพด้วยท่าทีที่เป็นมิตร พูดคุย สอบถาม และรับฟังปัญหาของผู้ป่วย

๒. จัดสิ่งแวดล้อมให้ไม่มีสิ่งรบกวน และดูแลสิ่งแวดล้อมให้มีความสะอาด

๓. อธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด อาการและอาการแสดง การรักษาพยาบาลที่ได้รับ

๔. อธิบายข้อสงสัย และเปิดโอกาสให้สตรีตั้งครรภ์ซักถาม และระบายความรู้สึก ด้วยท่าทาง และน้ำเสียงที่เต็มใจ

๕. อธิบายให้ทราบถึงผลเสียของความวิตกกังวลและความกลัว ซึ่งจะมีผลต่อสตรีตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ได้

๖. พูดให้กำลังใจสตรีตั้งครรภ์ และส่งเสริมให้ครอบครัวและญาติอยู่เป็นเพื่อนคอยช่วยเหลือกิจวัตรประจำวันเมื่อต้องการ และมีส่วนร่วมในการดูแล

๗. แนะนำวิธีการผ่อนคลายความวิตกกังวลและความกลัว เช่น อ่านหนังสือ ฟังเพลง ดูวิดีโอ เป็นต้น

๗. บทสรุป

การเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญและเกิดขึ้นบ่อย เป็นสาเหตุการเกิดความพิการและการเสียชีวิตของทารกแรกเกิด พยาบาลมีบทบาทสำคัญในการให้ได้รับการดูแล และรักษาที่รวดเร็ว การให้คำแนะนำและคำปรึกษา ขณะอยู่โรงพยาบาลและเมื่อกลับไปบ้าน การ

ส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล และการช่วยกิจวัตรประจำวันที่เหมาะสม รวมถึงแนวทางการดูแลเพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ สามารถช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับทั้งมารดา ทารก และครอบครัว

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘.. **แนวทางการปฏิบัติของราช**

**วิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การดูแลรักษาภาวะเจ็บครรภ์คลอดและถูก
น้ำคร่ำรั่วก่อนกำหนด.** เอกสารหมายเลข OB 014, ๒๕๕๘.

ประภัทร วานิชพงษ์พันธ์. **การคลอดก่อนกำหนด.** อ้างใน ประภัทร วานิชพงษ์พันธ์, กุศล
รัศมีเจริญ และ ตรีกาพ เลิศบรรณพงษ์. (บรรณาธิการ). ตำราสูติศาสตร์. กรุงเทพฯ: พี.เอ.
ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๖๐.

อรพินธ์ เจริญผล. **บทบาทพยาบาลผดุงครรภ์ในการดูแลสตรีที่เจ็บครรภ์คลอดก่อน
กำหนด.** อ้างใน สุกัญญา ปรีสัญญกุล. (บรรณาธิการ). บทความวิชาการการศึกษาต่อเนื่อง
สาขาพยาบาลศาสตร์ เล่มที่ ๑๙ การผดุงครรภ์. กรุงเทพฯ: ศิริยอดการพิมพ์, ๒๕๖๓.

อุ๋นใจ กอนันตกุล. **การคาดการณ์การคลอดก่อนกำหนดเพื่อป้องกันรักษา.** สูตินรี
แพทย์สัมพันธ์, ๒๘(๑), ๘-๑๕, ๒๕๖๒.

Hunter, L.A. **Preterm labor.** In Angelini, K.J. & Fonttaine, D.L. (editors).
Obstetric triage and emergency care protocols. (pp.119-128). New York :
Springer publishing, 2013.

Lakshmanan, A., Agni, M., Lieu, T., Fleegler, E., Kipke, M., Friedlich, P.S, McCormick,
M.C., & Belfort, M.B. **The impact of preterm birth <37 weeks on parents
and families: A cross-sectional study in the 2 years after discharge from
the neonatal intensive care unit.** Health and Quality of Life Outcomes.
15:38, 2017.

Rebarber, A. **Preterm birth.** In Sperling, R. (editors). Obstetrics and Gynecology.
(pp.67-79). UK: John Wiley & Sons, 2020.

Roth, C. **Intrapartum complications.** In Murray, M., McKinney, E., Holub, K., and
Jones, R. (editors). Foundations of Maternal-Newborn and Women's Health
Nursing. (pp. 437-448). St. Louis : Elsevier Mosby, 2019.

World Health Organization. Preterm birth. Retrieved from [https://www.
who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth), 2021.

เรื่อง ตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ
WATERFRONT MARKET, BOTTLE BRIDGE, THONG NOPPAKHUN TEMPLE

มะลิ ทิพย์ประจง วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
Mali Thipprajong, Phetchaburi Monastic College
พระครูโกศลวัชรธรรม
Phra Kru Kosolwatcharatham

บทคัดย่อ

พระครูโกศลวัชรธรรม เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จึงได้มีแนวคิดที่จะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เกิดขึ้นมาเพื่อได้มีเงินนำมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตในช่วงรอการเก็บเกี่ยวข้าวโดยมองหาวัสดุที่จะนำมาใช้เป็นจุดเด่นในการนำมาประกอบให้กับประชาชนทั่วไปได้เข้ามาท่องเที่ยวเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชาวบ้าน พระครูโกศลวัชรธรรม จึงได้ทำการปรึกษาร่วมกับคณะสงฆ์และคณะศิษย์วัดทองนพคุณ เพื่อจะได้ดำเนินการและหาวิธีการที่จะทำการก่อสร้างสะพานขวดโดยใช้วัสดุดิบจากขวดพลาสติกแรกทางวัดได้ประกาศประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ที่มีจิตใจใสศรัทธาได้นำขวดพลาสติกตลอดถึงการรับบริจาคขวดพลาสติกจากผู้มีจิตศรัทธานำมาถวายให้กับทางวัด

คำสำคัญ: ตลาดน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ

Abstract

Phra Kru Kosolwatcharatham Abbot of Wat Thong Noppakhun, Bang Chak Subdistrict, Mueang District, Phetchaburi Province Therefore, there was an idea that the villagers would generate income in order to have money to spend on their lives during the waiting period of rice harvesting by looking for materials that will be used as a highlight in bringing them together. The general public has come to travel to create jobs and generate income for the villagers. Phra Kru Kosolwatcharatham has therefore consulted with the monks and the disciples of Wat Thong Noppakhun In order to proceed and find a way to construct a bottle bridge using raw materials from the first plastic bottle, the temple has announced a public relations campaign for those with good faith to bring plastic bottles as well as accept donations of plastic bottles. from those who have faith to offer to the temple

Keywords: Floating Market, Bottle Bridge, Thong Noppakhun Temple

ความเป็นมาของ ตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ

ประวัติชาวบ้านรอบบริเวณวัดทองนพคุณ ทำอาชีพหลักคือการทำนาเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเสร็จจากการทำนาแล้วเกษตรกรก็ไม่ได้ทำอาชีพอื่นๆเสริม ดังนั้น พระครูโกศลวัชรธรรม เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จึงได้มีแนวคิดที่จะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เกิดขึ้นมาเพื่อได้มีเงินนำมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตในช่วงรอการเก็บเกี่ยวข้าวโดยมองหาวัสดุที่จะนำมาใช้เป็นจุดเด่นในการนำมาประกอบให้กับประชาชนทั่วไปได้เข้ามาท่องเที่ยวเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชาวบ้าน พระครูโกศลวัชรธรรม จึงได้ทำการปรึกษาร่วมกับคณะสงฆ์และคณะศิษย์วัดทองนพคุณ เพื่อจะได้ดำเนินการและหาวิธีการที่จะทำการก่อสร้างสะพานขุดโดยใช้วัสดุดิบจากขุดพลาสติกรากทางวัดได้ประกาศประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ที่สนใจสนใจใฝ่ศรัทธาได้นำขุดพลาสติกลอดถึงการรับบริจาคขุดพลาสติกรากจากผู้มีจิตศรัทธานำมาถวายให้กับทางวัด เจริญปทุมหลวงพ่อเจริญ วัดทองนพคุณ รุ่นแรก พ.ศ. 2500 เจริญปทุมหลวงพ่อเจริญ วัดทองนพคุณ ตลาดริมน้ำ วัดทองนพคุณ" ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ตลาดริมน้ำวัดทองนพคุณ (สะพานขุดน้ำแห่งแรกของประเทศไทย) อุโมงค์ปลาตะเพียนยักษ์ (ทำจากขุดน้ำ) ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปถ่ายรูป (เซลฟี) เปิดให้บริการ ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดชดเชย¹ ต่อเนื่อง พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างมากสำหรับชุมชนแบบชนบท และหากรู้จักดำเนินการให้ดี พระสงฆ์นั้นเองจะเป็น ผู้ที่สามารถนำชนบทไปสู่ความเจริญได้โดยวิธีทางที่เหมาะสม และมีหลักเกณฑ์ เพราะความสัมพันธ์ ระหว่างพระสงฆ์ กับชาวบ้านยังอยู่ในสภาพที่ดี และความสัมพันธ์แบบนี้มีลักษณะพิเศษจำเพาะคือ พระสงฆ์เป็นผู้เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังพระ โดยเคารพนับถือและเชื่อฟังนี้เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาไปด้วย ความเต็มใจและเต็มกำลัง² แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน เนื่องจากมีสถาบันอื่นๆเข้ามาทำ หน้าที่แทนบทบาทต่างๆ ทำให้วัดและพระสงฆ์มีส่วนช่วยสังคมน้อยลง เช่น มีโรงเรียนทำหน้าที่สอนกุลบุตรกุลธิดาแทน วัด มีโรงพยาบาลรักษาคนป่วยแทนวัด มีโรงมหรสพ ที่ให้ความบันเทิงซึ่งไม่จำกัดฤดูแทนวัด สิ่งเหล่านี้เริ่มทำให้คนห่าง วัดมากขึ้น³ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นด้านที่ทั้งพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นตรงกัน ว่าบทบาทในด้านนี้ มีค่าอยู่ในระดับมาก และในการทดสอบสมมติฐานก็พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะทั้ง พระสงฆ์และผู้นำชุมชนต่างตระหนักดีว่า การที่คนส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ต้องรู้วิธีการอยู่ร่วมกัน และบทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้คนสามารถอยู่ร่วมกัน ไม่เบียดเบียนกัน ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน และพื้นฐานที่โยงกับความเป็นอยู่ของสังคมที่มั่นคงคือ ทุกหน่วยของสังคมต้องมีการอยู่ร่วมกัน ประกอบกับพระสงฆ์เป็นหน่วยที่มีวินัยพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ⁴ สรุปว่า พระสงฆ์มีสำคัญกับสังคมเนื่องจาก พระสงฆ์มุ่งพัฒนาจิตใจของทั้งตนเองและประชาชนให้เป็นคนดีและอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุขอีกทั้ง⁵ กล่าวว่า พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา ความขัดแย้งในระดับบุคคล และกลุ่มบุคคลด้วย อันเนื่องจาก ความศรัทธาที่ประชาชนในพื้นที่มีความเคารพและเชื่อ ฟังพระสงฆ์ วัดก็อยู่ร่วมกับประชาชนอย่างใกล้ชิด จึงทำให้บทบาทของประชาชนต่อการใช้ชีวิตในสังคมจึงเกี่ยวพันกับ พระสงฆ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การทำบุญใส่บาตร กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

¹ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

² พระอนุชิต ชูเนียม.(2550). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนใน จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี.

³ ชัยมงคล ศรีทองแดง. 2552 : 4

⁴ ชัยมงคล ศรีทองแดง 2552 : 36

⁵ พระมหาสมคิด สารสภา (2552 : 54

การจัดประชาคมหมู่บ้าน หรือการ แก้ปัญหาของชุมชนต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ที่วัดจะมีทำบุญ การละเล่น และมหรสพต่างๆจัดขึ้นภายในวัด ประเพณีลอยกระทง หลากๆ แห่งก็มักใช้สถานที่วัดที่ติดริมน้ำ⁶ "ตลาดริมน้ำ วัดทองนพคุณ" จ.เพชรบุรี เป็นตลาดริมน้ำวัดทองนพคุณ (สะพานขุดน้ำแห่งแรกของประเทศไทย) อุโมงค์ปลาตะเพียนยักษ์ (ทำจากขุดน้ำ) ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปถ่ายรูปเซลฟี่ เปิดทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดชดเชยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแบบวิถีชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนแบบพึ่งพาตนเองตามหลักของพุทธศาสนา โดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นจุดศูนย์กลางในการขับเคลื่อนอาศัยความสามัคคีของประชาชนในและศาสนาที่มีต่อพระพุทธศาสนาตลอดถึงพระเกจิและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวัดมาเป็นตัวขับเคลื่อนโดยยึดหลักความเชื่อ ความศรัทธา ความรักความสามัคคีของประชาชนกับวัดเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไปในอนาคตให้เกิดงานกับประชาชนและรายได้เพิ่มขึ้นกับชุมชนสังคมและสร้างสังคมให้มองวัดมีความผูกพันและเกื้อกูลกันตามแบบดั้งเดิมคือ วัดกับบ้านต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันในการพัฒนาและการสร้างความสามัคคีในสังคมประชาชนอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง แรกพระครูโกศลวชิรธรรมได้ทดลองโดยการนำเอาขวดพลาสติกจำนวน ๑,๐๐๐ ขวด สร้างขนาด ความกว้าง ๒ x ๒.๘ เมตร เพื่อให้ทดสอบการรับน้ำหนักได้ปริมาณเท่าไร ผลจากการทดลองขวด ๑,๐๐๐ ขวด สามารถรองรับน้ำหนักได้ประมาณ ๒๕๐ กิโลกรัม เมื่อผ่านการทดสอบและการทดลองแล้วทางด้านพระครูโกศลวชิรธรรมจึงได้ดำเนินการขยายจากสิ่งหนึ่งไปอีกสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆเพื่อสร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งพักผ่อนของประชาชนผู้ที่เดินทางไปทำบุญหรือว่าสักการะรูปหล่อองค์หลวงพ่ोजริญ ซึ่งท่านก็เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ มาก่อนและก็เป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีที่มีชื่อเสียงและมีพุทธศาสนิกชนให้ความเคารพศรัทธาเลื่อมใสเป็นจำนวนมากทั้งจังหวัดเพชรบุรีประชาชนที่ได้เดินทางมาสักการะเป็นจำนวนมากจะสังเกตเห็นได้แต่ละปีจะมีประชาชนจากทั่วสารทิศเมื่อรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการน้อมรำลึกบูรพาจารย์ของวัดทองนพคุณ จะมีพุทธศาสนิกเดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมากทุกๆปีและประชาชนชาวบางจากให้ความเลื่อมใสในองค์หลวงพ่ोजริญเป็นจำนวนมากจะเห็นได้จากการที่ท่านเมื่อยังมีชีวิตก็ได้ช่วยเหลือประชาชนผู้ที่มาพึ่งบารมีของท่านอย่างไม่ขาดสาย ด้านการสงเคราะห์และการพัฒนาก็มีความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัดเจนนั่นทุกๆปีทางวัดจะจัดการบูรพาจารย์ขึ้นทุกปี แต่ละปีพุทธศาสนิกก็มีจำนวนมากบ้างน้อยบ้างตามสภาวะการของโลกเพราะปัจจุบันทั่วโลกตลอดถึงประเทศไทยของเราเองก็ประสบกับภาวะของโรคโคโรนา ๒๐๑๙ ดังนั้นการดำเนินงานก็จะมีเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องด้วย ทางรัฐบาลหรือว่าทางจังหวัดได้ให้งดจัดงานหรือกิจกรรมต่างๆไว้ก่อน จนกว่าสถานการณ์จะเข้าสู่สถานการณ์ปกติ ดังนั้น การท่องเที่ยวของวัดทองนพคุณ ในสถานการณ์ปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามแนวทางของรัฐบาลและคำสั่งของจังหวัดเพชรบุรีเพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดโรคดังกล่าว ตลาดน้ำ สะพานขุด วัดทองนพคุณตำบลบางจาก อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี จึงอยู่ในช่วงรอการเปิดตามสถานการณ์ปกติ เมื่อรัฐบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีมีหนังสือประกาศให้ดำเนินการได้ แต่ทางวัดทองนพคุณ โดยการนำของพระครูโกศลวชิรธรรม พร้อมด้วยคณะสงฆ์ของวัดทองนพคุณ ตำบลบางจาก อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี ก็ได้จัดกิจกรรมด้านศาสนาเข้ามาช่วยเช่น ธรรมสัญจร สวดมนต์วันพระ บรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนให้ได้มีการสร้างอาชีพโดยการปลูกผักสวนครัวในครัวเรือนของประชาชนโดยเน้นให้ประชาชนใช้พื้นที่บริเวณรอบบ้านของตนเองทำให้เกิดพืชผักที่สามารถนำมาทำอาหารในครัวเรือนเพื่อลดการซื้อวัสดุพืชผักได้และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวทางของรัฐบาลที่ว่าอยู่บ้านหยุดเชื้อเพื่อชาติ

⁶ พระครูโกศลวชิรธรรม วัดทองนพคุณ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

ผลของการสร้างตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ

ประชาชน ภาครัฐ เอกชน ทั่วประเทศได้มีแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนเมื่อเดินทางมายังจังหวัด เพชรบุรี สามารถเข้ามาชมมาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆซึ่งเป็นสินค้าของประชาชนรอบๆวัดทองนพคุณและจากหน่วยงานของภาครัฐที่นำออกมาจำหน่ายมาให้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยวได้ ชิม ชม ช้อป สามารถนำไปฝาก หรือว่าไปเป็นของขวัญให้กับแขกหรือญาติผู้ใหญ่ได้อีกทางหนึ่งด้วย เพราะตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ถือว่าเป็นวัดที่อยู่ติดกับแหล่งน้ำคลองสายธรรมชาติที่ไหลผ่านมาด้านหน้าวัดสภาพวัดมีความสวยงามโดยเด่นมีเอกลักษณ์ตามแบบวิถีของชุมชนอย่างลงตัวและมีความสวยงามทั้งบรรยากาศการทำเกษตรกรรมและการขนส่งทางระหว่างประชาชนกับผู้สัญจรผ่านไปมาอย่างมีความเป็นเอกลักษณ์เพราะการเดินทางไปยังสถานที่ดังกล่าวมีความสะดวกสบายและไม่อยู่ห่างไกลตัวเมือง เพชรบุรีมากและถนนเพชรเกษมขาล่องใต้หรือว่าขึ้นกรุงเทพมหานครมากนัก การสัญจรก็มีถนนที่มีความสวยงามและมีรถไฟวิ่งผ่านถือว่าบรรยากาศยังคงเป็นแบบเดิมๆอยู่มาก ตลอดถึงอัยาศัยของประชาชนก็มีความเป็นธรรมชาติอย่างดีมีเอกลักษณ์น้ำใจไม่ตรี

ด้านการติดต่อ/ประชาสัมพันธ์⁷ ทางวัดได้ดำเนินการสร้างป้ายประกาศติดตามถนนสายหลักและถนนสายรองตลอดถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อด้วยดังจะเห็นได้ผ่านสื่อ เว็บ www.google.com/th แล้วพิมพ์ คำว่า ตลาดน้ำ วัดทองนพคุณ จังหวัดเพชรบุรี เฟสบุ๊ค ไลน์ รถวิ่งประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ จากประชาชนผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวแล้วพูดต่อออกไป ปัจจุบันทางคณะผู้ดำเนินงานกำลังสร้างสื่อเพื่อนำออกไปสู่ประชาชนให้ครอบคลุมได้ทั่วโลกในยุคปัจจุบันเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีความสนใจจะเข้ามาท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป

ด้านอาชีพของประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีที่ขายของโดยไม่ต้องเสียค่าวางสินค้านำมาขาย และสามารถลดต้นทุนจากการที่ประชาชนในชุมชนนำสินค้าไปขายยังต่างถิ่นหรือว่าไปขายตามตลาดในเมืองก็จะทำให้เกิดเสียค่าจ้างรถและค่าเช่าที่ขายของด้วย และการนำสินค้าเข้ามาขายก็มีความเป็นกันเองโดยไม่จำกัดว่าจะต้องมาขายทุกวันหรือว่าจะต้องมาทุกวันเพราะตลาดชุมชนเพื่อชุมชนของวัดทองนพคุณ สร้างให้ชุมชนได้มีตลาดที่สามารถขายของโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ผลิตเองขายเองราคากำหนดเองซึ่งประชาชนก็ได้เต็มตามอัตราส่วนที่ตนเองต้องการและสามารถมีเงินทุนในการประกอบอาชีพในอนาคตได้อีกทางหนึ่งและแบ่งเบาภาระการใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตในครัวเรือนได้บ้าง

การจัดการตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ การบริหารจัดการในช่วงภาวะที่โลกเกิดการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ นับได้ว่าตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๒ เป็นต้น ทั่วโลกตกอยู่ในภาวะของการตื่นตระหนกกับการขยายพันธุ์ของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ซึ่งการเกิดขึ้นของโรคดังกล่าวนี้ก็ย่อมทำให้ทางคณะผู้ดำเนินงานต้องตระหนักถึงการปรับตัวและการสร้างแนวทางในการขับเคลื่อน ตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ ซึ่งพระเดชพระคุณพระครูโกศลวิสุทธิธรรม ได้มีกรอบแนวในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน เป็นเบื้องต้นแล้ว นั่นก็คือก่อนที่พระเดชพระคุณจะสร้างตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ ได้มองถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ต้องทำให้ประชาชนในชุมชนรู้จักปรับตัวสร้างความพอเพียงในชุมชนในการหา เก็บ รักษา หาในที่นี้ หมายถึง การหาสิ่งของที่นำมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เก็บ ในที่นี้หมายถึง การเก็บเงินที่เกิดจากการจำหน่ายของต่างๆที่ประชาชนนำมาจำหน่ายได้เป็นเงินแล้ว ถัดต่อมาพระ

⁷ เฟส. Facebook, Wat Thong Noppakhun

เดชพระคุณพระครูโกศลวิชรธรรม ได้สร้างการบริหารจัดการใช้จ่ายในรายได้ของประชาชนในชุมชนที่นำสินค้ามาขาย ดังนี้

๑. ให้ทุกคนที่นำสินค้ามาขายต้องนำเงินที่ขายสินค้ามาฝากไว้สัปดาห์ละ ๑๐๐ บาท ต่อคน/ต่อบัญชี
๒. มีเงื่อนไขว่าต้องเบิกถอนได้เมื่อครบ ๑ ปี ถึงจะสามารถเบิกออกมาใช้ได้
๓. เพื่อป้องกันการนำมาใช้ก่อนข้อกำหนดที่ได้วางไว้
๔. ฝากเข้าบัญชี ๒๐๐ บาท ประจำเดือนชื่อ บัญชีว่า “ขุดปลดหนี้”

ประโยชน์ในอนาคต

๑. สร้างเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนได้
๒. ความเข้มแข็งทางแหล่งทุนทางสังคม
๓. ความรักความสามัคคีในชุมชนและสังคมของชาติ
๔. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านทุนวัฒนธรรม ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี
๕. สังคมแห่งการแบ่งปันผูกพันสามัคคี
๖. แก้ไขปัญหานี้สินในครัวเรือน
๗. สร้างแหล่งรายได้ให้เกิดในชุมชน
๘. สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัด บ้าน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจได้
๙. ลดการเกิดปัญหา ลัก ขโมย ปล้นจี้ หรือการก่อเหตุด้านเศรษฐกิจได้
๑๐. ลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้
๑๑. สร้างการพัฒนาด้านการตลาดของชุมชน สังคมได้
๑๒. สามารถพัฒนาระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปสู่ระดับนานาชาติได้เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน

ต่อไป

๑๓. เพื่อสร้างและฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป
๑๔. แก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นฐานของประชาชนในชุมชนไปทำงานต่างถิ่นได้
๑๕. สามารถรักษาและต่อยอดอาชีพการค้าขายในชุมชนได้
๑๖. สามารถสร้างกลไกการตลาดตามแนวของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พ่อหลวง

รัชกาลที่ ๙

๑๗. ผู้ค้าพบผู้บริโภคได้โดยตรงและสินค้าตามความต้องการอย่างชัดเจน
๑๘. รักษาต่อยอดงานเก่าสร้างงานใหม่ให้เหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของโลก
๑๙. สร้างโอกาสให้เกิดกลุ่มผู้ค้าหน้าใหม่ขึ้นมาแทนรุ่นเก่าที่กำลังลดลงไปเรื่อยๆ
๒๐. สร้างการเรียนรู้ในการจำหน่ายสินค้าโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยขับเคลื่อนอีกทาง
๒๑. สร้างแบรนด์ของสินค้าในชุมชนให้เกิดขึ้นมาได้
๒๒. ประชาชน ชุมชน สังคม มีรายได้เข้ามาหมุนเวียนอยู่เรื่อยๆ
๒๓. สร้างต้นแบบแห่งการพัฒนาชุมชนตามหลักของเศรษฐกิจในชุมชนโดยชุมชน
๒๔. สร้างรากฐานของรายได้ชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
๒๕. สร้างสังคมให้เกิดความเป็นธรรมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันได้
๒๖. ลดความเห็นแก่ตัวและการแก่งแย่งทรัพยากรในชุมชนได้

๒๗. ลดปัญหายาเสพติดหรือปัญหาความรุนแรงในชุมชน สังคม⁸

เป้าหมาย ตลาดริมน้ำ สะพานขุด วัดทองนพคุณ แนวทางการขับเคลื่อน โดยทางพระเดชพระคุณพระครูโกศลวิสุทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ ซึ่งเป็นประธานสงฆ์และเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนให้เกิดมีตลาดริมน้ำ สะพานขุด วัดทองนพคุณได้มีแนวทางและการเตรียมการพัฒนาในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

๑. สร้างงานใหม่และรักษางานเดิมเพิ่มเติมคือที่รองรับผู้มาท่องเที่ยวให้มากขึ้น
๒. สร้างการประชาสัมพันธ์ให้รับรู้แนวทางการปฏิบัติและขั้นตอนของการดำเนินการให้มากขึ้นและชัดเจน ให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันทันต่อสถานการณ์ของโลก
๓. สร้างสิ่งที่สามารถนำไปต่อยอดและเกิดความเปลี่ยนแปลงของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวได้
๔. สร้างสินค้ารองรับแก่นักท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพราคายุติธรรมสดใหม่สะอาด ถูกหลักอนามัยตามระเบียบของมาตรฐาน อยู่ รับรอง
๕. สร้างนวัตกรรมใหม่ๆให้เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับแก่นักท่องเที่ยวเข้ามาชม
๖. นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการใช้งานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็ว เช่น การจำหน่ายบัตรลงเรือชมธรรมชาติตามชายฝั่ง
๗. สร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยวได้เกิดความมั่นใจ
๘. สร้างการบริการให้เกิดความอุ่นใจกลับไปอย่างมีความสุขอิมกกายสุขใจ
๙. สร้างองค์ความรู้ไปสู่สาธารณะชนให้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้องรวดเร็ว
๑๐. นำหลักของพระพุทธศาสนาเข้ามาแทรกพร้อมทั้งหลักการปฏิบัติที่ทันต่อสถานการณ์ของโลก
๑๑. สร้างคณะทีมงานให้เกิดการรักในงานที่ทำให้เกิดขึ้น
๑๒. สร้างเด็ก เยาวชน วัยทำงานตลอดถึงประชาชนทั่วไปได้เข้ามาศึกษาและเรียนรู้ในการสร้างความรักความหวงแหนในวัฒนธรรม จารีต ประเพณี แบบวิถีดั้งเดิมให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไป
๑๓. สร้างสินค้าให้เป็นที่ยอมรับของผู้เข้ามาท่องเที่ยว
๑๔. สร้างความร่วมมือระหว่าง วัด บ้าน ชุมชนและองค์กรภาคีอื่นๆให้มากตลอดถึงการแบ่งปันให้เกิดในชุมชน
๑๕. สร้างความยุติในการบริหารจัดการให้มั่นคง ยั่งยืนและเป็นธรรม
๑๖. สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ค้ากับผู้ค้าและผู้ซื้อให้มีการเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้
๑๗. สร้างการกระจายรายได้และรายรับให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างชัดเจนและเป็นธรรม
๑๘. สร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าและการนำสินค้าเข้ามาสู่การจำหน่าย เรียกว่า ตั้งแต่ต้นน้ำปลายน้ำ
๑๙. หาแหล่งทุนด้านการผลิตและการตลาดให้กับชุมชน เรียกว่า การเปิดตลาดสู่โลกภายนอกด้วยการสร้างสื่อ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ รถประชาสัมพันธ์ สถานวิทยุ ทีวีออนไลน์ ยูทูบ เป็นต้น
๒๐. การสร้างแบรนด์สินค้าให้เกิดในชุมชนเพื่อเอกลักษณ์ของชุมชน สังคมต่อไป
๒๑. สร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการประชุมปรึกษาหารือกัน
๒๒. สร้างกลุ่มแหล่งการเงินให้เกิดความมั่นคงชัดเจนและบริหารจัดการโดยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้และเป็นธรรมแก่ทุกคนที่เข้าร่วมกลุ่ม

⁸ มะลิ ทิพย์ประจง วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี ๒๕๖๔

๒๓. สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ผลิตสินค้าและผู้ค้าเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น

การวิเคราะห์จุดอ่อน

๑. การขาดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนเนื่องจากภาวะของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙
๒. ระยะเวลาในการกำหนดเปิด - ปิด ให้ท้องเที่ยวเข้าชมยังจำกัดอยู่น้อย
๓. ความไม่แน่นอนของผู้เข้ามาท่องเที่ยวไม่แน่นอน
๔. การเข้ามาส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ยังไม่ครอบคลุมมากเท่าที่ควร
๕. ทัศนคติของคนในชุมชนยังมีแนวคิดในเชิงลบอยู่บ้าง
๖. ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้กับวัดยังไม่ได้ให้ความร่วมมือเต็มที่
๗. งบประมาณ แหล่งทุนการดำเนินงานยังไม่แน่นอน
๘. การบริหารจัดการยังติดเรื่องระเบียบ ข้อบังคับ
๙. การไม่ต่อเนื่องทั้งเรื่องการขายสินค้าและการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประชาชนที่มีผลผลิตที่จะนำมาออกมาจำหน่ายได้บ้าง
๑๐. แนวคิดของประชาชน ชุมชน ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในการที่จะตัดสินใจที่จะดำเนินงานต่อหรือไม่อย่างไรหลังจากสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติ

การวิเคราะห์จุดแข็ง

๑. ความเชื่อ ความศรัทธา ความเลื่อมใสต่อองค์รูปอดีตหลวงพ่ोजริญพร้อมพระครูโกศลวัชรธรรม คณะสงฆ์ ศิษย์วัดทองนพคุณ สร้างแรงจูงใจให้เกิดความสามัคคีในชุมชน สังคม ประชาชน
๒. ความร่วมมือความสามัคคีของ วัด บ้าน ชุมชน
๓. ความศรัทธา ความเชื่อ ในตัวผู้นำคือพระครูโกศลวัชรธรรม
๔. ประชาชน ชุมชน สังคม มีผลผลิตในชุมชนอยู่ตลอด
๕. ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชนที่มาสักการะไหว้พระและพระพุทธรูปหรือรูปหล่อพระเกจิประจำวัดทองนพคุณ
๖. ความเชื่อในการจำหน่ายสินค้าและการพัฒนาสินค้าต่อไป
๗. การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันของพ่อค้าแม่ค้าและนักท่องเที่ยวมีความชัดเจน
๘. การสร้างวินัยและระเบียบในการบริหารจัดการเงินทุนในการรับฝากของกลุ่ม
๙. มีเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉินหรือว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมเหมือนในปัจจุบันได้บ้าง
๑๐. สร้างวินัยในการเก็บออม
๑๑. มีเงินทุนไว้ใช้ในยามขาดสน
๑๒. มีเงินไว้ให้กับลูกหลานและญาติพี่น้องด้วย
๑๓. มีแหล่งเงินทุนที่สามารถต่อยอดเปิดโอกาสให้กับสมาชิกสามารถมากู้หรือยืมไปใช้ได้ ในยามฉุกเฉินได้ในอนาคต
๑๔. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนใช้ในชุมชนได้ในอนาคต
๑๕. เป็นทุนเสริมสร้างความสุขในครัวเรือนได้และลดการขาดเงินในครัวเรือนได้

สรุป

การสร้างการพัฒนาต้องอาศัยความร่วมมือทั้ง ๒ ฝ่าย เข้ามาขับเคลื่อนในการสร้างสรรค์พัฒนาและต่อยอดการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การที่มีตลาดริมน้ำ สะพานขวด วัดทองนพคุณ ก็อาศัยทั้ง ๒ ฝ่าย ให้ความร่วมมือสนับสนุนในการก่อเกิดเป็นแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นมาได้ วัดทองนพคุณ บ้าน ชุมชน สังคม ให้ความรักษาสามัคคีบวกกับพลังศรัทธาตามแนวทางแห่งหลักพระพุทธศาสนาและหลักความเชื่อของสังคมที่ให้ความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธาและความเลื่อมใสในตัวผู้นำตลอดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ภายในวัดทองนพคุณ เช่น องค์รูปหล่อของหลวงพ่ोजेरิน อดิตพระมหาเถระที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบุรีตลอดถึงพุทธศาสนิกชนที่ได้มาสักการะและนำเหรียญวัตถุมงคลของท่านไปไว้สักการบูชา เป็นต้น

บรรณานุกรม

- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี
 พระอนุชิต ชูเนียม.(2550). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำ ชุมชนใน จังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
 ชัยมงคล ศรีทองแดง. 2552 : 4
 ชัยมงคล ศรีทองแดง 2552 : 36
 พระมหาสมคิด สารระภา (2552 : 54
 พระครูโกศลวัชรธรรม วัดทองนพคุณ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๔
 มะลิ ทิพย์ประจง วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี ๒๕๖๔
www.google.com/th แหล่งสถานที่ท่องเที่ยวไทยวัดทองนพคุณ
 เฟส. Facebook, Wat Thong Noppakhun

กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาเพื่อการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์
และการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑

**EDUCATIONAL ORGANIZATION MANAGEMENT STRATEGIES FOR
COMPETITIVENESS IN THE AGE OF GLOBALIZATION AND
CREATION OF EDUCATIONAL ORGANIZATION MANAGEMENT
STRATEGIES IN THE 21ST CENTURY**

สุพิรพัชร พิมพมาศ^๑

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาและการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ (๑) กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาที่สำคัญเริ่มต้นที่ผู้บริหารองค์การทางการศึกษาโดยเน้นการบริหารจัดการคนดีคนเก่งในมุมมองบริบทของการสร้างทุนมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ (๒) การสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ เน้นหลักการ ๕ ประการคือ ๑. ภาวะผู้นำ ๒. ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง ๓. การติดต่อสื่อสาร ๔. ระบบการจูงใจ และ ๕. โครงสร้างองค์การ

คำสำคัญ กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา, การสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑

ABSTRACT

This academic paper presents educational organization management strategies and the creation of innovative educational organization management strategies in the 21st century. (1) The important educational organization management strategies begin with educational organization administrators emphasis on good people management in the context of human capital, building for competitiveness in the era of globalization. (2) Creation of innovative management strategies for educational organizations in the 21st century, emphasizing 5 principles:

1. Leadership 2. Nature of Change 3. Communication 4. Incentive System, and 5. Organization Structure

^๑ ครู โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.

Keyword: Educational Organization Management Strategies, Creation of Educational Organization Management Strategies in the 21st Century

บทนำ

ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของโลกอย่างปัจจุบันนี้ เรียกได้ว่าถูกผลกระทบไปทุกหย่อมหญ้าไม่ยกเว้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม หรือจะเป็นประเทศเล็กๆ ต่างก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเราเรียกได้ว่าโดยเข้าไปเต็มๆ ทั้งเศรษฐกิจและการเมือง สิ่งที่จะทำให้องค์กรดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสกล่าวคือต้องหันมาบริหารจัดการองค์กรให้กระชับ รวดเร็วต่อข้อมูลข่าวสารมีประสิทธิภาพในด้านกำลังคน เรียกว่า “เล็กพริกขี้หนู” ให้จงได้มิใช่เมื่อเจอภาวะวิกฤติเศรษฐกิจจะต้องปรับลดคนงานอย่างเดียว หรือปรับลดกำลังผลิตลง หรือบางแห่งอาจถึงขั้นต้องหยุดดำเนินการไปก็มีซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง สิ่งที่ถูกต้องจะต้องหันมาปรับปรุงองค์กรใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและลดค่าใช้จ่ายลงให้ได้มากที่สุด^๒

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกทำให้องค์กรทางการศึกษาทุกแห่งต้องหันมาวิเคราะห์ความสามารถในการบริหารจัดการของตนเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและบรรลุเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ผู้บริหารถือเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร^๓

กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา

ผู้บริหารคือบุคคลสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบให้เกิดขึ้นแก่องค์กร ตำราทางด้านการบริหารจัดการส่วนมากให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพและล้มเหลวขององค์กรไว้คล้ายกันว่าเป็นสาเหตุมาจาก “ผู้บริหารหรือผู้จัดการ” เป็นสำคัญ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรแล้ว ผู้บริหารองค์การต่างๆ ยังสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสังคมอีกด้วย จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กรไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าปราศจากการ

^๒ อภิชัย ศรีเมือง, บริหารงานและจัดการคนในองค์กรอย่างไรในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ,

(กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘๘.

^๓ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, คู่มือสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ , (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๘.

บริหารจัดการที่ดีของผู้บริหาร ดังนั้นการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์กร ดังที่ ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ ประมาจารย์ทางด้านการบริหารจัดการได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการที่มีประสิทธิภาพอาจเป็นทรัพยากรหลักของประเทศที่พัฒนาแล้วและอาจเป็นทรัพยากรที่มีความต้องการมากที่สุดของประเทศที่กำลังพัฒนา” ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าทุกสังคมต้องการผู้บริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารหรือผู้จัดการแล้ว บุคลากรที่คัดเลือกเข้ามาทำงานในองค์กรก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันต่อการนำองค์กรไปสู่ความมีประสิทธิภาพ ภายใต้การนำของผู้บริหาร เพราะต้องไม่ลืมว่าการจะได้คนดีมีฝีมือมาทำงานให้กับองค์กรนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารอีกเช่นเดียวกัน ดังที่มีการกล่าวถึงเรื่องการจัดการคนดีคนเก่ง (Talent Management) อยู่กันเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ในยุคแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ผู้บริหารทั่วโลกต่างให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่คุณภาพในการบริหารและ การผลิต อันนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งการจะก้าวไปสู่สิ่งเหล่านี้ได้ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจัดการองค์การเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพถือว่าเป็นส่วนผสมที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ในแง่ของมาตรฐานในการดำรงชีวิตในการทำงาน ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องศึกษาพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรเพื่อทำความเข้าใจและหาแนวทางในการจัดการกับพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารต้องศึกษาภาพรวมทั้งหมดขององค์กร รวมถึงการจัดการองค์การด้วย^๔

อาจสรุปได้ว่าความรู้ความสามารถของคนในองค์กรมีความสำคัญมาก่อน ความสำคัญของคนไม่ได้อยู่ที่จำนวน (Head Counts) แต่อยู่ที่ความรู้ความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวคนและพร้อมที่จะแสดงออกมาในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งความรู้ความสามารถนี้เรียกว่า “ทุนมนุษย์” (human capital) ผู้บริหารจะจัดการทุนมนุษย์มากกว่าที่จะจัดการที่ตัวตนและจำนวนพนักงานในองค์กร ประเด็นตรงนี้สำคัญมากเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหาว่าจ้าง การมอบหมายงาน การจ่ายค่าตอบแทนและการประเมินผลการปฏิบัติงาน หากผู้บริหารองค์การทางการศึกษาไม่เข้าใจตรงนี้จะทำให้หลักการ “บรรจุคนให้ตรงกับงาน” (Put The Right Man to The Right Job) ใช้ไม่ได้ รวมทั้งการพัฒนาพนักงานขององค์กรจะไม่มีประสิทธิผล เหตุอันเนื่องมาจากผู้บริหารไม่ทราบว่าทุนมนุษย์ที่องค์กรมีอยู่เพียงพอหรือไม่ และไม่รู้ว่าจะต้องเพิ่มเติมส่วนใดจึงทำให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืน

การสร้างวัฒนธรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา

^๔ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, *คู่มือสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ*, (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่เป็นพันธกิจของทั้งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในองค์กรต้องร่วมกัน โดยผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ในรูปแบบการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อนำไปสู่องค์การอัจฉริยะและองค์กรแห่งนวัตกรรมใหม่บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาให้มีการพัฒนาความคิดอยู่ตลอดเวลาที่เรียกว่าความคิดคือพลังอำนาจ (Thinking is power) แก่นหัวใจของการบริหารนวัตกรรมแนวใหม่อยู่ที่ทุนมนุษย์ (Human capital) เมื่อใดก็ตามที่มีการลงทุน มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดย่อมนำมาซึ่งการทำงานที่มีสมรรถนะสูงและนำไปสู่องค์การที่มีสมรรถนะสูง (High performance organization) และมีความได้เปรียบในการแข่งขันแบบยั่งยืน (Sustainable competitive advantage) ^๕

๑. ภาวะผู้นำ (Leadership) ผู้ที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จในการดำเนินกลยุทธ์ต้องเป็นผู้นำที่สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจ และการร่วมแรงร่วมใจในทีมงานและภายในองค์กรเพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ เพราะว่าในทางปฏิบัติแล้วการกำหนดกลยุทธ์มักจะกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์อย่างกว้างๆแต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะต้องตัดสินใจในการวางแผนและถ่ายทอดความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานมักประสบปัญหาที่ไม่ได้คาดฝันซึ่งหัวหน้าทีมในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะต้องใช้ความเป็นผู้นำในการแก้ไขและปรับปรุงให้การดำเนินงานเป็นไปตามความต้องการของกลยุทธ์

๒. ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง (Nature of Change) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้มีหน้าที่นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติต้องเข้าใจในธรรมชาติและขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถวางแผนทางปฏิบัติและแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม โดยปรกติกการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ (Strategic Change) จะแตกต่างกันตามสถานการณ์และการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสามารถจำแนกการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ออกเป็น ๕ ระดับคือ การดำเนินกลยุทธ์ต่อเนื่อง (Continuation Strategy) การเปลี่ยนกลยุทธ์แบบประจำ (Routine Strategy Change) การเปลี่ยนกลยุทธ์แบบเฉพาะ (Limited Strategy Change) การเปลี่ยนกลยุทธ์แบบถอนรากถอนโคน (Radical Strategy Change) และการกำหนดทิศทางขององค์กรใหม่ (Organizational Redirection)

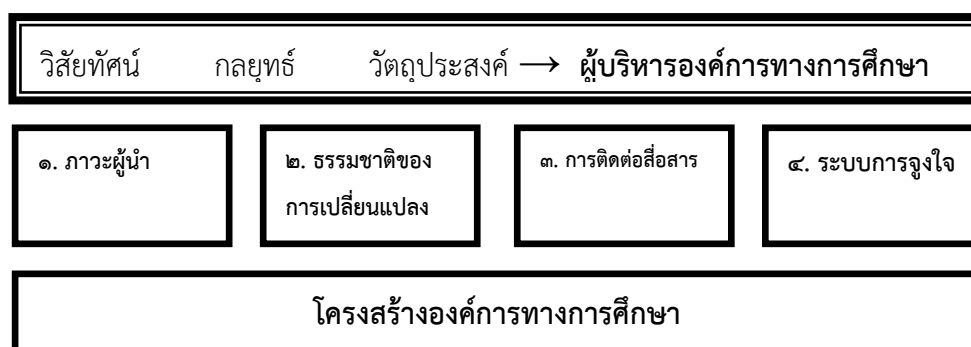
๓. การติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน โดยการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนสามารถสร้างความเข้าใจ แก้อัศจรรย์ระหว่างสมาชิกและไม่

^๕ เสน่ห์ จัยโต, การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘), หน้า

สร้างความสับสนในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยลดข้อขัดแย้งที่มีผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากร ตลอดจนแรงต้านทานที่จะมีต่อการเปลี่ยนแปลง

๔. ระบบการจูงใจ (Incentive System) ที่เหมาะสมช่วยสนับสนุนให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการจูงใจช่วยให้บุคคลไม่ต่อต้าน ยอมรับ และนำการเปลี่ยนแปลงมาเป็นส่วนหนึ่งของตน โดยที่ระบบจูงใจไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของตัวเงินเสมอไปแต่อาจเป็นวิธีการที่ทำให้สมาชิกพอใจและพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม เช่น การเพิ่มความรับผิดชอบ หรือ การเปิดโอกาสให้พัฒนาตนเอง เป็นต้น

๕. โครงสร้างองค์การ (Organization Structure) เป็นพื้นฐานสำคัญในความสำเร็จของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เนื่องจากโครงสร้างองค์การจะแสดงความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ ช่องทางการสั่งงานและการติดต่อสื่อสาร และตำแหน่งงานของสมาชิกในองค์การที่จะต้องมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติขององค์การ^๖

รูปที่ ๑ กรอบแนวความคิดการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา^๖ ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นรูปธรรม ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงาน การประสานงาน และการแก้ปัญหาในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ที่นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติควรต้องมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่หลากหลาย จึงจะสามารถนำกลยุทธ์มาสร้างเป็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมขององค์การได้

บทสรุป

กระแสโลกาภิวัตน์นับวันจะไหลเชี่ยวมากขึ้น สังคมประเทศใด องค์การใด ไม่ปรับตัวให้รู้เท่าทันและเอาประโยชน์จากความเป็นโลกาภิวัตน์ประเทศหรือองค์การนั้นอาจถูกกดดันให้ปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน ถ้ายังฝืนกระแสต่อไปอีก ผลที่ตามมาองค์การเหล่านั้นยิ่งเสียเปรียบในการพัฒนาประเทศ กระแสโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อการจัดการองค์การในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นองค์การระดับประเทศ องค์การธุรกิจเอกชน ส่วนผลกระทบจะมีมากขึ้นอยู่กับ

^๖ ญัตติพันธ์ เจริญนนท์, การจัดการเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓๗-๒๓๘.

พลังอำนาจของชาติ กรณีประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา พลังอำนาจของชาติยังไม่อาจทานต่อกระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากเป็นประเทศผู้ใช้เทคโนโลยีและนำเข้าวิทยาการความรู้ หน่วยผลิตไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน บริษัทธุรกิจเอกชน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐต้องพัฒนาตนเองทั้งโครงสร้างกระบวนการผลิต พฤติกรรมและทัศนคติ มองการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ องค์กรที่ไม่ยอมปรับตัวเปลี่ยนแปลงจะอยู่รอดยาก คนในองค์กรมีความสำคัญมาก ต้องเปลี่ยนแปลงคนและองค์การไปพร้อมกันเป็นกลยุทธ์ปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาเพื่อการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์และการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เริ่มต้นที่การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมต้อง พัฒนาสมองซีกขวาด้วยการพัฒนาข้อมูล(Data) สู่การพัฒนาสารสนเทศ (Informations) สู่การพัฒนาความรู้ (Knowledge) สู่การพัฒนาปัญญา (Wisdom) ท้ายที่สุดจะนำไปสู่ นวัตกรรม (Innovation)

ข้อเสนอแนะ

องค์การทางการศึกษาควรที่จะมีการศึกษาวิจัยผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อนำผลการวิจัยมาวางแผนพัฒนาองค์การทางการศึกษาทุกภาคส่วนโดยทำการวิจัยที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมไทยในการจัดการปัจจัยที่สามารถปรับระบบการจัดการให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ การวิจัยและพัฒนาหลักการและกระบวนการที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการองค์การทางการศึกษา หรือระบบการผลิตคนเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์การการศึกษาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรระดับประเทศ องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน กระแสโลกาภิวัตน์ได้ผลักดันให้รัฐบาลพัฒนากำลังคนโดยการยกระดับคุณภาพประชากรให้แรงงานมีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้น แต่ที่ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากหลักสูตรและการสอนของระบบการศึกษาไทยยังตกอยู่ในวิธีคิดแบบเดิม ที่ให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อวิชาการมากกว่า (Academic Knowledge) มิใช่การศึกษาให้รู้และเข้าใจในงาน (Job Knowledge) หรือในลักษณะประยุกต์ใช้ (Application) สอนในวิชาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด นักเรียน นักศึกษาที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษามีความรู้ไม่ตรงกับตลาดแรงงาน การศึกษาที่สอนให้คนคิดแบบจำ (Memory Thinking) ยังไม่ถึงการเป็นนวัตกรรมที่มุ่งเน้นสร้างนวัตกรรมได้อย่างแท้จริง ดังนั้นแล้วการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารสำหรับผู้บริหารองค์การทางการศึกษาจึงเป็นจุดหลักสำคัญที่ควรมุ่งเน้น

บรรณานุกรม

อภิชัย ศรีเมือง. บริหารงานและจัดการคนในองค์กรอย่างไรในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ.

กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๒.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. คู่มือสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

เสน่ห์ จุ้ยโต. การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘.

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๒.

ศึกษาสภาพปัญหาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กอายุ 1 – 3 ปี
ของชนเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดอุทัยธานี

A STUDY OF NUTRITIONAL STATUS PROBLEMS AND DIETARY INTAKE BEHAVIORS
OF 1-3 YEAR CHILDREN OF KAREN ANCESTRY IN UTHAI THANI PROVINCE

ทวีศักดิ์ คำกลิ้ง

นลินี บุญธรรม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหาร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะโภชนาการกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กอายุ 1 – 3 ปี ชนเผ่ากะเหรี่ยง ในจังหวัดอุทัยธานี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คน สุ่มตัวอย่างมีระบบ ใช้แบบสอบถามลักษณะคำตอบแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการสมส่วน ร้อยละ 56.2 ท้วม ร้อยละ 17.1 เริ่มอ้วน ร้อยละ 9.5 ผอม ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ส่วนค่อนข้างผอมกับอ้วน ร้อยละ 4.8 ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่าข้อที่ปฏิบัติมากที่สุด คือกินอาหารเช้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม และกินไข่สัปดาห์ละอย่างน้อย 3 วันๆ ละ 1 ฟอง ร้อยละ 78.1 เท่ากัน พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ อย่างมีนัยทางสถิติ $p\text{-value} < 0.001$ ได้แก่ กินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน, ไม่กินขนมที่มีรสหวาน, ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน, ไม่กินขนมขบเคี้ยว และไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว

ข้อเสนอแนะ การเฝ้าระวังติดตามภาวะโภชนาการเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญ ระดับชุมชนควรมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีความตระหนักในการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงของเด็กเพื่อประเมินภาวะโภชนาการ/การเจริญเติบโต ส่วนในหน่วยงานสาธารณสุขควรบูรณาการกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและเฝ้าระวังภาวะโภชนาการเด็กปฐมวัย และจัดทำแผนสนับสนุนงบประมาณในการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในพื้นที่

คำสำคัญ : ภาวะโภชนาการ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ชนเผ่ากะเหรี่ยง

ABSTRACT

This exploratory research aimed to examine nutritional status and dietary intake behaviors and to investigate relations between nutritional status and dietary intake behaviors of 1-3 year children of Karen ancestry in Uthai Thani province. The sample consisted of 105 children chosen by means of systematic sampling technique. Three-

answer questionnaires were used, while the collected data were analyzed to identify statistical value, percentage, mean, and standard deviation.

According to research results, the sample had proportional nutritional status (56.2%) and was chubby (17.1%), initially obese (9.5%), thin (7.6%), and relatively thin and obese (4.8%), respectively. With regard to dietary intake behaviors, two most followed practices (equally 78.1%) were ‘intake of breakfast with at least 2 main food groups’, and “egg consumption for at least 3 days - one egg a day”. The dietary intake behaviors that were associated with nutritional status at a statistical significance of $p\text{-value} < 0.001$ were: ‘intake of 3 portions of fruits daily’, ‘avoidance of confectionery’, ‘avoidance of sweet beverages’, ‘avoidance of snacks’ and ‘no addition of sugar in cooked food’.

Suggestion: the monitoring of children’s nutritional status was important. At the community level, there should be campaigns and public relations to raise awareness of parents, guardians and communities in measuring children's height and weight for nutritional status/growth assessment. Besides, public health departments should work in an integrated manner with networks in the area to create participation in monitoring and supervising early childhood nutrition and to make a budget plan for maternal and child health care in that area.

Keywords: nutritional status, dietary intake behaviors, Karen ancestry

1. บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นอนาคตที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การเลี้ยงดูเด็ก ภาวะโภชนาการ พัฒนาการสมวัย มีผลต่อการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะตั้งแต่ในครรภ์ มารดาจนถึงอายุ 6 ปี¹ ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีภาวะโภชนาการที่ดีเป็นการวางรากฐานของการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต จากการสำรวจประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่า เด็กมีภาวะโภชนาการแนวโน้มด้านภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วน โดยที่ส่วนสูงของเด็กในประเทศเหล่านี้ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เนื่องจากเด็กมีการเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพแล้ว ส่วนในประเทศที่กำลังพัฒนาพบว่าส่วนสูงของเด็กยังเพิ่มได้อีกมากหากได้รับอาหารและการเลี้ยงดูอย่างดี² เด็กในช่วงอายุ 0 - 5 ปีเป็นช่วงวัยสำคัญที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเอาใจใส่เรื่องการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ด้วยเป็นช่วงที่สมองอยู่ในช่วงกำลังพัฒนา อีกทั้งร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างอวัยวะกล้ามเนื้อ และกระดูก ระบบการเผาผลาญให้สมบูรณ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ร่างกายสะสมภูมิต้านทาน เมื่อเด็กได้รับโภชนาการที่ดีก็จะช่วยลดปัญหาความเจ็บป่วย การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ลดปัญหาค่าใช้จ่าย

¹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการเรื่องการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย. มิถุนายน 2556.

² ลัดดา เหมะสุวรรณ. ภาวะโภชนาการเด็ก. รายงานการสำรวจสุขภาพของประชาชนโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551-2, 105-125.

ในการรักษาพยาบาลของพ่อแม่ สถานการณ์ปัญหาทุพโภชนาการในประเทศไทยพบเด็กอายุ 0 - 5 ปี มีภาวะเตี้ย อ้วน ผอม ร้อยละ 10.6 ร้อยละ 9.1 และร้อยละ 5.6 ตามลำดับ หรือ 1 ใน 10 ของเด็กปฐมวัยไทยมีภาวะเตี้ยหรืออ้วน และเมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่วัยเรียนในช่วงอายุ 6 - 14 ปี มีแนวโน้มพบภาวะเตี้ยร้อยละ 8.3 และผอมร้อยละ 4.3 นอกจากนี้ยังพบว่ามีภาวะอ้วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.1³ ในปี 2562 กรมอนามัยได้เป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการตามเจตนารมณ์ของอาเซียนโดยตอบรับการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) รวมทั้งเป้าหมายโภชนาการระดับโลก (Global Nutrition Targets) และเป้าหมายโลกในด้านการควบคุมโรคไม่ติดต่อ (9 Voluntary Global NCDs Targets) โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานเฝ้าระวังด้านโภชนาการในระดับประชาคมอาเซียนเพื่อป้องกันผลเสียของภาวะเตี้ย อ้วน ผอม และภาวะน้ำหนักเกิน รวมทั้งมุ่งลดปัญหาโภชนาการในทุกกลุ่มวัยทุกรูปแบบ โดยเฉพาะเด็ก 0 - 5 ปี เพื่อส่งผลให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีต้นทุนที่พร้อมในการเรียนรู้มีระดับเขาวนปัญญาที่ดี เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ช่วยพัฒนาประเทศได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาด้านโภชนาการในเด็กส่วนใหญ่ คือ ปัจจัยทางคุณลักษณะของมารดา และตัวทารก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญคือปัจจัยด้านการบริโภคอาหารของเด็ก⁴ ด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกับภาวะโภชนาการและสุขภาพตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนปฏิสนธิจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต และการมีภาวะโภชนาการที่ไม่เหมาะสมในช่วงแรกของชีวิตจะเป็นตัวกำหนดภาวะสุขภาพและ/หรือความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังในวัยผู้ใหญ่ ในการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 5 (สุขภาพเด็ก) พบว่า เด็กอายุ 1 ปี กินนมแม่อย่างเดียว (exclusive breast feeding) อย่างน้อย 6 เดือน มีเพียงร้อยละ 15 เด็กอายุ 6-9 ปี ร้อยละ 15.7 กินอาหารไม่ครบ 3 มื้อ โดยมือเช้าเป็นมือที่มีกรงดมากที่สุดคือร้อยละ 52.4 ของคนที่งดอาหารมือใดมือหนึ่งด้านการการกินผักผลไม้ พบว่า เด็กอายุ 2-5 ปี ร้อยละ 74.8 กินผักน้อยกว่า 1 ส่วนต่อวัน และร้อยละ 54.8 กินผลไม้ไม่น้อยกว่า 1 ส่วนต่อวัน⁵

สำหรับจังหวัดอุทัยธานี ปี 2561 พบว่า เด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน ร้อยละ 43.68 มีภาวะผอม ร้อยละ 7.81 เตี้ย ร้อยละ 8.14 และอ้วน ร้อยละ 8.15 เมื่อจำแนกช่วงอายุเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ เด็กอายุ 0 - 2 ปี สูงดี สมส่วน ร้อยละ 56.51 ส่วนเด็กอายุ 3 - 5 ปี สูงดี สมส่วน ร้อยละ 31.19 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ทั้งนี้ จากการประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับจังหวัด ได้มีความเห็นให้ศึกษาอัตราการเกิด และการดูแลเด็กระดับพื้นที่ในจังหวัดอุทัยธานี โดยเฉพาะพื้นที่พิเศษของจังหวัด ซึ่งมีชนเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีวิถีชีวิตเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการกินอาหาร กิจกรรมการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งเด็กกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเปราะบางและด้อยโอกาส ที่จะเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพหรือบริการสุขภาพที่จำเป็นและครอบคลุม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่

³ สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แผนปฏิบัติการด้านโภชนาการระดับชาติ 5 ปี พ.ศ. 2562-2566. กรุงเทพมหานคร. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2562, 10-12.

⁴ อรยา จันทริกันนท์ และณัฐชา วัฒนประภา. การศึกษาการเกิดภาวะทุพโภชนาการในเด็ก. เอกสารการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาและสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2. วันที่ 19 มกราคม 2562 ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

⁵ วิชัย เอกพลากร (บก.). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 ฉบับสุขภาพเด็ก พ.ศ. 2557. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

จะศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมบริโภคอาหารของเด็กอายุ 1 – 3 ปี ชนเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อวางแผนพัฒนาการดำเนินงานอนามัยแม่และเด็กแบบองค์รวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมบริโภคอาหารของเด็กอายุ 1 – 3 ปี ชนเผ่ากะเหรี่ยง ในจังหวัดอุทัยธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) แบบภาคตัดขวางรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียว ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional studies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กอายุ 1 - 3 ปี ชนเผ่ากะเหรี่ยงที่อาศัยในอำเภอบ้านไร่ ตำบลแก่นมะกรูด จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านไต้ หมู่ที่ 2 บ้านตะละเชิง และหมู่ที่ 3 บ้านบ้านใหม่คลองอังวะ และอำเภอยั้วคต ตำบลทองหลาง จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านคลองแห้ง หมู่ที่ 2 บ้านสมอทอง หมู่ที่ 8 บ้านภูเหม็น จำนวน 144 คน

การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ ใช้การคำนวณตามวิธีการหาขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Daniel⁶ เนื่องจากการเป็นการศึกษาภาวะโภชนาการในเด็กอายุ 1-3 ปี จึงใช้ค่าสัดส่วนประชากรจากร้อยละสูงที่สุดส่วนหนึ่งของเด็ก 0 - 2 ปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 56.62 และกำหนดค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 มาใช้ในการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง ซึ่งจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 105 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic random sampling) ตามรายชื่อที่จัดไว้โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำรายชื่อเด็กอายุ 1 - 3 ปี จากบัญชีรายชื่อที่มีอยู่ในแต่ละหมู่บ้านมาเรียงลำดับตามอายุ และตามหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนดังแสดงในตารางที่ 1 รวมรายชื่อทั้งหมดเท่ากับ 144 รายชื่อ และคำนวณจำนวนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธี Probability proportional to size

2. คำนวณอัตราส่วนระหว่างประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ $144:105 = 1.4:1$ หรือประมาณ 2:1 ด้วยการจับฉลากเลือกคนแรก แล้วสุ่มเลือกตามรายชื่อถัดไปอีก 2 คน จนครบ จำนวนตัวอย่างที่ต้องการดังแสดงในตารางที่ 1

3. ถ้าไม่สามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้เนื่องจากไม่พบกลุ่มตัวอย่าง จะดำเนินการเก็บตัวอย่างที่อยู่บ้านใกล้เคียงมากที่สุดกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ทดแทน โดยเลือกคนที่มีลักษณะประชากรใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้

4. ผลการศึกษา

จากการเก็บแบบสอบถามพฤติกรรมบริโภคอาหารของเด็กอายุ 1 - 3 ปี พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.5 เพศชาย ร้อยละ 49.5 เกือบครึ่งหนึ่งมีอายุ 1 ปี ร้อยละ 42.9 มีอายุเฉลี่ย 2.080 ปี กลุ่มตัวอย่างตำบลแก่นมะกรูด เพศหญิง ร้อยละ 50 เพศชาย ร้อยละ

⁶ Wayne WD. Biostatistics a foundation for analysis in the health sciences. 7th ed. USA: Phoenix color; 1999, 183.

50 ครั้งหนึ่งมีอายุ 1 ปี ร้อยละ 50 มีอายุเฉลี่ย 2.101 ปี และตำบลทองหลาง เพศหญิง ร้อยละ 50.8 เพศชาย ร้อยละ 49.2 เกือบครึ่งหนึ่งมีอายุ 2 ปี ร้อยละ 47.6 มีอายุเฉลี่ย 2.067 ปี

2. ภาวะโภชนาการ เมื่อแปลผลจากการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง เปรียบเทียบกับกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์ความยาวของเด็ก อายุแรกเกิด - 2 ปี และกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กอายุ 2 - 5 ปี เพศชายและเพศหญิง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีภาวะโภชนาการสมส่วน ร้อยละ 56.2 ท้วม ร้อยละ 17.1 เริ่มอ้วน ร้อยละ 9.5 ผอม ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ส่วนค่อนข้างผอมกับอ้วน ร้อยละ 4.8 ซึ่งเท่ากัน เมื่อพิจารณารายตำบล พบว่า ตำบลแก่นมะกรูด กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการสมส่วน ร้อยละ 54.8 ท้วม ร้อยละ 14.8 เริ่มอ้วน ร้อยละ 11.9 ค่อนข้างผอม ร้อยละ 9.5 อ้วน ร้อยละ 7.1 และผอม ร้อยละ 2.4 ตำบลทองหลาง กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการสมส่วน ร้อยละ 57.1 ท้วม ร้อยละ 19.0 ผอม ร้อยละ 11.1 เริ่มอ้วน ร้อยละ 7.9 อ้วน ร้อยละ 3.2 และค่อนข้างผอม ร้อยละ 1.6 ตามลำดับ

เมื่อแปลผลตามกราฟแสดงส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ เพศชายและเพศหญิง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีภาวะโภชนาการส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ ร้อยละ 52.3 เตี้ย ร้อยละ 24.8 และค่อนข้างเตี้ย ร้อยละ 22.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายตำบล พบว่า ตำบลแก่นมะกรูด กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ ร้อยละ 57.1 เตี้ย ร้อยละ 33.4 และค่อนข้างเตี้ย ร้อยละ 9.5 ตำบลทองหลาง กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ ร้อยละ 49.3 ค่อนข้างเตี้ย ร้อยละ 31.7 และเตี้ย ร้อยละ 19.0 ตามลำดับ

ภาวะโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการสูงดีสมส่วน ร้อยละ 40 ทุพโภชนาการ ร้อยละ 32.4 และโภชนาการเกิน ร้อยละ 27.6 เมื่อพิจารณารายตำบล พบว่า ตำบลแก่นมะกรูด กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการสูงดีสมส่วน ร้อยละ 42.9 ทุพโภชนาการ ร้อยละ 33.3 และโภชนาการเกิน ร้อยละ 23.8 ส่วนตำบลทองหลาง กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโภชนาการสูงดีสมส่วน ร้อยละ 38.1 ทุพโภชนาการ ร้อยละ 31.7 และโภชนาการเกิน ร้อยละ 30.2 ตามลำดับ

3. ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างกินอาหารเช้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม ร้อยละ 78.1 กินอาหารมื้อหลัก ร้อยละ 77.1 กินอาหารว่างวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 53.3 กินอาหารกลุ่มข้าวแป้งวันละ 3 ทักพี ทุกวัน ร้อยละ 45.7 กินอาหารกลุ่มผัก วันละ 2 ทักพี ทุกวัน ร้อยละ 27.6 กินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน ร้อยละ 38.1 กินอาหารกลุ่มเนื้อสัตว์ วันละ 3 ซ้อนกินข้าว ทุกวัน ร้อยละ 60 ดื่มนมจืดหรือนมพร่องมันเนย วันละ 2-3 แก้ว ทุกวัน ร้อยละ 55.2 กินปลาสดหั่นละอย่างน้อย 3 วัน ร้อยละ 66.7 กินไข่สดหั่นละอย่างน้อย 3 วันๆ ละ 1 ฟอง ร้อยละ 78.1 กินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1 - 2 วัน ร้อยละ 36.2 กินยาน้ำเสริมธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1 ซ้อนชา ร้อยละ 44.8 กินอาหารประเภทผัด ทอด และกะทิ 1 - 4 อย่างต่อวัน ร้อยละ 52.4 ไม่กินเนื้อสัตว์ติดมัน ร้อยละ 46.7 ไม่กินขนมที่มีรสหวาน ร้อยละ 43.8 ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ร้อยละ 45.7 ไม่กินขนมเบเกอรี่ ร้อยละ 61 ไม่กินขนมขบเคี้ยว ร้อยละ 26.7 ไม่ดื่มเครื่องดื่มปรุงรสเค็ม เช่น น้ำปลา ซอส ซีอิ๊วขาว ร้อยละ 51.4 และไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว ร้อยละ 67.6

4. เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ อย่างมีนัยทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$ ได้แก่ กินอาหารเช้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม,

กินอาหารกลุ่มผัก วันละ 2 ทัพพี ทุกวัน, กินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1-2 วัน และ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ อย่างมีนัยทางสถิติ $p\text{-value} < 0.001$ ได้แก่ กินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน, ไม่กินขนมที่มีรสหวาน, ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน, ไม่กินขนมขบเคี้ยว และไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว

5. บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ ได้แก่ การกินอาหารเข้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม ($p = 0.011$) เช่น กลุ่มข้าวแป้งและเนื้อสัตว์ หรือ กลุ่มข้าว-แป้งและนม เมื่อพิจารณาตามภาวะโภชนาการทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างกินอาหารเข้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 อย่าง มากกว่าไม่ได้กิน โดยเฉพาะกลุ่มภาวะโภชนาการเกิน ร้อยละ 96.6 ส่วนในกลุ่มสูงดีสมส่วน ไม่ได้กินอาหารเข้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม ร้อยละ 33.3 จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กินอาหารเข้ากลุ่มข้าว-แป้ง และกลุ่มเนื้อสัตว์ ได้แก่ ข้าวสวย ข้าวต้มกับไข่ต้มหรือไข่เจียว ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ 1-3 ปี ซึ่งยังกินนมแม่หรือนมผงเป็นหลัก และเป็นวัยที่เพิ่งหัดกินอาหารปกติ อาจส่งผลต่อภาวะโภชนาการที่แตกต่างกันได้ ด้านการกินอาหารกลุ่มผัก วันละ 2 ทัพพี ทุกวัน ($p = 0.009$) และกินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน ($p < 0.001$) พบว่า ในกลุ่มภาวะโภชนาการสูงดีสมส่วนกับกลุ่มโภชนาการเกิน ไม่กินผักและผลไม้มากกว่ากลุ่มที่กิน เช่นเดียวกับการศึกษาของลัดดา เหมาะสุวรรณ พบว่า เด็กจำนวนมากบริโภคผัก ผลไม้น้อยเหมือนกันซึ่งการที่เด็กได้รับประทานผักและผลไม้ไม่เพียงพอจะเสี่ยงต่อการขาดวิตามินที่จำเป็น และได้รับใยอาหารที่ช่วยป้องกันโรคน้อย⁷ สอดคล้องกับการคำตอบจากการสอบถามพ่อ แม่ ผู้ปกครองเด็กเพิ่มเติม ว่า เด็กส่วนใหญ่จะไม่ชอบกินผักและผลไม้ ด้านการกินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1-2 วัน ($p = 0.003$) พบว่า ในกลุ่มภาวะโภชนาการสูงดีสมส่วนกับกลุ่มโภชนาการเกิน ไม่กินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็กมากกว่ากลุ่มที่กิน ส่วนในกลุ่มทุพโภชนาการกินกับไม่กินพอ ๆ กัน ถึงแม้ว่าในภาพรวม พบว่า การกินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1-2 วัน มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็ก แต่กลับพบว่า ในกลุ่มทุพโภชนาการกินอาหารที่มีธาตุเหล็กมากกว่ากลุ่มสูงดีสมส่วน ซึ่งในทางวิชาการ การกินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก สามารถป้องกันความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก ซึ่งอาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสมองและพัฒนาการของเด็กได้⁸

ด้านการไม่กินขนมที่มีรสหวาน และไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.001$ โดยที่กลุ่มทุพโภชนาการจะไม่กินขนมที่มีรสหวานมากกว่ากลุ่มกิน และกลุ่มที่มีภาวะโภชนาการเกินจะกินขนมที่มีรสหวาน ร้อยละ 62.1 ซึ่งมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กิน ส่วนในกลุ่มภาวะโภชนาการสูงดีสมส่วนกินขนมที่มีรสหวานและเครื่องดื่มที่มีรสหวาน

⁷ ลัดดา เหมาะสุวรรณ. โรคอ้วนในเด็กและวัยรุ่น. ใน: ประยงค์ เวชวินิชสนอง, วนพร อนันตเสรี, (บก.). วารสารกุมารเวชศาสตร์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์, 2559.

⁸ คณะกรรมการควบคุมและป้องกันโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก. คู่มือแนวทางการควบคุมและป้องกันโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก. นนทบุรี: สำนักโภชนาการ กรมอนามัย, 2556.

พอ ๆ กับกลุ่มที่ไม่ได้กิน ซึ่งจากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า ขนมและเครื่องดื่มที่กลุ่มตัวอย่างมักกินบ่อย ๆ ได้แก่ น้ำส้มหรือน้ำผลไม้บรรจุขวด นมเปรี้ยว ลูกอม และช็อคโกแลต ส่วนการไม่กินขนมขบเคี้ยว ($p < 0.001$) พบว่า กลุ่มโภชนาการสูงดีสมส่วน ไม่กินขนมขบเคี้ยว ร้อยละ 52.4 ส่วนกลุ่มทุพโภชนาการกับกลุ่มโภชนาการเกิน กินขนมขบเคี้ยวมากกว่าไม่ได้กิน และการไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว ($p < 0.001$) พบว่า กลุ่มโภชนาการสูงดีสมส่วน ไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว ร้อยละ 95.2 ส่วนในกลุ่มทุพโภชนาการกับกลุ่มโภชนาการเกิน ไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้วพอ ๆ กับเติมเติมน้ำตาล ทั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของสินีพร ยืนยง และคณะ ที่พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมักกินอาหารประเภทแป้งและน้ำตาล ของว่าง ขนมขบเคี้ยว ขนมถุง มากกว่ากลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการสมส่วน⁹ และการศึกษาของนพร อึ้งภากรณ์ ที่พบว่า การรับประทานขนมถุง น้ำอัดลม นมเปรี้ยว ไอศกรีม และลูกอม มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะเด็กที่เตี้ยและค่อนข้างเตี้ยจะรับประทานขนมถุง 2-4 หน่วยต่อสัปดาห์¹⁰

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. สถานการณ์ปัญหาทุพโภชนาการในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานเฝ้าระวังด้านโภชนาการในระดับประชาคมอาเซียน”. วันที่ 6 มีนาคม 2562 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพมหานคร.
- ธีรภัทร์ ฉ่ำแสง. การเฝ้าระวังด้านสุขาภิบาลอาหารและน้ำในโรงเรียนในเขตพื้นที่ศูนย์อนามัยที่ 2 สระบุรี. ศูนย์อนามัยที่ 2 กรมอนามัย, (ถ่ายเอกสาร). 2556.
- ศิริศักดิ์ สุนทรไชย. เอกสารการสอนวิชาอาหารและโภชนาการของเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 1. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2556.
- สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงานเฝ้าระวังภาวะโภชนาการหญิงตั้งครรภ์และการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด - 5 ปี. นนทบุรี. โรงพิมพ์สงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2556
- วนิดา งามอาจ และสิริมา ภิญญอนันตพงษ์. การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปีที่ 17; ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559.

⁹ สินีพร ยืนยง และคณะ. การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะโภชนาการเด็กก่อนวัยเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารพยาบาลศาสตร์. ปีที่ 30; ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2555.

¹⁰ นพร อึ้งภากรณ์. ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในพื้นที่ตำบลรอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. วารสารกุมารเวชศาสตร์. ปีที่ 52; ฉบับที่ 1.

วิธีแก้อาการแสบร้อนผิวหนังด้วยตนเอง
รายงานการศึกษาผลการใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรม
ในผู้เข้าค่ายแพทย์วิถีธรรม สวนป่านาบุญ 1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

ธนวันต์ ศรีอมรรัตนกุล สมพร จิตรตันพร

บทคัดย่อ

อาการแสบร้อนผิวหนังเป็นอาการที่เกิดขึ้นได้บ่อย อาจเกิดจากการระคายเคืองหรือการไหม้ จากสารเคมี สารก่อการระคายเคือง แสงแดด ไฟไหม้ ความร้อน การฉายรังสี เป็นต้น ส่วนใหญ่ผู้ที่มีอาการ จะมีวิธีแก้ อาการเบื้องต้นตามที่เป็นภูมิปัญญาของตนหรือการเรียนรู้สืบทอดกันมา เช่น การทายา ทาโคลาลาไมด์ ทาว่านหาง จระเข้ ใช้น้ำแข็งประคบ ใช้น้ำเย็นลูบ เป็นต้น ผู้รายงานจึงได้ทำการศึกษาดูแบบวิจัยกึ่งทดลอง โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อเทียบผลของการแก้อาการแสบร้อนผิวหนังด้วยน้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรม กับ วิธีอื่นๆ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำนวนกลุ่มละ 45 คนรวมทั้งสิ้น 90 คน ทำการศึกษาด้วยการใช้ แบบสอบถามในผู้เข้าค่ายแพทย์วิถีธรรม ที่มีอาการแสบร้อนผิวหนัง วัดผลโดยใช้ pain rating scale (ตัวเลข จาก 1-10) เป็นระยะเวลา 1 ปี (1 มกราคม 2561 – 31 ธันวาคม 2561) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลโดยใช้ t-test

ผลการศึกษาพบว่า ที่เวลา 5 นาทีหลังการแก้ อาการ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อน ผิวหนังเท่ากับ 2.58 ค่าต่ำสุด 1 ค่าสูงสุด 5 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ย 6.02 ค่าต่ำสุด 3 ค่าสูงสุด 8 และที่ เวลา 10 นาที พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนังเท่ากับ 1.31 ค่าต่ำสุด 0 ค่าสูงสุด 3 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ย 3.33 ค่าต่ำสุด 1 ค่าสูงสุด 8 การเปรียบเทียบผลก่อน-หลังภายในกลุ่มด้วยสถิติ Pair sample t-test (Posttest ใช้ผลที่เวลา 10 นาที) พบว่า ทั้งกลุ่มทดลอง (ใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็น) และกลุ่ม ควบคุม (ใช้วิธีอื่นๆ) สามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value = 0.000) ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent sample t-test พบว่า ที่เวลา 5 นาที และที่เวลา 10 นาที กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (p-value = 0.000) ผู้รายงานจึงเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะนำน้ำสกัดฤทธิ์เย็นมาใช้เพื่อแก้ อาการแสบร้อนผิวหนัง ในบุคคลทั่วไปได้

คำสำคัญ น้ำสกัดฤทธิ์เย็น, หลักการแพทย์วิถีธรรม, อาการแสบร้อนผิวหนัง

Abstract Cold extracted water users group other methods user groups

The researcher therefore performed an experiment comparing Burning sensation of skin treatment by Cold extracted water and other methods in an experiment group and a control group, 45 people per group, in total 90 people. The researcher also performed a survey among camp participants who reported Burning sensation of skin for a year.

The study found that, at 5 minutes the experiment group relieve symptom from 10 to 2.58 (on average) min=1 max=5, while the control group relieve symptom from 10 to 6.02 min=2 max=8. At 10 minutes the experiment group relieve symptom from 10 to 1.31 (on average) min=0 max=3, while the control group relieve symptom from 10 to 3.33 min=1 max=8. The paired sample t-test of both groups (Pretest-Posttest at 10 minutes) found significantly at 0.05 (p-value 0.000), but comparing between group (by independent sample

t-test) found that, both the time of 5 and 10 minutes, the experiment group have the better result than the control group significantly at 0.05 (p-value 0.000). The researcher sees it's appropriate to be recommended as a treatment for Burning sensation of skin to general people.

Keywords: Cold extracted water, Buddhist Dhamma medicine, Burning sensation of skin

บทนำ

อาการแสบร้อนผิวหนัง เป็นอาการทั่วไปที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของทุกคน สาเหตุนั้นมีหลากหลาย เช่น แดดเผา สัมผัสสิ่งของที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง เช่น พริก ผงซักฟอก น้ำยาทำความสะอาด กรด ต่างพิษจากแมลง ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก โดนน้ำมันร้อนๆ แดดเผา ผิวหนังอักเสบจากโรคต่างๆ จากการแพ้ยา การฉายรังสี เป็นต้น หากมีอาการรุนแรงก็อาจต้องไปพบแพทย์ แต่หากอาการไม่รุนแรงมาก ผู้ที่มีอาการนี้ก็สามารถที่จะดูแลตนเองที่บ้านได้ โดยใช้วิธีการต่างๆ เท่าที่ตนมีความรู้ ผู้วิจัยเองก็เป็นผู้หนึ่งที่เคยมีอาการแสบร้อนผิวหนัง ซึ่งแต่ละครั้งที่เป็นก็พยายามแก้อาการด้วยตนเองเท่าที่มีองค์ความรู้ ซึ่งก็ได้ผลมากบ้างน้อยบ้าง เร็วบ้างช้าบ้าง หรือ บางครั้งก็ได้รับผลข้างเคียงจากวิธีการนั้นๆ บ้าง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแสวงหาองค์ความรู้หรือวิธีการที่ตนยังไม่เคยรู้ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและการช่วยเหลือผู้อื่น

จากหลักสูตรการดูแลสุขภาพพึ่งตนแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักแพทย์ทางเลือกวิถียุทธ ของศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ มีจุดเด่นคือประหยัด เรียบง่าย ปลอดภัย ได้ผลแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ พึ่งตนเองได้ ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นหลัก และสามารถประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างยั่งยืน เป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพ อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

น้ำสกัดสมุนไพรฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ หาได้ง่ายในท้องถิ่น ไม่มีสารเคมีสังเคราะห์เจือปน และไม่ผ่านกระบวนการทางอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการช่วยลดปัญหาโลกร้อน อีกทั้งยังมีราคาถูก ผลิตเองในท้องถิ่น หรือหากไม่ต้องการซื้อก็สามารถทำได้ด้วยตนเอง ทำให้พึ่งตนเองได้ทางด้านสุขภาพ ดังนั้น การศึกษาวิธีแก้อาการแสบร้อนผิวหนังด้วยตนเอง รายงานการศึกษาผลการใช้ น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรมในผู้เข้าค่ายแพทย์วิถีธรรม สวนป่านาบุญ 1 อำเภอคอนสาร จังหวัดมุกดาหาร จึงน่าจะได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้คน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำงานวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลในการลดอาการแสบร้อนผิวหนังด้วยน้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรม (กลุ่มทดลอง)
2. เพื่อศึกษาผลในการลดอาการแสบร้อนผิวหนังด้วยวิธีอื่น ๆ วิธีใดก็ได้ที่เคยใช้อยู่เดิม (กลุ่มควบคุม)
3. เพื่อเปรียบเทียบผลในการลดอาการแสบร้อนผิวหนัง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบ 2 กลุ่ม วัดผลก่อน-หลัง (Two Group Pretest Posttest Design)

สมมติฐานการวิจัย

1. น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรมสามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังได้
2. น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรมสามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังได้มากกว่าและเร็วกว่าการใช้วิธีการอื่นๆ (ที่เคยใช้อยู่เดิม)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่มาเข้าค่ายแพทย์วิถีธรรมที่สวนป่านาบุญ 1 อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร ระหว่างเดือน มกราคม 2561 – ธันวาคม 2561 รวมจำนวน 3,922 ท่าน เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 45 คน รวม 90 คน

กลุ่มทดลองมีเกณฑ์คัดเข้า คือ

1. เป็นผู้ที่มีอาการแสบร้อนผิวหนัง
2. อายุระหว่าง 20 – 70 ปี
3. เป็นผู้ที่ใช้น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้งตามหลักการแพทย์วิถีธรรมในการแก้อาการแสบร้อนผิวหนัง
4. ไม่ใช่ผู้ที่เจ็บป่วยหนัก ยังสามารถใช้ชีวิตหรือทำกิจวัตรประจำวันได้เป็นปกติ
5. เป็นผู้ที่สนใจและมีความยินดีที่จะตอบแบบสอบถามการวิจัย

กลุ่มควบคุมมีเกณฑ์คัดเข้า คือ

1. เป็นผู้ที่มีอาการแสบร้อนผิวหนัง
2. อายุระหว่าง 20 – 70 ปี
3. เป็นผู้ที่ใช้วิธีอื่น ๆ (ที่ไม่ใช้น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) ในการแก้อาการแสบร้อนผิวหนัง
4. ไม่ใช่ผู้ที่เจ็บป่วยหนัก ยังสามารถใช้ชีวิตหรือทำกิจวัตรประจำวันได้เป็นปกติ
5. เป็นผู้ที่สนใจและมีความยินดีที่จะตอบแบบสอบถามการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส การศึกษา และ ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแก้อาการแสบร้อนผิวหนัง

2. แบบวัดระดับอาการแสบร้อนผิวหนัง โดยใช้มาตรวัดระดับอาการแสบร้อนผิวหนัง (Burning Sensation Numerical Rating Scale) ซึ่งดัดแปลงมาจากมาตรวัดระดับอาการเจ็บปวดแบบ Pain numerical rating scale โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทางเลือกวิถีธรรม ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1

การนำมาตรวัดระดับอาการแสบร้อนผิวหนัง (Burning Sensation Numerical Rating Scale) ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่เคยมีอาการแสบร้อนผิวหนัง จำนวน 30 ท่าน โดยให้นึกถึงอาการแสบร้อนผิวหนังที่เคยเป็น แล้วให้เทียบค่าเป็นตัวเลขโดยกำหนดว่า ก่อนที่จะบำบัดอาการแสบร้อนผิวหนังด้วยวิธีการใด ๆ มีค่าความแสบร้อนผิวหนังเท่ากับ 10 และให้นึกถึงว่าหลังจากใช้วิธีการใด ๆ เพื่อบำบัดอาการแสบร้อนผิวหนังนั้นแล้ว หากเปรียบเทียบเป็นตัวเลข ที่เวลา 5 นาที และ 10 นาที หลังการบำบัด อาการแสบร้อนผิวหนังลดลง เปรียบเทียบเป็นตัวเลขจาก 0-10 แล้วเหลือเท่าใด โดยตัวเลข 10 คือ อาการเท่าเดิม ไม่ลดลงเลย และตัวเลข 0 คืออาการลดลงจนหมดสิ้น ไม่เหลืออาการแสบร้อนผิวหนังเลยแม้แต่หนึ่งเดียว หลังจากทำ Try out 30 ท่าน ทำให้ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจตรงกันกับผู้วิจัย และสามารถวัดระดับอาการแสบร้อนผิวหนังของตนเองออกมาเป็นตัวเลขได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยแจ้งกับผู้ที่มาค่ายแพทย์วิถีธรรมทั้งหมดว่า หากท่านมีอาการแสบร้อนผิวหนังทั้งระหว่างที่อยู่ในค่ายหรือกลับบ้านไปแล้ว ท่านใช้วิธีการใด ๆ ในการลดอาการแสบร้อนผิวหนังนั้นและผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร (กลุ่มตัวอย่างมีอิสระที่จะตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกใช้วิธีการใด โดยผู้วิจัยไม่ได้เป็นผู้กำหนด) ผู้วิจัยเพียงแต่ขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยให้เบอร์โทร.และไลน์ของผู้วิจัยเพื่อติดต่อกลับมาให้ข้อมูลกับผู้วิจัย ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 1 ปี (1 มกราคม 2561 – 31 ธันวาคม 2561)

2. ผู้วิจัยอธิบายวิธีวัดระดับอาการแสบร้อนผิวน้ำโดยใช้ Pain Rating Scale คือให้วัดความรู้สึกของตนเองแล้วเทียบออกมาเป็นตัวเลข 1-10 เมื่ออธิบายอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความเข้าใจด้วยการให้แต่ละคนทดลองวัดผลตนเอง จนแน่ใจว่าเข้าใจตรงกัน

3. การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำเสนอโครงร่างการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ของมูลนิธิแพथวิทยีธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วจึงดำเนินการวิจัย ในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการวิจัย ให้อิสระในการเข้าร่วมการวิจัยตามความสมัครใจ ในระหว่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิยกเลิกหรือไม่เข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมในการวิจัย จึงให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับผลในการลดอาการแสบร้อนผิวน้ำ ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภายในกลุ่มเดียวกัน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อน-หลัง (Pretest-Posttest) ด้วยสถิติ Paired sample t-test ส่วนการเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่ม (ทดลองและกลุ่มควบคุม) เป็นการเปรียบเทียบผล Posttest ที่เวลา 5 นาที และ 10 นาที โดยใช้สถิติ independent sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัย

การศึกษาผลของการใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทยีธรรมเพื่อแก้อาการแสบร้อนผิวน้ำด้วยตนเอง ในผู้เข้าค่ายแพทยีธรรม สอนป่านาบุญ 1 อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (<i>n</i> = 45)		กลุ่มควบคุม (<i>n</i> = 45)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	5	11.11	6	13.33
หญิง	40	88.89	39	86.67
อายุ				
21-30 ปี	3	6.66	3	6.66
31-40 ปี	7	15.56	11	24.45
41-50 ปี	18	40.00	13	28.89
51-60 ปี	10	22.22	14	31.11
61-70 ปี	7	15.56	4	8.89
กลุ่มทดลอง อายุต่ำสุด = 25 ปี อายุสูงสุด = 70 ปี อายุเฉลี่ย = 48.89 ปี กลุ่มควบคุม อายุต่ำสุด = 23 ปี อายุสูงสุด = 70 ปี อายุเฉลี่ย = 47.64 ปี				
อาชีพ				
ข้าราชการบำนาญ	7	15.56	5	11.11
ข้าราชการ	5	11.11	6	13.34
พนักงานบริษัทเอกชน	6	13.34	7	15.56
ธุรกิจส่วนตัว	5	11.11	5	11.11
จิตอาสา	4	8.89	1	2.22

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (<i>n</i> = 45)		กลุ่มควบคุม (<i>n</i> = 45)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทันตแพทย์	1	2.22	2	4.44
แพทย์	1	2.22	4	8.89
แม่บ้าน	5	11.11	3	6.67
เกษตรกร	8	17.78	8	17.78
นักเรียน, นักศึกษา	2	4.44	2	4.44
อื่นๆ	1	2.22	2	4.44
การศึกษา				
ประถมศึกษา	3	6.67	2	4.44
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	11	24.44	10	22.23
ปริญญาตรี	20	44.44	18	40.00
ปริญญาโท	10	22.23	13	28.89
ปริญญาเอก	1	2.22	2	4.44

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองมีจำนวนเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 88.89 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 11.11 ส่วนกลุ่มควบคุมมีจำนวนเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 86.67 ส่วนเพศชายคิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยกลุ่มทดลองมีอายุต่ำสุด 25 ปี อายุสูงสุด 70 ปี อายุเฉลี่ย 48.89 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 40.00) รองลงมามีอายุระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 22.22) ส่วนกลุ่มควบคุม มีอายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 70 ปี อายุเฉลี่ย 47.64 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 31.11) รองลงมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 28.89)

ด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 17.78) รองลงมาคือข้าราชการ บำนาญบำนาญ (ร้อยละ 15.56) ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 17.78) รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน(ร้อยละ 15.56)

ด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 44.44) รองลงมาคือปริญญาโท (ร้อยละ 22.23) ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 40.00) รองลงมาคือปริญญาโท (ร้อยละ 28.89)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนัง ก่อนบำบัด (Pretest) และหลังบำบัด (Posttest) ของกลุ่มทดลอง

ค่าความแสบร้อนผิวหนัง	กลุ่มทดลอง (<i>n</i> = 45)		
	Pretest	Posttest	
		5 นาที	10 นาที
$\bar{x}$	10.00	2.58	1.31
SD.	0.00	1.19	1.00
Min	10.00	1	0
Max	10.00	5	3
t		41.62	58.52
p		0.000*	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ที่เวลา 5 นาทีหลังการบำบัด (ด้วยน้ำสกัดฤทธิ์เย็น) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนังลดลงจาก 10.00 เหลือ 2.58 โดยค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 และค่าสูงสุดเท่ากับ 5 และที่เวลา 10 นาที ค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนังลดลงเหลือ 1.31 โดยค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 และค่าสูงสุดเท่ากับ 3 จากการเปรียบเทียบผลก่อน-หลังด้วยสถิติ Paired sample t-test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value = 0.000)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนัง ก่อนบำบัด (Pretest) และหลังบำบัด (Posttest) ของกลุ่มควบคุม

ค่าความแสบร้อนผิวหนัง	กลุ่มควบคุม (n = 45)		
	Pretest	Posttest	
		5 นาที	10 นาที
$\bar{X}$	10.00	6.02	3.33
SD.	0.00	1.18	1.64
Min	10.00	3	1
Max	10.00	8	8
t		22.67	27.31
p		0.000*	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ที่เวลา 5 นาทีหลังการบำบัด (ด้วยวิธีการอื่นๆ) กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนังลดลงจาก 10.00 เหลือ 6.02 โดยค่าต่ำสุดเท่ากับ 3 และค่าสูงสุดเท่ากับ 8 และที่เวลา 10 นาที ค่าเฉลี่ยของอาการแสบร้อนผิวหนังลดลงเหลือ 3.33 โดยค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 และค่าสูงสุดเท่ากับ 8 จากการเปรียบเทียบผลก่อน-หลังด้วยสถิติ Paired sample t-test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value = 0.000)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังการบำบัดอาการแสบร้อนผิวหนัง (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ค่าความแสบร้อนผิวหนัง	ระยะเวลาหลังบำบัด			
	5 นาที		10 นาที	
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
$\bar{X}$	2.58	6.02	1.31	3.33
SD.	1.19	1.18	1.00	1.64
Min	1	3	0	1
Max	5	8	3	8
t	13.77		7.08	
p	0.000*		0.000*	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังการบำบัดอาการแสบร้อนผิวหนัง (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ที่เวลา 5 นาที กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนผิวหนังเหลือ 2.58 ค่าต่ำสุด 1 ค่าสูงสุด 5 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนผิวหนังเหลือ 6.02 ค่าต่ำสุด 3 ค่าสูงสุด 8 จาก

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent sample t-test พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนผิวหนังน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p\text{-value} = 0.000$) และที่เวลา 10 นาที กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนผิวหนังเหลือ 1.31 ค่าต่ำสุด 3 ค่าสูงสุด 3 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนผิวหนังเหลือ 3.33 ค่าต่ำสุด 1 ค่าสูงสุด 8 จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent sample t-test พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอาการแสบร้อนผิวหนังน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p\text{-value} = 0.000$)

จากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า วิธีการที่กลุ่มทดลองนำน้ำสกัดฤทธิ์เย็นมาใช้ในการลดอาการแสบร้อนผิวหนัง ได้แก่ การฉีดพ่นผิวหนัง การทา การดื่ม การใช้ผ้าชุบแล้วเช็ดตัว ส่วนวิธีการที่กลุ่มควบคุมใช้ในการลดอาการแสบร้อนผิวหนัง ได้แก่ การทายา ทาน้ำเกลือ ทาคาลาไมด์ ทาโลชั่น ทาว่านหางจระเข้ ใช้น้ำแข็งประคบ ใช้น้ำเย็นลูบทาตามแผนปัจจุบัน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลก่อน-หลังภายในกลุ่ม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ต่างก็สามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังได้อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p\text{-value} = 0.000$) แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มทดลองสามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังได้มากกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งที่เวลา 5 นาที และ 10 นาที อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p\text{-value} = 0.000$) ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ 1. น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรมสามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังได้ 2. น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรมสามารถลดอาการแสบร้อนผิวหนังได้มากกว่าและเร็วกว่าการใช้วิธีการอื่นๆ (ที่เคยใช้อยู่เดิม) ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงประสิทธิภาพของน้ำสกัดฤทธิ์เย็นในการแก้อาการแสบร้อนผิวหนังเนื่องจากอาการแสบร้อนผิวหนังเป็นภาวะที่ร่างกายได้รับพิษร้อน เมื่อได้ใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็น ซึ่งมีฤทธิ์เย็น จึงสามารถดับพิษร้อนได้ ส่งผลให้หายจากอาการแสบร้อนผิวหนังได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว

สอดคล้องกับทฤษฎี หยิน-หยาง ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานทางการแพทย์ของจีน โดยอาศัยคุณสมบัติของหยิน-หยาง มาอธิบายร่างกายมนุษย์ โดยอักษร “หยิน” หมายถึงเย็นหรือที่ร่ม ส่วน “หยาง” หมายถึง ร้อนหรือที่แจ้ง “หยิน-หยาง เป็นด้านของสรรพสิ่งที่ตรงกันข้าม ด้านทั้งสองนี้จะต่อต้านกัน ขณะเดียวกันก็ควบคุมและเป็นเอกภาพแก่กัน” สรรพสิ่งที่ปรากฏอยู่ในจักรวาลนี้ประกอบด้วยหยิน-หยางทั้งสิ้น หยิน-หยางเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา และการเปลี่ยนแปลงนี้เองที่เป็นตัวกำหนดปรากฏการณ์ธรรมชาติทั้งปวง รวมถึงการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์ โดยทั่วไป “หยาง” หมายถึง ดวงอาทิตย์ ไฟ กลางวัน ไฟ ความร้อน ความแห้ง แสงสว่าง บวก ฯลฯ “หยิน” หมายถึง ดวงจันทร์ ดิน กลางคืน น้ำ ความเย็น ความชื้น ความมืด ลบ ฯลฯ (ธวัช บุรณถาวรสม, 2551: 101-109)

เมื่อใดก็ตามที่สภาวะหนึ่งสภาวะใดเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดและการสลายของ หยิน-หยางผิดปกติ หยิน-หยางจะเสียสมดุล เป็นเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้น และในสภาวะเจ็บไข้ขึ้นนั้น ย่อมมีการเกิดและการสลายของหยิน-หยางเข้ามาเกี่ยวข้อง หากหยางมีปริมาณมากเกินไป จะทำให้หยินอ่อนกำลังลง และในทำนองกลับกัน ถ้าหยินมากเกินไป ก็จะเป็นอุปสรรคขวางกั้นหยาง

สอดคล้องกับการศึกษาของใจเพชร กล่าจน (2558 : 497) ที่พบว่า สุขภาวะของผู้ที่เข้าค่ายแพทย์วิถีธรรม เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้วยหลักการปรับสมดุลร่างกายและจิตใจด้วยสิ่งที่ถูกกัน ณ เวลานั้น ๆ คือ หากมีภาวะร่างกายร้อนเกิน ให้ใช้สิ่งที่มีฤทธิ์เย็นมาแก้ หากร่างกายมีภาวะเย็นเกิน ให้ใช้สิ่งที่มีฤทธิ์ร้อนมาแก้ หรือหากมีภาวะร่างกายร้อนและเย็นเกิดขึ้นพร้อมกัน (ร้อนเย็นพันกัน) ให้ใช้สิ่งที่มีฤทธิ์ร้อนผสมสิ่งที่มีฤทธิ์เย็นมาแก้

นอกจากนี้ การใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็นยังมีข้อดี คือ ผลิตจากสมุนไพรธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ย่านาง เบญจรงค์ เป็นต้น สามารถทำเองได้ที่บ้าน หรือแม้ซื้อก็ราคาถูก และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีสารเคมีสังเคราะห์เจือปนเลย จึงปลอดภัยและมีความเสี่ยงน้อยที่จะเกิดผลข้างเคียงหรืออาการไม่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาเรื่องผลของการใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อให้ได้ทราบองค์ประกอบของการเลือกใช้น้ำสกัดฤทธิ์เย็นตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เพื่อแก้อาการแสบร้อนผิวหนัง

บรรณานุกรม

- ใจเพชร กล้าจน. “ความเจ็บป่วยกับการดูแลสุขภาพแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักแพทย์ทางเลือกวิถีพุทธ ของศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2553).
- ใจเพชร กล้าจน. จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.(2558).
- ใจเพชร กล้าจน. ไชยรสลับสุดขอบฟ้า ๒ ผ่าตัดโรคภัยโดยใช้สมดุร้อนเย็น. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด. (2557).
- ใจเพชร กล้าจน. ถอดรหัสสุขภาพ เล่ม ๓ มาเป็นหมอดูแลตัวเองกันเถอะ. กลุ่มสุตผิงผิง อันดับที่ ๕๗ จำนวน ๓ เล่ม.พิมพ์ครั้งที่ ๒๕. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์. (2561).
- ช่อทิพย์วรรณ พันธุ์แก้ว. หลักธรรมชาติบำบัดโรค : อายุรเวชเคล็ดลับสู่การมีสุขภาพดีตามวิถีแห่งธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: ยูโรปาสเปสบริษัทจำกัด. (2537).
- ทัศนาศุ บุญทอง. การแพทย์แบบองค์รวม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร. (2531).
- ธวัช บุรณถาวรสม. “โรคมะเร็งตามทฤษฎีแพทย์แผนจีน”, ใน การดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งด้วยการแพทย์ผสมผสาน. เทวัญ ธานีรัตน์ และคณะ บรรณาธิการ. น.99-124. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง จำกัด. (2551).
- นิตยาภรณ์ สุระสาย. “รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม”. ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2563).
- บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล. “การล้างพิษเพื่อเสริมสุขภาพและบำบัดโรค”, ใน “ธรรมานามัย”. มุกดา ต้นชัย บรรณาธิการ. น.184. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2547).
- เพชรตะวัน ธนะรุ่ง. “การบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชนพึ่งตนเอง”. ดุษฎีนิพนธ์บริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2557).
- พุทธทาส อินทปัญโญ(พุทธทาสภิกขุ). การมีสติสัมปชัญญะต่อสู่ความเจ็บไข้. กรุงเทพมหานคร : หจก. ภาพพิมพ์. (2528).

**ความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
ด้วยกลยุทธ์ช่องทางการตลาด**
**The Competitive Advantages of Electronic Commerce Transactions
with Marketing Channel Strategy**

วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทคัดย่อ

ชีวิตวิถีใหม่ กระตุ้นให้เกิดการทำธุรกรรมผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการเริ่มถูกผลักดันจากการทำตลาดผ่านช่องทางเดียว ไปสู่การตลาดผ่านหลายช่องทาง และมีแนวโน้มที่จะต้องทำธุรกรรมทั้งแบบการตลาดผ่านการผสมผสานช่องทาง และการตลาดผ่านการบูรณาการทุกช่องทางในอนาคต การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้วยกลยุทธ์ช่องทางการตลาดจึงมีความสำคัญในการค้าปัจจุบัน ดังนั้นผู้ประกอบการที่มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป มุ่งเน้นการความสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับลูกค้า และผู้ผลิต และมีความชัดเจนในการวางแผนกลยุทธ์ช่องทางการตลาด เพื่อพัฒนาช่องทางการตลาดที่เหมาะสม กับเวลา และงบประมาณที่จะต้องลงทุน จะเป็นผู้ที่สามารถอยู่รอดอย่างได้เปรียบทางการแข่งขัน

คำสำคัญ: พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, กลยุทธ์ช่องทางการตลาด,ความได้เปรียบในการแข่งขัน

ABSTRACT

"New Normal" encourage more transactions via electronic commerce. Entrepreneurs has started to be driven by single-channel marketing to multi-channel marketing frequently. In addition, both omnichannel marketing and cross-channel marketing are a particular tendency in the immediate future. Creating a competitive advantage in e-commerce transactions via marketing channel strategies is necessary for today's trade. Therefore, the entrepreneurs have to adapt to the situation and changing technology. Furthermore, focusing on Customer Supplier Relationship and planning of marketing channel strategy are essential in order to develop marketing channels that are suitable for the time and budget to be invested. Above all, the entrepreneurs will be able to survive the competitive advantage.

Keywords: electronic commerce, marketing channel strategy, competitive advantage

๑.บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารจากยุคอนาล็อก (Analogue Era) มาสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ประกอบกับสถานการณ์ ชีวิตวิถีใหม่ จากการแพร่ระบาดของเชื้อ ไวรัสโควิด ๑๙ ผลักดันให้ผู้บริโภคต้องทำงานอยู่บ้าน มีการใช้โทรศัพท์มือถือซื้อสินค้า และมีเวลาอยู่กับเทคโนโลยีมากขึ้น รวมถึงผลจากการผลักดันจากภาครัฐที่ส่งเสริมการใช้ธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคในยุคนี้ปรับเปลี่ยนวิธีการซื้อสินค้าและบริการโดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น การตัดสินใจซื้อผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการตลาดหลากหลายช่องทางได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดการตื่นตัวของการทำธุรกิจแนวใหม่สำหรับผู้ประกอบการ ความสำเร็จในการทำธุรกิจในยุคชีวิตวิถีใหม่ ต้องเกิดจากการสร้างสรรค์ข้อเสนอทางการตลาดผ่านลูกค้าเป็นรายบุคคล ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการประสานที่สอดคล้องกันของช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทางที่ธุรกิจได้เลือกใช้

ผลการสำรวจ รูปแบบดำเนินชีวิต (Life Style) ของคนในยุคนี้ ต่างดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีผ่านแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ และการใช้โทรศัพท์มือถือที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการสำรวจในประเทศไทย^๑ พบว่า จำนวนประชากรอายุ ๖ ปีขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๘ ล้านคน มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากถึง ๓๑.๗ ล้านคน (ร้อยละ ๕๐.๕) โดยกิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่ผ่าน สมาร์ทโฟน คือ โซเชียลเน็ตเวิร์ค (ร้อยละ ๙๑.๕) ดาวน์โหลด หนังสือ เพลง (ร้อยละ ๘๘.๐) ใช้แอปโหลดข้อมูล (ร้อยละ ๕๕.๙) และติดตามข่าวสาร (ร้อยละ ๔๖.๕) ซึ่งจากผลการสำรวจจะเห็นว่าดิจิทัลได้เริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคน การศึกษาในตลาดออนไลน์ที่กำลังเติบโต มีประโยชน์ต่อนักการตลาดที่จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคยุคใหม่^๒ ซึ่งมีแนวโน้มกำลังซื้อที่เติบโตมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ธุรกิจควรนำกลยุทธ์การตลาดหลากหลายช่องทางนำมาปรับใช้ โดยอาศัยปัจจัยดังนี้ ๑. การบูรณาการช่องทางการตลาดที่มีอยู่ของธุรกิจให้เชื่อมโยงกันโดยมีความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ข้ามช่องทางการตลาดและบูรณาการการส่งเสริมการตลาดในช่องทางการตลาด ๒. การออกแบบระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ๓. กระบวนการสั่งซื้อและการส่งสินค้าทั้งผ่านช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทางมีความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน และ ๔. การหาพันธมิตรที่ดีในช่องทางการตลาด ปัจจัยแห่งความสำเร็จในกลยุทธ์ช่องทางการตลาด คือการเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภค การออกแบบช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทางได้อย่างเหมาะสมกับสื่อดิจิทัล หรือสื่อสมัยใหม่การออกแบบระบบฐานข้อมูลในการจัดการ

^๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. แนวโน้มคนไทยใช้สมาร์ทโฟนมากขึ้น. วันที่สืบค้น ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๔ จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/ActivityNSO/A24-05-60.aspx>, ๒๕๖๔

^๒ Li,H. and Kannan, P. Attributing Conversions in a Multichannel Online Marketing Environment: An Empirical Model and a Field Experiment. *Journal of Marketing Research*, ๕๑ (February), ๔๐-๕๖. ๒๐๑๔

ข้อมูลในช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทางอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีพันธมิตรที่ดีในการทำตลาด^๓

การศึกษาความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้วยกลยุทธ์ช่องทางการตลาด มุ่งเน้นทำการวิจัยแบบผสมวิธี โดยสำรวจถึงแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อหวังประโยชน์จากการค้นหาความได้เปรียบทางการแข่งขันที่เหมาะสมดังกล่าว จะเป็นกรณีศึกษาสำหรับผู้ประกอบการค้าที่ต้องปรับตัวกับกระแสความเป็นพลวัตในยุคปัจจุบัน

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อสำรวจพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในยุคชีวิตวิถีใหม่
๒. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กลยุทธ์ช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการ
๓. เพื่อหาแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กลยุทธ์ช่องทางการตลาดที่เหมาะสมในยุคชีวิตวิถีใหม่

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการทำวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ลูกค้าที่ทำธุรกรรมผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการตลาดหลากหลายช่องทางของผู้บริโภค ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งไม่ทราบประชากรที่แน่นอน เก็บแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน google form โดยการนำส่งผ่านอีเมล และ Line และใช้การกระจายตัวอย่าง การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snow ball) ร่วมกับการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน ๗๕๐ ราย และผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ประกอบการในจังหวัดกรุงเทพฯและปริมณฑล จำนวน ๓ ราย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยคุณสมบัติต้องเป็นผู้ประกอบการ ที่ทำการค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการตลาดหลากหลายช่องทาง มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๑ ปี และยินดีให้ข้อมูลจนจบโครงการ เพื่อทำการวิจัยเชิงคุณภาพ

๔.การทบทวนวรรณกรรม

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นคำแปลที่มาจากภาษาภาษาอังกฤษว่า “E-commerce” โดยความหมายของคำว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีผู้ให้คำนิยามไว้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีคำจำกัดความใดที่ใช้เป็นคำอธิบายไว้อย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ความหมายดังกล่าวจากงานวิจัยและบทความวิชาการได้ว่า หมายถึง การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจที่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการ การโฆษณาสินค้า การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์^๔ รวมถึงพฤติกรรมในการทำธุรกรรม

^๓ ยุพิน พิทยาวัฒนชัย. การตลาดหลายช่องทาง:แนวทางที่จะทำ ให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัล. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ๑ (๑). ๓๓-๔๘..๒๕๕๕.

^๔ ธนาคารแห่งประเทศไทย.แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ . วันที่สืบค้น ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓ จาก <http://www.bot.or.th/Thai/pages/BOTDefault.aspx> .๒๕๕๖

ทางการเงิน^๕ จุดเด่นของ Electronic Commerce คือ ประหยัดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ โดยลดความสำคัญขององค์ประกอบของธุรกิจที่มองเห็นจับต้องได้ ซึ่งประกอบไปด้วยคุณสมบัติ ๘ ประการคือ การมีอยู่ทั่วทุกแห่ง (ubiquity) ขอบเขตครอบคลุมทั่วโลก (global reach) มาตรฐานสากลในด้านระบบสื่อสาร (universal standards) ความสมบูรณ์ในข่าวสาร (richness) ความสามารถในการโต้ตอบระหว่างกัน (interactivity) ความหนาแน่นของสารสนเทศ (information density) ความเป็นเฉพาะตัวและการปรับแต่งตามแต่ละบุคคล (personalization) และก่อเกิดเทคโนโลยีทางสังคม (social technology)^๖

กลยุทธ์ช่องทางการตลาด หมายถึงช่องทางที่ธุรกิจสามารถใช้ในการติดต่อลูกค้า รวมถึงช่องทางออนไลน์อย่าง Facebook หรือ Line และช่องทางออฟไลน์เช่น สื่อพิมพ์ ทีวี กลยุทธ์ช่องทางการตลาด คือการหาวิธีให้สินค้า บริการ หรือตราสินค้า เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ดีที่สุด หมายความว่าลูกค้าแต่ละกลุ่ม สินค้าแต่ละประเภท ก็จะมีช่องทางการตลาดที่เหมาะสม^๗ ในธุรกิจมีการแข่งขันสูง การแนวคิดการเข้าถึงลูกค้าได้ก่อนย่อมได้เปรียบในการแข่งขัน โดย การผสมผสานช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทาง สื่อสารและส่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าและดึงดูดให้ซื้อสินค้าได้ไม่ว่าจะเป็นเวลาใด สถานที่ใด และวิธีการใด ๆ ในการซื้อสินค้า ดังนั้นการมีช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทาง อาทิ มีร้านค้าปลีก มีเว็บไซต์ การสั่งซื้อทางไปรษณีย์ด้วยแคตตาล็อก หรือการติดต่อสื่อสารทางตรงผ่านจดหมาย อีเมล หรือส่งข้อความทางมือถือ^๘ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาของระบบสารสนเทศมีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก แนวคิดเรื่อง ระบบการตลาดหลากหลายช่องทาง มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมีงานวิจัยในสาขาการตลาดที่กล่าวถึง การตลาดหลากหลายช่องทาง โดยพัฒนาการเริ่มต้นจาก การตลาดผ่านช่องทางเดียว (Single Channel) ไปสู่การตลาดผ่านหลากหลายช่องทาง (Multi-Channel) ในขณะนี้แต่แนวโน้มของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบัน เริ่มมีผู้ประกอบการที่ก้าวข้ามไปสู่ การตลาด ผ่านการผสมผสานช่องทาง (Cross-Channel) รวมถึงการตลาดผ่านการบูรณาการทุกช่องทาง (Omni-Channel) มากยิ่งขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีด้านข้อมูลครบถ้วนมากขึ้น ทำให้สามารถนำข้อมูลทุกช่องทางและทุกฝ่ายที่กระจัดกระจายมารวมเข้าด้วยกันและประมวลผลร่วมกันได้ ช่วยให้เราสามารถทำให้แต่ละฝ่ายทำงานร่วมกันได้ภายใต้ข้อมูลชุดเดียวกัน ดังนั้นทุกช่องทางจึงสามารถทำงานร่วมกัน และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างดี นี่จึงเป็นยุคผสมผสานทุก ๆ ช่องทาง หรือการตลาดผ่านการบูรณาการทุกช่องทาง

ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive advantage) คือ สิ่งที่เป็นความสามารถพิเศษที่คู่แข่งไม่สามารถเลียนแบบได้ หรือคู่แข่งต้องใช้เวลาในการปรับตัวเองมาก่อนที่เลียนแบบ

^๕ Rana Tassabehji. **Applying E-Commerce in Business**. First published. London: SAGE Publications Ltd.๒๐๐๓.

^๖ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (มุมมองด้านการบริหาร)**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ด ยูเคชั่น.๒๕๕๖ หน้า ๑๘

^๗ ไทยวินเนอร์. **กลยุทธ์ช่องทางการตลาดคืออะไร?** วันที่สืบค้น ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓ จาก <https://thaiwinner.com/marketing-channel-strategy/> ๒๕๖๒

^๘ Kerin, A.R., Hartley, W.S. and Rudelius, W. **Marketing the Core** (๒nd ed.) U.S.A.: Prentice-Hall.๒๐๐๗

ความสามารถของเราได้ เช่น นวัตกรรม ระบบการจัดการภายในองค์กร ระบบการบริหารองค์การ ภาพลักษณ์ขององค์การ เป็นต้น ในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ความได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นการกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคู่แข่ง หรือมีมูลค่าเพิ่ม (Value Added) มากกว่าคู่แข่ง เพื่อการสร้างจุดเด่น (Unique) ต่อการรับรู้ของลูกค้า^๙

๕.ผลการวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๖๘.๐๐) มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี (ร้อยละ ๗๑.๖๗) สถานภาพโสด (ร้อยละ ๕๙.๔๗) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ ๖๐.๑๓) รายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน (ร้อยละ ๘๑.๖๐) อาชีพนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ ๕๓.๐๗)

พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถามในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบพาณิชย์ พบว่าช่องทางทางการซื้อสินค้า ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เกิดจากตัวสื่อโฆษณา (๔๑.๒๐ %) เวลาในการซื้อผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉลี่ยต่อวัน ส่วนใหญ่คือน้อยกว่า ๑ ชั่วโมง (๕๖.๗๓ %) ความถี่ในการซื้อคือ ๑-๒ ครั้งต่อเดือน (๔๕.๘๗ %) ช่วงเวลาส่วนใหญ่ที่ซื้อสินค้าคือ ๑๒.๐๑ - ๑๖.๐๐ น. (๓๓.๐๗ %) ราคาเฉลี่ยในการซื้อ ในแต่ละครั้ง อยู่ที่ ๑๐๐-๓๐๐ บาท (๕๕.๘๗ %) แอปพลิเคชันหลักในการซื้อ ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ Facebook (๖๖.๓๓ %) การเลือกชำระเงินนิยม ได้แก่ ชำระเงินสดกับพนักงานเมื่อรับสินค้า (ชำระเงินปลายทาง) (๖๑.๔๗ %) ความนิยมในซื้อสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เสื้อผ้า/เครื่องประดับ (๓๘.๐๐ %) และความคิดเห็นต่อระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ การตลาดผ่านหลายช่องทาง (๓๗.๘๗ %)

ผลการศึกษากลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กลยุทธ์ช่องทางการตลาดจากการสัมภาษณ์เจาะลึกได้ข้อสรุปว่า ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการค้า โดยใช้หลัก ๕ C โดยผู้ค้าต้องทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมต่อระหว่างความต้องการกับตัวสินค้า ผู้ค้าต้องให้ความสำคัญกับพฤติกรรมคำสั่งซื้อ และใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยปรับการค้า ๑. มีการสร้างเนื้อหา (content) ในการใช้งานที่ง่ายต่อการเข้าถึงและทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ๒. ปรับช่องทางการค้าที่หลากหลาย เพื่อช่วยสร้างการเชื่อมต่อ (connection) ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ค้า และผู้ค้ากับผู้ผลิต ๓. รับฟังและปรับปรุงตามข้อร้องเรียน และคำแนะนำของลูกค้า ที่ให้ข้อเสนอแนะ (Comment) ๔. ปรับความสัมพันธ์ของลูกค้า (customer) เข้ามาเป็นคู่ค้า (partner) ให้กับธุรกิจได้ ๕. มีการพัฒนาระบบดังกล่าวอย่างต่อเนื่องกันไม่มีที่สิ้นสุด (Continuous)

แนวทางในการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เกิดจากการที่ผู้ค้าต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลง การสร้างพันธมิตรที่ดี มีการวางแผน ทั้งแง่ของเวลา และงบประมาณที่จะต้องลงทุน การนำหลักการตลาดหลากหลายช่องทาง มาประกอบการค้าแบบปกติ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันบังคับให้ผู้ค้าต้อง

^๙ Kotler, P. and Armstrong, G. Principles of Marketing. Pearson. (๑๗th ed.) U.S.A.: Pearson.

ปรับเปลี่ยนในทุกมิติของการขาย การทำความเข้าใจในช่องทางที่หลากหลาย และปรับเปลี่ยนระหว่างตัวสินค้า บริการ และส่วนประสมทางการตลาด ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นสิ่งที่จำเป็น

๖. บทสรุป

ผลของงานวิจัยดังกล่าวสามารถได้ข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะต่อสังคม และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปได้ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะต่อสังคมทั่วไป

๑) การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทำให้รูปแบบทางการค้ามีการปรับเปลี่ยนมาใช้ในการทำธุรกรรมผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สูงขึ้น ผู้ประกอบการไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ การปรับตัวก่อน จะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันนี้ได้ แนวโน้มของการทำธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์ผู้ประกอบการจะต้องข้ามจากการทำธุรกิจแบบดั้งเดิม มาใช้ระบบออนไลน์ ก้าวจากการตลาดผ่านช่องทางเดียว ไปสู่การตลาดผ่านหลายช่องทาง ในยุคที่ระบบออนไลน์ลดความซับซ้อนลด การทำธุรกรรมผ่านทางมือถือ จึงมีความจำเป็น ผู้ประกอบการอาจเริ่มต้นจากการเรียนรู้เพิ่มเติมในโซเชียล เน็ตเวิร์ค หรือสอบถามจากคนในครอบครัวที่อยู่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่คลุกคลีกับการใช้สื่อเหล่านี้ แล้วพัฒนาช่องทางการขายของตนเองแต่เนิ่น ๆ

๒) ช่องทางในอนาคตมีแนวโน้มที่ระบบการขายจะพัฒนาต่อเป็น การตลาดผ่านการผสมผสานช่องทาง ซึ่งเป็นขั้นที่ใช้ช่องทางการตลาดแบบออนไลน์และออฟไลน์ ผสานกันเต็มรูปแบบ และการตลาดผ่านการบูรณาการทุกช่องทาง ซึ่งเป็นการหลอมรวมทุกช่องทางโดยดึงศักยภาพในแต่ละช่องทางมาทำงานให้เต็มศักยภาพ ผู้ประกอบการสามารถใช้บริการผ่านแพลตฟอร์มสำเร็จรูป อาทิ shopee Lazada ฯลฯ ก็ได้ แต่ต้องเข้าใจว่าการพึ่งพาแพลตฟอร์ม เหล่านี้ เปรียบเสมือนการเช่าหน้าร้านมาขายของ การวางสินค้าโดยไม่ทำอะไรเลย จะไม่สามารถสร้างความโดดเด่น หรือความแตกต่างในสายตาของผู้บริโภคได้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องจัดส่วนประสมทางการตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เข้าไปในการทำธุรกรรมเหล่านี้ด้วย

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) งานวิจัยดังกล่าวจัดเก็บข้อมูลในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นช่วงชีวิตวิถีใหม่ช่วงแรก (มีการระบาดของโควิด ๑๙ รอบที่ ๑) ผู้วิจัยพบแนวโน้มของการบริโภคสินค้าผ่านธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ค่อนข้างสูง เพราะมีปัจจัยกระตุ้นจากคำสั่งของรัฐบาล การออกคำสั่ง ล็อกดาวน์ (Lockdown) การแจกเงินกระตุ้นผ่านแอปพลิเคชัน ต่าง ๆ รวมถึงสถานการณ์แวดล้อมที่ทำให้ “พฤติกรรมผู้บริโภค” เริ่มมีแนวโน้มเปิดรับการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด ดังนั้นผู้ที่สนใจจะสำรวจงานวิจัยชิ้นนี้ซ้ำ น่าจะได้ผลที่แตกต่างที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒) งานวิจัยฉบับนี้การวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาไปยังกลุ่มลูกค้า และผู้ประกอบการที่เป็นผู้ขาย ยังไม่ได้นำผลดังกล่าวไปสังเคราะห์ร่วมกับผู้ประกอบการฝั่งผู้ผลิตโดยตรง จึงถือว่ายังได้ มุมมองไม่ครบ 360 องศา กล่าวคือ ผู้ที่สนใจต่อยอดอาจพัฒนาโดยนำผลวิจัย ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม ให้มีการพบปะกันระหว่าง ลูกค้า ผู้ขาย และผู้ผลิต ก็น่าจะได้มิติที่ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ไทยวินเนอร์.กลยุทธ์ช่องทางการตลาดคืออะไร? วันที่สืบค้น ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓ จาก
<https://thaiwinner.com/marketing-channel-strategy/> ๒๕๖๒
- ธนาคารแห่งประเทศไทย.แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ . วันที่สืบค้น ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓
 จาก <http://www.bot.or.th/Thai/pages/BOTDefault.aspx> .๒๕๕๖
- ยุพิน พิทยาวัฒนชัย. การตลาดหลายช่องทาง:แนวทางที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในยุค
 ดิจิทัล. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ๑ (๑). ๓๓-๔๘..๒๕๕๕.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นความสำเร็จในทีมฟุตบอลในลีกาลีกาสเปน

ศิววรรณ ศักดิ์ศิริฤทัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันสำหรับลีกฟุตบอลลา ลีกาของสเปน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปน โดยมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลีนชีท การเคลียร์บอลต่อแมตช์ โอกาสใหญ่ที่พลาด จุดโทษ และตกชั้น งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลรายปีในช่วงระหว่างฤดูกาล 2016/2017 ฤดูกาล 2017/2018 ฤดูกาล 2018/2019 และฤดูกาล 2019/2020 รวมทั้งสิ้น 4 ฤดูกาล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปน ได้แก่ การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลีนชีท ส่วนของปัจจัยที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนในทิศทางตรงกันข้าม ได้แก่ จำนวนจุดโทษ และการตกชั้น ส่วนจำนวนการเคลียร์บอลต่อแมตช์ และโอกาสใหญ่ที่พลาด จากการศึกษาพบว่าไม่ได้มีผลต่อการประสบความสำเร็จในลีกาลีกาสเปนอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของทั้งผู้เล่นฝ่ายรุกและผู้เล่นฝ่ายรับในทีมฟุตบอลที่มีส่วนทำให้ทีมประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: ฟุตบอล ทีมฟุตบอล ความเป็นแชมป์ ลา ลีกา สเปน

Factors Affecting Achievement of Football Teams in the Spanish La Liga

Abstract

This research aims at finding the factors affecting the success of a professional football team in Spanish La Liga. Variables included in the study are number of shots on target, clean sheet, shooting into the frame per match, clean sheets, number of ball clearings per match, number big chance missed, penalties and relegations. The research applies La Liga player and team statistics in 2016/2017, 2017/2018 and 2018/2019 for the analysis. The findings declare that shots on target and clean sheet are positively related to team score. Oppositely, penalties and relegations are the factors that giving an adverse impact on each team's score. According to the result, the effect of number of ball clearings per match and number big chance missed are indeterminate. The findings indicates that both playmakers and defenders are the key compositions for a football team's success.

Keywords: Football, football team, championship, La Liga, Spain

บทนำ

ปัจจุบัน พบว่ากีฬาฟุตบอลได้กลายเป็นธุรกิจของนักลงทุนที่บริหารทีมได้เป็นที่นิยมและสามารถสร้างกระแสและทำรายได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งวัดได้จากค่านิยมและประเมินจากมูลค่าการถ่ายทอดสดแต่ละประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศในทวีปยุโรป ได้แก่ Premier League (อังกฤษ) 66,921 ล้านบาท La Liga (สเปน) 38,800 ล้านบาท Bundesliga (เยอรมัน) 39,462 ล้านบาท Serie A (อิตาลี) 33,038 ล้านบาท League 1 (ฝรั่งเศส) 39,103 ล้านบาท (MAIN STAND) หมายความว่า 5 ลีกฟุตบอลชั้นนำครองส่วนแบ่ง การตลาดมากกว่าของรายได้ในธุรกิจฟุตบอลทั่วโลกรวมกันซึ่งเห็นได้ว่าลีก La Liga (สเปน) จะสร้างมูลค่าได้เป็นอันดับ 4

ประเทศที่มีการพัฒนาการแข่งขันฟุตบอลลีกอาชีพที่ได้มาตรฐานเป็นที่รู้จักทั่วโลกอย่างลาลิกาของประเทศสเปนนั้นมีส่วนสำคัญในการ สร้างเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวภายในประเทศรวมถึงธุรกิจการผลิตสินค้ากีฬา (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559) และเมื่อขนาดของตลาดของธุรกิจการกีฬาฟุตบอลมีการขยายตัวอันเป็นผลจากที่สโมสรฟุตบอลสามารถประสบความสำเร็จ สามารถสร้างรายได้ของตนเองให้มากขึ้นและดำรงตนอยู่ได้ ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกลาลิกา สเปน และความสามารถของผู้เล่นสามารถซื้อความสำเร็จในเกมทีมที่ร่ำรวยมากขึ้นและประสบความสำเร็จในเป้าหมายของทีมการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจในกีฬาทีมในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา รายปีในช่วงระหว่างฤดูกาล 2016/2017 ฤดูกาล 2017/2018 ฤดูกาล 2018/2019 และฤดูกาล 2019/2020 รวมทั้งสิ้น 4 ฤดูกาล โดยที่การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลินชิท การเคลียร์บอลต่อแมตช์ โอกาสใหญ่ที่พลาด จุดโทษและตกชั้น ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เก็บรวบรวมมาจาก เว็บไซต์ “ whoscored.com ” ซึ่งมีการขอข้อมูลคือ บริษัท OPTA Sports data ความน่าเชื่อถือของระบบติดตาม (OPTA Client System)

งานศึกษานี้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ลีกลาลิกา สเปน ซึ่งงานนี้จะทำให้เห็นถึงว่าปัจจัยไหนที่มีผลต่อลักษณะของทีมแบบไหนที่ทำให้สามารถประสบความสำเร็จเป็นแชมป์ โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกลาลิกา สเปน และความสามารถของผู้เล่นสามารถซื้อความสำเร็จในเกมทีมที่ร่ำรวยมากขึ้นและประสบความสำเร็จในเป้าหมายของทีมการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจในกีฬาทีม และสมมติฐานที่ว่าปัจจัยที่มีผลในการเป็นแชมป์ในลีกลาลิกา สเปนได้มีการกำหนดดังนี้ การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลินชิท ใบเหลือง การเคลียร์บอล การตกชั้น และ จุดโทษ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลในการเป็นแชมป์ในลีกลาลิกา สเปนที่มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันหรือมีทิศทางตรงกันข้าม โดยประโยชน์คาดว่าจะได้รับผลการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกลาลิกา สเปน และสามารถทราบถึงปัจจัยที่มีความสามารถและประสบความสำเร็จในเกมทีมการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจในกีฬาทีม พร้อมทั้งนำข้อมูลมาเป็นข้อเสนอแนะหรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

และในส่วนต่อไปจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย กรอบแนวความคิดการวิจัย วิธีวิจัย โดยวิธีการวิจัยจะใช้โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการสร้างแบบจำลองโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) และนำผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย พร้อมทั้งนำข้อมูลมาเป็นข้อเสนอแนะหรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลิกา ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่างประเทศที่ได้มีมาก่อนหน้านี้ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ทำให้ต้องมีการดำเนินการวิจัย โดยสามารถสรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลิกาสเปนในทิศทางเดียวกัน สามารถอธิบายได้ว่า การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ จากงานวิจัยของ Carmichae, F., Mchale, I. and Thomas, D. (2011) พบว่า การยิงลูกฟุตบอลเข้าประตูของคู่แข่งของทีมไหนได้มากกว่าจะส่งผลให้ทีมนั้นมีอัตราการชนะสูงกว่าอีกทีมในการแข่งขัน นอกจากนี้การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ยังเชื่อมโยงไปถึงรายได้ที่ได้จากการยิงเข้าประตู ยิ่งอัตราการยิงเข้าประตูมีความสำเร็จสูงรายได้ก็จะมากขึ้นตามไปด้วย คลินชีท งานวิจัยของ Robert Lee and Bala (2002) พบว่า คลินชีทเป็นสถิติที่ดีที่ไม่เสียประตู หรือ ทีมที่ไม่เสียประตูได้คลินชีทติดต่อกัน เชื่อมโยงไปถึงตัวของผู้รักษาประตูและประสิทธิภาพในเกมฟุตบอล ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจประชากรปัจจัยทางวัฒนธรรมและภูมิอากาศจะมีความสำคัญ แต่ปัจจัยที่กล่าวมาไม่มีนัยสำคัญเป็นรายบุคคลทำให้ไม่มีผลกระทบต่อการทำคลินชีท และการเคลียร์บอลต่อแมตช์ จากงานวิจัยของ Georgievskl, B. (2019) พบว่า การเคลียร์บอลออกจากพื้นที่อันตราย การบล็อกการยิงของทีมตรงข้ามโดยการสกัดบอลเพื่อไม่ให้ทีมตรงข้ามทำประตูทีมตัวเอง ซึ่งการเคลียร์บอลเป็นปัจจัยสำคัญในการรับชัยชนะจากการเป็นแชมป์ เมื่อไม่เสียประตูอัตราชนะของทีมก็จะเพิ่มสูงขึ้น และจุดโทษ จากงานวิจัยของ Lago-Peñas, (2011) ; Lago-Ballesteros, (2011) ในการแข่งขันฟุตบอลการบุกเพื่อจะทำประตูคือสิ่งสำคัญในการแข่งขันแต่เมื่อมีการทำฟาวล์บนกรอบเขตโทษจะทำให้ทีมที่บุกได้จุดโทษและทีมที่ตั้งรับเสียจุดโทษ การได้จุดโทษนั้นมีโอกาสสูงมากที่จะเปลี่ยนเป็นประตูซึ่งการได้จุดโทษ สามารถเปลี่ยนกระแสของเกมไปได้โดยสิ้นเชิง

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลิกาสเปนในทิศทางตรงกันข้าม สามารถอธิบายได้ว่า โอกาสใหญ่ที่พลาด จากงานวิจัยของ Carmichael, F., McHale, I. & Thomas, D. (2011) การสร้างสรรค์โอกาสในการทำประตูเป็นสิ่งสำคัญในการแข่งขันฟุตบอล การมีโอกาสนในการทำประตูแต่กลับพลาดโอกาสในการทำประตูอาจส่งผลให้ผลการแข่งขันนั้นเปลี่ยนจากทีมที่น่าอาจไปเป็นทีมที่ตามได้ ดังนั้นจึงต้องมีวิธีใช้กลยุทธ์การป้องกันไม่ให้พลาด และตกชั้น จากงานวิจัยของ Ernest Yeboah (2019) องค์ประกอบของทีมส่งผลต่อโอกาสในการทำงานของทีมชาติในทัวร์นาเมนต์ตามประวัติของทัวร์นาเมนต์ ตั้งแต่เริ่มต้นและใช้ข้อมูลจากปี 1990 – 2017 ของ AFCON ทีมที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่าการจัดอันดับทีม นานาชาติจะถูกจัดให้ตกชั้น และผลโดยรวมต่อองค์ประกอบของทีมมีผลกระทบ 28% ต่อการได้แชมป์ จาก

งานวิจัยนี้จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปน ซึ่งยังไม่มีในงานวิจัยอื่น ๆ ในอดีตและได้เพิ่มตัวแปรจุดโทษ และตกชั้นเข้าไป

จากวรรณกรรมที่ได้สืบหาข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปน ในช่วงปี ฤดูกาล 2016/2017 ฤดูกาล 2017/2018 ฤดูกาล 2018/2019 และฤดูกาล 2019/2020 รวมทั้งสิ้น 4 ฤดูกาล โดยปัจจัยตัวแปรทั้งหมดประกอบด้วย การยิงเข้ารอบต่อแมตช์ คลื่นซีท การเคลียร์บอลต่อแมตช์ โอกาสใหญ่ที่พลาด จุดโทษและตกชั้น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการได้แชมป์ รวมทั้งมีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจในกีฬาทีม และส่วนที่ต่อจากวรรณกรรมก็จะเป็นในส่วนของวิธีวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีที่จะศึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าจะใช้วิธีการศึกษาแบบไหนและการสร้างแบบจำลองโดยจะใช้แบบจำลองแบบใดที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลการวิจัยที่ได้นั้น นำมาสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในลำดับต่อไป

วิธีการวิจัย

วิธีที่ใช้ในการศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้ได้เป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปน โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการสร้างแบบจำลองโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS)

กำหนดให้แบบจำลองสมการที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

$$CHAMP = \alpha + \beta_1 AC + \beta_2 BC + \beta_3 CC + \beta_4 DC + \beta_5 EC + \text{Relegation} + \varepsilon$$

โดยกำหนดให้

CHAMP	= คะแนนของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล	
α	= ค่าคงที่	
β_i	= ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ	
AC	= การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์	(ครั้ง)
BC	= คลื่นซีท	(นัด)
CC	= การเคลียร์บอลต่อแมตช์	(ครั้ง)
DC	= โอกาสใหญ่ที่พลาด	(ครั้ง)
EC	= จุดโทษ	(ครั้ง)

Relegation = ตกชั้น
(ทีม)

ε = ค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกลาลีกาสเปน ในช่วงปี ฤดูกาล 2016/2017 ฤดูกาล 2017/2018 ฤดูกาล 2018/2019 และฤดูกาล 2019/2020 รวมทั้งสิ้น 4 ฤดูกาล ทั้งหมด 6 ตัวแปร ซึ่งสามารถสร้างแบบจำลองสมการถดถอยได้ดังนี้

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.0546	0.2525	0.2164	0.8309
LNAC	0.9266	0.1637	5.6594	0.0000
LNBC	0.4751	0.0959	4.9546	0.0001
LNCC	-0.2194	0.1224	-1.7917	0.0883
LNDC	-0.1493	0.1370	-1.0901	0.2886
LNEC	-0.1593	0.0693	-2.2984	0.0325
RELEGATION	-0.0882	0.0283	-3.1178	0.0054
R-squared	0.9885	Prob(F-statistic)		0.0000
Adjusted R-squared	0.9843	S.E. of regression		0.0467

Dependent Variable: LNCHAMP

จากตารางดังกล่าว สามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

จากตาราง พบว่า ค่า R-squared อธิบายถึงความสามารถในการอธิบายของตัวแปรอิสระทั้งหมด ในระดับ 98.85% ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนค่า Prob(F-statistic) เท่ากับ 0.0000 ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 99% ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน โดยตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อดัชนีของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล โดยมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อการยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ มีความสัมพันธ์กับดัชนิของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ในทิศทางเดียวกัน อย่างระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 99% กล่าวคือ ถ้าการยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ เพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลให้ดัชนิของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล เพิ่มขึ้น 0.93% เพราะการยิงเข้ากรอบมีผลต่อการเป็นแชมป์ เนื่องจากการยิงเข้ากรอบต่อแมตช์มากมีโอกาสดำเนินการได้ประตุมากและสามารถเป็นชัยชนะของทีมๆนั้นได้ และเมื่อคลีนชีต เพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลให้ดัชนิของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล เพิ่มขึ้น 0.47% เพราะการเก็บคลีนชีตได้นั้น หมายถึง การไม่เสียประตูนั้นๆและอาจจะส่งผลถึงการชนะและได้แต้ม

เมื่อเคลียร์บอลต่อแมตช์ มีความสัมพันธ์กับดัชนิของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ถ้าเคลียร์บอลต่อแมตช์ เพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลให้ดัชนิของแต่ละ

ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ลดลง 0.22% เพราะการเคลียร์บอลต่อแมตช์ไม่ได้ส่งผลให้เป็นแชมป์เนื่องจากการเคลียร์บอลเยอะๆมักอยู่ในกลุ่มทีมฟุตบอลที่หนีการตกชั้นหรือกลางตารางลงไปเนื่องจากโดนบุกเข้าทำในเขตแดนทีมตัวเองเป็นจำนวนครั้งมาก และเมื่อเคลียร์บอลไม่สามารถกันบอลได้ก็จะสัมพันธ์กับตัวแปรโอกาสใหญ่ที่พลาด เพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลให้แต้มของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ลดลง 0.15% เพราะการพลาดโอกาสใหญ่นั้นหมายถึงทีมมีโอกาสยิงที่ดีแต่ไม่สามารถทำประตูได้หรือติดเซฟผู้รักษาประตู

เมื่อจุดโทษ มีความสัมพันธ์กับแต้มของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ 95% กล่าวคือ ถ้าจุดโทษ เพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลให้แต้มของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ลดลง 0.16% เพราะจุดโทษไม่ได้การันตีว่าทีมๆนั้นจะชนะ ทีมนั้นอาจจะได้จุดโทษแต่ทีมสกอร์ตามหลัง และสุดท้ายเมื่อตกชั้น อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 99% กล่าวคือ ถ้าตกชั้น เพิ่มขึ้น 1% จะส่งผลให้แต้มของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาล ลดลง 0.09% เพราะการตกชั้นมีคะแนนที่ต่ำมากเมื่อจบฤดูกาล

จากข้อมูลขั้นต้นสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลินชีท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนในทิศทางตรงกันข้าม ได้แก่ จุดโทษ ตกชั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ เคลียร์บอลต่อแมตช์ โอกาสใหญ่ที่พลาด ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองตัวแปรตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนที่มีผลต่อแต้มของแต่ละทีมที่ได้เมื่อจบฤดูกาลแตกต่างกัน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนใช้ในการศึกษา ได้แก่ การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลินชีท การเคลียร์บอลต่อแมตช์ โอกาสใหญ่ที่พลาด จุดโทษ และตกชั้น ใช้วิธีการสร้างแบบจำลองโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์ คลินชีท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นแชมป์ของลีกาลีกาสเปนในทิศทางตรงกันข้าม ได้แก่ จุดโทษ ตกชั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ เคลียร์บอลต่อแมตช์ โอกาสใหญ่ที่พลาด ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองตัวแปรตามลำดับ และพบว่าการที่แต่ละทีมจะได้คะแนนเพิ่มขึ้นนั้น การยิงเข้ากรอบต่อแมตช์นั้นจะมีผลมากต่อคะแนนและการเป็นแชมป์อย่างมาก จึงต้องมีการพัฒนาผู้เล่นที่อยู่ตำแหน่งศูนย์หน้า หรือผู้เล่นกองกลางฝ่ายรุก ขณะเดียวกัน การป้องกันก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการได้คะแนนในแต่ละแมตช์ที่เข้าแข่งขันเช่นกัน ทีมฟุตบอลจึงต้องมีวิธีหรือกลยุทธ์ในการป้องกันไม่ให้เสียประตู ดังนั้น งานศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทั้งผู้เล่นตำแหน่งฝ่ายรุกที่ทำหน้าที่ยิงประตูและผู้เล่นฝ่ายรับที่ป้องกันไม่ให้เสียประตู และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เล่นทั้งเชิงรุกและเชิงรับในฐานะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การได้คะแนนและอันดับคะแนนที่สูง และนำไปสู่การชนะเลิศเป็นแชมป์ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จุฑา ติงศรัทธีย์ ลีลา เตีย่งสูงเนิน สิทธิ วงศ์ทองคำ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสโมสรฟุตบอล ในการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก. *สุทธิปริทัศน์*. ปีที่ 31 ฉบับที่ 99 กรกฎาคม - กันยายน 2560).
- Carmichael, F, Mchale, I.G. & Thomas, D. (2011). Maintaining market position: Team performance, revenue and wage expenditure in the English Premier League. *Bulletin of Economic Research*. 63(4): 464 - 497.
- Acheampong, E. Y.; Akwaa-Sekyi, E. K. & Bouhaouala, M. (2019). How does Team Composition affect performance in continental tournaments? *Cogent Social Sciences*. 5(1), 1-23.
- Georgievski, B., Labadze, L., & Aboelsoud, M.E. (2019). Comparative advantage as a success factor in football clubs: Evidence from the English Premier League (EPL). *Journal of Human Sport and Exercise*. 14(2), 292-314. Retrieved from <https://doi.org/10.14198/jhse.2019.142.04>.
- Hoffmann R.; Lee, C. G. & Ramasamy B. (2002). The socio-economic determinants of international soccer performance. *Journal of Applied Economics*. 5 (2), 253-272, DOI: 10.1080/15140326.2002.12040579
- Liu, H. Y.; Yi, Q.; , Giménez, J. V.; Gómez, M. A. & Lago , C. (2015). Performance profiles of football teams in the UEFA Champions League considering situational efficiency. *International Journal of Performance Analysis in Sport*. 15, 371-390.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร
ของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาค
การผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP
BEHAVIOR OF EMPLOYEES IN SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
(MANUFACTURING) IN LOWER NORTHEASTERN REGION 2

มาลินี ศรีไมตรี*
Malinee Srimaitree

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 รวมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโครงสร้างองค์ประกอบพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 611 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 อยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ และองค์ประกอบพฤติกรรมความอดทนอดกลั้น ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสองพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: องค์ประกอบเชิงยืนยัน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This study aimed to study and analyze confirmatory factors of Organizational Citizenship Behavior of employees in small and medium enterprises (manufacturing) in lower northeastern region 2, and validate the consistency of Organizational Citizenship Behavior of employees in small and medium enterprises (manufacturing) in lower northeastern region 2, model and empirical data. The sample was 611 employees. The data were collected by questionnaires and analyzed by using descriptive statistics and confirmatory factor analysis. The results were as follow: Organizational Citizenship Behavior

of employees in small and medium enterprises (manufacturing) in lower northeastern region 2 was high level, there were 3 factors of Organizational Citizenship Behavior. They were 1) Civic virtue by Courtesy Behavior factor 2) Altruism Behavior factor and 3). Sportsmanship Behavior factor. Finally the result of second order confirmatory analysis found that the Organizational Citizenship Behavior model was consistent with the empirical data.

Keywords: Confirmatory factor, Organizational Citizenship Behavior, small and medium enterprises

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ยุทธบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี Email: malinee.s@ubru.ac.th

1. บทนำ

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาด้านพฤติกรรมมนุษย์ ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของแต่ละบุคคลอันเป็นผลจากการกระตุ้นทางสังคม ทำให้เข้าใจเหตุและผลของพฤติกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อการคาดการณ์พฤติกรรมและการควบคุมพฤติกรรม (ธร สุนทรายุทธ, 2553, หน้า 9) จากสภาวะการณ์ปัจจุบันมีการนำหลักจิตวิทยามาปรับประยุกต์ใช้กับศาสตร์ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน และพนักงานกับพนักงานในองค์กรกันเอง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สมาชิกในองค์กรได้กระทำหรือแสดงออกซึ่งกันและกัน (ธร สุนทรายุทธ, 2553, หน้า 11)

พฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior: OCB) คือ การกระทำหรือการปฏิบัติงานด้วยความคิดสร้างสรรค์ มีการตื่นตัวเกินกว่าบทบาทที่กำหนดให้ไว้ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ มิได้บังคับหรือกำหนดไว้ให้ปฏิบัติแต่สมาชิกเต็มใจและยินดีที่จะปฏิบัติเองโดยไม่มีค่าตอบแทน หรือแรงจูงใจเป็นรางวัล (Organ & Ryan, 1995) สอดคล้องกับ Tsai and Lin (2014: 397) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตวิทยาและพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีผลต่อผลการปฏิบัติงานขององค์กรในองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรในประเทศจีน ผลการศึกษาวีจยพบว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมี 6 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมการพัฒนาตนเอง และพบว่า จิตวิทยามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานขององค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ผู้วิจัยค้นพบว่า การพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรให้เกิดขึ้นกับพนักงานในองค์กรได้ โดยพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรนี้มีส่วนช่วยสร้างทุนทางสังคม ช่วยดึงดูดพนักงานและรักษาพนักงานที่ดีมีคุณภาพให้อยู่กับองค์กรตลอดไป นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีให้กับองค์กรส่งผลต่อเป้าหมายและความสำเร็จให้องค์กรเจริญก้าวหน้ามีผล

ประกอบการที่ดีเหนือกว่าคู่แข่ง จึงเกิดคำถามในการศึกษาวิจัยว่า องค์การสามารถวัดระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การได้มากน้อยเพียงใด และจะวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การได้อย่างไร

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3. การทบทวนวรรณกรรม

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organization citizenship behavior) เป็นพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองและตัดสินใจกระทำอย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง (Organ, 1988, p. 4) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากองค์การ และกระทำด้วยความสมัครใจของตนเองโดยมิได้ถูกบังคับหรือมีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ให้ปฏิบัติ (Organ, Podsakoff, & MacKenzie, 2006, p. 5) พฤติกรรมนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีของพนักงาน และช่วยดึงดูดพนักงานที่มีคุณภาพให้เข้ามาอยู่ร่วมกันในองค์การ (Katz & Kahn, 1978, p. 339) ทั้งนี้ Organ (1988: 11) เจ้าของแนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ได้จำแนกรูปแบบพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การออกเป็น 5 องค์ประกอบ พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruism) พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) และพฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic Virtue) ผลการศึกษาวิจัยของ Tsai and Lin (2014: 397) ศึกษาวิจัยเรื่อง จิตวิทยาและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีผลต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การในองค์การที่ไม่หวังผลกำไรในประเทศจีน พบว่า จิตวิทยามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานขององค์การ พฤติกรรมนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีของพนักงาน และช่วยดึงดูดพนักงานที่มีคุณภาพให้เข้ามาอยู่ร่วมกันในองค์การ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ พนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยแบ่งออกเป็น 4 จังหวัด คือ 1) จังหวัดยโสธร 2) จังหวัดศรีสะเกษ 3) จังหวัดอำนาจเจริญ และ 4) จังหวัดอุบลราชธานี รวมจำนวนพนักงานทั้งสิ้น 39,129 คน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559 หน้า 16) นำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยใช้โปรแกรม G*Power โดยกำหนด Effect size ที่ 0.3 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 611 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็นคำถามแบบปลายปิดมีหลายคำตอบ (Multiple Choice Questions) และตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยออกหนังสือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามให้กับพนักงานด้วยตนเองตามเขตพื้นที่สถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) จากนั้น จึงติดตามการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 3 เดือน ได้ข้อมูลตอบกลับมา จำนวน 660 ชุด แบบชุดที่สมบูรณ์ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จริงจำนวน 611 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
3. ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรโดยดูจากค่า K.M.O. (Kaiser-Meyer-Olkin) และค่า Bartlett Test of Sphericity
4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต กับตัวแปรแฝง เพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) จากค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2 / df) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) ค่า HOELTER และค่า Tucker-Lewis Index (TLI)

5. ผลการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Components: PC) และหมุนแกนปัจจัย (Factor Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ ปัจจัยพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) ค่าสถิติ Bartlett's Test มีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) ค่า KMO > 0.5 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน และมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ปัจจัย ถูกจัดกลุ่มเป็นปัจจัยย่อยใหม่เป็น 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น (OCBIO) องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (OCBAA) และองค์ประกอบพฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (OCBSS) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีเท่ากับ 0.726 ตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ 0.952 แสดงถึงความน่าเชื่อถือเครื่องมือ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ

ตัวแปร	ค่าไอเกน	ร้อยละของการอธิบายความแปรปรวน	ค่าน้ำหนักปัจจัย	Corrected Item-Total Correlation	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาถ้าตัวแปรถูกตัด	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
OCB		69.155				.952
OCBIO	11.390	26.571				.935
OCBAA	1.268	25.088				.909
OCBSS	1.172	17.496				.882
KMO=0.949				Bartlett's Test = 0.000		

2. พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.524 แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

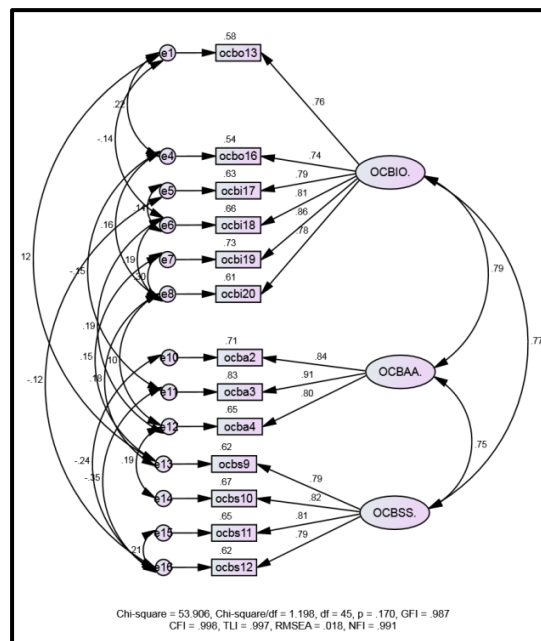
ตารางที่ 2 ค่าสถิติเชิงพรรณนา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าความเบ้ (Skewness)	ค่าความโด่ง (Kurtosis)	ค่าความเบ้มาตรฐาน (Zskewness)	ค่าความโด่งมาตรฐาน (Zkurtosis)
OCB	4.10	.524	-.336	-.312	-3.393	-1.583
OCBIO	4.20	.548	-.388	-.340	-3.915	-1.717
OCBAA	4.08	.626	-.284	-.535	-2.867	-2.700
OCBSS	3.94	.618	-.079	-.691	-.796	-3.485

จากตารางที่ 2 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น (OCBIO) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.548 องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (OCBAA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.626 และองค์ประกอบพฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (OCBSS) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.618 จากนั้นทดสอบการแจกแจงของตัวแปรพบว่า มีค่าความเบ้และความโด่งไม่เกิน |1| และค่าความเบ้มาตรฐาน (Zskewness) และความโด่งมาตรฐาน (Zkurtosis) ไม่เกิน |1.96| ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลปกติ (Hair et al., 2010) และเมื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง 0.499-0.775 โดยไม่มีคู่ใดที่มีค่ามากกว่า 0.8 จึงสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

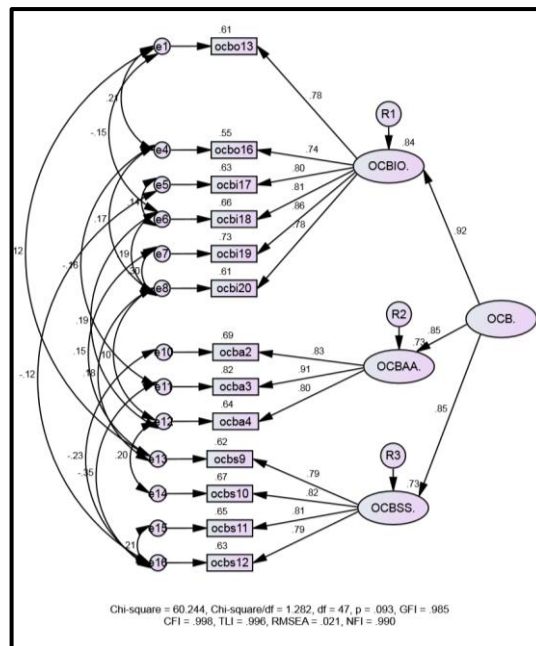
3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 ของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พบว่าค่า K.M.O มีค่าเท่ากับ 0.949 และการทดสอบแบบ Bartlett's Test of Sphericity

มีค่าไคสแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 1.198 p-value เท่ากับ 0.170 GFI เท่ากับ 0.987 CFI เท่ากับ 0.998 TLI เท่ากับ 0.997 RMSEA เท่ากับ 0.018 และ NFI เท่ากับ 0.991 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ได้ และพบว่าองค์ประกอบทั้ง 3 สามารถวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

4. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของระหว่างโครงสร้างองค์ประกอบพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ค่าไคสแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 1.282 p-value เท่ากับ 0.093 GFI เท่ากับ 0.985 CFI เท่ากับ 0.998 TLI เท่ากับ 0.996 RMSEA เท่ากับ 0.021 NFI เท่ากับ 0.990 HOELTER เท่ากับ 649 จึงสรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสองของพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

6. สรุปและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสรุปได้ว่าโมเดลของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสองที่ได้จากการวิจัย สามารถใช้วัดพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้ โดยมีค่าสถิติผ่านเกณฑ์การทดสอบจึงเป็นโมเดลที่มีความตรงตามโครงสร้าง และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยจากผลการวิจัยสามารถอธิบายโดยเรียงตามลำดับจากค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 คือ องค์ประกอบพฤติกรรมกรให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น โดยพิจารณาได้จากพนักงานส่วนใหญ่มีความเต็มใจปฏิบัติตามประกาศ กฎระเบียบ หรือข้อกำหนดต่าง ๆ ขององค์กร มีการใส่ใจการทำงานในหน้าที่และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้องค์กร การทำงานด้วยการยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน มีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรจัดขึ้น และพนักงานมีความรับผิดชอบงานของตน โดยไม่ปล่อยให้เป็นภาระตกค้างของผู้อื่น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ สุวรรณิ จริยะพร (2016, หน้า 235) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของบุคลากรวิทยาลัยทองสุข ผลการศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบพฤติกรรมกรให้ความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยบุคลากรของวิทยาลัยทองสุขให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ของวิทยาลัย มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และห่วงใยเกี่ยวกับความเป็นอยู่ขององค์กร สังเกตเห็นได้ชัดจากการที่บุคลากรร่วมมือร่วมใจในการจัดทำเอกสารในการตรวจประกันคุณภาพการศึกษาเป็นประจำทุกปี โดยไม่ได้คำนึงว่าจะได้รับเงินค่าล่วงเวลาหรือรางวัลใด ๆ ก็ตาม รองลงมาคือพฤติกรรมกรคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมความสำนึกให้หน้าที่ พฤติกรรมกรให้ความช่วยเหลือ และพฤติกรรมความอดทนอดกลั้น ตามลำดับ

ลำดับที่ 2 คือ องค์ประกอบพฤติกรรมกรให้ความช่วยเหลือ พิจารณาได้จากพนักงานส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานใหม่ และให้ความช่วยเหลือเพื่อน

ร่วมงานที่มีงานล้นมือ มีการอาสาทำงานที่อยู่นอกเหนือจากภาระงานปกติให้แก่องค์กร สอดคล้องกับ Podsakoff Mackenzie (1994) ที่กล่าวว่า ผลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อประสิทธิผลขององค์การ ประกอบด้วยการส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้หลายบทบาท ช่วยเสริมสร้างผลผลิตภาพทางด้านการบริหารจัดการ การมีทรัพยากรบุคคลที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัด พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการสร้างผลงาน การช่วยเหลือผู้ร่วมงานในการทำงาน ทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม ช่วยเสริมสร้างผลผลิตภาพของผู้ร่วมงาน เนื่องจากการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ ทำให้บุคลากรสามารถสร้างผลงานได้เร็วขึ้น สามารถรักษาและดึงดูดบุคลากรที่ดีให้คงอยู่กับองค์กร

ลำดับที่ 3 คือ องค์ประกอบพฤติกรรมความอดทนอดกลั้น พิจารณาได้จากพนักงานส่วนใหญ่ไม่บ่น ต่อว่า หรือนินทาผู้อื่นในองค์กร มีความสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน และขณะที่พนักงานอยู่ในอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจในการทำงานก็ไม่แสดงออกให้ใครเห็น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ เบญจพร กลิ่นสึงาม และประพันธ์ ชัยกิจจุราใจ (2561, หน้า 125) ได้ทำการศึกษาวินัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พบว่า พฤติกรรมด้านการให้ร่วมมือ โดยบุคลากรสามารถรักษาความลับของหน่วยงานได้ดี มีค่าความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดที่ระดับค่าเฉลี่ย 4.32 รองลงมาคือ พฤติกรรมด้านความสำนึกในหน้าที่ โดยพบว่าหากงานไม่เสร็จบุคลากรยินดีที่จะทำงานล่วงเวลามีค่าความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดที่ระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และพฤติกรรมด้านความอดทนอดกลั้น โดยพบว่าบุคลากรมีความตั้งใจในการที่จะพัฒนาการทำงานมากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นโดยไม่ทำอะไร มีค่าความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดที่ระดับค่าเฉลี่ย 4.22 ตามลำดับ

จากผลการวิจัย โมเดลพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2 สามารถนำไปใช้เพื่อวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) ได้ โดยผลการตรวจสอบความสอดคล้องของระหว่างโครงสร้างองค์ประกอบพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ค่าไคสแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 1.282 p-value เท่ากับ 0.093 GFI เท่ากับ 0.985 CFI เท่ากับ 0.998 TLI เท่ากับ 0.996 RMSEA เท่ากับ 0.021 NFI เท่ากับ 0.990 HOELTER เท่ากับ 649 จึงสรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น สถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การให้เกิดขึ้นกับพนักงานทุกระดับในองค์กร อันประกอบด้วยพฤติกรรมการให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ และพฤติกรรมความอดทนอดกลั้น ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานนำความเชี่ยวชาญและความสามารถออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ และสามารถมัดใจพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ไว้ในองค์กรได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ วัลลพ ล้อมตะคุ (2554, หน้า 139) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานสายปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับ 2 ของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พบว่า น้ำหนัก

องค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 5 ตัวแปร มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .66-.82 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ตัวแปร ได้แก่ พฤติกรรมความอดทน อดกลั้น พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ ใช้วัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การได้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ .564 ท็องศาอิสระ 320 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.91 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน โดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.043 แสดงว่า แบบจำลองพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การที่สร้างจากกรอบแนวคิดสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

7. ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษายืนยันแนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การว่าองค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น องค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ และองค์ประกอบพฤติกรรมการความอดทนอดกลั้น องค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในองค์การ

2. จากการศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบใหม่ว่า จากผลการศึกษายืนยันองค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การทั้ง 3 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบพฤติกรรมการความอดทนอดกลั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด นั้นหมายถึงพฤติกรรมของพนักงานที่ควรแสดงออกถึงการควบคุมอารมณ์ได้ดีเมื่อเกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในองค์การ การไม่บ่น ต่อว่า หรือนินทา การไม่แสดงอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจขณะทำงานร่วมกับผู้อื่นในองค์การมีอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในงานที่ปฏิบัตินั้นค่อนข้างมาก ผ่นวกกับแรงกดดัน และอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องพบเจอในแต่ละวันที่ปฏิบัติงาน อาจก่อให้เกิดความเครียดจากการทำงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานควรได้รับการส่งเสริมระดับพฤติกรรมการความอดทนอดกลั้นให้คงอยู่และดียิ่งขึ้น ด้วยหลักการบริหารจัดการเชิงจิตวิทยาของ ธร สุนทรายุทธ (2553, หน้า 338) ระบุว่า การปรับพฤติกรรมบุคคล อาศัยแนวคิดนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม กลุ่มพฤติกรรมการเรียนรู้ และกลุ่มปัญญานิยม โดยใช้ทฤษฎีการวางเงื่อนไขปฏิบัติการของ Skinner (1938) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่เน้นการเพิ่มพฤติกรรมและลดพฤติกรรม เพื่อให้เกิดการเสริมแรงทางบวกและลบ ด้วยการจัดฝึกอบรมหรือฝึกจำลองสถานการณ์ ด้วยวิธีการที่หลากหลายและสามารถปรับใช้ได้ตามสถานการณ์ อาทิเช่น การปรับทัศนคติความคิดเป็นเชิงบวก การปรับเปลี่ยนมุมมองให้เป็นเชิงบวก การเรียนรู้ที่จะสื่อสารอารมณ์โกรธอย่างเหมาะสม การควบคุมอารมณ์และไม่โพสต์ข้อความระบายอารมณ์ผ่านโลกโซเชียล และการเติมพลังบวกให้กับชีวิตด้วยการทำสิ่งที่ชอบและสิ่งที่ทำแล้วมีความสุข เลือกใช้เวลาอยู่กับเพื่อนร่วมงานที่เห็นคุณค่า จากนั้นอาจมีการเสริมแรงทางบวกด้วยการให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเพื่อให้พนักงานมีกำลังใจและกล้าที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยการควบคุมอารมณ์ไม่แสดงอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจขณะทำงานร่วมกับผู้อื่นในองค์การ ดังนั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรมีการปรับปรุงรูปแบบการทำงานโดยเน้นความสำคัญที่การให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เน้นการทำงานแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และการมอบหมายงานให้กับ

พนักงานในปริมาณที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานมีพฤติกรรมความอดทนอดกลั้นมากยิ่งขึ้น ส่วนองค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความร่วมมือโดยคำนึงถึงผู้อื่น และองค์ประกอบพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือที่มีอยู่ในระดับสูง ให้เพิ่มพฤติกรรมและทำให้เกิดการเสริมแรงทางบวกให้กับพนักงาน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรจรรีกรักษาระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การนี้ไว้ และส่งเสริมให้พนักงานมีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การมากยิ่งขึ้น อาจเสริมแรงทางบวกโดยการกล่าวชมเชย การให้รางวัล หรือการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การให้โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงานแก่พนักงาน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจในการกระทำและแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ ทั้งนี้การปรับพฤติกรรมบุคคลโดยวิธีการเพิ่มพฤติกรรมและลดพฤติกรรม ถือเป็นการนำหลักจิตวิทยาไปใช้ในการพัฒนา การส่งเสริม และการเพิ่มพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีให้แก่องค์การ ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้ดึงดูดพนักงานที่มีคุณภาพให้เข้ามาอยู่ร่วมกัน และธำรงรักษาพนักงานที่ดีไว้ให้อยู่กับองค์การได้อย่างยาวนาน ตลอดจนใช้เป็นฐานข้อมูลในการเตรียมและเพิ่มศักยภาพพนักงานของวิสาหกิจไทยในการเข้าสู่ยุคของระบบเศรษฐกิจที่ต้องนำด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี โดยอาศัยกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนระบบด้วยทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

เอกสารอ้างอิง

- ธร สุนทรายุทธ. (2553). **การบริหารจัดการเชิงจิตวิทยา หลักการ การประยุกต์ และกรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- เบญจพร กลิ่นสีงาม และประพันธ์ ชัยกิจจุราใจ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. **วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 29(3), 117-131.
- โรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, กรม. *รายงานสถิติจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2*. (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 22 กรกฎาคม 2559). จาก <http://www.diw.go.th/thawk/content.php?modespss59>
- วัลลพ ล้อมตะคุ. (2554). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานสายปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุวรรณี จริยะพร. (2016). พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของบุคลากรวิทยาลัยทองสุข. **วารสารสมาคมนักวิจัย**. 21(1), 227-238.
- Hair, J. F. et al. (2010). **Multivariate data Analysis**. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice-Hall.
- Katz, D. and Kahn, R. L. (1978). **The Social Psychology of Organization**. New York: John Wiley and Sons.
- Organ, D. W. (1988). **Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome**. Lexington, MA: Lexington Books.

- Organ, D. W., Podsakoff, P. M. and MacKenzie, S. B. (2006). **Organizational Citizenship Behavior its Nature, Antecedents, and Consequences**. London: Sage Publications.
- Organ, D.W., and Ryan, K. (1995). A Meta-Analytic Review of Attitudinal and Dispositional Predictors of Organizational Citizenship Behavior. **Personnel Psychology**, 48. 775-802.
- Podsakoff, P.M., and MacKenzie, S.B. (1994). Organizational citizenship behaviors and sales unit effectiveness. **Journal of Marketing Research**, 31(3). 351-363.
- Tsai, T. T. and Lin, A. J. (2014). Do Psychological Contract and Organizational Citizenship Behavior Affect Organizational Performance in non-profit Organizations. **Chinese Management Studies**, 8(3). 397-417.

รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

BUDDHIST COMMUNICATION INNOVATION MODEL FOR PROACTIVE PUBLIC RELATIONS OF THE ROYAL THAI POLICE

ปนัดดา รักษาแก้ว^๑

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ที่ส่งผลต่อรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๗ รูปหรือคน เพื่อศึกษารูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า (๑) การบริหารงานประชาสัมพันธ์ได้แก่ โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ ลีลาผู้นำ ระบบการประชาสัมพันธ์ ทักษะ และค่านิยมร่วม (๒) พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ได้แก่ การบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันติสนา) การเผยแพร่ข้อมูลอย่างจริงจังให้เห็นจริงเพื่อสร้างการรับรู้ (สมาทปนา) การมีความกล้า กล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) และ การรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา) (๓) รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีองค์ประกอบได้แก่ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสังคม การตลาดสมัยใหม่ที่สะท้อนความเป็นจริง การยึดหลักสากลและสร้างความแตกต่าง และการมีฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้จริยธรรม ผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบกับรูปแบบพุทธนวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่ามีความเหมาะสมถูกต้อง

คำสำคัญ รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร , การประชาสัมพันธ์เชิงรุก , สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ABSTRACT

This thesis entitled ‘An Analytical Study of The objective of this research papers are to study proactive public relations context. That affect the pattern Buddhist communication innovation model for proactive public relations of the royal police. This research is a qualitative research. Use in-depth interviews with key informants 17 monks or people . To study Buddhist communication innovation model for proactive public relations of the royal police. The results of the study : (1) Public relations management including ;Organizational structure, Public relations strategies, staff, leadership styles, public relations systems, skills and shared values. (2) Buddhist communication innovation including ; Management of explicit information (Santasana), The dissemination of information that is motivating to create awareness (Smart Sutra), Encouragement in building a network of cooperation (Samut Techana) and perception understanding and appreciation of communication (Samphangsana). (3) Buddhist communication innovation model for proactive public relations of the royal police including ; Social creativity Modern, marketing that reflects reality, Staying true to internationalism and making a difference And having a database of modern technology under ethics. Experts agree with the pattern Buddhist communication innovation model for proactive public relations of the royal police. That it is appropriate and correct.

Keyword: Buddhist Communication Innovation Model, Proactive Public Relations, Royal Thai Police.

๑. บทนำ

การสื่อสารของโลกยุคปัจจุบันนี้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารเป็นอย่างมาก นักสื่อสารต้องมีการปรับตัวและพัฒนาการสื่อสารให้เข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงก่อให้เกิดคำว่า นวัตกรรมสื่อสาร อาจกล่าวได้ว่านวัตกรรมทางการสื่อสารนี้มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ นวัตกรรมทางการสื่อสารนั้นอาจเป็นทั้งแนวความคิดใหม่ หลักการ วิธีการ การกระทำ หรือสิ่งใหม่ๆ อาทิ สื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการสื่อสารที่มนุษย์นำมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาวิถีการดำรงชีวิต หรือการทำงานให้ มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม^๒ นักสื่อสารที่ดีต้องมีการปรับตัว เพราะทุกอย่างเกาะติดอยู่กับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารเพิ่มขึ้นทุกวัน เพราะอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้คนสามารถตรวจสอบความเป็นจริงของ

^๒ วรุณี ภักดีบุรุษ, นวัตกรรมสื่อสารเพื่อการจัดการแบรนด์องค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย: กรณีศึกษานาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), วารสารนักบริหาร Executive Journal,(๒๕๖๐) :๓๗(๑) ๓๘.

สังคมและยังทำได้อย่างรวดเร็ว^๓ จะเห็นได้ว่านวัตกรรมการสื่อสารจะเป็นการเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ ความถูกต้อง ความเหมาะสมในการสื่อสารของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคมได้เป็นอย่างดี

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่นำหลักนวัตกรรมการสื่อสารมาใช้ เพื่อการประชาสัมพันธ์การทำงานของหน่วยงานในการสร้างความเชื่อมั่น การรับรู้ ความเข้าใจระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ต้องดูแลบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์การทำงานของตำรวจ โดยมุ่งเน้นการเสนอข้อมูล ข่าวสาร ความจริงต่อสังคมด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ เป็นกลาง ทันต่อเหตุการณ์และความต้องการของประชาชน การประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ นั้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ และยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานของหน่วยงานด้านความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ ในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในภาวะปกติ ยามวิกฤติและสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยการนำเอาหลักพุทธศาสนามาประยุกต์นวัตกรรมการสื่อสารมาใช้เพื่อให้เกิดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ว่ามีการใช้พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ได้ผลอย่างไร การศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับแนวคิด ทฤษฎีสากลด้วย เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาพัฒนาการทำงานด้วย ซึ่งสามารถนำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์ แผน โครงการ เพื่อพัฒนาการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยอาศัยการบูรณาการระหว่างศาสตร์สากลและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และพัฒนาการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยค้นคว้าทางเอกสารตามลำดับ

ในครั้งนี้นักวิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยที่เรียกว่าวิธีอุปนัยพร (Inductive Approach) คือเริ่มจากข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจำนวนหนึ่ง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป ผู้วิจัยทำ

^๓ วราพร คำจับ, การสื่อสารในยุคดิจิทัล, สหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑, (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๔๘.

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดนโยบายจำนวน 4 คน กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 คนรวมทั้งหมด 17 รูปหรือคน

. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจถึงประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผ่าน ปัจจัยด้านพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และปัจจัยด้านการบริหารงานประชาสัมพันธ์ว่าส่งผลต่อรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างไร

๔. ผลการศึกษา

๑. การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากแนวคิดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของกรมประชาสัมพันธ์^๔ เมื่อนำมาศึกษาดัชนีตัวชี้วัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะเห็นว่า ด้านมีความชัดเจน โปร่งใสเพื่อให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับมากขึ้น กล่าวคือ สามารถทำให้ผู้รับสารมั่นใจว่าจะเป็นความจริงตามที่ชี้แจง การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ นอกจากนั้นพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะประชาสัมพันธ์ว่าตรงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าเป้าหมายไม่ตรงก็ไม่เกิดประโยชน์ และควรทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการประชาสัมพันธ์แบบเดิม กับความพิเศษของการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่ต้องสะท้อนให้เห็นว่าการชี้แจงนี้มีประโยชน์อย่างไรบ้าง ให้ข้อมูลที่เป็นจริง มีความชัดเจน หากนำเทคโนโลยีเข้าช่วยในการประชาสัมพันธ์เชิงรุกต้องตรงประเด็น ข้อแตกต่างระหว่างการประชาสัมพันธ์แบบเดิมกับการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่ต้องให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ให้ข้อมูลที่รวดเร็วและข้อมูลมีประโยชน์ ด้านการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย พบว่า การประชาสัมพันธ์ทั่วไป เป็นการประชาสัมพันธ์ที่จัดตามนโยบาย เช่นมีการแถลงข่าวใช้สื่อทั่วไป แต่การประชาสัมพันธ์เชิงรุกนั้นต้องทำล่วงหน้าหรือคาดการณ์แล้ว ประเมินแล้วว่า จะเกิดเหตุการณ์ อะไรซึ่งทำก่อนที่จะมีผลกระทบบางอย่างเกิดขึ้น กิจกรรมที่อยู่ภายใต้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก อาทิการเปิดโครงการสื่อสารสังคมออนไลน์สำหรับเจ้าหน้าที่ข้าราชการ การจัดแถลงข่าว การส่งข่าวแจก การจัดกิจกรรมพิเศษ ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ จริงใจ และมีประโยชน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ พบว่า มีการวางแผนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ เน้นความชัดเจนของการกำหนดวิธีการต่างๆ โปร่งใสมั่นใจว่าจะเป็นความจริงตามที่ชี้แจง อาศัยสื่อที่เข้าถึงประชาชนและพยายามรณรงค์ในการเข้าถึงข่าวสารของตำรวจอย่างแท้จริง ให้ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมายุติธรรมและเปิดเผยตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงต้องมี

^๔ สำนักประชาสัมพันธ์, การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กร, เอกสารเผยแพร่, (๒๕๖๐), หน้า ๑.

กระบวนการสื่อสารทั้งเชิงรุกเชิงรับและเชิงป้องกันตลอดเวลาโดยมีขั้นตอนไม่ซับซ้อนมีระบบแก้ไขตอบโต้ต่อเหตุการณ์ที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ลดความเข้าใจผิด ด้านปรับบทบาท หน้าที่ จัดกิจกรรมให้มากขึ้นและเดินไปในทิศทางเดียวกัน พบว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์เชิงรุกนั้นทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้จัดทำสื่อ กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ และมีการวางแผนคาดการณ์การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารล่วงหน้าอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ตามนโยบายมาตรการป้องกันภัยอาชญากรรมและทรัพย์สินของประชาชน เพื่อการบริหารจัดการภาพลักษณ์และชื่อเสียงของตำรวจ ทั้งยังปรับบทบาท หน้าที่ เผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับหน่วยงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เดินไปในทิศทางเดียวกัน ยึดเป้าหมายเดียวกันทำให้ประชาชนยอมรับ เปลี่ยนจากความหวาดระแวงมาเป็นความร่วมมือลดการกระทบกระทั่งระหว่างตำรวจกับประชาชน และใช้สื่อได้เกิดประโยชน์สูงสุด และด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายทั้ง เว็บไซต์ บล็อก ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ โลกคลับแฮทแอปพลิเคชัน ฯลฯ กล่าวคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ถูกจับจ้องโดยสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นประจำ และการจะประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงหรือแก้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของประชาชนต้องอาศัยสื่อที่เข้าถึงประชาชนและพยายามรณรงค์ในการเข้าถึงข่าวสารของตำรวจอย่างแท้จริง ให้ประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกที่ดีต่อตำรวจ โดยเน้นหลักที่บริการรวดเร็ว ทันเหตุการณ์จริงใจ และมีประโยชน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้

๒.พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร นั้นได้หลักธรรมที่ตรัสรู้มีความง่ายสุขุมลุ่มลึกแตกต่างกันจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระพุทธเจ้าใช้วิธีการ เทศนาที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของผู้ฟังแต่ละคนแต่ละสถานการณ์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)^๕ กล่าวว่าพระพุทธเจ้ามีวิธีเทศนาด้วยลีลา ๔ อย่าง คือ สันทัสสนา อธิบายให้เห็นแจ่มแจ้งชัดเจน ได้แก่ ผู้บริหาร นำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ ปราศจากความลำเอียง และข้อมูลนั้นเป็นประโยชน์ มีความถูกต้องสมบูรณ์ ตรงไปตรงมา การสื่อสารใดๆ ต้องเน้นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม ข้อมูลมีความถูกต้องสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน ตรวจสอบได้ สมารถปนา จูงใจ ชวนให้คล้อยตาม น้อมนำไปปฏิบัติ ได้แก่ สร้างการมีส่วนร่วมในข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง เน้นกระตุ้นเตือนให้ประชาชนยอมรับ ใช้เครื่องมือและเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและทันสมัย สมุดเทศนา เรา้ใจให้แก่ล้ากล้า มีกำลังใจ มีความมั่นใจ ไม่ท้อถอย ได้แก่ มีความรู้ความสามารถในงานที่ทำคำนึงถึง

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). พุทธวิธีในการสอน พิมพ์ครั้งที่ ๒๓. อ่างอิงแล้ว. หน้า ๔๖.

ประโยชน์ของประชาชนและองค์กร การยึดยืนอยู่กับข้อมูลอันถูกต้องและการแสวงหาภาควิธีร่วมในการทำงานเชิงข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของประชาชน มีความกล้าหาญทางจริยธรรมและการพิทักษ์รักษากฎหมายให้มีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน สัมพันธสนา ทำให้จิตใจชุ่มชื่น อารมณ์เบิกบาน ไม่เบื่อหน่าย ได้แก่ การบริหารงานทั่วไปตามหลักอริยสัจ ๔ โดยใช้ศาล กระบวนการยุติธรรมเป็นหลักในการตัดสินความขัดแย้ง และการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์เชิงปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดี เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓. การบริหารงานประชาสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาโครงสร้างองค์กรเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ โดยเน้นเรื่องการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวบรวมข้อมูล ข่าวสารและผลการปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ มีการวางระบบงานที่มีเทคโนโลยีที่รองรับและมีการให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้านกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ กำหนดกลยุทธ์เน้นความจริง ตรงดี มีประโยชน์ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ วางแผนอย่างมีระบบ มีทิศทาง มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีการขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปตำรวจในยุคสื่อสังคมออนไลน์ ประสานความร่วมมือกันทั่วภูมิภาค การเพิ่มช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันได้อย่างสมบูรณ์ การกำหนดเนื้อหา (Content) ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายทั้ง Generation X Y Z ด้าน เจ้าหน้าที่ บุคลากรด้านการสื่อสาร ได้แก่ มีการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการองค์กรแห่งอนาคต ด้านภาวะผู้นำในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความอดทนและเสียสละ กล้าเปลี่ยนแปลง มีความรู้ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนตรงประเด็น มีบุคลิกภาพและการแสดงออกได้อย่างน่า เชื่อถือ เชื่อใจ เชื่อมั่น จากผู้ร่วมงาน มีคุณธรรม เสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามให้กับลูกน้องและขยายผลไปสู่ทั่วทั้งองค์กร ด้าน การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทั้ง twitter Facebook Youtube Instagram Line เป็นต้น เข้ามาช่วยในงานประชาสัมพันธ์ ด้าน ทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากร ได้แก่ มีทักษะการสื่อสาร การนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ กระชับและมีความรู้ในเรื่องที่จะสื่อสารเป็นอย่างดี มีการพัฒนาทักษะความรู้ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมศักยภาพด้วยการปรับลีลาท่าทางและน้ำเสียงที่นุ่มนวล น่าเชื่อถือ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานด้วยการเจริญสติ มีการทำสมาธิ พร้อมทั้งจะให้บริการด้วยความอ่อนน้อม จิตใจโอบอ้อมอารี พัฒนาบุคลากรให้เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่แท้จริง มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบ มีความอดทนเสียสละ มีจรรยาบรรณ ไม่หวั่นต่อปัญหา ด้าน ค่านิยมร่วมขององค์กร ได้แก่ มีทวิภูมิกัน คือมีความเห็น ความคิด ทัศนคติสอดคล้องกันไปในทางเดียวกัน มีศีลเสมอกัน คือมีความรู้ มีความสามารถ ทักษะ และความสามารถเหมือนกัน มีการปฏิบัติงานตามนโยบายอย่างชัดเจน ปรับ

วัฒนธรรมองค์กรให้มีเป้าหมายเดียว ทุกฝ่าย ทุกหน่วยต้องมี Service mind หรือการให้บริการด้วยใจ

๕. บทสรุป

การประชาสัมพันธ์เชิงรุก ได้แก่ มีความชัดเจน โปร่งใส เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย การให้บริการรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ จริงใจ และมีประโยชน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ปรับบทบาท หน้าที่ จัดกิจกรรมให้มากขึ้นและเดินไปในทิศทางเดียวกัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายทั้ง เว็บไซต์ บล็อก ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ คลับเฮ้า แอปพลิเคชัน ฯลฯ

สรุปได้ว่า รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกดังกล่าวต้องอาศัยปัจจัย ๒ ด้านได้แก่ ๑) พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (๑) ด้านการบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันติศาสนา) (๒) ด้านการเผยแพร่ข้อมูลอย่างจริงจังให้เห็นจริงเพื่อสร้างการรับรู้ (สมาทปนา) (๓) ด้านมีความกล้ากล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) (๔) ด้านการรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา) และ ๒) การบริหารงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ๑) ด้านโครงสร้างองค์กร ๒) ด้านกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ ๓) ด้านเจ้าหน้าที่ ๔) ด้านลีลาผู้นำ ๕) ด้านระบบการประชาสัมพันธ์ ๖) ด้านทักษะ ๗) ด้านค่านิยมร่วม

๖. ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นจะเห็นได้ว่า

๖.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไปใน ผลงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นงานวิจัย ที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งผู้นำควรกำหนดวางนโยบายขององค์กรให้ชัดเจน เน้นการทำงานเป็นทีม และการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้กลยุทธ์ทุกอย่างเพื่อผลด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี ด้านการปฏิบัติงานของตำรวจเชิงรุกต้องทำให้เป็นหลักประกันทั้งด้านความปลอดภัยและคุณธรรมโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัว ปรับวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำ เพื่อให้งานประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖.๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นควรค้นหาถึงจุดดีและจุดบกพร่องหรือ

จุดอ่อนขององค์กรวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางและการวางแผนการดำเนินงานต่อไป สร้าง content หรือ หัวข้อที่เป็นเชิงรุกขององค์กร ให้ได้รับความร่วมมือ เพื่อพัฒนาการทำงานในองค์กรต่อไป

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วรวิทย์ รักดีบุรุษ. นวัตกรรมสื่อสารเพื่อการจัดการแบรนด์องค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย: กรณีศึกษานาครไทยพาณิชย์

จำกัด (มหาชน), วารสารนักบริหาร Executive Journal, ๒๕๖๐.

วรภาพร คำจับ. การสื่อสารในยุคดิจิทัล, สหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑, ๒๕๖๐.

สำนักประชาสัมพันธ์, การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กร, เอกสารเผยแพร่, ๒๕๖๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). พุทธวิธีในการสอน .กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวยจำกัด. พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, ๒๕๕๑.

การจัดการห่วงโซ่คุณค่าสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ

กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจทอผ้าหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

Value chain management towards the development of unique products,
natural dyed woven fabrics Case Study of Nong Bua Daeng Weaving
Enterprise Group Nong Bua Daeng Subdistrict Nong Bua Daeng District
Chaiyaphum Province

รัศมีเพ็ญ นาครินทร์ Rassamepen Nakarin¹

อดุลย์ เอื้อสนั่นเม้งไธสง Adul Eusanan Mengthaisong²

หทัยกาญจน์ ทองศรีสุข Hathaikan Thongsrisuk³

ลลนา คลังชำนาญ Lalana Klang Chamnan⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์(1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสร้างมูลค่าเพิ่มเอกลักษณ์และสื่อเรื่องราวผ้าทอย้อมสีธรรมชาติกรณีศึกษาของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง (2) เพื่อพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอย้อมสีธรรมชาติของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการสร้างมูลค่าเพิ่มได้ องค์ประกอบ 4 แนวทาง คือ 1.หลักการ/แนวคิด:ด้านการให้บริการและการตอบสนองกลุ่มลูกค้าสื่อสารให้เกิดการรับรู้คุณค่า 2.วัตถุประสงค์และเป้าหมาย:การจัดการโครงสร้างขั้นพื้นฐานด้านทรัพยากรมนุษย์สืบทอดคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. สร้างสรรค์นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี 4. การติดตามลูกค้าและประเมินประสิทธิผล และการพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแข่งขันธุรกิจด้านห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) กลุ่มทอผ้า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำกลุ่มมีระดับความสามารถการถ่ายทอดพัฒนาเรียนรู้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ (HRD) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11) รองลงมาคือ การจัดซื้อจัดหา:กลุ่มมีความสามารถในการจัดซื้อ/จัดหาวัตถุดิบที่ไม่สามารถผลิตได้เอง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95) และรองลงมาคือ กลุ่มมีศักยภาพและความพร้อมครบวงจรการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.89)

Abstract

The objectives of the research (1) were to study the effectiveness of creating value-added identity and media stories of natural-dyed woven fabrics, a case study of Nong Bua Daeng weaving group enterprises; (2) to develop product values, identity, local wisdom, natural-dyed woven fabrics of weaving group enterprises. Nong Bua Daeng Cloth, Nong Bua Daeng District, Chaiyaphum Province. The effectiveness of creating added value.

Composition of 4 approaches. : 1. Principles/concepts: Service and response to customer groups communicate to create value recognition. 2. Objectives and goals: Human resource infrastructure management, inheriting the value of local wisdom 3. Innovating in technology 4. Customer follow-up and evaluation and product value development, local wisdom identity, business competition in the value chain, weaving group, overall and each aspect were at a high level ($\bar{x}=3.37$) when considering each item in descending order of average value. The first three are The group leaders had the ability to transfer knowledge of local wisdom to the new generation (HRD) at a high level average ($\bar{x}= 4.11$), followed by procurement: the group had the ability to purchase / procure. raw materials that cannot be produced on their own The mean was at a high level ($\bar{x}= 3.95$) and followed by The group has the potential and readiness for integrated human resource management (HRM) at a high average level ($\bar{x}= 3.89$).

คำสำคัญ: การจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value chain management), ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ (natural dyed woven fabrics)

¹ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ Business Administration Faculty of Business Administration Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

² สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ Department of Computer Studies, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

1. บทนำ

ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดชัยภูมิเน้นการนำวัตถุดิบจากแหล่งชุมชนของแต่ละพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิมีวิธีการทอผ้าที่แตกต่างกันด้านลวดลายตามเอกลักษณ์วัฒนธรรมการแต่งกายของแต่ละอำเภอ ทั้งนี้จังหวัดชัยภูมิ มี 16 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอภูเขียว อำเภอจัตุรัส อำเภอแก้งคร้อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอคอนสาร อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเทพสถิต อำเภอบ้านแท่น อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอภักดีชุมพล อำเภอเนินสง่า และอำเภอซับใหญ่ ทั้งนี้จังหวัดชัยภูมิมีลายผ้าอัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ คือ ผ้าลายขอนารี ซึ่งเป็นผ้าลวดลายโบราณมีประวัติความเป็นมาแห่งคุณค่าของภูมิปัญญาที่สืบทอดสร้างมีเรื่องเล่าของผู้สูงอายุจาก

³ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ Business Administration Faculty of Business Administration Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

⁴ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและบริการ Tourism and Hospitality Department, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

การคิดค้นลวดลายตะขอลงน้ำเป็นลายผ้าทอพื้นเมืองวิถีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่คิดค้นแห่งคุณค่าที่เกิดเป็นความภาคภูมิใจของชาวชัยภูมิ และด้วยวิถีสังคม วิถีวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้และเกิดแนวความคิดการพัฒนาสร้างสิ่งต่างๆเข้ามาประยุกต์ใช้เป็นนวัตกรรมเชิงวัฒนธรรมของยุคการเปลี่ยนแปลงสู่สมัยนิยมด้านการปรับปรุงการแต่งกาย ส่งผลให้ผ้าทอแต่ละพื้นถิ่นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและรูปทรงที่สอดคล้องกับสมัยนิยมและรสนิยมของคนแต่ละรุ่น อีกทั้งยังมีการออกแบบร่วมสมัยเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อกระแสสังคมให้เกิดคุณค่าแห่งนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีธรรมชาติเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน โดยการศึกษาพฤติกรรมของลูกค้าตลาดผู้นิยมผ้าทอและการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้ผ้าทอมาพัฒนาออกแบบตอบสนองตลาดลูกค้าจนกระทั่งเกิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจและเริ่มขยายตลาดตามคำบอกเล่าของตลาดผู้อุปโภคผ้าทอ จากเดิมที่ชุมชนนิยมการทอผ้าและมัดหมี่ลวดลายที่เกิดจากสีเคมี พฤติกรรมการผลิตผ้าทอมาย่อมเป็นสีธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่กระบวนการเลี้ยงหม่อนไหมจากใบหม่อนปลอดสารเคมี การถนอมรังค์ของหน่วยงานและภาคีเครือข่าย รวมถึงการเรียนรู้จากต้นแบบผู้บำเพ็ญการย้อมสีธรรมชาติและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติและพัฒนามัดหมี่เป็นลวดลายจากสีย้อมธรรมชาติ และเรียนรู้การออกแบบโดยพึ่งพาวิถีชีวิต วิถีธรรมะ วิถีธรรมชาติ เพื่อสุขภาพและปลูกฝังส่งเสริมพร้อมสู่กระบวนการที่ครบวงจรเริ่มตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำเป็นผ้าทอที่มีลวดลายย้อมสีธรรมชาติสู่ตลาดสากล ตามกรณีศึกษาจึงเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้แห่งภูมิปัญญาที่มีอัตลักษณ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ ที่สรรสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มเป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย เป็นตัวอย่างที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ขยายผลภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมวิถีธรรมชาติ วิถีธรรมะไม่ให้สูญหายไป ทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาตินี้ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รมรงค์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน ถ่ายทอดวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น จนกระทั่งสามารถสร้างเสริมอาชีพเป็นรายได้หลักของชุมชนและเครือข่ายสร้างรายได้สู่ความมั่นคงเป็นเส้นทางอาชีพพึ่งพตนเองได้ในอนาคต

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

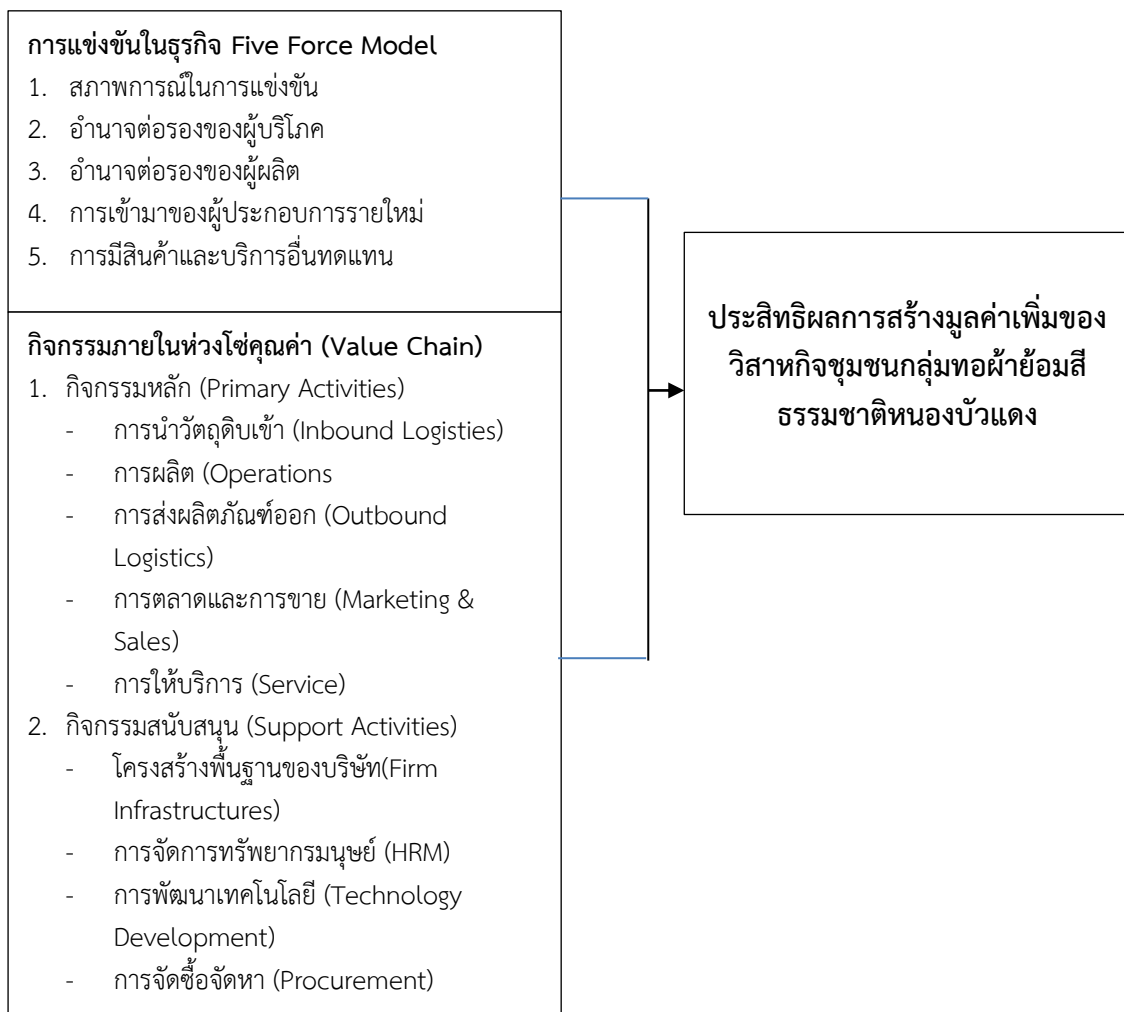
- 2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสร้างมูลค่าเพิ่มเอกลักษณ์และสื่อเรื่องราวผ้าทอย้อมสีธรรมชาติกรณีศึกษาของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
- 2.2 เพื่อพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอย้อมสีธรรมชาติของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ
- 2.3 เพื่อเสนอแนะการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิผลการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยกรณีศึกษาผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสร้างมูลค่าเพิ่มเอกลักษณ์และสื่อเรื่องราวผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ และเพื่อพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอย้อมสีธรรมชาติกรณีศึกษาของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และจัดสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้จากการศึกษาแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่เป็นวารสารวิชาการ วารสารปริทรรศน์ บทความวิจัย บทความวิชาการ รายงานการวิจัยและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3.2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาคุณค่าของท้องถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์เชิงประสิทธิผลการสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้กระบวนการแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์และประชุมกลุ่ม ถอดบริบทองค์ความรู้จากกลุ่มผู้รู้ (Key informant) ผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informant) เพื่อศึกษาสภาพสภาพปัจจุบัน กระบวนการที่ดำเนินงาน ปัญหา/อุปสรรค ความต้องการพัฒนาทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์หลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 120 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้ผลิตต้นน้ำ ได้แก่ เครือข่ายผู้ปลูกใบหม่อน, เลี้ยงหนอนไหม, ผู้ปลูกฝ้าย, ผู้ปลูกวัตถุดิบสีย้อมธรรมชาติจากพืชต่างๆ เป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 10 คน จากจำนวน 55 คน และกลุ่มกลางน้ำ ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายผู้สาวไหม, กลุ่มเครือข่ายทอผ้า, กลุ่มเครือข่ายย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มเครือข่ายมัดหมี่ จำนวน 45 คน และกลุ่มปลายน้ำ กลุ่มออกแบบและตัดเย็บของใช้และเครื่องนุ่งห่มพร้อมสวมใส่ จำนวน 5 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักวิชาการ (อาจารย์) ด้านการตลาด,การออกแบบ จำนวน 2 คน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จำนวน 1 คน, นักวิชาการอุตสาหกรรมชำนาญการ จำนวน 1 คน, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ จำนวน 1 คน, นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ จำนวน 1 คน, กลุ่มผู้ใช้ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ (ลูกค้าประจำ) จำนวน 5 คน บุคคลทั่วไป 4 คนรวมจำนวน 15 คน ตามกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์สามารถสรุปประเด็น ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มเอกลักษณ์และสื่อเรื่องราวผ้าทอย้อมสีธรรมชาติกรณีศึกษาของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดงจากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในด้านการแข่งขันในธุรกิจ Five Force Model ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มภูมิปัญญาไทยของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดงนี้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 120 คน เป็นประธานกลุ่ม จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมาคือกรรมการกลุ่มจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 และสมาชิกกลุ่ม จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 เพศหญิงมีอายุเกินวัยกลางคนและผู้สูงอายุ คือมีอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไป จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6/ ปวช. มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่ ระหว่าง 7-10 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ถึงร้อยละ 56 คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาคือ มีอาชีพทอผ้า จำนวน 25 คนคิดเป็นร้อยละ 20.83 และรองลงมาคือ รับจ้าง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 อาชีพทำสวนทำไร่ จำนวน 15 คนคิดเป็นร้อยละ 12.50 ที่เหลือคืออาชีพอื่น ๆ ข่างฝีมือ จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 3.33 ส่วนอาชีพเสริมของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีอาชีพจากการทอผ้า จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 55.83 รองลงมารายได้ต่อเดือน คือ สูงกว่า 15,001 บาท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 21.67 จำนวนบุตรส่วนใหญ่มีจำนวน 2 คน มีจำนวน 45 คนคิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ 1 คน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 ไม่มีบุตรจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 และมีบุตรมากกว่า 3 คน จำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 14.17 และมีสมาชิกในบ้านที่สามารถทอผ้าได้เป็นฝืน จำนวน 1 คน มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ผ้าที่กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติทำการทอนั้นส่วนมาก สามารถทอเป็นผ้าฝืน หรือเรียกว่าผ้าซิ่นหรือผ้าถุงของสตรีได้ถึงร้อยละ 82.00 เพื่อใช้ในครัวเรือนเอง และเก็บไว้เพื่อต้อนรับญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยียนหรือมอบให้ญาติในช่วงเทศกาลสำคัญ อาทิ ผ้าสีพื้นเมือง ผ้าคลุมไหล่จากเส้นไหม กางเกงขากระบอก หรือกางเกงเล เสื้อ และผ้าคลุมไหล่จากฝ้ายตามลำดับโดยคุณค่าภูมิปัญญาเอกลักษณ์ฐานข้อมูลภูมิปัญญาของลวดลายผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดงลวดลายของผ้าทอย้อมสีธรรมชาติที่โดดเด่น คือลายไข่มดแดง ซึ่งจะได้นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลลาย ของกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ลายอัตลักษณ์ชุมชน คือ ลายไข่มดแดง กลุ่มทอผ้า

ประเภทและเรื่องราวสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้วยแนวคิดการพัฒนาอัตลักษณ์ลายผ้าย้อมสีธรรมชาติด้วยเส้นไหมทอจากการเห็นมดแดงที่ไ้ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ทำให้ผู้นำชุมชนได้แนวคิดภูมิปัญญาด้วยวิถีสัมผัสธรรมชาติเกิด การนำไปออกแบบเป็นลายผ้าร่วมสมัย จากคำพูดภาษาถิ่นชัยภูมิ เรียกว่า “ซี่ไซ่ข้าง” สุนัวัตรกรรมลายผ้า นั้น คือ “ลายไข่มดแดง” เป็นเรื่องราวแห่งภูมิปัญญานำคุณค่า วิถีธรรมชาติ สร้างสรรค์เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กลุ่ม วิสาหกิจที่มียอดจำหน่ายสูงสุด สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในการแข่งขันในธุรกิจ Five Force Model ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มภูมิปัญญาไทยของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าหนองบัว แดง ดังตารางแสดงผลสภาพแวดล้อมภายในการแข่งขันในธุรกิจ Five Force Model

สภาพแวดล้อมภายในการแข่งขันในธุรกิจ Five Force Model	ประสิทธิผลของกลุ่ม		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1. ด้านสภาพทางกายภาพของกลุ่ม/สภาพการณ์ในการแข่งขัน			
1.1 จำนวนการผลิต/พื้นที่เพาะปลูกกิโลกิรับต่อปี	4.06	0.47	มาก
1.2 ปริมาณใบหม่อน/หนอนไหม/ผ้า	4.26	0.76	มาก
1.3 ปริมาณวัตถุดิบสีธรรมชาติหลัก	3.78	0.75	มาก
1.4 สีธรรมชาติอื่นๆ (ถ้ามี) คลั่ง,ดอกดาวเรือง, ใบสั้	3.92	0.51	มาก
รวม	4.01	0.62	มาก
2. อำนาจต่อรองของผู้บริโภค			
2.1 ผู้ผลิตมีความสามารถด้านการต่อรองราคา	4.28	0.64	มาก
2.2 ผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดราคา	3.86	0.69	มาก
รวม	4.07	0.67	มาก
3. อำนาจต่อรองของผู้ผลิต			
3.1 ผู้ผลิตกำหนดราคาตามคุณภาพและมาตรฐาน	4.07	0.81	มาก
3.2 ผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดรูปแบบ สี ขนาดของผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ	4.28	0.94	มาก
รวม	4.18	0.88	มาก
4. ด้านการเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจ	4.09	0.78	มาก
5. ด้านการมีสินค้าและบริการอื่นทดแทนมีผลกระทบกลุ่ม	4.26	0.71	มาก
รวม	4.12	0.73	มาก

และ (2) เพื่อพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอย้อมสีธรรมชาติของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ

คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจความต้องการของตลาดผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติในเบื้องต้น ประกอบกับได้ประชุมถอดบทเรียนกลุ่มทอผ้าเพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ โดย คณะผู้วิจัยได้มีการลงพื้นที่โดยประชุมร่วมกับกลุ่มทอผ้าอำเภอหนองบัวแดง ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ที่บ้านหนองหอย ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ได้ทำการสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านการสร้างคุณค่าทางด้านผลิตภัณฑ์ (Product Value) ในการผลิตของผ้าทอ มี 3 แนวทางดังนี้

แนวทางที่ 1 : ด้านการให้บริการและการตอบสนองกลุ่มลูกค้าในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการรับรู้ โดยการพัฒนาผ้าทอลายเดี่ยวให้มีลายใหม่เกิดขึ้นให้ทันสมัย การสร้างมูลค่าเพิ่มวิธีนี้ เป็นสิ่งที่กลุ่มทอผ้าเห็นว่า ควรลองทำโดยจากการศึกษา จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติที่คณะผู้วิจัยได้ค้นพบ จากตลาดลายผ้าและได้ทำการเลือกลายที่มีความโดดเด่นร่วมกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติโดยนำลายมาพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายไข่มดแดงและลายนาคร เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกลุ่มทอผ้า

แนวทางที่ 2 : การจัดการโครงสร้างขั้นพื้นฐานด้านทรัพยากรมนุษย์และปัจจัยป้อนเริ่มตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการปรับตัวผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้เป็นผลิตภัณฑ์ จากการสำรวจความต้องการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากผ้าย้อมสีธรรมชาติให้เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น คณะผู้วิจัย พบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ใช้ผ้าย้อมสีธรรมชาติมาผลิตเป็น ผ้าคลุมไหล่ ผ้าชิ้น เสื้อ กระโปรง กระเป๋าสตรี ผ้าขาวม้า หมวก ผ้าปูโต๊ะ หมอนอิง ผ้า màn เป็นต้น ซึ่งในเบื้องต้นกลุ่มทอผ้ายังไม่ได้ทำการผลิตในทุกรายการและมีแผนในการทำบางรายการในอนาคต เช่น หมอนอิง โซฟา เป็นต้น

แนวทางที่ 3 : สร้างสรรค์นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการสร้างภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เพื่อที่ผู้บริโภคจะได้จดจำได้ โดยการพัฒนา Packaging ให้เป็นที่สะดุดตาสามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์เราได้แต่ไกลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกลุ่มทอผ้า

แนวทางที่ 4 : การติดตามลูกค้าและประเมินประสิทธิภาพการจัดซื้อจัดหาศักยภาพสมาชิกเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันธุรกิจด้านห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) จากที่ผู้วิจัยได้นำแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทั้งสิ้นจำนวน 4 แนวทางนั้น และแต่ละแนวทางมีทั้งข้อดี ข้อเสียและข้อจำกัดของกลุ่มทอผ้า ซึ่งในแต่ละแนวทางผู้วิจัยได้มีการทดลองและมีการประเมินผลของแต่ละแนวทางเปรียบเทียบกัน รายละเอียดสรุปของแต่ละแนวทาง แสดงในตารางสรุปประกอบดังนี้

สภาพแวดล้อมภายในการแข่งขันธุรกิจ ด้านห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)	ประสิทธิผลของกลุ่ม		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1.กิจกรรมหลัก (Primary Activities)			
1.1 การให้บริการ : มีความสามารถบริการครบวงจร ต้นน้ำผู้ปลูกวัตถุดิบ กลางน้ำผู้แปรรูป และปลายน้ำผู้ออกแบบตัดเย็บและการตลาด	3.84	0.81	มาก
1.2 การตอบสนองความคาดหวังการรับรู้ของลูกค้า	3.86	1.04	มาก
รวม	3.85	0.93	มาก

2. กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities)			
2.1 กลุ่มมีความพร้อมตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานเริ่มตั้งแต่ปัจจัยนำเข้าวัตถุดิบกระบวนการแปรรูปและนำเสนอผลิตภัณฑ์สู่ตลาดผู้บริโภค	3.88	0.86	มาก
2.2 กลุ่มมีศักยภาพและความพร้อมครบวงจรการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM)	3.89	1.17	มาก
2.3 ผู้นำกลุ่มมีระดับความสามารถการถ่ายทอดพัฒนาเรียนรู้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ (HRD)	4.11	1.18	มาก
3 การพัฒนาเทคโนโลยี:กลุ่มมีความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุในการผลิต การออกแบบ	3.90	0.95	มาก
4 การจัดซื้อจัดหา:กลุ่มมีความสามารถในการจัดซื้อ/จัดหาวัตถุดิบที่ไม่สามารถผลิตได้เอง	3.95	0.87	มาก
รวม	3.37	0.85	มาก

จากตารางสภาพแวดล้อมภายในการแข่งขันธุรกิจด้านห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) กลุ่มทอผ้าหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำกลุ่มมีระดับความสามารถการถ่ายทอดพัฒนาเรียนรู้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ (HRD) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาคือ การจัดซื้อจัดหา:กลุ่มมีความสามารถในการจัดซื้อ/จัดหาวัตถุดิบที่ไม่สามารถผลิตได้เอง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) และรองลงมาคือ กลุ่มมีศักยภาพและความพร้อมครบวงจรการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$)

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การจัดการห่วงโซ่คุณค่าสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจทอผ้าหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ ได้องค์ประกอบ 4 แนวทาง คือ 1.หลักการ/แนวคิด:ด้านการให้บริการและการตอบสนองกลุ่มลูกค้าสื่อสารให้เกิดการรับรู้คุณค่า 2.วัตถุประสงค์และเป้าหมาย:การจัดการโครงสร้างขั้นพื้นฐานด้านทรัพยากรมนุษย์สืบทอดคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. สร้างสรรค์นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี 4. การติดตามลูกค้าและประเมินประสิทธิผลสอดคล้องกับ วลัยจรรยา วีระกุล. (2561). แนวทางการเพิ่มมูลค่าผ้าไหมมัดหมี่ที่มีประสิทธิผลเพื่อเพิ่มมูลค่าตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผลวิจัยพบว่า แนวทางการเพิ่มมูลค่าผ้าไหมมัดหมี่ที่มีประสิทธิผลเพื่อเพิ่มมูลค่าตราสินค้า ซึ่งทำให้ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อผ้าไหมมัดหมี่แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มแนวทางที่สำคัญ เรียกว่า “B-R-A-N-D” สอดคล้องกับ ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์และคณะ. (2561). การจัดการโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มอาชีพมีการวางแผนเพื่อการทำงานประจำวันจากประสบการณ์ จัดซื้อวัตถุดิบด้วยเงินสดโดยใช้เกณฑ์คุณภาพและความสะดวกในการคัดเลือกผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ใช้แรงงานคนเป็นหลักในกระบวนการผลิตมีการแบ่งกันทำตามความถนัดและทำการผลิตตาม

ประสบการณ์ สอดคล้องกับ พรชัย ปานทุ่ง. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านภูทอง จังหวัดสุโขทัย พบว่า ลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบสิ่งที่พบเห็นในท้องถิ่นและเป็นที่รู้จักของ ผู้ผลิตผ้าทอชุมชนบ้านภูทองมีการรวบรวมสมาชิกและ ตั้งกลุ่มผ้าทอเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และจัดตั้ง ศูนย์กลางในการรวบรวมผ้าทอของสมาชิก และเป็นสถานที่แสดง ผ้าทอ โดยนำเสนอเรื่องราวของลวดลายผ้าทอให้กับนักท่องเที่ยว หรือผู้บริโภคราบถึงความเป็นมาของลวดลายผ้าทอ ซึ่งอาจทำในรูปแบบคิวอาร์โค้ด และมีการสาธิตขั้นตอนการผลิตผ้าทอและ เป็นแหล่งเรียนรู้ผ้าทอในชุมชน สอดคล้องกับ เจษฎารุณี บุตรเพชรและคณะ. (2561). รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตหัตถกรรมผ้าไหมไทยในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตหัตถกรรมผ้าไหมไทยที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบด้วย หลักการ คือ ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยเป็นสินค้าที่ควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้บริโภค โดยสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมมีสภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลประโยชน์รูปแบบด้านความสอดคล้องความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ รัตติกาลญ์ ภูษิต. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้าหมักโคลนในจังหวัดสุโขทัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด สามารถทำนาย ระดับการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้าหมักโคลนในจังหวัดสุโขทัย ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ร่วมกันได้ร้อยละ 54.00 และ 4) กลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าหมักโคลนในจังหวัดสุโขทัย ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า กลยุทธ์ ผลิตภัณฑ์ เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ คุณภาพ รูปร่างลักษณะรูปแบบการบรรจุหีบห่อ ตราสินค้า โดยเน้น อัตลักษณ์ผ้าหมักโคลนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสุโขทัย กลยุทธ์ราคา โดยกำหนดคุณภาพสูงราคาปาน กลาง เพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคให้ทราบคุณค่าผ้าหมักโคลนเป็นผ้าที่คุณสมบัติพิเศษที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของ จังหวัดสุโขทัย กลยุทธ์การจัดจำหน่าย โดยใช้กลยุทธ์การจัดจำหน่ายผ่านช่องทางตรง หรือช่องทางศูนย์ระดับ และ กลยุทธ์ การจัดจำหน่ายผ่านช่องทางประเภท 1 ระดับ (การกำหนดกลุ่มลูกค้าแบบ B2B - business to business) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (integrated marketing communication) ได้แก่ กลยุทธ์การโฆษณา กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ และกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย

6. ข้อเสนอแนะ

การจัดการห่วงโซ่คุณค่าสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้ (1) ประสิทธิภาพการจัดการห่วงโซ่คุณค่าควรถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากลายผ้าเอกลักษณ์ผ้าทอย้อมสีจากพืชควรมุ่งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรคุณค่าเชิงธรรมชาติประกอบการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาการออกแบบลายผ้าไหมที่สร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบลายด้วยวิถีวัฒนธรรม ธรรมชาติจากสิ่งมีชีวิตให้เกิดประกายแนวคิดออกแบบเป็นลายเอกลักษณ์ของผ้าทอ (2) บริบทพื้นที่ท้องถิ่น ประเพณี และค่านิยมด้านภูมิปัญญาจากกลุ่มผู้สูงวัยปราชญ์ภูมิปัญญาถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชนส่งผลการการสร้างสรรค์งานและควรนำเทคโนโลยีมาร่วมผลิตให้สามารถรองรับกำลังคำสั่งซื้อของกลุ่มลูกค้าสู่ตลาดสากล (3) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรสร้างองค์ความรู้ขยายผลแก่กลุ่มคนวัยทำงานและวัยแห่งการเรียนรู้หรือจัดทำเป็นหลักสูตรในหน่วยสถาบันการศึกษาให้เสริมสร้างอาชีพสร้างรายได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ ชีระวานิชผล. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมกลยุทธ์กิจการ และ ผลประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2564, จาก <http://cyur.car.chula.ac.th/>
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2563). บทวิเคราะห์ธุรกิจ 2563. ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.dbd.go.th>
- กระทรวงพาณิชย์. (2562). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจการพาณิชย์ พ.ศ.2560-2564. ค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.moc.go.th/>.
- เจษฎาวุฒิ บุตรเพชรและคณะ. (2561). รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตหัตถกรรมผ้าไหมไทยใน เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.รมยสาร.16(2), 195-196.
- ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์และคณะ. (2561).). การจัดการโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 12 No.2; July-December 2018 (85-107)
- วัลย์จรรยา วิระกุล. (2561). แนวทางการเพิ่มมูลค่าผ้าไหมมัดหมี่ที่มีประสิทธิผลเพื่อเพิ่มคุณค่าตรา สินค้าของวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น.วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 12 ฉบับที่ 3
- พรชัย ปานทุ่ง. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านภูทอง จังหวัด สุโขทัย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 11(4), 331-345.
- รัตติกายจน์ ภูษิต. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้าหมัก โคลนในจังหวัดสุโขทัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.12(1), 87-88.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2552). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่กับผลการดำเนินงานธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. วารสารการ บัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10(1), 109-119.

การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง

The personality development according to Tisīkkhā for the
lower Secondary school students Angthong College
of Dramatic Arts

นายสุทธิชัย อรุณโน
Sutthichai Arunno

บทคัดย่อ

การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง ๒) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียนของการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง ๓) เพื่อศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะในการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๒๘ คน โดยการเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยวิธีการแบบแบ่งชั้น

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ๓ แผนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา เรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง โดยการสังเกตจากแบบสังเกตพฤติกรรมทั้ง ๓ ครั้ง ที่สร้างขึ้น ครั้งที่ ๑ พบว่าค่าประสิทธิภาพ (p) คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๗๑ ครั้งที่ ๒ พบว่าค่าประสิทธิภาพ (p) คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๕๗ ครั้งที่ ๓ พบว่าค่าประสิทธิภาพ (p) คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๔๓ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ปกติตามที่คาดหวังไว้ร้อยละ ๘๐ ทั้งสามครั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัย ข้อที่ ๑ ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียน เรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ด้วยมารยาทไทย ๓ แบบ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น โดยมีคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๓๔.๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ คะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๓๕.๙๖ ค่าประสิทธิภาพ (p) ก่อนเรียน คิดเป็น ร้อยละ ๘๕.๐๐ และค่าประสิทธิภาพ (p) หลังเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๘๙.๙๑ การเรียนรู้มีพัฒนาสูงขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะพบว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมไตรสิกขาแก่นักเรียน ครู คณาจารย์ บุคลากร โดยเน้นที่การปฏิบัติจริง และจัดทำคู่มือการจัดอบรมตามหลักไตรสิกขา ควรให้นักเรียนร่วมทำ

กิจกรรมปฏิบัติตามหลักมารยาทไทย ด้วยหลักไตรสิกขา และสามารถเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมได้ ควรส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และผู้ปกครองด้านมารยาทไทยเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ควรมีการอบรม ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และบุคลากรในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาเพื่อให้มีทัศนคติที่ดีที่สามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

จัดให้มีกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ด้านมารยาทไทย อย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่าง ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร นักเรียน และชุมชน ควรส่งเสริมนักเรียนให้เกิด ศิล สมาธิ ปัญญา ในวิทยาลัย นานาชาติอย่างทอง อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ควรส่งเสริมนักเรียนให้รู้จัก เกล็ดขนด้านความเป็นไทยสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และถ่ายทอดเป็นแบบอย่างด้านมารยาทไทยได้

ความสำคัญ : แนวคิด, ไตรสิกขา หลักการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์, ตามหลักพระพุทธศาสนา
Tisikkhā perfect human development

Abstract

The thesis entitled “The Personality Development According to *Tisikkhā* for the Lower Secondary School Students, Angthong College of Dramatic Arts” consisted of the following objectives: 1) to study the personality development according to *Tisikkhā* for the lower secondary school students of Angthong College of Dramatic Arts; 2) to compare the pretest and posttest of learning achievement of personality development according to *Tisikkhā* of the lower secondary school students of Angthong College of Dramatic Arts; and 3) to study the guidelines and suggestions for the personality development according to *Tisikkhā* of the lower secondary school students of Angthong College of Dramatic Arts. A sample group consisted of 28 persons by means of purposive sampling.

The results of the research are found as follows:

The researcher has made a learning management plan, in a total of 3 plans, on the topic the personality development according to *Tisikkhā* for the lower secondary school students of Angthong College of Dramatic Arts through 3 times of behavioral observation: the 1st time found that the efficiency level has a percentage of 85.71; the 2nd time has an efficiency level with a percentage of 88.57; the 3rd time has an efficiency level with a percentage of 96.43 which is higher than the criterion of 80/80 and according to the research objectives.

From studying the pretest and posttest of learning achievement on the topic the personality development according to *Tisikkhā* using 3 types of Thai manners, it is found that the pretest has a mean ($\bar{x}$) equal to 34.00 with a statistical significance at 0.05 level while the posttest has a mean ($\bar{x}$) equal to 35.96. The efficiency level of pretest has a percentage of 85.00 while the posttest has a percentage of 89.91. The

posttest of learning achievement is found to be higher than the pretest which is according to the objective.

The suggestions found are that the training on *Tisikkhā* should be arranged for students, lecturers, and personnel by emphasizing the real practice and the training manual should also be provided. Students should be promoted to join activities and behave according to *Tisikkhā* by means of Thai manners in order to propagate the Thai art and culture and to do activities with the community in order to build interactions between the community and parents on Thai manners as a way to conserve Thai culture. Training on the knowledge and understanding of *Tisikkhā* should be arranged for lecturers, administrators, and personnel in order to have a good attitude for applying in daily lives. Activities for promoting Thai manners should also be arranged in a friendly manner between lecturers, administrators, students, and communities. Students should be promoted to cultivate *Sīla* (precepts), *Samadhi* (Concentration), and *Paññā* (Wisdom) continuously in Angthong College of Dramatic Arts. It is important that students are encouraged to learn about the Thai identity and able to use it in their daily lives as well as passing down as a role model on Thai manners.

Keyword: Tisikkha perfect human development, Buddhism

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนามีหลักการสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ด้านบุคลิกภาพของความเป็นมนุษย์ที่พุทธศาสนิกชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เรียกว่า เสาชีวิต ๗๕ เป็นส่วนหนึ่งในพระวินัยของพระภิกษุในศีล ๒๒๗ ข้อ เป็นการศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทการสำเหนียกหรือการฝึกฝนปฏิบัติซึ่งเป็นพุทธบัญญัติในการสำรวมกาย วาจา ใจ^๑ เป็นแบบแผนการพัฒนาคน และสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่ได้เผยแผ่เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ และประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมงดงามในด้านกิริยามารยาททั้งงดงาม การวางตัวอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ เป็นการพัฒนาคูณภาพชีวิตตนเองพัฒนา ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง และการดำเนินชีวิตเป็นไปในทางสร้างสรรค์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างผาสุก มั่นคง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้คู่คุณธรรมในการดำเนินชีวิตด้วย และกระทรวงวัฒนธรรมรณรงค์ค่านิยมความเป็นไทยในปี ๒๕๕๙ เรื่อง ค่านิยมความเป็นไทยให้อยู่ในวิถีชีวิตคนไทยขับเคลื่อนงานรณรงค์ความเป็นไทยให้เป็นวาระแห่งชาติ เนื่องจากเห็นว่าคนไทยได้ละทิ้งค่านิยมความเป็นไทยทำให้น่าเป็นห่วงว่าเมื่อเวลาผ่านไปสังคมเปลี่ยนไป สิ่งดีงามเหล่านี้จะหายไปจากสังคมไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๔ ให้ความหมาย “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์

^๑ อุทยานธรรม. สื่อธรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.uttayarndham.org/> [๒๕๖๐].

ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๕๖๒ มาตรา ๓๑ ให้ความหมาย “การบริหาร และการจัดการศึกษา” หมายความว่า กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และการอาชีวศึกษาแต่ไม่รวมถึงการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะกำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร เพื่อการศึกษา ส่งเสริม และประสานงาน การศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษารวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง

๒. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต) กล่าวว่า ภารกิจของการศึกษา คือ การสร้างปัญญาหรือวิชา ซึ่งหมายถึงความรู้สถานะแท้จริงของสรรพสิ่ง รู้จริงให้ถึงแก่นแท้ของสิ่งทั้งหลายไม่ว่าจะเรียนเรื่องอะไรก็ตามความรู้แบบนี้ท่าน เรียกว่า ยถาภูตญาณทัศนะ คือ ความรู้เห็นตามความเป็นจริง การแสวงหาปัญญา คือ ความรู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ภารกิจสำคัญของการศึกษา^๒

เป็นที่ยอมรับกันมานานอารยะประเทศว่า การศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน สังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต คือ สังคมที่มีความสงบสังคมที่มีความสุขเป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ มีความยุติธรรม ความเมตตา ความกรุณา เคารพในสิทธิมนุษยชน มีครอบครัวที่อบอุ่นมีชุมชนที่เข้มแข็ง และมีหลักธรรมของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทย^๓

การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ และการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามขึ้น อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างคุณธรรม และคุณธรรมเกิดจากความรู้ และการฝึกจิตใจให้มีศีลธรรม เรียกว่า Character Development วิชัย ตันศิริ กล่าวว่า การฝึกจิตใจให้มีศีลธรรมต้องฝึกภาคปฏิบัติ มิใช่เพียงสอนคุณธรรมในภาคทฤษฎี^๔ “สอดคล้องกับแนวคิดของ พระราชวรมุนี (ป. อ. ปยุตโต) ที่ได้ให้นิยาม

^๒ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต), ขอบฟ้าแห่งความรู้, (กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^๓ สมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์, หัวใจของการศึกษาศาสนาต้องเป็นรากฐาน, (กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒.

^๔ วิชัย ตันศิริ, อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

การศึกษาหรือการเรียนรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”^๕ นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวอีกว่าหมายถึง การเรียนรู้ การฝึกฝน การพัฒนาตน การพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำการมได้ถูกต้อง จึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่า ศึกษา คือ ต้องศึกษา ต้องเรียนรู้ ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาท การฝึกฝน แก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตน ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์กร เป็นประชาชนที่ดีของสังคม ทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทัน และปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม ๘ คือ มีลาภ สูญเสีย มียศ เสื่อมยศ ตีเตือน สรรเสริญ ความสุข และความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม ๘^๖

การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ และการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามขึ้น การศึกษานั้นเรื่องพัฒนาปัญญามากกว่าเรื่องอื่น ๆ เพราะปัญญาเป็นคุณธรรมสำคัญที่สุดปัญญาเป็นประธานแห่งคุณธรรมทั้งหลาย พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“ปัญญาหิ กุสลา วทนติ

นกุชตราชาอิวตารกาน”

หมายความว่า ปราชาญ์ทั้งหลายกล่าวว่าปัญญาประเสริฐที่สุด

เหมือนพระจันทร์เด่นที่สุดในหมู่ดาว”^๗

๓. การวิจัยมีวัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

๓.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

๓.๓ เพื่อศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะในการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักหลักไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

^๕ พระราชวรมุนี (ป. อ. ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๐), หน้า ๗๐.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๙๕-๒๙๗.

^๗ ดุราละเอียตโน, ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๖๘/๕๔๑.

๔.๑ ผลจากการวิจัยจะช่วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขาและเป็นเยาวชนที่พึงประสงค์ของสังคมที่ดำรงทั้งทางกาย วาจา และใจ

๔.๒ ผลจากการวิจัยจะช่วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง มีการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขาเป็นไปตามผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๔.๓ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ได้แนวทางข้อเสนอแนะในการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชนที่ดำรง

๔. บทสรุป

ผลการศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา เรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง จากแบบสังเกตพฤติกรรมทั้ง ๓ ครั้ง ที่สร้างขึ้น ครั้งที่ ๑ พบว่าค่าประสิทธิภาพ (p) คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๗๑ ครั้งที่ ๒ พบว่าค่าประสิทธิภาพ (p) คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๕๗ ครั้งที่ ๓ พบว่าค่าประสิทธิภาพ (p) คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๔๓ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ปกติที่คาดไว้ร้อยละ ๘๐ ทั้งสามครั้งสอดคล้องกับกับวัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัย ข้อที่ ๑

ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียน เรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา ด้วยมารยาทไทย ๓ แบบ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น โดยมีคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๓๔.๐๐ มีคะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๓๕.๙๖ และค่าประสิทธิภาพ (p) ก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๐๐ ค่าประสิทธิภาพ (p) หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๙๑ การเรียนรู้มีพัฒนาสูงขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังกล่าว

บรรณานุกรม

คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก. ๒๕๐๐.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ **พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.**

พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๔๕. (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓. (ฉบับที่ ๔) ๒๕๖๒. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ๒๕๖๒.

อุทยานธรรม. สือธรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.uttayandham.org/> ๒๕๖๐.

พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). ขอบฟ้าแห่งความรู้, (กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑).

สมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์. หัวใจของการศึกษาศาสนาต้องเป็นรากฐาน, กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘.

วิชัย ตันศิริ. อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระราชวรมนี (ป. อ. ปยุตโต). ทางสายกลางของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด. ๒๕๔๘.

ดูรายละเอียดใน. ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๖๘/๕๔๑.

การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้ระบบ

การเบิก-จ่ายพัสดุ ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

The study of problems and solutions for the using the pay-out systems of
School of Dentistry, The University of Phayao System.

ดวงใจ ใจกล้า¹
ภาอร เขียวสีมา²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้ระบบการเบิก -จ่ายพัสดุ ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุในปัจจุบันของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และเพื่อหาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุในปัจจุบันของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยประชากรที่ศึกษา คือ บุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ชุด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ บุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาด้านการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุในระดับน้อยโดยสภาพปัญหาที่มีมากที่สุดได้แก่ คุณภาพของพัสดุเหมาะสมกับความต้องการใช้งาน, การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติที่ชัดเจน, ความถูกต้อง ครบถ้วนในการจ่ายพัสดุ และพบว่าบุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในระดับน้อยสุด คือ ความรู้และความชำนาญผู้ให้บริการ ส่วนปัจจัยที่บุคลากรเห็นว่าหากได้รับการแนวทางแก้ไขการใช้ระบบการเบิก -จ่ายพัสดุยิ่งขึ้น คือ ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุควรมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเจ้าหน้าที่พัสดุควรแสดงรูปภาพวัสดุในระบบสารสนเทศการบริหารสินค้าคงคลัง IMS รวมถึง ควรใช้ระบบสารสนเทศมาใช้ในการเบิก-จ่าย วัสดุที่ให้เบิกควรมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ อีกประการหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่พัสดุควรรายงานรายการที่สามารถเบิกได้จริงในระบบ และสถานที่จัดเก็บวัสดุและสถานที่ปฏิบัติงานของบุคลากรควรอยู่ที่เดียวกันจะทำให้การติดต่อประสานงานสะดวก และส่งผลให้การเบิก-จ่ายพัสดุรวดเร็วยิ่งขึ้น

คำสำคัญ สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้ระบบ, การเบิก-จ่ายพัสดุ, คณะทันต แพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ นักวิเคราห์นโยบายและแผน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

² นักวิทยาศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) study the trouble condition using the system for the amount - Pay packages in the current of the workgroup in the faculty of the University of Phayao. The sample consisted of 40 staff. The instruments used to collect data and how the data was collected in a 5-level scale. The personnel had low level of opinions on the problems of using the warehouse distribution system, with the most problems towards the problems regarding the use of the warehouse distribution system include the quality of materials suitable for demanding applications, defining a clear process to follow, the accuracy and completeness in the delivery of parcels Found that the personnel had the lowest level of opinions on the problems is the knowledge and expertise of service providers. As for the factors that personnel think that if they receive corrective actions using a drawdown system - pay more the system is open - pay packages should be clear procedures for implementation and procurement officer should present material in information systems management, inventory IMS. Including the use of information systems for disbursement. The material provided for withdrawal should have features that are consistent with the needs of users. Another is procurement officers should report can be drawn up in the system. And the place for storing materials and work sites of personnel should be at the same place to facilitate communication And resulting in a faster parcel pick-up.

Keywords Problem of Requisition System School of Dentistry University of Phayao

๑.บทนำ

ความหมายการบริหารงานพัสดุ ปรีชา จำปารัตน์ และไพศาล ชัยมงคล³ (2527, หน้า 2) ให้ความหมายการบริหารพัสดุว่าเป็นการนำเอาวิทยาการหรือศิลปะในการบริหารมาใช้ในการ จัดพัสดุเพื่อสนับสนุน และสนองความต้องการในการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือโครงการให้ดำเนินไปตามเป้าหมาย สุชาติ ศุภมงคล⁴ (2527, หน้า 5) ให้ความหมาย การบริหารพัสดุว่าเป็นการดูแลและจัดการเกี่ยวกับวัสดุ ที่อยู่ในคลังวัสดุที่ใช้อยู่ในกิจกรรมนั้น ๆให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดกล่าวคือ ให้มีสภาพคล่องตัวและ ลดค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการจัดเก็บรักษาและเคลื่อนย้ายวัสดุนั้นเพื่อนำไปใช้หรือขายให้กับผู้ต้องการ

³ ปรีชา จำปารัตน์ (และ) ไพศาล ชัยมงคล. การบริหารพัสดุ : ทฤษฎีและปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 2

⁴ สุชาติ ศุภมงคล. (2527).การบริหารวัสดุและการจัดซื้อ.นนทบุรี: มหาวิทยาลัย. สุโขทัยธรรมมาธิราช.

ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุของคณะทันตแพทยศาสตร์ในปัจจุบันประกอบด้วย

1. การเบิก และแจกจ่ายพัสดุ เป็นงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ของคณะทันตแพทยศาสตร์ รวมไปถึงโรงพยาบาลทันตกรรม มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งในการดำเนินงานนั้น ในส่วนของการเบิก-จ่ายวัสดุ ที่ผ่านมาพบปัญหาคือ ความไม่ชัดเจนของการจำแนกชนิดของ วัสดุ หรือ ครุภัณฑ์ และ ระบบในการเบิกจ่ายซึ่งมีทั้งการเบิกในระบบ และการเบิกโดยการใช้จ่ายสด

2. ด้านการควบคุมพัสดุ พบว่า ในขั้นตอนการเก็บรักษาพัสดุ คือ การเคลื่อนย้ายพัสดุโดยไม่แจ้งผู้รับผิดชอบหรือผู้ปฏิบัติงานพัสดุทำให้เกิดการ สูญหายของพัสดุทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานมีพัสดุจำนวนมาก และมีสถานที่สำหรับจัดเก็บ ไม่เพียงพอและไม่เป็นระบบ ขาดความเป็นสัดส่วน จึงทำให้ยากต่อการควบคุมดูแล ส่งผลให้การตรวจสอบได้ไม่ทั่วถึง

3. การยืมครุภัณฑ์ คือ การให้ยืม หรือนำพัสดุไปใช้ในกิจการ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของทางราชการ จะกระทำมิได้ การยืมพัสดุประเภทใช้คงรูป ให้ผู้ยืมทำหลักฐานการยืมเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงเหตุผล และกำหนดวันส่งคืน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

3.1 การยืมระหว่างหน่วยงานของรัฐ จะต้องได้รับอนุมัติจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้ให้ยืม

3.2 การให้บุคคลยืมใช้ภายในสถานที่ของหน่วยงานของรัฐเดียวกัน จะต้องได้รับอนุมัติจากหัวหน้าหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบพัสดุนั้น แต่ถ้ายืมไปใช้นอกสถานที่ของหน่วยงานของรัฐ ต้องได้รับอนุมัติจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐและจะต้องนำพัสดุนั้นมาส่งคืนให้ในสภาพที่ใช้การได้เรียบร้อย หากเกิดชำรุดเสียหาย หรือใช้การไม่ได้ หรือสูญหายไป ให้ผู้ยืมจัดการแก้ไขซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม โดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเองหรือชดใช้เป็นพัสดุประเภท ชนิด ขนาด ลักษณะและคุณภาพอย่างเดียวกัน หรือชดใช้เป็นเงินตามราคาที่เป็นอยู่ในขณะยืม

3.3 เมื่อครบกำหนดยืม ให้ผู้ให้ยืมหรือผู้รับหน้าที่แทนมีหน้าที่ติดตามทวงพัสดุที่ให้ยืมไปคืน ภายใน 7 วัน นับแต่วันครบกำหนดที่ผ่านมาได้ดำเนินการเบิก-จ่ายพัสดุให้กับบุคลากรในคณะทันตแพทยศาสตร์ แต่การทำแบบสอบถามจะสามารถหาซึ่งแนวทางในการพัฒนาระบบการเบิก-จ่ายพัสดุให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ดังนั้นเพื่อให้การบริหารงานพัสดุ มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำงานวิจัยฉบับนี้ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบงานต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุในปัจจุบันของ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

2. เพื่อหาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุในปัจจุบันของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

๓.วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) กลุ่มประชากร คือ บุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ชุด ซึ่งเก็บรวบรวมจากบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 40 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติดังกล่าว ผู้ทำการวิจัยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และโปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel

การแปลผลค่าเฉลี่ย มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง ระดับปัญหามาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง ระดับปัญหากลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง ระดับปัญหาน้อย
ค่าเฉลี่ย	0.00 – 1.50	หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

๔.ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์จากแบบสอบถามจากบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ จำนวน 40 ได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุ

สภาพปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ระดับปัญหา	ลำดับ
1. การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติ ที่ชัดเจน	2.23	0.70	น้อย	2
2. ความรวดเร็วของการให้บริการ	2.23	0.53	น้อย	4
3. ความถูกต้อง ครบถ้วนในการจ่ายพัสดุ	2.23	0.70	น้อย	3
4. คุณภาพของพัสดุเหมาะสมกับความต้องการใช้งาน	2.25	0.71	น้อย	1

5. ความรู้และความชำนาญผู้ให้บริการ	1.73	0.85	น้อย	6
6. คุณภาพการให้บริการในภาพรวม	2.08	0.76	น้อย	5
ค่าเฉลี่ย	2.13			

ตารางที่ 1 พบว่าการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.13) และพบว่าบุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในระดับน้อยโดยสภาพปัญหาที่มีมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพของพัสดุเหมาะสมกับความต้องการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย = 2.25 SD = 0.71) รองลงมาคือ การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย = 2.23 SD = 0.70) และความถูกต้อง ครบถ้วนในการจ่ายพัสดุ (ค่าเฉลี่ย = 2.23 SD = 0.70) ในขณะที่ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในระดับน้อยสุดคือความรู้และความชำนาญผู้ให้บริการ (ค่าเฉลี่ย = 1.73 SD = 0.85)

๕. บทสรุป

1. บุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุ ในด้านต่างๆ โดยเรียงลำดับสภาพปัญหาจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้

- 1.1 คุณภาพของพัสดุเหมาะสมกับความต้องการใช้งาน
- 1.2 การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติที่ชัดเจน
- 1.3 ความถูกต้อง ครบถ้วนในการจ่ายพัสดุ
- 1.4 ความรวดเร็วของการให้บริการ
- 1.5 คุณภาพการให้บริการในภาพรวม
- 1.6 ความรู้และความชำนาญผู้ให้บริการ

2. บุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุของคณะทันตแพทยศาสตร์ โดยเรียงลำดับสภาพปัญหาจากมากที่สุด คือ “คุณภาพของพัสดุเหมาะสมกับความต้องการใช้งาน” คุณภาพของพัสดุที่จัดซื้อไม่เป็นไปตามหลักการที่ ฤดี จิवालักษณ์⁵ (2537, 30-31) ได้กล่าวถึงการกำหนดความต้องการพัสดุว่า หมายถึง การเริ่มต้นการพิจารณาจัดหาพัสดุตามแผนงานหรือโครงการของหน่วยงานว่ามีความต้องการพัสดุเพื่อใช้ในการบริหารตามแผนงานหรือโครงการอย่างไร ทั้งปริมาณ ประเภท และความต้องการพัสดุ ซึ่งในการกำหนดความต้องการจะต้องมีระบบข้อมูลที่ดีที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลจากการควบคุมทางบัญชีเพื่อใช้เป็นฐานในการประมาณความต้องการพัสดุและงบประมาณ การกำหนดความต้องการพัสดุมีข้อควรคำนึง คือ 1) ควรจะกำหนดความต้องการให้พอดี ไม่สำรองพัสดุไว้มากเกินไปจนเหลือใช้ หรือน้อยเกินไปจนขาดแคลน 2) ต้องแน่ใจว่าพัสดุที่กำหนดความต้องการเป็นความต้องการที่แท้จริง ไม่ใช่ความอยากได้ ซึ่งอาจจะทำให้พัสดุที่จัดหามาแล้วไม่สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ 3) การได้มาซึ่งพัสดุต้องทันกับ

⁵ ฤดี จิवालักษณ์, การตรวจสอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารพัสดุในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง เทคนิคการใช้ระเบียบพัสดุ หน้า 30-31 กรุงเทพฯ : สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย. 2537

ความต้องการ มิใช่ได้มาก่อนความต้องการ ทำให้ต้องเก็บไว้นานจนพัสดุเสื่อมสภาพหรือได้มาช้าเกินไป จนโครงการเริ่มดำเนินการไปแล้ว รองลงมาคือ “การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติ ที่ชัดเจน” เนื่องจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560⁶ และ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อ จัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560⁷ อีกทั้งมหาวิทยาลัยพะเยาได้มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การมีระเบียบที่เคร่งครัด ยากต่อการถือปฏิบัติ และเนื่องจากผู้ใช้พัสดุไม่ทราบระเบียบและแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงทำให้มองว่าการจัดซื้อพัสดุเป็นไปด้วยความยากลำบากและมองว่าเป็นปัญหา กระทรวงการคลัง, 2560, หน้า 31 การจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กระทำได้โดยวิธี ดังต่อไปนี้ (1) วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนผู้ประกอบการทั่วไปที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดให้เข้ายื่นข้อเสนอ (2) วิธีคัดเลือก ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนเฉพาะผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสามรายให้เข้ายื่นข้อเสนอ เว้นแต่ในงานนั้นมีผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดน้อยกว่าสามราย (3) วิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดรายใดรายหนึ่งให้เข้ายื่นข้อเสนอ หรือให้เข้ามาเจรจาต่อรองราคา รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุกับผู้ประกอบการโดยตรงในวงเงินเล็กน้อยตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 96 วรรคสอง รองลงมาคือ “ความถูกต้อง ครบถ้วนในการจ่ายพัสดุ” เนื่องจากบุคลากรไม่ทราบจำนวนวัสดุคงเหลือที่แท้จริงในระบบ จึงทำให้มีการเบิกวัสดุที่ไม่มีอยู่จริง เมื่อถึงเวลาจ่ายพัสดุจึงได้รับพัสดุไม่ครบถ้วน อรสา ปี นัง สกาวพร พรรัตน์พันธุ์ และ บุศรา แก้วจันทร์⁸ (2555, 2-3) ศึกษาเรื่องกระบวนการเบิกจ่ายพัสดุของศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข พบว่า ในส่วนของการเบิกจ่ายพัสดุ ส่วนมากเขียนเบิกเอง ประเภทของพัสดุส่วนมากรู้จัก ด้านการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ ส่วนมาก ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ชื่อหรือประเภท พัสดุ ในด้านของเจ้าหน้าที่พัสดุ ด้านการกำหนดวันในการเบิก-จ่ายพัสดุ ส่วนมากเห็นว่าควรกำหนดวันเบิก-จ่าย และควรมีการเบิก-จ่ายทุกวัน โดยส่งบิลช่วงเช้าและรับของช่วงบ่าย ในด้านการให้บริการการเบิก-จ่าย ส่วนมากมีความสะดวก รวดเร็ว และพบว่าบุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในระดับน้อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ “ความรู้และความชำนาญผู้ให้บริการ” เนื่องจากเจ้าหน้าที่พัสดุได้มีการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุและได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานพัสดุเป็นระยะเวลานานจึงทำให้มีความรู้และความชำนาญในการปฏิบัติงานได้อย่างดี ตามแนวคิด Nonaka และ Takeuchi⁹ ได้กล่าวถึงมิติของการสร้างความรู้สองมิติ คือ Ontological Dimension ซึ่ง

⁶ กระทรวงการคลัง. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560).

⁷ กระทรวงการคลัง. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560.

⁸ อรสา ปี นัง สกาวพร พรรัตน์พันธุ์ และ บุศรา. (2555). กระบวนการเบิกจ่ายพัสดุของศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข.

⁹ Ikujiro Nonaka และ Hirotaka Takeuchi. (1996). The Knowledge Creating Company: How

พิจารณาถึงระดับของความรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กรตั้งแต่ความรู้ในระดับตัวบุคคล (Individuals) ไปจนถึงความรู้ในระดับองค์กร (Organisation) หรือข้ามองค์กร (Inter-organisation) และ Epistemological Dimension ซึ่งพิจารณาถึงความรู้สองประเภท ได้แก่ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) สิ่งสำคัญที่ Nonaka และ Takeuchi (1996) ได้กล่าวถึงในหนังสือนี้คือทฤษฎีการสร้างความรู้ขององค์กรที่ทั้งสองได้นำเสนอให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้สองประเภทคือความรู้ชัดแจ้งที่อยู่ในรูปแบบของคู่มือ นโยบาย เอกสารต่างๆขององค์กร และความรู้ฝังลึกอันเป็นประสบการณ์ ความชำนาญที่มีอยู่ในพนักงาน แต่ละคน ซึ่ง Nonaka และ Takeuchi เห็นว่าความรู้ชัดแจ้งและความรู้ฝังลึกนั้นไม่ได้แยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิงแต่เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนกัน ในกระบวนการสร้างความรู้ขององค์กรนั้นความรู้ทั้งสองประเภทจะมีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างเป็นพลวัตผ่านกระบวนการแปลงความรู้ โดยเริ่มจากการจัดให้คนมามีปฏิสัมพันธ์ (Socialisation) กันในรูปแบบต่างๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึกระหว่างกันผ่านกิจกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่บุคคลสามารถประยุกต์หรือนำเอาความรู้ที่สร้างขึ้นมานี้ใส่กลับเข้าไปในผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการทำงานที่ดีขึ้น

ทั้งนี้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้ระบบการเบิก-จ่ายพัสดุ ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นการวิจัยกับบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่าความคิดเห็นต่อปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับน้อย อันได้แก่คุณภาพของพัสดุเหมาะสมกับความต้องการใช้งาน, การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติที่ชัดเจน, ความถูกต้อง ครบถ้วนในการจ่ายพัสดุ, ความรวดเร็วของการให้บริการ, คุณภาพการให้บริการในภาพรวม และความรู้และความชำนาญผู้ให้บริการ ทั้งนี้หากมีการปรับปรุงในเรื่องความล่าช้า จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในด้านการเบิก-จ่ายพัสดุ

๖. ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำปัญหาด้านที่มีคิดเห็นระดับมากที่สุดมาทำการวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ระบบการเบิก-จ่ายของคณะทันตแพทยศาสตร์สะดวกราบรื่นและตรงตามความต้องการของบุคลากร
2. ควรใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่นประกอบด้วย เช่น การสัมภาษณ์
3. ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขของบุคลากรต่อการให้บริการด้านอื่นๆ

๗.บรรณานุกรม

- กระทรวงการคลัง. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560).
- กระทรวงการคลัง. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. ปรีชา จำปารัตน์ (และ) ไพศาล ชัยมงคล. การบริหารพัสดุ : ทฤษฎีและปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 2
- สุชาติ ศุภมงคล. (2527).การบริหารวัสดุและการจัดซื้อ.นนทบุรี: มหาวิทยาลัย. สุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรสา ปิ นัง สกาวพร พรรัตนพันธุ์ และ บุศรา. (2555). กระบวนการเบิกจ่ายพัสดุของศูนย์บริหารกฎหมาย
สาธารณสุข.
- ฤดี จิवालักษณ์, การตรวจสอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารพัสดุ.ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง เทคนิค
การใช้ระเบียบพัสดุ หน้า 30-31 กรุงเทพฯ : สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย.2537
- Ikujiro Nonaka และ Hirotaka Takeuchi. (1996). The Knowledge Creating Company:
How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation.

การสร้าง Passion ในการเรียนให้ประสบความสำเร็จ

สังกัด เขียนจันทิก

สุรเกียรติ บัญมาตุ่น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของทุกคนทั่วทุกมุมโลก เพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้คนในชาติและคนทั่วโลกมีองค์ความรู้ที่จะเข้าใจสิ่งต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การอ่าน การเขียน การพูด หรือแม้กระทั่งการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่เล็กอย่างในครอบครัว ชุมชน ประเทศ หรือจะใหญ่กว่านั้นคือสังคมโลก ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคน โดยจะสังเกตได้จากประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีกฎหมายรองรับเรื่องการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่เล็กคือ พ่อแม่จะต้องส่งบุตรเข้ารับการศึกษามาเมื่อถึงอายุครบกำหนด หากพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ส่งเสริมการศึกษาให้แก่บุตรจะต้องรับโทษตามกฎหมาย ซึ่งข้อนี้บ่งชี้ให้เราเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในปัจจุบัน

ในขณะที่สังคมให้ความสำคัญกับการให้เด็กเข้ารับการศึกษายังมีปัญหาที่พบมากอยู่คือ ปัญหาการเรียนไม่จบ ปัญหานี้เกิดขึ้นกับทุกสังคมและทุกประเทศในโลก ซึ่งสาเหตุของปัญหาเด็กเรียนไม่จบหรือไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนนั้น เกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่นปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในสังคมที่อาศัยอยู่ และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาของการขาดแรงจูงใจและแรงบันดาลใจในการเรียนหรือที่คนในยุคปัจจุบันนิยมเรียกว่า การขาด Passion ซึ่งการสร้างแรงบันดาลใจหรือ Passion ในทางพระพุทธศาสนาคือการนำเอาหลักธรรมฉันท์มาปฏิบัติเพราะหลักธรรมฉันท์เน้นสอนเรื่องความพอใจ ความรักใคร่ ความใส่ใจในสิ่งที่ตนกระทำอยู่ เมื่อเรานำเอาหลักธรรมนี้มาประพฤติปฏิบัติก็จะทำให้สิ่งที่เรารักและพอใจที่จะทำเกิดความสำเร็จงอกงามในชีวิตทุกๆ ประการ

คำนิยามศัพท์ : Passion ความสำเร็จ ฉันท์

ความหมายของ Passion

ผู้คนมากมายในปัจจุบันมักจะแสวงหาแรงบันดาลใจหรือสิ่งที่เรียกว่า Passion ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต แต่การสร้างแรงบันดาลใจหรือสร้าง Passion ของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันเนื่องจากสิ่งที่ต้องการกระทำให้สำเร็จนั้นแตกต่างกันออกไป แต่หากเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันก็จะมีวิธีการที่ใกล้เคียงกันหรืออาจจะเหมือนกัน ซึ่งการสร้างแรงบันดาลใจหรือ Passion นั้นมีผู้ให้คำนิยามความหมายไว้ ดังนี้

Yuwadee (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่า Passion ไว้ว่า Passion คือ ความลุ่มหลง ความหลงใหล ความรักใคร่ หรือในพระพุทธศาสนาเรียกว่า กิเลส ตัณหา ซึ่งในอีกทางหนึ่งอาจจะแปลได้ว่า แรงผลักดัน หรือความกระตือรือร้น ในการที่จะทำในสิ่งที่ตนเองรักใคร่สนใจที่จะทำและต้องการที่จะทำมันอยู่ตลอดเวลา เช่น ถ้าคุณอยากประสบความสำเร็จในการเรียน คุณต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน

SI-ENGLISH (ออนไลน์) ได้ให้คำนิยามของคำว่า Passion ไว้ว่า คำว่า Passion เดิมมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือคำว่า Pati แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า To suffer, Pain ในภาษาไทยคือคำว่า ความทุกข์ ความเจ็บปวด ซึ่งคำเหล่านี้สามารถตีความได้หลายแบบขึ้นอยู่กับบริบท ดังนั้นคำที่ใช้ในภาษาไทยจะแปลได้ว่า ความกระตือรือร้น จากความเจ็บปวดและความเกลียด จนเกิดเป็นแรงผลักดันจากภายใน ที่จะทำให้เราทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจจะหมายถึงความหลงใหล ที่ผลักดันให้เราทำเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เรaparณาให้เกิดขึ้น ถ้าใช้ในเรื่องของ การเรียน Passion ก็จะหมายถึง ความกระตือรือร้นที่จะเรียนให้จบและได้เกรดที่สูง

Cambridge dictionary (ออนไลน์) ได้ให้คำนิยามของคำว่า Passion ไว้ว่า คือความรู้สึกที่ทรงพลัง ตัวอย่างความรู้สึกทางอารมณ์เช่น ความรัก ความเกลียด ความโกรธ หรือความรู้สึกอื่นๆ

วิธีการสร้าง Passion ในการเรียน

การสร้างแรงบันดาลใจหรือ Passion นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องทำแต่วิธีการที่เราจะรู้ว่า Passion ของเรานั้นคืออะไรและเราจะสร้างมันขึ้นมาได้อย่างไรนั้นสำคัญกว่า จึงมีผู้ได้ให้แนวทางในการสร้าง Passion ไว้ดังนี้

Rethinking Learning by Barbara Bray (ออนไลน์) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างแรง Passion ในการเรียนไว้ดังนี้

1. ในวันแรกๆ ของการไปโรงเรียน ควรใช้เวลาทำความรู้จักเพื่อนร่วมชั้นทันทีก่อนที่จะมีการเริ่มทำการเรียนการสอน ครูและนักเรียนทุกคนควรได้รับโอกาสในการหาเป้าหมายในการเรียนร่วมกันก่อนอย่างน้อยเป็นเวลาสองสัปดาห์ ก่อนที่จะมีการเริ่มเข้าสู่เนื้อหาวิชาการอย่างจริงจัง ถ้าคุณเริ่มที่จะเอาใจจริงจังกับการเรียนตั้งแต่เริ่มโดยที่ไม่มีเป้าหมายในการเรียนจะทำให้คุณหมดแรงผลักดันที่จะทำสิ่งนั้นเมื่อคุณค้นพบสิ่งที่เป็นเป้าหมายจริงๆ หรือคุณอาจจะหมดแรงผลักดันหรือความกระตือรือร้นเพราะคุณไม่ได้ชอบที่จะทำมันแต่แรก ดังนั้นช่วงแรกของการเข้าเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอันดับแรก

2. เรียนรู้สิ่งที่เพื่อนสนใจ การเรียนรู้สิ่งที่เพื่อนสนใจ หรือวิชาที่เพื่อนสนใจจะทำให้เรากำลังใจในการเรียนมากขึ้นเนื่องจากเราจะได้รู้ว่ามีเพื่อนบางคนที่มีความสนใจเหมือนกับเราและเรายังรู้สึกสนุกกับการเรียนกับเพื่อนที่มีความสนใจในทิศทางเดียวกัน ในบางครั้งอาจจะรู้สึกมีคู่แข่งในการเรียนและจะช่วยให้การเรียนตื่นเต้นและไม่น่าเบื่อ

3. การแชร์สิ่งที่ตนเองสนใจกับผู้อื่น การแชร์สิ่งที่เราสนใจให้กับเพื่อนคนอื่นๆจะทำให้เราไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการเรียน รู้สึกว่ามีคนคอยสนใจและใส่ใจกับสิ่งที่เราสนใจและเป็นการแสดงออกถึงความจริงใจที่เรามีต่อเพื่อนร่วมชั้น การที่เราอยู่ในสิ่งที่คนอื่นสนใจและเราแบ่งปันสิ่งที่เราสนใจให้กับผู้อื่นจะเกิดแรงผลักดันให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งยังจะช่วยส่งเสริมกันและกันในเวลาที่เราพบกับปัญหาและอุปสรรคในการเรียนอีกด้วย

4. ตรวจสอบความสนใจของเรากับโลกความเป็นจริง การสำรวจและทำความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองสนใจและนำไปประยุกต์ใช้ในโลกความเป็นจริง จะทำให้เรารู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งที่เราสนใจและสิ่งที่เราทำอยู่ เช่น สมมติว่าเรารักวิชาศิลปะ ควรหาเวลาว่างไปเที่ยวชมนิทรรศการภาพวาดหรืองานศิลปะของคนที่มีชื่อเสียงเพื่อจะเป็นแรงผลักดันให้กับตนเองในการเรียนและทำความฝันของตนให้ประสบความสำเร็จตามบุคคลเหล่านั้น

5. เผชิญหน้ากับปัญหาอย่างจริงจัง การเผชิญหน้ากับปัญหาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ หากเราไม่กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคที่พบ อาจจะทำให้เราหมดกำลังใจในการสู้ต่อให้สำเร็จ การเผชิญหน้ากับปัญหาคือสิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้เราทำในสิ่งที่ไม่เคยทำและจะช่วยให้เราจะสนุกกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

6. การวางแผน ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีแผนรองรับที่ดีและมีประสิทธิภาพ การวางแผนในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนส่วนใหญ่มักจะมองข้ามเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่สำคัญ แต่ในความเป็นจริงแล้วการวางแผนเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะกำหนดชะตาชีวิตในการเรียนของเราว่าจะไปในทิศทางไหน เช่น การวางแผนการทำงานที่ครุสั้ง การวางแผนกำหนดตารางเวลาในการเรียนด้วยตนเอง หรือการอ่านหนังสือสอบเป็นต้น

7. การให้คุณค่ากับการเรียน หากเราไม่เห็นคุณค่าของการเรียนจะทำให้เราประสบความสำเร็จในการเรียนได้อย่างไร การมองหาคุณค่าและเห็นคุณค่าในการศึกษานั้นจะทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ เมื่อเรามองเห็นว่าการศึกษามีคุณค่าต่อชีวิตเรา ไม่ว่าจะพบปัญหาหรืออุปสรรคใหญ่แค่ไหนเราก็จะหาทางฝ่าฟันให้ผ่านพ้นไปได้เสมอ เพราะพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนต่างต่อสู้และดิ้นรนเพื่อสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตตนเองทั้งสิ้น

8. การสร้างวัฒนธรรมในการเรียนของตนเอง หากการเรียนเป็นสิ่งที่น่าเบื่อสำหรับเราแล้วละก็ลองสร้างวัฒนธรรมในการเรียนของตนเองขึ้นมาใหม่ดู การสร้างวัฒนธรรมในการเรียนของตนเองขึ้นมาใหม่คือการค้นหาวิธีการเรียนรู้วิธีใหม่ๆให้กับตนเอง ยิ่งในยุคปัจจุบันการเรียนเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากเพียงมีโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตคุณก็สามารถเรียนรู้สิ่งที่ต้องการได้ทุกที่ทุกเวลา วิธีการนี้จะทำให้เรารู้สึกว่ามีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่เรายังไม่รู้และต้องเรียนรู้อีกมากมายและมีอีกหลายวิธีที่จะทำให้เราเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เรามีคำถามและมีข้อสงสัย

Chill Chills (ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการสร้าง Passion ในการเรียนไว้ดังนี้

1. การสร้างด้วยรางวัล การเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้เราเกิดความเครียดและอาจทำให้เกิดเป็นโรคเครียดสะสมจากการเรียนได้ เนื่องจากเราใช้สมองอย่างหนักโดยไม่ถูกผ่อนคลาย การให้รางวัลจึงเป็นวิธีที่ดีที่ให้ให้สมองเกิดการคลายเครียด และการให้รางวัลยังเป็นวิธีที่ทำให้เราเกิดแรงจูงใจในการเรียนเพราะมีรางวัลเป็นสิ่งที่เราสามารถทำให้เรากระตือรือร้นที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จ เช่น การตั้งเป้าไว้ว่าหากเราสอบได้คะแนนดี เราจะให้รางวัลตัวเองด้วยการไปเที่ยวในที่ที่อยากไปหรือกินอาหารที่ตนเองชอบ เป็นต้น

2. การคิดในทางบวก การคิดในทางที่บวกเป็นสิ่งที่สร้าง Passion ในการเรียนให้เราได้ ยกตัวอย่างเช่น หากเรามีปัญหาในการเรียน การที่เราคิดลบจะทำให้เราเกิดความเครียดมากขึ้น เมื่อมีความเครียดก็จะทำให้หมดกำลังใจในการเรียน ไม่มีเรี่ยวแรงในการแก้ปัญหา ในทางกลับกันหากเราคิดในทางบวก แม้จะมีอุปสรรคปัญหามากมายแค่ไหนเพียงเราคิดในทางที่ดี สนุกกับการแก้ปัญหา ปัญหาเหล่านั้นแม้จะใหญ่ก็สามารถเล็กลงได้ด้วยการเปลี่ยนวิธีคิดของเราเอง

3. การตั้งเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายในการเรียนเป็นสิ่งที่จะทำให้เรารู้ว่าเราเรียนไปเพื่ออะไร มีจุดหมายที่สำคัญแค่ไหน โดยการที่เรากำหนดเป้าหมายในการเรียนให้กับตนเองเป็นการกระตุ้นให้เราดำเนินไปในทางที่ถูกต้องไม่ออกแวก เช่น การกำหนดเป้าหมายว่าเทอมนี้เราจะได้เกรด 4 ทุกวิชา สิ่งที่เราต้องทำคือต้อง แบ่งเวลาอ่านหนังสือก็ชั่วโมงต่อวัน ต้องทำงานอะไรบ้าง คุณภาพงานของเราควรอยู่ในระดับไหน เป็นต้น

4. การเปลี่ยนความคิด และการพัฒนาตนเอง นักเรียนหลายคนหมด Passion ในการเรียนเนื่องจากไม่รู้เป้าหมายที่แน่ชัดว่าตนเองเรียนไปเพื่ออะไร และเรียนไปเพื่อใคร หรือบางคนอาจจะจำใจเรียนเพราะพ่อแม่ต้องการให้เรียน ความคิดเหล่านี้ท้ายที่สุดแล้วจะส่งผลทำให้เราค่อยๆ หมดแรงดันดาลใจในการเรียน ดังนั้นหากเราเปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนความคิดของตนเอง โดยคิดว่าการที่เราเรียนอยู่ในทุกวันนี้ เราไม่ได้ทำเพื่อใครหรือมีใครมาบังคับให้เราทำ แต่ที่เราทำนั้นก็เพื่อตัวเราเอง เราทำเพื่อเป็นกาพัฒนาศักยภาพของตนเอง และเมื่อเรามีความคิดที่อยากจะพัฒนาตนเอง เราจะมีแรงจูงใจ แรงบันดาลใจในการเรียนให้เกิดผลสำเร็จได้

หลักการในการสร้าง Passion ในการเรียนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมอยู่มากหมายหลายประการแต่หลักธรรมที่จะนำเราให้ไปสู่ความสำเร็จได้นั้นคือ หลักอิทธิบาท 4 ในข้อแรกของหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ เป็นหลักธรรมที่ผู้ศึกษาจะได้นำไปสร้างและค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจ ใส่ใจ พึงพอใจให้ประสบความสำเร็จ หรือเรียกในภาษาใหม่ว่าเป็นหลักการในการนำไปใช้สร้าง Passion สู่ความสำเร็จ

ความหมายของ ฉันทะ

คำว่าฉันทะ มีหลายท่านได้ให้คำนิยามศัพท์ไว้ ดังนี้

Learntripitaka (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่าฉันทะไว้ว่า ฉันทะ คือความพอใจ ในสิ่งที่ เป็นสิ่งที่ดี ที่มนุษย์ทุกคน ควรจะได้

พจนานุกรมไทย (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความรักใคร่ ความชอบใจ ความยินดี ความร่วมความคิดความเห็นกัน เช่น ลงมติเป็นเอกฉันท์, ความไว้น้ำใจเชื่อใจเช่น มอบฉันทะ

ติวฟรี.คอม (ออนไลน์) ได้อธิบายความหมายของคำว่าฉันทะไว้ว่า ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ การต้องการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ใส่ใจที่จะทำในสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาให้สิ่งนั้นประสบความสำเร็จ ยิ่งๆ ขึ้นไป

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) (“ม.ป.ป.”) ได้อธิบายความหมายของคำว่าฉันทะไว้ว่า ฉันทะ คือ ความพอใจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุด เมื่อมีจุดเริ่มต้นที่ดี ก็ย่อมหวังผลสำเร็จที่จะตามมาได้ ความพอใจเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้เรากระทำสิ่งนั้นต่อไปเรื่อยๆ โดยง่ายและสบายใจ ถ้าจุดเริ่มต้นไม่ดีไม่ถูกต้องหรือไม่มีเลย ก็จะทำสิ่งนั้นต่อไปไม่ได้ ดังนั้นแล้ว ต้องมองดูที่จุดเริ่มต้นเป็นอันดับแรกว่าถูกต้องและบริสุทธิ์หรือไม่

การสร้าง Passion ในการเรียนตามหลักธรรมฉันทะ

การสร้างแรงบันดาลใจหรือ Passion ในการเรียนโดยใช้หลักธรรมฉันทะนั้นมีผู้มีความรู้ได้ให้ แนวทางในการปฏิบัติไว้ดังนี้

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัน ปัญญานันโท) (“ม.ป.ป.”) ได้อธิบายแนวทางเอาไว้ว่า ให้เรามีความพอใจในสิ่งที่เรากำลังกระทำอยู่ พอใจที่จะเป็นผู้เรียนและผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้ค้นคว้าสิ่งที่จะเกิดเป็น ความรู้ความเข้าใจ หากเรารักและพอใจในสิ่งที่เรากระทำ เรามักจะทำในสิ่งสิ่งนั้นได้ดี คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต หากเราศึกษาชีวิตของเขาแล้วเราจะพบว่า คนคนนั้นเขาประสบความสำเร็จได้จาก เรื่องที่เขาชอบจะกระทำ ดังนั้นเขาจึงเก่งและประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นได้ ฉะนั้นแล้วเราจะต้องสร้างสิ่ง ที่เราพอใจที่จะทำให้เกิดขึ้นในจิตใจ เพื่อที่จะพิจารณาตนเอง ตักเตือนตนเอง อย่างนี้เรียกว่าการสร้างฐาน ขั้นต้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2553) ได้อธิบายในเรื่องฉันทะเอาไว้ว่า ควรมีจิตใจรักที่จะกระทำ มีความมุ่งมั่นในจุดหมายของสิ่งที่ทำ และต้องการให้สิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จ อยากให้การ เรียนหรือการงานนั้นบรรลุถึงผล พูดง่ายๆว่า รักในการเรียนและรักจุดหมายของการเรียน พูดอธิบายโดยละเอียดในทางธรรมว่า ความรัก ความใส่ใจ ความปรารถนาต่อสภาวะอันดีงามเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ ซึ่งเป็น จุดหมายของสิ่งที่ต้องการที่จะเข้าถึงด้วยการกระทำนั้น เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในสภาวะที่ดีงามนั้น ที่สมบูรณ์ที่สุดของสิ่งสิ่งนั้น อยากให้สภาวะการเรียนสมบูรณ์เต็มเปี่ยม อยากให้สำเร็จผลตามจุดหมาย ความอยากที่เป็นฉันทะ เป็นความอยากที่แตกต่างจากตัณหา เพราะความอยากของฉันทะนั้นเกิดจากความอยาก ในทางที่ดี ที่ถูกต้องดีงาม เช่น อยากเรียนให้เกิดความสำเร็จด้วยความสามารถของตนเอง ไม่ต้องคดโกง

หรือลอกข้อสอบคนอื่น ซึ่งความอยากที่จะสำเร็จในทางฉันทะนั้นจึงเป็นความอยากที่เกิดจากจิตที่บริสุทธิ์ เมื่อบรรลุผลตามที่หวังแล้วก็จะเกิดความปิติยินดี ปลอดภัย ไม่เศร้าหมอง ไม่หวาดระแวง

การมีฉันทะนี้เกิดจากโยนิโสมนนสิการ หมายถึงการรู้จักคิดรู้จักวิธีที่ถูกที่ควร คิดตามเหตุและผล ที่นำไปสู่ความเพียรพยายาม คือจากความต้องการที่จะทำ มีใจรักใคร่ที่จะทำ นำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งต่างจากตัณหาที่จะนำเราไปสู่การแสวงหาหนทางที่ไม่ถูกไม่เหมาะสม ความประสงค์ของตัณหาอันนี้คือความต้องการที่จะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใดๆ ก็ตามที่จะได้สิ่งนั้นมา เมื่อบุคคลมีตัณหาเป็นแรงจูงใจ การกระทำก็เป็นเพียงเงื่อนไขที่จะได้สิ่งนั้นมาโดยไม่สนถูกหรือผิด ไม่ได้ต้องการการกระทำและผลนั้นโดยตรง จุดประสงค์ของเขาเพียงต้องการสิ่งนั้นมา ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนนั้นจึงต้องใช้ฉันทะคือความรักใคร่ในสิ่งที่เราเรียนและรักในเป้าหมายของการเรียนโดยมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่ถูกตัณหาคือความอยากครอบงำ คือไม่คิดทุจริตเพื่อที่จะได้ความสำเร็จนั้นมา การมีฉันทะในทางที่ถูกจะทำให้เกิดความสุขจิต ความขยัน ความอดทน ความตั้งใจ นำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง

พระพุทธโลก (ระแบบ ฐิตญาณโณ) (2548) ได้ให้แนวทางเอาไว้ว่า การจะทำอะไรให้สำเร็จก็ตามจะต้องมีความรักใคร่พอใจในสิ่งที่ทำเป็นฐาน ที่ตนจะดำเนินไปบนเส้นทางที่ตนพอใจ หมายถึง มีความพอใจที่จะปรับตนเองให้เข้ากับความเป็นจริง พอใจที่จะลด ละความไม่ดีในทุกประเภท พอใจในสิ่งดีงามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ถ้าเราขาดซึ่งความพอใจแล้วอย่างอื่นคือความสำเร็จก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ แม้แต่การจะกินข้าวก็ต้องเกิดจากความพอใจในอาหารซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการกิน ถ้าเริ่มที่ความพอใจไม่ได้ ผลของการกินในขั้นตอนอื่นก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ความพอใจจึงรวมความถึง ความยินดี ความศรัทธา ความรัก ความเมตตา ความเคารพ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น เป็นแรงกระตุ้นผลักดัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายในเรื่องนั้นๆ

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชัยมังคโล) (“ม.ป.ป.”). ได้อธิบายแนวทางการนำฉันทะมาปฏิบัติไว้ในหนังสือ ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข มีความว่า ความพอใจ ความรัก ความไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน การทำงาน หรืออาชีพที่ตนกระทำ บุคคลผู้เรียนหรือทำงานในอาชีพใด ถ้ามีแรงใจที่จะทำแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความสนใจ เอาใจใส่ในสิ่งๆ นั้น มีความพากเพียรที่จะทำสิ่งนั้นโดยมีความย่อท้อ ไม่เบื่อหน่าย ทำด้วยใจที่จดจ่อต่อเนื่อง คอยคิดหาวิธีปรับปรุงแก้ไขให้ดี และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้คนย่อมบรรลุถึงผลสำเร็จในสิ่งๆ นั้นได้ ดังที่พุทธสุภาษิต ว่า อนิพพิณทิยการิสส สมมตโต วิปจจติ ฯ แปลความว่า ประโยชน์ย่อมสำเร็จด้วยดี แก่ผู้ทำงานโดยไม่เบื่อหน่าย ฯ

บทสรุป

จากการศึกษาความหมายของคำว่า Passion ทำให้เข้าใจได้ว่า Passion คือความรู้สึกที่ทรงพลังที่ต้องการจะทำในสิ่งที่ตนเองหลงใหลรักใคร่ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำสิ่งนั้น ปราศจากความท้อแท้ที่จะทำสิ่งนั้นตลอดเวลา การสร้าง Passion ในการเรียนมีแนวทางในการปฏิบัติ คือการแสวงหาสิ่งที่ตนเองสนใจ ตั้งเป้าหมายให้กับการเรียนที่ชัดเจน หาเพื่อนคู่คิดที่เราสามารถแชร์เรื่องราวที่มีความสนใจใกล้เคียงกันหรือมีความสนใจในสิ่งเดียวกัน มีการวางแผนในการเรียนให้ชัดเจนและดำเนินตามแผน หาโอกาสใช้สิ่งที่ตนเรียนมาในโลกแห่งความเป็นจริง มีจิตใจที่มั่นคงไม่หวาดหวั่นต่ออุปสรรคปัญหาที่เข้ามา หากเจออุปสรรคและ

ปัญหาจรรยาบรรณอย่างมีสติมีความคิดในทางที่บวก มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อต่อสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่เราตั้งไว้ เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากและเหนื่อยจึงอย่าลืมหักไว้กับตนเองเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นในการต่อสู้และฟันฝ่าอุปสรรคที่จะเข้ามากระทบเราในภายหน้า ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ฉันทะ คือความพอใจ ความรัก ความยินดีในสิ่งที่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้คำว่า Passion และ คำว่า ฉันทะ นั้น ต่างมีความหมายใกล้เคียงกันคือ การแสวงหาสิ่งที่รัก และลงมือทำสิ่งนั้นให้บรรลุผล โดยมีพื้นฐานจากการรักสิ่งที่ตนเองทำ

ดังนั้นการสร้าง Passion ในการเรียนให้ประสบความสำเร็จนั้น ความพอใจในการที่จะกระทำ มีใจรักในสิ่งที่ทำ อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ บรรลุถึงจุดหมาย โดยไม่ย่อท้อ จึงเป็นจุดตั้งต้นที่มีความสำคัญที่จะทำให้เราไปสู่เป้าหมาย เพราะการทำให้สิ่งที่รัก ที่พอใจ มักจะทำให้สิ่งนั้นออกมาดี แต่การทำในสิ่งใดไม่รัก ไม่ยินดีมักจะทำให้สิ่งนั้นออกมาได้ไม่ดี ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีความพอใจในการที่ทำ มีความรักในคุณค่าความดีงาม รักในความสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ความอยากที่จะทำนี้ จะทำให้เกิดความสุข ความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้นๆ งานนั้นๆ บรรลุความสำเร็จ อันเป็นความสำเร็จที่ตนเองหาได้ด้วยความสามารถ เมื่อผู้ใดมีแรงจูงใจที่จะทำในสิ่งที่รัก ผู้นั้นก็จะมีชีวิตจิตใจ อุทิศร่างกายและจิตใจให้แก่สิ่งนั้นด้วยการกระทำที่ดีที่สุด ความพอใจนี้ จึงหมายถึงถึง ความรัก ความยินดี ความศรัทธา อันเป็นแรงผลักดันให้เกิดความพยายาม เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายและสำเร็จได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

- ดิวงรี.คอม. (ออนไลน์). **อิทธิบาท 4 คือทางดำเนินไปสู่ความสำเร็จ**. แหล่งที่มา <https://www.tewfree.com/%E0%B8%AD%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%974/>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).
- พจนานุกรมไทย. (ออนไลน์). **ความหมายของคำว่า ' ฉันทะ**. แหล่งที่มา <https://xn-12cn0cga1azjg1mtc2h.com/9-129.html>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). (“ม.ป.ป.”). **โพธิปักขิยธรรม**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2553. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปิ่น ปัญญานันโท). (“ม.ป.ป.”). **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข**. กรุงเทพฯ: สถาบันบรรลือธรรม.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชัยมงคล). (“ม.ป.ป.”). **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2548). **นิเทศธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: แปรดิลกเจ็ด.

Cambridge dictionary. (ออนไลน์). **Meaning of passion in English.** แหล่งที่มา <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/passion>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).

Chill Chills. (ออนไลน์). **How to การสร้างแรงจูงใจในการเรียน.** แหล่งที่มา <https://tcas/>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).

Learntripitaka. (ออนไลน์). **อิทธิบาท 4.** แหล่งที่มา <http://www.learntripitaka.com/scruple/Itibaht4.html>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).

SI-ENGLISH. (ออนไลน์). **หมด Passion แล้ว!! ความหมายของคำว่า Passion คืออะไรกันแน่ ใช้ในสถานการณ์ไหนได้บ้าง.** แหล่งที่มา <http://www.si-englishbkk.com/study-guide/passion-passion/> (28 กุมภาพันธ์ 2564).

Rethinking Learning by Barbara Bray. (ออนไลน์). **10 Ways to Encourage Passion-based Learning.** แหล่งที่มา <https://barbarabray.net/2015/10/11/10-ways-to-encourage-passion-based-learning/>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).

Yuwadee. (ออนไลน์). **Passion (แพสชัน) คืออะไร? ทำไมต้องมี Passion.** แหล่งที่มา <https://teen.mthai.com/variety/159727.html>. (28 กุมภาพันธ์ 2564).

วัคซีนเพื่อคน เพื่อชาติ หยุดโควิด – ๑๙ เพื่อชาติของเรา
วิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการสู่การปฏิบัติจริง
The VACCINES for PEOPLE for THE NATION STOP COVID-๑๙
ANALYSIS THINKING to THE PRINCIPLE of YONISOMANASIKARN
To PRACTICALITY

รัชฎากร เอี่ยมอำไพ, ดร.^๑
Ratchadakorn Aimampai, Dr

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดหลักพระพุทธธรรมตามหลักโยนิโสมนสิการให้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง คือ เรื่องราวที่เก็บเข้ามาแล้วในภายในลักษณะที่พึงสังเกตอย่างอย่างหนึ่งของการรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการ คือ การรับรู้ที่ถูกต้องตามเป็นจริงเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาด้วยสติสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในปัจจุบันที่ยังมีการระบาดของโรคอย่างต่อเนื่องไปทั่วโลก ทำให้ทุกประเทศได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอันมาก ประชาชนทั่วโลกควรได้รับการฉีดวัคซีนโควิดป้องกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ได้ สำหรับในประเทศไทยมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนโควิดที่มีทั้งข้อมูลด้านบวกและด้านลบทำให้ประชาชนเกิดความสับสนวิตกกังวลในการตัดสินใจว่าจะรับการฉีดวัคซีนดีหรือไม่ จึงจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมโยนิโสมนสิการไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสมต่อตนเองและส่วนรวมเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การนำไปปฏิบัติ, ฉีดวัคซีน, โยนิโสมนสิการ

Abstract

this academic article The objective is to present the concept of the Buddha Dharma according to the principle of Yonisomanasikarn to be put into practice, the stories that have been collected within one of the noteworthy characteristics of perception with Yonisomanasikara, name the correct perception according to It is true for information for conscious consideration that can be useful in life. Especially with the current situation of the coronavirus disease ๒๐๑๙ outbreak that continues

^๑ อาจารย์พิเศษประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

to spread throughout the world. causing all countries to be affected greatly economically and socially People all over the world should be vaccinated against the coronavirus in order to build their immunity and be able to build a group immunity. In Thailand, there is information about coronavirus vaccination, both positive and negative, causing people to be confused and worried in deciding whether to be vaccinated or not. Therefore, it is necessary to put the principle of Yonisomanasikara in real practice. for making decisions that are appropriate for oneself and the public.

Keywords: implementation, vaccination, Yonisomanasikarn

๑.บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือโรคโควิด ๑๙ (Coronavirus Disease ๒๐๑๙ (COVID-๑๙)) พบครั้งแรก ที่สาธารณรัฐประชาชนจีน ประมาณปลายเดือนธันวาคม ๒๕๖๒ และพบผู้ป่วยในหลายประเทศทั่วโลก จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เป็นโรค ที่มีการระบาดใหญ่ไปทั่วโลก (Pandemic)^๒ ในส่วนของ การระบาดของโรคโควิด-๑๙ ในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยเป็น ประเทศแรกที่มีผู้ป่วยยืนยันของโควิด-๑๙ นอกจากประเทศจีนจำนวนผู้ป่วยยังมีไม่มากนัก จนกระทั่ง มีจำนวนเพิ่มขึ้นตลอดเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยมีผู้ป่วยยืนยัน ๔๐ รายเมื่อสิ้นเดือน และ จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นมากในกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งมีการระบุสาเหตุจากกลุ่มการแพร่เชื้อ จากหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มใหญ่สุดเกิดขึ้นในการแข่งขันชกมวยไทย ณ สนามมวยเวทีลุมพินี เป็นการ ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ระลอกแรก ต่อมาได้เกิดมาได้เกิดการระบาดระลอกใหม่โดยเป็นกรณีตลาด กุ้งจังหวัดสมุทรสาครและในต่างประเทศที่เกิดการระบาดอยู่แล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล อินเดีย บังกลาเทศ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ รูปแบบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ระลอกใหม่ มีความแตกต่างจากการระบาดในระลอกแรก ทั้งในแง่ความเร็วของการแพร่ระบาด ของเชื้อและความรุนแรง มีจำนวนผู้ติดเชื้อเฉลี่ย ๑๗๕ รายต่อวัน ในขณะที่การระบาดในระลอกแรก พบผู้ติดเชื้อเฉลี่ย ๑๕ ราย ต่อวัน แต่ยังไม่ผู้เสียชีวิตจากการระบาดระลอกใหม่ ในขณะที่การระบาด ในระลอกแรกพบผู้เสียชีวิต ๖๐ ราย ในปัจจุบัน รูปแบบของการระบาดในระลอกใหม่ เริ่ม เปลี่ยนแปลงจากการระบาดเป็นกลุ่มก้อน มาเป็นการติดเชื้อภายในครัวเรือนหรือผู้สัมผัสใกล้ชิด ซึ่ง ส่วนใหญ่ เกิดจากการสัมผัสผู้ติดเชื้อที่ไม่มีอาการ ดังนั้น รูปแบบการควบคุมโรค ต้องมีความรวดเร็ว สามารถควบคุมการแพร่เชื้อแบบกลุ่มก้อน หรือในชุมชนแออัด มีมาตรการที่จะสามารถตรวจจับการ

^๒สรุปมาตรการและการดา เนินงานของไทยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

แพร่ระบาดในกลุ่มก้อนใหม่ รวมถึงมีความเข้มข้นของมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อจำกัดการแพร่ระบาดให้อยู่ในวงเล็ที่สุด^๓

๒. การดำเนินงานของไทยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๓ ได้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (Center for COVID-๑๙ Situation Administration – CCSA) และได้มีการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคัดกรองผู้เดินทางเข้า-ออกประเทศ ขณะเดียวกันในสถานพยาบาลมีการคัดกรองบุคคลต่าง ๆ อาทิ ผู้ที่มีไข้ และอาการระบบทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๑๙ รวมถึงวิธีการป้องกันและดูแลรักษาตนเองพร้อมทั้งเปิดช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน และรัฐบาลได้มีการปรับลดงบประมาณรายจ่ายเพื่อนำมาเป็นเงินสมทบในการแก้ปัญหา และมีมาตรการ ปรึบลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของประชาชนที่มีต่อภาครัฐเพื่อลดภาระของประชาชน เช่น การขยายระยะเวลาการชำระภาษีประจำปี ลดอัตราการส่งเงินสมทบประกันสังคม เป็นต้น^๔

๓. กลุ่มเป้าหมายและระยะการดำเนินงานให้วัคซีน

กลุ่มเป้าหมาย: คือบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขด่านหน้าทั้งภาครัฐและเอกชน บุคคลที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคทางเดินหายใจเรื้อรังรุนแรง เช่น ปอดอุดกั้นเรื้อรัง และโรคหอบหืดที่ควบคุมได้ไม่ดี โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคไตเรื้อรังระยะ ๕ โรคหลอดเลือดสมอง โรคเมเร็งทุกชนิดที่อยู่ระหว่างเคมีบำบัด รังสีบำบัด และภูมิคุ้มกันบำบัด โรคเบาหวาน โรคอ้วน ที่มีน้ำหนักมากกว่า ๑๐๐ กิโลกรัม หรือ BMI มากกว่า ๓๕ กิโลกรัมต่อตารางเมตร และ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคโควิด ๑๙ ที่มีโอกาสสัมผัสผู้ป่วย

ระยะที่ ๒ เมื่อมีวัคซีนมากขึ้น และเพียงพอ

■ กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ ๑ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากด่านหน้า ผู้ประกอบอาชีพภาคการท่องเที่ยว เช่น พนักงานโรงแรม สถานบันเทิง มัคคุเทศก์ นักกีฬา ผู้เดินทางระหว่างประเทศ เช่น นักบิน/ลูกเรือ นักธุรกิจระหว่างประเทศ ประชาชนทั่วไป นักการทูต เจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศ นักธุรกิจต่างชาติ คนต่างชาติพำนักระยะยาว แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ^๕

ข้อมูลจากสถาบันวิจัยวัคซีนแห่งชาติ (ข้อมูล วันที่ ๑ มิ.ย.) ในแต่ละยี่ห้อ มาให้ดังนี้

^๓บทความด้านสุขภาพจิตวารสาร, ชิวจิต, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๕๓๕, วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๔.

^๔สรุปมาตรการและการดำเนินงานของไทยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙, กลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก, สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สถานะเอกสาร, ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^๕แนวทางการให้วัคซีนโควิด ๑๙ ในสถานการณ์การระบาดปี ๖๔ ของประเทศไทย, กรมควบคุมโรค กรมสุขภาพจิต ๒๕๖๔.

๑.วัคซีนแอสตราเซนเนกา มีแผนการจัดหาทั้งสิ้น ๖๑ ล้านโดส ทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว มีการทยอยส่งมอบให้ไทยตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๔ นำเข้าโดยสถาบันวัคซีนแห่งชาติและกรมควบคุมโรค

๒.วัคซีนซิโนแวค ส่งมอบแล้ว ๖ ล้านโดส ได้รับบริจาคจากรัฐบาลจีน ๑ ล้านโดส จัดหาเพิ่มเติม ๑๐-๑๕ ล้านโดส (ทยอยส่งมอบเดือนละ ๒-๓ ล้านโดส ตั้งแต่เดือนมิถุนายน เป็นต้นไป) ในภาพรวมจะมีทยอยส่งมอบตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ นำเข้าโดยองค์การเภสัชกรรม และกรมควบคุมโรค

๓.วัคซีนไฟเซอร์ อยู่ระหว่างเจรจาเงื่อนไขในสัญญา จัดหา ๒๐ ล้านโดส คาดว่าจะทยอยส่งมอบภายในไตรมาส ๓ ของปี ๒๕๖๔ นำเข้าโดยสถาบันวัคซีนแห่งชาติ และกรมควบคุมโรค

๔.วัคซีนจอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน อยู่ระหว่างเจรจาเงื่อนไขในสัญญา จัดหาจำนวน ๕ ล้านโดส คาดว่าจะทยอยส่งมอบให้ภายในไตรมาส ๔ ของปี ๒๕๖๔ นำเข้าโดยสถาบันวัคซีนแห่งชาติ และกรมควบคุมโรค สำหรับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-๑๙ อีก ๓ ยี่ห้อ ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ คือวัคซีนโมเดอร์นา, วัคซีนซิโนฟาร์ม, วัคซีนสปุตนิกวี^๖

๔. เปิดผลสำรวจความต้องการและข้อกังวลฉีดวัคซีนโควิด๑๙

กรมควบคุมโรคจึงได้เปิดเผยข้อมูลผลสำรวจความต้องการฉีดวัคซีนโควิด๑๙ ล่าสุด ๕๗.๘% ส่วนข้อกังวลอาการข้างเคียงหลังฉีดวัคซีน ๕๔.๗% ทั้งหมดสะท้อนถึงความกังวลที่มีแต่คนไทยยังอยากฉีดวัคซีนโควิด สิ่งสำคัญอยู่ที่การสื่อสารข้อมูลรอบด้าน สำหรับการสอบถามเรื่องความต้องการฉีดวัคซีนโควิดครั้งแรกตั้งแต่ช่วงวันที่ ๗-๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมานั้นมีวัคซีนในต่างประเทศ พบว่าประชาชนอยากฉีดวัคซีนสูงมากถึง ๗๒% จากกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย ๓ พันคน หลังจากนั้นเมื่อมีข่าวอาการไม่พึงประสงค์เปอร์เซ็นต์อยากฉีดลดลง โดยในช่วงเดือนมกราคม ๒๕๖๔ เหลือประมาณ ๖๑% จากนั้นวันที่ ๙-๒๒ มีนาคม มีคนอยากฉีดวัคซีน ๔๐.๙% ซึ่งลดลง “แต่ข้อมูลหลังเหตุการณ์ทองหล่อ ซึ่งเกิดการระบาดมากกลับพบว่า ตัวเลขคนอยากฉีดวัคซีนโควิดเพิ่มขึ้นมากถึง ๕๓.๕% ในช่วงวันที่ ๑๔ -๒๘ เมษายนที่ผ่านมา แต่เมื่อพิจารณาระหว่างวันที่ ๒๙ เม.ย.-๑๓ พฤษภาคม โดยยังไม่ครบรอบการสำรวจ เพียงแค่สัปดาห์แรกจะพบว่า คนอยากฉีดวัคซีนเพิ่มขึ้นถึง ๕๖.๘% และหากพิจารณาข้อมูลเรียลไทม์ ๑ สัปดาห์กับอีก ๓ วัน เพิ่มขึ้นอีก ๑ เปอร์เซ็นต์ เป็น ๕๗.๘% แสดงว่าคนอยากฉีดวัคซีนโควิดมากขึ้น” จากผลการสำรวจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยต้องการข้อมูลที่ถูกต้อง และต้องการการป้องกันตัวเอง แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นคือข้อมูลที่มีการเผยแพร่ออกไปนั้นไม่ได้รับการตรวจสอบให้ดี มีผลทำให้เกิดข้อกังวลมากขึ้น ซึ่งจริงๆ คนไทยไม่ได้ฉีดวัคซีนครั้งแรกเพราะอย่างวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ก็เคยฉีดและไม่เคยสอบถามยี่ห้อด้วย แต่ครั้งนี้ไม่ใช่ และเกิดความต้องการอยากฉีดวัคซีนยี่ห้อที่แตกต่างกันไป จนทำให้เกิดการยึดติดยี่ห้อวัคซีน ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องสื่อสารคืออาการที่เกิดกับวัคซีนเป็นปฏิกิริยาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น^๗

^๖ ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, <https://www.prachachat.net/general/new>, [ออนไลน์], วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^๗ เปิดผลสำรวจความต้องการและข้อกังวลฉีดวัคซีนโควิด ๑๙, เจาะลึกระบบสุขภาพ,

จากการนำวัคซีนโควิดเข้ามาของรัฐบาลเพื่อนำมาฉีดให้กับประชาชนตามแผนที่กำหนด และผลข้างเคียงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สร้างความวิตกกังวลไม่มั่นใจในการที่จะรับการฉีดวัคซีนตามผลสำรวจที่ได้มานั้น ประชาชนควรที่จะมีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการรับวัคซีนอย่างต่อเนื่องโดยใช้สติวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ตามหลักธรรมของโยนิโสมนสิการจะช่วยให้ประชาชนได้มีเป็นกระบวนการคิดพิจารณาที่เป็นระบบมีผลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

๕. การนำโยนิโสมนสิการเพื่อนำสู่การปฏิบัติ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ หรือ โยนิโสมนสิการที่เป็นภาคปฏิบัติ วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการมีหลักการ ๒ แบบ คือ โยนิโสมนสิการแบบที่ต้องให้การปฏิบัติการณ์จนถึงที่สุด และ โยนิโสมนสิการแบบปฏิบัติการณ์ระดับต้น ๆ หรือแค่มุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้าน คุณธรรมให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป โยนิโสมนสิการ ทำงานทั้ง ๒ ช่วง คือ ทั้งตอนรับรู้อารมณ์หรือประสบการณ์จากภายนอก และตอนคิดค้นพิจารณาอารมณ์หรือ เรื่องราวที่เก็บเข้ามาแล้วในภายในลักษณะที่พึงสังเกตอย่างอย่างหนึ่งของการรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการ คือ การรับรู้เพียงเพื่อให้ถูกต้องตามเป็นจริง และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสติจะเอาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและทำกิจต่าง ๆ ประสบการณ์ไม่ใช่รับรู้แล้วจิตใจถูกอารมณ์หรือประสบการณ์ครอบงำหรือพาหลงหายไปเสีย ซึ่งแทนที่จะได้ความรู้มาแก้ปัญหา หรือได้ปัญญามาดับทุกข์กลับได้กิเลสและความทุกข์มาเพิ่มพูนทับถมตนแม้การคิดก็มี สำหรับปุถุชนการเป็นอยู่ด้วยอารมณ์คอยจะครอบงำคนอยู่แล้วตลอดเวลา โยนิโสมนสิการจะช่วยแบ่งเบาแก้ทุกข์ให้ปัญหาบรรเทา ลงให้พ้นความเป็นปุถุชนได้แล้วก็มีคุณภาพทางอารมณ์ใหม่อย่างบริสุทธิ์เด่นชัดขึ้นมากกล่าวคือเกิด คุณธรรมข้อกรณมาช่วยสืบต่อคุณค่าทางด้านความงามอันอ่อนโยนของชีวิตอยู่ต้องไปพร้อมทั้งแทนที่ ความขุ่นมัว หมองเศร้า เครียดเหงากังวลเป็นก็จะมีแต่ความรู้สึกที่ประณีต เช่น ความสดชื่น ผ่องใส โปร่งโล่ง เบิกบานใจ ความสุข ความสงบ และความเป็นอิสระสืบต่อไป โยนิโสมนสิการนี้เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบุคคลกับโลกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกก่อนที่จะก้าวเข้าสู่ตัวมรรคที่เป็นองค์ธรรมภายในเฉพาะตน กล่าวคือกัลยาณมิตร (ปรโตโฆสะที่ดี) เป็นที่เชื่อมให้บุคคลติดต่อกับโลกอย่างถูกต้องเองโดยทางสังคม อีกทั้งเป็นที่เชื่อมให้บุคคลติดต่อกับโลกอย่างถูกต้องอย่างถูกต้องโดยทางจิตใจของตนเอง อันได้แก่ทางที่แห่งการรับรู้ และความคิดซึ่งเป็นทางที่แห่งปัญญาหรือการมองตามเป็นจริง ดังได้อธิบายมาแล้ววิธีโยนิโสมนสิการเท่าที่แสดงมานี้ได้นำเสนอโดยพยายามรักษารูปร่างตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนาผู้ศึกษาไม่พึงติดอยู่เพียงรูปแบบหรือถ้อยคำแต่พึงมุ่งจับเอาสาระเป็นสำคัญ อนึ่ง พึงอย่าไว้ด้วยว่าโยนิโสมนสิการนี้เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ใช้ประโยชน์ได้ทุกเวลา มิใช่จะต้องรอไว้ใช้เมื่อมีเรื่องที่จะเก็บเอาไปนั่งขบคิด หรือปฏิบัติได้ต่อเมื่อปลีกตัวออกไปนั่งพิจารณา แต่พึงใช้แทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นไปอยู่ทุกที่ทุกเวลานี้เอง^๔

<https://www.hfocus.org/content/2021/05/21616>, [ออนไลน์], วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), โยนิโสมนสิการ – วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม, พิมพ์แยกเล่ม เฉพาะบท ครั้งที่ ๒๔, (พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, บทที่ ๑๓, ๒๕๕๖), หน้า ๗๐.

๖. บทสรุป

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือโรคโควิด ๑๙ เป็นไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่มีการระบาดไปทั่วโลก ซึ่งนานาประเทศได้เร่งการผลิตวัคซีนที่มีคุณภาพมากที่สุดเพื่อสามารถป้องกันและยับยั้งการระบาดของโรคโควิด ๑๙ ให้ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงทั้งเศรษฐกิจและสังคม และถึงแม้ปัจจุบันจะมีการนำเข้าวัคซีนโควิดโดยรัฐบาลเข้ามาดำเนินการฉีดวัคซีนให้ประชาชน แต่ก็ยังมีข้อมูลข่าวสารถึงผลกระทบกับสภาพร่างกายของประชาชนที่ได้รับวัคซีนโควิดไปต่าง ๆ นานา ซึ่งข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงยังไม่มี การสื่อสารกับประชาชน หรือแม้กระทั่งในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ที่มีทั้งครบถ้วน และไม่ครบถ้วน มีทั้งการให้ความเห็นที่เป็นการโยนดีฝ่ายรัฐบาลก็ตาม เมื่อประชาชนได้รับข้อมูล ทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวลไม่กล้าที่จะรับวัคซีนดังกล่าว ทำให้การสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ภายในประเทศเกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศตามมา ซึ่งหากประชาชนได้นำหลักธรรมโยนิโสมนสิการเข้าพิจารณา วิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งในสื่อออนไลน์หรือข่าวสารที่มีการเผยแพร่จากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ที่ด้วยสติและความเป็นกลางไม่เอนเอียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะทำให้สามารถเลือกตัดสินใจกับเรื่องที่กำลังสนใจและมีผลกระทบต่อตนเองโดยตรงได้เป็นอย่างดี เพราะโยนิโสมนสิการ คือการคิดพิจารณาโดยแยกกาย คิดอย่างมีวิธี คิดถูกทาง คิดให้เกิดผลอย่างพึงประสงค์มีเหตุผล เพื่อให้ได้เป้าหมายในการตัดสินใจที่ถูกต้องทั้งต่อตนเองและส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

แนวทางการให้วัคซีนโควิด ๑๙ ในสถานการณ์การระบาดปี ๖๔ ของประเทศไทย. กรมควบคุมโรค
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

บทความด้านสุขภาพจิตวารสาร. ชีวจิต. ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๕๓๕, วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๔.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, <https://www.prachachat.net/general/new>. [ออนไลน์]. วันที่ ๓
มิถุนายน ๒๕๖๔.

เปิดผลสำรวจความต้องการและข้อกังวลฉีดวัคซีนโควิด ๑๙. เจาะลึกระบบสุขภาพ.

<https://www.hfocus.org/content/2021/05/21616>. [ออนไลน์]. วันที่ ๑๑ พฤษภาคม
๒๕๖๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). โยนิโสมนสิการ – วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์แยกเล่ม
เฉพาะบท ครั้งที่ ๒๔. (พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, บทที่ ๑๓, ๒๕๕๖).

สรุปมาตรการและการดำเนินงานของไทยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา ๒๐๑๙. กลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก. สำนักงานการรัฐสภา
ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สถานะเอกสาร. ณ วันที่ ๑
พฤษภาคม ๒๕๖๓.

การส่งเสริมความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ในผู้สูงอายุเชิงพุทธ A Promotion of Love, Warmth, and Care in Elders based on Buddhist Teaching

ณัฐรดา แฮคำ* สิงห์คำ รักป่า*

Natrada Haekham Singkham

Rakpa

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” (Population Aging) โดยคาดว่าจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ในปี ๒๕๗๓ และสังคมผู้สูงอายุ ระดับสุดยอดในปี ๒๕๙๓ ในสังคมไทยเกิดทัศนคติเชิงลบว่าผู้สูงอายุเป็นภาระต่อลูกหลาน เพราะเป็นวัยที่ต้องพึ่งพิงต้องได้รับการดูแล มุมมองเชิงลบดังกล่าวเกิดจากการพบเห็นผู้สูงอายุที่ขาดการดูแลตนเองหรือไม่รู้จักการดูแลตนเอง ข้อเท็จจริงคือผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในสังคมได้อีกด้วยถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นวินัยของคฤหัสถ์คือ ทิศ ๖ นั้นชัดเจนและเหมาะกับการอบรมกล่อมเกลาให้สมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกที่รู้ถึงบทบาทของตนเองในครอบครัวมองเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุในฐานะเป็นบุคคลมีคุณค่าต่อครอบครัว บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอโปรแกรมกิจกรรมที่ออกแบบตามหลักคำสอนในทิศ ๖ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทของสมาชิกในครอบครัว คือ บิดา มารดา บุตร

คำสำคัญ : การส่งเสริม ความรัก ความอบอุ่น ครอบครัว ชุมชน

Abstract

Thailand is one of the countries that has already been called an age of Population Aging, expected to become a fully elderly society in 2030, and the elderly society is at its highest level in 2050. In Thai society, negative attitudes that the elderly are a burden on their children because they are dependent on their children. Such negative views are due to the sight of elderly people who lack self-care or do not know self-care. In fact, there are healthy elderly are considered a valuable human resource for the family and society. Buddhism has a doctrine that is the discipline of the people called the six directions, which is clear and suitable for training family members into

members to know their role in seeing the values of the elderly as valued individuals for their families. This article aims to present an activity program designed based on the teaching ‘the 6 directions’ to raise awareness to family members: fathers, mothers, children.

Keywords: Promotion, Love, Warmth, Family, Care, Community, Buddhist Teaching

*พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี * พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” (Population Aging) โดยคาดว่าจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ในปี ๒๕๗๓ และสังคมผู้สูงอายุ ระดับสุดยอดในปี ๒๕๙๓^๑ ปัจจัยที่ส่งผลดังกล่าวมาจากความเจริญก้าวหน้า ทางด้านเทคนิคการแพทย์ และประสิทธิภาพในด้านสาธารณสุขที่ดีขึ้น เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีและทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ยืนยาวมากยิ่งขึ้น สหประชาชาติ^๒ ระบุว่า ประชากรทั่วโลกที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 962 ล้านคนในปี 2560 มากกว่าสองเท่าของปี ๒๕๒๓ เมื่อมีผู้สูงอายุ ๓๘๒ ล้านคนทั่วโลก จำนวนผู้สูงอายุคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าภายในปี ๒๕๙๓ และคาดว่าจะมีจำนวนเกือบ ๒.๑ พันล้านคน ในประเทศไทยนั้น สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดการณ์ว่า ประชากร พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๖๓ ของประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยจะเพิ่มเป็น ๑๐.๓๘ ล้านคน และคิดเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๑๕.๒๘๓ นับว่าเป็นอัตราที่สูงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว^๓ นอกจากนี้ประเทศไทยแล้ว ประชากรผู้สูงอายุในอาเซียน หลายประเทศที่เป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวได้แก่ ประเทศ สิงคโปร์ (๒๐ %) เวียดนาม (๑๒ %) และมาเลเซีย (๑๐ %) สำหรับประเทศไทยนั้นคาดว่าจะเป็สังคมสูงอายุในปี ๒๐๑๙ และคาดว่าอินโดนีเซียจะเป็นสังคมสูงอายุในอีก 2 ปีข้างหน้า (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย)^๔

^๑วีโลร์ตัน ชัยวิภาส (๒๐๑๘) ธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในไทย. รายงานธนาคารกสิกรไทย.

[https://kasikornbank.com/international-](https://kasikornbank.com/international-business/th/Thailand/IndustryBusiness/Documents/201811_Thailand_Elderly_TH.pdf)

[business/th/Thailand/IndustryBusiness/Documents/201811_Thailand_Elderly_TH.pdf](https://kasikornbank.com/international-business/th/Thailand/IndustryBusiness/Documents/201811_Thailand_Elderly_TH.pdf)

^๒ United Nations. (๒๐๑๗). World Aging Highlights. United Nations. New York. (p.๑)

^๓ สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๖๘. [ออนไลน์]. สืบค้น : www.kriengsak.com/node/1124 [14 ธันวาคม ๒๕๖๓].

^๔ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.๒๕๖๐.นครปฐม:บริษัท พรินเตอร์จำกัด. ๒๕๖๒.

๑. วัยสูงอายุ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

วัยสูงอายุ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงมีทั้งดีและไม่ดี หากไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เมื่อความชรามาถึงอาจจะเกิดปัญหาที่เป็นความทุกข์ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การรู้เท่าทันและแก้ไขทันทั่วทั้งที่ จึงเป็นสิ่งสำคัญ การเตรียมตัวที่ดีย่อมทำให้เรามีความสุขในการดำเนินชีวิตและลดการเป็นภาระต่อคนในครอบครัวและสังคมได้ ปัญหาที่ไม่อาจมองข้ามคือการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุทำให้เกิดทัศนคติเชิงลบว่า ผู้สูงอายุเป็นภาระต่อลูกหลาน เพราะเป็นวัยที่ต้องพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแล มุมมองเชิงลบดังกล่าวเกิดจากการพบเห็นผู้สูงอายุที่ขาดการดูแลตนเองหรือไม่รู้จักการดูแลตนเอง ในทางตรงข้ามยังมีผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในสังคมได้อีกด้วย ถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม (กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และคณะ)^๔

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงวัย ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านร่างกาย เกิดได้จากสาเหตุภายนอกและภายในของผู้สูงอายุเอง สาเหตุภายนอก ได้แก่อุบัติเหตุ การหกล้ม การพลัดพลาด ส่วนปัญหาเกิดจากภายในตัวนั้น เกิดจากความเสื่อมสภาพของร่างกายตนเอง เช่น ระบบการขับถ่าย ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก และโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจ ซึ่งทุกโรคมีความเกี่ยวพันถึงสุขภาพจิตของผู้สูงอายุนั้นด้วย ปัญหาทางกายเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุไม่อาจทำกิจวัตรส่วนตนได้สะดวก ต้องอาศัยผู้อื่นช่วยเหลือ และ ๒) ปัญหาและอุปสรรคทางด้านจิตใจ มีปัจจัยที่เกิดจากภายในตนเป็นหลัก จะมีความรุนแรงกว่าปัญหาและอุปสรรคที่มาจากภายนอก ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของจิตใจได้แก่ การเข้าไปยึดมั่นถือมั่น ติดกักขังกับปัญหาภายนอก เช่น ปัญหาครอบครัว ทำให้เกิด ความเครียด ความว้าวุ่น อารมณ์หงุดหงิด น้อยใจ คิดมากกว่าตนเองเกิดความล้มเหลวในความเป็นอยู่ที่ทำให้เป็นภาระแก่บุตรหลาน ผู้สูงอายุบางส่วนต้องออกจากบ้านและไปอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ มีจำนวนไม่น้อยใช้ชีวิตเร่ร่อน

ปัจจุบันมีการสร้างองค์กร เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุที่จัดการรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเป็นแก้ไขปัญหาคือเป็นทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงวัย โดยมีแนวคิดที่ว่า สมาชิกผู้สูงวัยนั้นคือบุคคลที่มีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความชำนาญที่สั่งสมมานาน สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชนได้ แทนที่จะเป็นสัมพันธภาพด้านลบของคนในครอบครัวดังมีปรากฏในข่าวสารเสมอซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเกื้อกูลอย่างที่ควรจะเป็นในสถาบันครอบครัวไทยลดน้อยลงถึงขั้นนำไปสู่ประเด็นทางกฎหมาย มีการฟ้องร้องระหว่างระหวางสมาชิกในครอบครัวญาติพี่น้องด้วยเรื่องต่าง ๆ ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงได้รับการจัดตั้ง

^๔ กาญจนา ตั้งชลทิพย์และคณะ..คุณค่าผู้สูงอายุไทย:มุมมองจากคนสองวัย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.๒๕๕๓.

ขึ้นเพื่อรับผิดชอบดูแลคดีด้านดังกล่าวโดยเฉพาะเรียกว่า “คดีครอบครัว” หมายถึง คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใดๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ หรือครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (สำนักงานกฎหมายธนุ)^๖ นอกจากนี้ยังปรากฏปัญหาการละเลยการดูแลสมาชิกสูงอายุในครอบครัว บ้านพักคนชราเป็นตัวชี้วัดได้ในระดับหนึ่งถึงปัญหาการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุในสังคมไทย จากข้อมูลบ้านพักคนชราที่นำเสนอโดยสำนักสถิติแห่งชาติ^๗ ระบุว่าบ้านพักคนชราเป็นสถานที่ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยได้รับการคุ้มครองดูแลให้มีความสุข ไม่ต้องเร่ร่อน ถูกทอดทิ้งให้ว่าเหว่ ซึ่งมีทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน สถานสงเคราะห์คนชราของรัฐบาลซึ่งดำเนินภายใต้กรมประชาสงเคราะห์ ปัจจุบัน มี 20 แห่ง นอกจากนี้ยังมี ศูนย์บริการผู้สูงอายุเป็นบริการที่จัดให้กับผู้สูงอายุทั่วไปที่มีความต้องการรับบริการจากรัฐโดยไม่เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์และเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างความอบอุ่นในครอบครัว

มีงานวิจัยและโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือวิธีการ เทคนิคที่จะช่วยส่งเสริมการสร้าง ความอบอุ่นภายในครอบครัว ดังงานของพรฤดี นิธิรัตน์ และคณะ^๘ เป็นวิจัยกึ่งทดลองเรื่องโดยออกแบบโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพจิตครอบครัวสามวัยคือพ่อ แม่ ลูก และ ปู่/ย่า/ตา/ยาย ต่อการรับรู้บทบาทของสมาชิกและสัมพันธภาพในครอบครัวในพื้นที่ตำบลปะตง และตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โปรแกรมนี้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัวและทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม ผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 ครอบครัวหลัง เข้าร่วมโปรแกรมที่เป็นกิจกรรมสมาชิกมีการรับรู้บทบาทของตนเองในครอบครัวสูงขึ้นและสัมพันธภาพในครอบครัวดีขึ้น สมาชิกในครอบครัวมองเห็นความสำคัญต่อกันและกันตามบทบาทที่แสดงออก ดังบทบาทด้านความรักความอบอุ่นที่ตายายมีต่อหลานด้านการอบรมสั่งสอน แก้ไขปัญหาให้ ทำให้หลานมองเห็นความสำคัญในฐานะ

^๖ สำนักงานกฎหมายธนุ คดีครอบครัว. ๒๕๖๔.สืบค้น ๖ มิถุนายน ๒๕๖๔ ,จาก

<http://thanulaw.com/index.php/lawsuit/familycase>

^๗สำนักงานสถิติแห่งชาติ).สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยปี ๒๕๔๕. ๒๕๕๕.

<http://statstd.nso.go.th/definition/projectdetail.aspx?periodId=48&defprodefId=613>

^๘ พรฤดี นิธิรัตน์, ราตรี อร่ามศิลป์,คณินนิตย์ พงษ์สิทธิถาวร, ดลใจ จองพานิช,และกมลวรรณ ตาตะคุ. ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพจิต ครอบครัวสามวัยต่อการรับรู้บทบาทของสมาชิกและสัมพันธภาพในครอบครัว.๒๕๕๘ วารสารออนไลน์ศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า 32 (1), 18-33.สืบค้น๑มิถุนายน ๒๕๖๔,จาก

<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ppkjournal/article/view/67912/55376>

เป็นบุคคลสำคัญในครอบครัว^๙ จากการที่สมาชิกในครอบครัวถ้อยที่ถ้อยอาศัย รับผิดชอบต่อตนเอง มีเวลาปฏิสัมพันธ์ ทำกิจกรรมร่วมกันย่อมเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่าง ครอบครัวไม่จำกัดด้วยวัย ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย สุขภาพกายและใจย่อมดีขึ้น^{๑๐}

๒. การสร้างสร้างความอบอุ่นในครอบครัวเชิงพุทธ

จากหลักฐานในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะพระสูตรในพระสุตตันตปิฎก ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นความสำคัญของจริยธรรมของชุมชนทรงแสดงหลักธรรมสำหรับ ชรราวาสโดยเฉพาะ ทรงบัญญัติพระวินัยสำหรับบรรพชิต ในขณะที่พระองค์ก็ทรงสั่งสอน ศฤหส์ บางครั้งเรียกว่า คิธิปฏิบัติ หรือ คิหิวินัย หรือวินัยของศฤหส์ พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า วินัยของศฤหส์คือ พระพุทธโฆษาที่ทรงประทานไว้ในสีกาลกสูตร และอุบาสกธรรม 5 ในพระไตรปิฎก

หลักปฏิบัติในทศ 6 ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี มั่นคงและอบอุ่นให้กับสมาชิกใน ครอบครัว บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอแนวคิดหรือโปรแกรมที่ออกแบบตามหลักคำ สอนในทศ 6 ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวโดยตรงคือปรัตถิมทศ (ทศเบื้องต้น คือ ทศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา) โดยมีกรอบแนวคิดว่า หากสมาชิกครอบครัวซึ่งเป็นปรัตถิมทศมีสัมพันธ์ภาพ ในครอบครัวที่แน่นแฟ้นประกอบด้วย ความรัก ความเข้าใจ โดยการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามหลักคำสอนในทศ 6 แล้วย่อมเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ไร้ปัญหา ความอบอุ่นในครอบครัว เป็นตัวชี้วัดความสุขในครอบครัวได้ดีและชัดเจนที่สุด เพื่อความเข้าใจในเนื้อหาในหลักวินัย ศฤหส์ในส่วนนี้ ใคร่ขอคัดข้อความจาก พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม^{๑๑} เฉพาะ ทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลในครอบครัว คือ ปรัตถิมทศ (ทศเบื้องต้น คือ ทศตะวันออก) ได้แก่มารดาบิดา เพราะเป็นผู้มีอุปการะแก่เรา บุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดา ผู้เป็นทศเบื้องต้น ดังนี้ 1) ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ 2) ช่วยทำการงานของท่าน 3) ดำรงวงศ์สกุล 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน ข.บิดามารดาอย่าอมนุเคราะห์บุตรธิดา ดังนี้ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3)

^๙ จินตนา ลีละไกรวรรณ,วรรณภา นิวาสะวัต, นิลาวรรณ ฉันทะปริดา, ศุภวัฒนกร วงศ์ธน วสุ. การ

เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างรุ่นวัยในระบบสังคมไทย.๒๕๕๑ ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

^{๑๐} จิตาภา การค้า. จัดโครงการ เสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง. สืบค้น ๖ มิถุนายน ๒๕๖๔, จาก <https://localfund.happynetwork.org/project/27353>

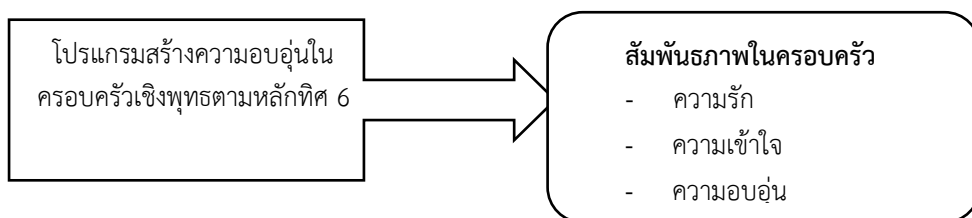
^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต).หัวใจพุทธศาสนา. สืบค้น ๖ มิถุนายน ๒๕๖๔,จาก

<http://www.moe.go.th/webrad/book/buddha.doc>

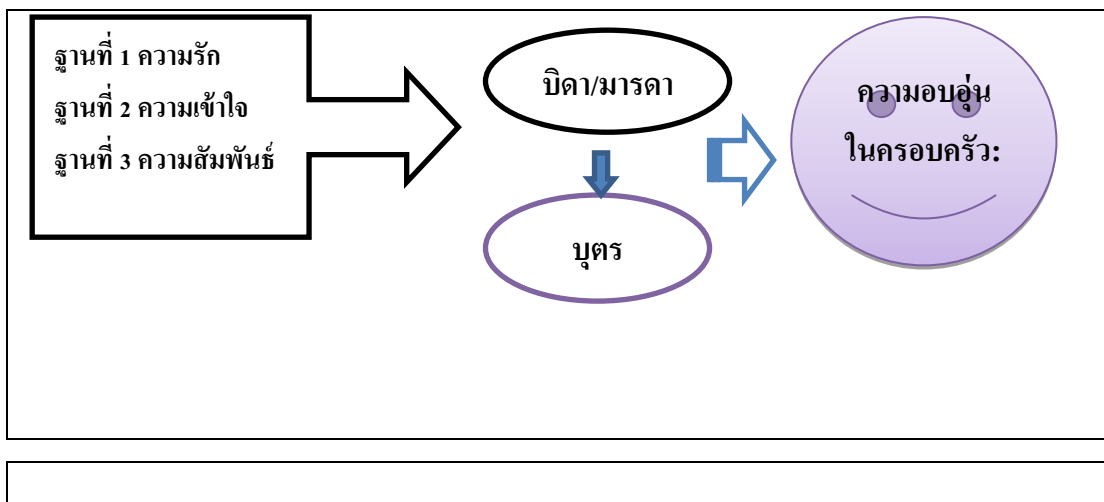
ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หาคู่ครองที่สมควรให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร ในส่วนบุตรหลานที่ดูแลบิดามารดาได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมว่าด้วย ความกตัญญู กตเวทิตา

กรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมสร้างความอบอุ่นในครอบครัวเชิง

พุทธ

ภาพสรุปกิจกรรม

ผลสัมฤทธิ์ของงานที่คาดหวัง

- **ผลผลิต :** สมาชิกครอบครัว (บิดา มารดา บุตร) ได้รับความรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรู้เรื่องความสำคัญของครอบครัวและได้ทำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันในฐานะเป็นปรัตติมทิศ

- **ผลลัพธ์ :** สมาชิกครอบครัว (บิดา มารดา บุตร) เห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว มีการแสดงบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกครอบครัวที่ดี มีการสื่อสารและใช้เวลา ร่วมกันมากขึ้นในฐานะเป็นปรัตถิมิ

โปรแกรมดำเนินงานที่ออกแบบตามหลักทศ 6

กิจกรรมที่ 1: ครอบครัวของเรา จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวรวมเพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาาร่วมกันสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน

กิจกรรมที่ 2: ทิศเกษมสันต์ สร้างความรู้ให้กับสมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วย ปุรัตถิมิทิศ สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ในฐานะเป็นปรัตถิมิทิศ สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของลูกที่ปฏิบัติตามหลักทศ 6 เป็นการแสดงความกตัญญู ตามหลักปฏิบัติในทศ 6 ในการดำเนินชีวิตครอบครัว กิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ฐานคือ ฐานความรัก ฐานความเข้าใจ และฐานความสัมพันธ์ที่ดี คือสมาชิกครอบครัวจากปรัตถิมิทิศและปัจฉิมทิศจะเวียนกันเข้าฐาน ทั้ง 3 จนครบดังภาพสรุปข้างต้น

กิจกรรมที่ 3 ธรรมอาทาสะ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาาร่วมกัน กิจกรรม **“ธรรมอาทาสะ :กระຈກຮຸ້ມສ່ວນ ຄອບຄົວ”** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาท หน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัวและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เหล่านั้น โดยให้ผู้เข้าร่วมสะท้อนบทบาทเหล่านั้นผ่านการเลือกหยิปรูปภาพแทนที่บทบาทของตนเองที่มี ต่อครอบครัวและอธิบายเหตุผลที่เลือกภาพนั้น เช่นเลือกหยิปรูปภาพคุณครูแทนบทบาทของพ่อแม่ เพราะพ่อแม่เปรียบเสมือนคุณครูคนแรกของลูกอบรมสั่งสอนสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น สมาชิกใน ครอบครัวทุกคนจะได้รับโอกาสให้เลือกภาพที่เป็นการสะท้อนบทบาทของตนเองและพร้อมที่จะ อธิบายบทบาทของตนเองได้ และพร้อมที่จะปรับบทบาทหากไม่ถูกต้องเหมาะสม

๔. สรุป

สังคมไทยท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงกำลังเผชิญกับความหลากหลายของ ปัญหาที่เกี่ยวข้องครอบครัวที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากครอบครัวมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน จะ ส่งผลด้านบวกให้สุขภาพกายและสุขภาพใจของทุกคนและย่อมนำไปสู่ครอบครัวอันพึงประสงค์ พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งและเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของชาติ มีภาระกิจสำคัญยิ่งในอัน ที่จะอบรมสั่งสอนแนวทางการสร้างครอบครัวอบอุ่น ซึ่งหลักคำสอนที่เกี่ยวกับครอบครัวนั้นมี

ความชัดเจนเพียงพอที่จะให้แนวทางการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นได้ ได้แก่ หลักปฏิบัติในทศ 6 ซึ่งให้ความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัวในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกันอย่างดีย่อมซึ่งไม่มีฝ่ายใดได้ประโยชน์เพียงข้างเดียวแต่มีลักษณะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ คือบุตรธิดาดูแลบิดามารดาอย่างดี ในทางกลับกันก็ได้รับการปฏิบัติที่อบอุ่นจากบิดามารดาเช่นเดียวกัน หลักคำสอนตามหลักทศ 6 จึงเป็นวินัยของคฤหัสถ์ที่สมาชิกในครอบครัวไทยควรปฏิบัติตามเพื่อสร้างครอบครัวอันพึงประสงค์ โปรแกรมกิจกรรมที่บทความที่นำเสนอนี้ เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการอบรมที่เกี่ยวข้องกับสร้างสุขในครอบครัวได้เป็นอย่างดี เพราะหลักปฏิบัติในทศ 6 มุ่งเน้นการสร้าง ความรัก ความเข้าใจและสัมพันธภาพอันดีของสมาชิกในครอบครัวอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

จิตาภา การค้า.โครงการ เสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง.(๒๕๖๑) สืบค้น (๖ มิถุนายน ๒๕๖๔,

จาก <https://localfund.happynetwork.org/project/27353>

จินตนา ลีละไกรวรรณ,วรรณภา นิवासวัต, นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา, ศุภวัฒน์กร วงศ์ธณ วสุ. การ

เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างรุ่นวัยในระบบสังคมไทย. (๒๕๕๑). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พรฤดี นิธิรัตน์, รัตวี อร่ามศิลป์,คณินนิตย์ พงษ์สิทธิถาวร, ดลใจ จอพงพานิช,และกมลวรรณ ตาตะคุ.

(๒๕๕๘) ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพจิต ครอบครัวสามวัยต่อการรับรู้บทบาทของสมาชิกและสัมพันธภาพในครอบครัว.วารสารออนไลน์ศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า ๓๒ (๑), ๑๘-๓๓. สืบค้น ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔,จาก [https://he02.tci-](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ppkjjournal/article/view/67912/55376)

[thaijo.org/index.php/ppkjjournal/article/view/67912/55376](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ppkjjournal/article/view/67912/55376)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).หัวใจพุทธศาสนา.๒๕๕๙. สืบค้น ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔,จาก <http://www.moe.go.th/webrad/book/buddha.doc>

สำนักงานกฎหมายธนุ (2564).คดีครอบครัว.สืบค้น ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔,จาก

<http://thanulaw.com/index.php/lawsuit/familycase>

สำนักข่าวไทย. ไทยยังติดอันดับสถิติรุนแรงในครอบครัว1ใน10ของโลก.๒๕๖๑ สืบค้น ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ,จาก <https://tna.mcot.net/tna-253887>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555). สํารวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี ๒๕๔๕.

<http://statstd.nso.go.th/definition/projectdetail.aspx?periodId=48&defprodefId=613>

การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน วิชาหลักการตลาด (บร ๐๑๐๓)
ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น
The development of teaching book in marketing principles subject
(BA 0103)
with a 5-step inquiry learning management

ศศิพิสุทธิ์ หงษ์สมบัติ
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บร ๐๑๐๓) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ๒) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น ๓) ศึกษาความพึงพอใจโดยใช้เอกสารประกอบการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น พบว่า ๑) เอกสารประกอบการสอนมีประสิทธิภาพ ๘๓.๐๙/ ๘๓.๑๑ ๒) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) ความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: เอกสารประกอบการสอน หลักการตลาด สืบเสาะหาความรู้

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop and search for the quality of teaching book in marketing principles subject (BA 0103) which have the efficiency standards as 80/80 2) to compare the pre-post study achievement by using the teaching book with a 5-step inquiry learning management 3) to study students' satisfaction by using the teaching book with a 5-step inquiry learning management. The results are as follows : 1) the teaching book had efficiency at level 83.9/83.11 2) higher post-test achievement than pre-test with significance at .05. level 3) highest level satisfied.

คำสำคัญ: teaching book, principles of marketing, inquiry

๑. บทนำ

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษาของรัฐ กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นผู้เรียนจึงมีความหลากหลาย ด้านวัย อาชีพ และระดับความรู้พื้นฐาน

วิชาหลักการตลาดเป็นรายวิชาหนึ่ง ที่นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจทุกคนต้องเรียน จากการเรียนการสอนที่ผ่านมาในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ พบว่าคะแนนผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังสิ้นสุดการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ ๔๒.๐๘ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นอกจากนั้นสภาพการจัดการเรียนการสอนยังขาดเอกสารประกอบการสอนที่มีเนื้อหาครอบคลุมหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนจึงต้องใช้หนังสือ และตำรา หลายเล่ม ทำให้นักศึกษาขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ ขาดเอกสารสำหรับอ่านทบทวน อีกทั้งวิชาหลักการตลาด ถือได้ว่าเป็นความรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ของคนในยุคศตวรรษที่ ๒๑ และยังเป็นศาสตร์หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์อีกหลายสาขา ดังนั้นการที่จะให้ผู้เรียนที่เรียนวิชาหลักการตลาด ให้สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้ จำเป็นต้องฝึกกระบวนการคิด การวิเคราะห์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จนกระทั่งสามารถนำความรู้ที่ค้นพบมาประมวลเป็นข้อสรุปของตนเอง

ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบการสอนรายวิชาหลักการตลาด ตระหนักในปัญหาและความสำคัญดังกล่าว และจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง พบว่า เอกสารประกอบการสอนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด^๑ และถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเมื่อต้องการทบทวน^๒ นอกจากนั้นการสอนรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น เน้นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ หาเหตุผลจนค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง แล้วสรุปเป็นหลักการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้^๓ จึงสนใจที่จะพัฒนาเอกสารประกอบการสอน วิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

^๑ สุวิทย์ มูลคำ และ สุนันทา สุนทรประเสริฐ, การพัฒนาผลงานทางวิชาการสู่การเลื่อนวิทยฐานะ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๑.

^๒ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔-๒๕.

^๓ วิณา ประชานุกุล และ ประสาท เนื่องเฉลิม, รูปแบบการเรียนการสอน, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐

๒. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

๓. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐

๑.๑ ศึกษาหลักการสร้างเอกสารประกอบการสอน และสร้างเอกสารประกอบการสอน

๑.๒ ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

๑.๓ นำเอกสารประกอบการสอน ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปหาประสิทธิภาพกับนักศึกษาที่เรียนวิชาหลักการตลาดในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๒ ดังนี้

๑.๓.๑ ทดลองแบบเดี่ยว (๑:๑) จำนวน ๓ คน เป็นนักศึกษาที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน อย่างละ ๑ คน ทำการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างเรียน (E_1) และทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (E_2) และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงเอกสารประกอบการสอน จากการทดลองพบว่า เอกสารประกอบการสอน มีประสิทธิภาพ ๘๐.๕๕/๘๑.๑๑ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ๘๐/๘๐

๑.๓.๒ ทดลองแบบกลุ่ม (๑:๑๐) โดยนำเอกสารประกอบการสอน ที่ปรับปรุงจากการทดลองแบบเดี่ยว (๑:๑) ไปทดลองแบบกลุ่ม (๑:๑๐) จำนวน ๑๐ คน เป็นนักศึกษาที่เรียนเก่ง ๓ คน ปานกลาง ๔ คน และอ่อน ๓ คน ทำการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างเรียน (E_1) และทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (E_2) และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงเอกสารประกอบการสอน จากการทดลองพบว่า เอกสารประกอบการสอน มีประสิทธิภาพ ๘๑.๔๗/๘๒.๓๓ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ๘๐/๘๐

๑.๓.๓ ทดลองภาคสนาม (๑:๑๐๐) โดยนำเอกสารประกอบการสอน ที่ผ่านการปรับปรุงจากการทดลองแบบกลุ่ม (๑:๑๐) ไปทดลองภาคสนาม (๑:๑๐๐) ทำการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างเรียน (E_1) และทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (E_2) จากการทดลองพบว่า เอกสารประกอบการสอน มีประสิทธิภาพ ๘๓.๐๔/๘๓.๑๑ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ๘๐/๘๐

๑.๔ จัดทำเอกสารประกอบการสอนที่สมบูรณ์

๒. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

แบบแผนการทดลอง

ใช้แบบแผนการทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้

(๑) แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) โดยใช้เอกสารประกอบการสอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น กระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา ขั้นที่ ๓ อธิบายและลงข้อสรุป ขั้นที่ ๔ ขยายความรู้ ขั้นที่ ๕ ประเมินผล

(๒) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓)

(๓) แบบสอบถามความพึงพอใจของของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

ขั้นตอนการทดลอง

(๑) ทำการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) จำนวน ๖๐ ข้อ ใช้เวลา ๖๐ นาที กับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา บริหารธุรกิจ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ชั้นปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ จำนวน ๑๖ คน บันทึกคะแนนก่อนเรียน

(๒) ดำเนินการทดลอง โดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ จำนวน ๑๖ คน

(๓) ทำการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) จำนวน ๖๐ ข้อ ใช้เวลา ๖๐ นาที กับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา บริหารธุรกิจ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ชั้นปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ จำนวน ๑๖ คน บันทึกคะแนนหลังเรียน

(๔) สอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

(๕) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ

๔. ผลการศึกษา

(๑) ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓)

ตาราง ๑ ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๒ แบบเดี่ยว (๑:๑) จำนวน ๓ คน
แบบกลุ่ม (๑:๑๐) จำนวน ๑๐ คน ภาคสนาม (๑:๑๐๐)

กลุ่มทดลอง	คะแนนประสิทธิภาพระหว่างเรียน	คะแนนผลลัพธ์หลังเรียน	E_1 / E_2
	ร้อยละ (E_1)	ร้อยละ (E_2)	
แบบเดี่ยว (๑:๑)	๘๐.๕๕	๘๑.๑๑	๘๐.๕๕/๘๑.๑๑
แบบกลุ่ม (๑:๑๐)	๘๑.๔๗	๘๒.๓๓	๘๑.๔๗/๘๒.๓๓
ภาคสนาม (๑:๑๐๐)	๘๓.๐๙	๘๓.๑๑	๘๓.๐๙/๘๓.๑๑

สรุป จากตารางที่ ๑ ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) พบว่า เอกสารประกอบการสอนมีประสิทธิภาพ ๘๓.๐๙/๘๓.๑๑ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ๘๐/๘๐

(๒) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

ตาราง ๒ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	๑๖	๑๓.๐๐	๑.๑๒	๑๙๒	๒,๓๒๖	๓๙.๖๓*
หลังเรียน	๑๖	๒๕.๐๐	๑.๓๒			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๒ พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าที่ (t-test) เท่ากับ ๓๙.๖๓ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

(๓) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

ตาราง ๓ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเอกสารประกอบการสอน	๔.๕๕	๐.๕๐	มากที่สุด
ด้านบทบาทผู้สอน	๔.๕๒	๐.๕๒	มากที่สุด
ด้านบทบาทผู้เรียน	๔.๔๗	๐.๕๒	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๕๑	๐.๕๑	มากที่สุด

จากตารางที่ ๓ พบว่า นักศึกษาเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

๕. บทสรุป

๕.๑ เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $80/80$ ทั้งนี้เพราะเอกสารประกอบการสอนสร้างขึ้นมีสาระที่ครอบคลุมครบถ้วนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อยๆ และเรียงตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกัน มีรูปภาพประกอบ^๔ ทำให้นักศึกษาสามารถค้นคว้าด้วยตนเองและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งยังได้ผ่านการหาคุณภาพตามขั้นตอนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างเป็นระบบ^๕ ทั้งการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ การหาคุณภาพแบบเดี่ยว (๑:๑) แบบกลุ่ม (๑:๑๐) และภาคสนาม (๑:๑๐๐) ในแต่ละขั้นตอนมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง จึงทำให้ประสิทธิภาพ E_o/E_c ของเอกสารประกอบการสอนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

๕.๒ นักศึกษาที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญให้กับผู้เรียน โดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาดที่สร้างขึ้นมาใช้เป็นสื่อในการสอน

^๔สุชาติ ศิริสุขไพบุลย์, เอกสารประกอบการฝึกอบรม การเลื่อนวิทยฐานะ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ : อัดสำเนา, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^๕ประภาพรณ เสี่ยงค์, การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการวิจัยในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร : อี.เค.บุ๊คส์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

^๖สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ, ๑๙ วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๓) หน้า ๑๔๒.

ทั้งนี้เพราะเอกสารประกอบการสอน ช่วยอธิบายและเสริมเนื้อหาให้ชัดเจนมากขึ้น และเพิ่มคุณค่าความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่เรียนตามหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาสืบค้น เสาะหาสำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ จนสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง

๕.๓ นักศึกษา ที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ๕ ขั้น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาได้เรียนรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว ได้แก่ เอกสารประกอบการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และกระบวนการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ก่อนนำเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการตลาด (บธ ๐๑๐๓) ไปใช้ผู้สอนต้องชี้แจงวิธีการใช้ และระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรตั้งคำถามในการนำเข้าสู่บทเรียนให้น่าสนใจ กระตุ้นการมีส่วนร่วม ให้เวลาในการเรียนรู้เต็มที่ เสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลให้นักศึกษาได้มีการพัฒนาตนเอง

๖.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจ ใฝ่รู้ให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

- สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์. เอกสารประกอบการฝึกอบรม การเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ : อัดสำเนา, ๒๕๕๐.
- ประภาพรรณ เสี่ยงวงศ์. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการวิจัยในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : อี.เค.บุ๊คส์, ๒๕๕๑.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. ๑๙ วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๓.
- สุวิทย์ มูลคำ และ สุนันทา สุนทรประเสริฐ. การพัฒนาผลงานทางวิชาการสู่การเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๕๐.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร, ๒๕๕๑.
- วิณา ประชาณุกุล และ ประสาท เนืองเฉลิม. รูปแบบการเรียนการสอน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔.

วิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21

พสธร สุขแสน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ
คณะมนุษยและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำเสนอแนวคิด วิธีการสอนภาษาอังกฤษในรูปแบบต่างๆ ในศตวรรษที่ 21 จากปัญหาหลักดังกล่าว พบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษและบุคลากรทางการศึกษา โดยส่วนใหญ่ขาดทักษะการสอนภาษาอังกฤษ วิธีการสอนภาษาอังกฤษ และการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดอุปสรรคต่อการเรียนภาษาอังกฤษ อีกทั้งครูผู้สอนใช้วิธีการสอนภาษาอังกฤษแบบดั้งเดิม สอนภาษาอังกฤษแบบท่องจำ สอนภาษาอังกฤษแบบการแปล และวิธีการสอนแบบไม่ทันสมัย จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และไม่ประสบผลสำเร็จต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ: การสอนภาษาอังกฤษ ศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ บุคลากรทางการศึกษา

The purpose of this academic paper is to present theories, concepts and methods of teaching English in the 21th century. From the above problems, it is found that the most of English teachers and educational personnel lack the language teaching skills. English teaching methods and the transfer of knowledge that is appropriate for students. Therefore, causing students to have obstacles to learning English; in addition, teachers use traditional English teaching methods. There are three old techniques to teach such as teach English memorization, teaching English in translation, and non-modern teaching methods; therefore, causing students to be bored unsuccessful in learning English.

Key words: English teaching, 21th century, English teachers Educational personnel

1.บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านการศึกษา จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ

อุดมศึกษา มีความจำเป็นต้องเรียนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาอังกฤษ เนื่องจากวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่มีการบังคับในทุกระดับของการศึกษา โดยนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ.2551:4-15) เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารในภาษาต่างประเทศทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ล้วนแต่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน อีกทั้งเป็นทักษะเบื้องต้นที่สำคัญในการพัฒนาตนเองในด้านสาขาที่ผู้เรียนสนใจ แต่อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายที่มุ่งเน้นสมรรถนะการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร ผู้เรียนไทยและครูผู้สอนภาษาอังกฤษยังประสบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียนต่ำอย่างเห็นได้ชัด (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2562: ออนไลน์) และจากผลคะแนน o-net ในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาประจำปี พ.ศ. 2560 พบว่า ผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับดังกล่าว มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 30.45 จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษน้อยมาก อีกทั้งครูผู้สอนภาษาอังกฤษใช้วิธีการสอนแบบเดิม ขาดแนวคิด วิธีสอน และกลวิธีการสอนใหม่ๆ จึงทำให้ผู้เรียนไม่ประสบผลสำเร็จต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ผู้เขียนจึงนำแนวคิด วิธีสอน และกลวิธีการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาที่สองที่มีความเหมาะสมนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน และมีความสอดคล้องกับระดับของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น เป็นบันไดสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างราบรื่นในอนาคต บทความนี้จึงได้นำเสนอทฤษฎีและแนวคิดการเรียนการสอนและเทคนิคการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางต่อการสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนไทยต้องเกิดสมรรถนะของการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นในด้านต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย 1.ความสามารถในการสื่อสาร 2.ความสามารถในการคิด 3.ความสามารถในการแก้ปัญหา 4.ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งในส่วนของเนื้อหาการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศหรือวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และการคิดวิเคราะห์ เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนไทยแบบเชิงบูรณาการทุกทักษะที่รวมเข้าด้วยกัน แต่ที่ผ่านมามีพบว่า ปัญหาของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ ดังจะเห็นจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปี 2556-2560 คะแนนการทดสอบวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ปัญหาที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทย กล่าวคือ ครูผู้สอนหรือการสอนภาษาอังกฤษส่วนมากเป็นการสอนภาษาอังกฤษแบบเดิม ได้แก่ การสอนภาษาแบบท่องจำ การสอนภาษาอังกฤษแบบเน้นไวยากรณ์ การสอนอ่านและแปลคำศัพท์ มากกว่าที่จะนำภาษามาใช้สำหรับการสื่อสาร เพื่อที่ให้ผู้เรียนไทยได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เป็นจริง จึงทำให้ผู้เรียนไทยตระหนักเรื่องกฎเกณฑ์เน้นไวยากรณ์ภาษาอังกฤษมากเกินไป อีกทั้ง ผู้เรียนไม่สามารถพูดไม่คล่อง พูดเป็นคำมากกว่าประโยค ขาดความมั่นใจและไม่กล้าพูดหรือสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เรียนไทยมีคลังคำศัพท์น้อยเกินไป กล่าวคือ ผู้เรียนไทยไม่สามารถเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหลากหลายและไม่สามารถเรียบเรียงคำหรือคำพูดให้

ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ได้เรียนรู้ อีกปัจจัยหนึ่งก็คือ ผู้เรียนไทยไม่ค่อยได้ฝึกฝนหรือมีโอกาสใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทั้งในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน เน้นให้ผู้เรียนไทยตระหนักและเรียนรู้ไวยากรณ์มากกว่าที่จะเรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหรือการนำภาษาไปใช้ในบริบทต่างๆในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับการเรียนในปัจจุบัน ผู้เรียนไทยมุ่งเน้นการได้ผลการเรียนที่ดี การทำข้อสอบได้คะแนนที่สูงมากกว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารและนำไปประยุกต์ได้

แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ในบทความวิชาการครั้งนี้ ผู้เขียนนำเสนอบทความเกี่ยวกับ แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งมีวิธีการสอนภาษาอังกฤษที่มีความแตกต่างกันและมีความเหมาะสมกับทักษะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน รวมไปถึงทักษะเพื่อการสื่อสาร ดังนี้

1. กลวิธีการสอนตามแนวภาษาแบบฟัง-พูด

Harmer (2001) ได้กล่าวว่า วิธีการสอนภาษาแบบฟัง-พูด ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้าง แต่ในวิธีการสอนนี้ เด็กเรียนรู้ภาษาที่หนึ่งและภาษาแม่ จากคนในครอบครัว เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือคนที่เลี้ยงดูมีการเลียนแบบ เช่น การเลียนแบบการออกเสียง การพูดในคำหรือประโยคต่างๆ มีการออกเสียงภาษาแบบซ้ำๆจนเกิดเป็นนิสัย (habits) เด็กฝึกออกเสียง คำศัพท์ และประโยค จนเกิดความเคยชิน เกษมศรี วงศ์เลิศวิทย์ (2538) ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่า กลวิธีสอนบทสนทนาตามแนววิธีสอนภาษาแบบฟัง-พูด คือ การฝึกลักษณะการเลียนแบบ การท่องจำ กล่าวคือ การให้ผู้เรียนเลียนแบบการออกเสียงประโยคในบทสนทนาจากผู้สอนและให้ผู้เรียนท่องจำบทสนทนาให้คล่องจนสามารถพูดออกมาได้ทั้งประโยค จากนั้นผู้สอนใช้กลวิธีการแทนที่ให้ผู้เรียนฝึกเปลี่ยนคำศัพท์อื่นๆในบทสนทนาจนสามารถพูดโต้ตอบบทสนทนาจนเป็นอัตโนมัติ

อีกทั้ง วิสาข์ จิตวัชร (2543) ได้กล่าวเสริมเพิ่มเติมวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบฟัง-พูดคล้ายกับแนวการสอนแบบจุลทักษะ คือ ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เน้นพฤติกรรมหรือการสร้างสมนิสัย (Behaviorism Theory) ที่มีความเชื่อว่ามีแรงกระตุ้น (stimulus) ทำให้คนหรือสัตว์เปลี่ยนพฤติกรรมและเกิดการโต้ตอบ (Response) วิธีการสอนนี้มีลักษณะตามแบบการสอนที่เน้นทักษะพื้นฐานไปสู่ทักษะในระดับสูง ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อแนวการสอนนี้ คือ กลุ่มที่เน้นโครงสร้างภาษา ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ ระบบเสียง คำ และประโยค ดังนั้นผู้เรียนควรเริ่มเรียนระบบเสียง คำศัพท์ จนถึงเรียนโครงสร้างทางไวยากรณ์ตามลำดับ

2. วิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษวิธีการสอนแบบธรรมชาติซึ่งมีแนวความคิดทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนภาษาที่สองของนักภาษาศาสตร์ประยุกต์ คือ สตีเฟน คราเชน วิธีการสอนนี้เน้นการสอนภาษาที่เรียนรู้ภาษาแม่ไปสู่การเรียนภาษาที่สอง โดยที่ผู้สอนได้นำมาประยุกต์และปรับใช้กับผู้เรียนภาษาที่สอง

อรุณี วิริยะจิตรา (2532:8-16) สุมิตรา อังวัฒนกุล (2537:22-25) นพเก้า ณ พัทลุง (2548:9-10) และ คณิง นิธย์ จันทรัตน์ (2561:41-45) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนภาษาที่สองมี 5 สมมุติฐาน มีดังนี้

1.สมมุติฐานข้อแรก The Acquisition Learning Hypothesis กล่าวถึงการเรียนรู้ภาษาที่สองมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนรู้แบบธรรมชาติ (acquisition) และ การเรียนรู้แบบไม่ธรรมชาติ (learning) ซึ่งการเรียนรู้แบบธรรมชาติ เป็นการเรียนภาษาที่คนรอบข้างในบริบท สถานการณ์ในสังคม ส่วนการเรียนรู้แบบไม่ธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้ทางโครงสร้างและไวยากรณ์ทางภาษาซึ่งนำภาษานั้นไปสื่อสารได้

2.สมมุติฐานข้อที่สอง The Natural Order Hypothesis กล่าวถึงผู้เรียนภาษานั้นต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์และไวยากรณ์ทางภาษา เริ่มตั้งแต่หน่วยเสียง หน่วยคำ โครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษา และความหมายของภาษา ตามลำดับ รวมถึงการฝึกทักษะทางภาษาควรฝึกจากทักษะการฟังก่อนทักษะการพูดการอ่าน และควรฝึกให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมก่อนสอนทักษะการเขียน

3.สมมุติฐานข้อที่สาม The Monitor Hypothesis กล่าวถึงกฎเกณฑ์ของภาษาช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาน้อยมาก ทั้งนี้ เพราะกฎเกณฑ์ของภาษามีส่วนช่วยตรวจแก้ภาษาเท่านั้น อีกทั้งกฎเกณฑ์ของภาษาไม่ได้ให้พูดภาษาคล่องแคล่ว แต่มีบทบาทตรวจหรือแก้ไขข้อผิดพลาดของการใช้ภาษา

4.สมมุติฐานข้อที่สี่ The Input Hypothesis กล่าวถึงความคิดที่มนุษย์เรียนรู้ภาษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เด็กจะเรียนรู้ภาษาที่คนใกล้ชิดพูดโดยใช้คำศัพท์ใหม่และรูปแบบทางไวยากรณ์ในบริบทต่างๆ สมมุติฐานนี้ผู้เรียนภาษาที่สองเรียนรู้ภาษาจากข้อมูลทางภาษาที่ได้รับ (input) ข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาเพิ่มขึ้นได้นั้นควรเป็นข้อมูลระดับที่สูงกว่าระดับความรู้ทางภาษาที่ผู้เรียนมีอยู่เล็กน้อย

5.สมมุติฐานข้อที่ห้า The Affective-Filter Hypothesis กล่าวถึงทัศนคติของผู้เรียนที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษา แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ภาษาที่สองจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความรู้สึก ทัศนคติ เจตคติ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนมีทัศนคติที่เป็นบวกและมีความพร้อมที่เรียนจะสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษา

3.วิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

แนวทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านมา มีความเชื่อว่าผู้เรียนไทยมีความสามารถและรู้กฎเกณฑ์ ความถูกต้องของระบบภาษาและไวยากรณ์ที่มนุษย์ใช้ แต่ในขณะนี้ การใช้ทักษะหรือการใช้ภาษาควรนำไปใช้เพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในศตวรรษที่ 21 (วรรณกานต์ ลิขิตรัตน์พร.2555:113) จากแนวคิดของนักภาษาศาสตร์สังคมชาวอเมริกันชื่อเดล ไฮมส์ ได้เสนอแนวคิดเรื่อง ความสามารถทางการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การสอนภาษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถใช้ภาษาที่เรียนเพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลในสังคมโดยการใช้หลักการสื่อสาร เช่น เรื่องการปฏิสัมพันธ์ (interaction) หลักการแลกเปลี่ยนความคิด/ข้อมูล (exchange ideas or information) เน้นการมีบริบท (context) มาประยุกต์ในการสอนภาษา แนวคิดการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีอิทธิพลต่อวิธีสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) วิธีการสอนยังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจาก

เป็นการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนภาษาที่ต้องการใช้ภาษาในการสื่อสาร อีกทั้ง (Savignon.1983:36-38) เป้าหมายหลักของการสอนเพื่อการสื่อสารที่สำคัญคือ สร้างความสามารถในการสื่อสาร (Communicative Competence) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.ความสามารถด้านกฎเกณฑ์และโครงสร้างของภาษา (Linguistic or Grammatical Competence) คือ ความสามารถเกี่ยวกับคำศัพท์ หน่วยคำ โครงสร้าง หรือไวยากรณ์ และการออกเสียง ผู้ที่เรียนภาษาควรนำความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ และโครงสร้างภาษาไปใช้ในการพูดติดต่อสื่อสารได้

2.ความสามารถด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Sociolinguistic Competence) คือ ความสามารถในการใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงบทบาทของตนเองและผู้ร่วมสนทนา และจุดประสงค์ของการปฏิสัมพันธ์ ตลอดจนกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ

3.ความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competence) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ตีความ ความสัมพันธ์ระหว่างประโยคต่างๆ สามารถเชื่อมโยงความหมายและโครงสร้างไวยากรณ์เพื่อพูดหรือเขียนสิ่งต่างๆที่ต่อเนื่อง และมีความหมายที่สัมพันธ์กัน เช่น การเล่าเรื่อง การเขียนจดหมายธุรกิจ หรือวิธีการทำสิ่งต่างๆ เป็นต้น

4.ความสามารถด้านการใช้กลวิธีการในการสื่อความหมาย (Strategic Competence) คือ ความสามารถในการใช้กลวิธีต่างๆ เช่น การถอดความ การพูดซ้ำ การพูดอ้อม หรือการเดา เพื่อช่วยในการสื่อความหมาย

บทสรุป

ในปัจจุบันนี้ ผู้สอนควรประยุกต์นำทฤษฎี แนวคิด วิธีการสอนในรูปแบบต่างๆมาปรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนสามารถนำภาษาไปใช้ในบริบท สถานการณ์ เพื่อที่ผู้เรียนสื่อสารได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณินันต์ย์ จันทรัตน์. (2561). ภาษาศาสตร์ประยุกต์ในการเรียนรู้ภาษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นพเก้า ณ พัทลุง. (2548). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ผลการสอบวิชาภาษาอังกฤษ. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.admissionpremium.com>.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2537). วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณกานต์ ลิขิตรัตน์พร. (2555). การสอนภาษาตามแนวภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิสาข์ จัตววัชร. (2543). การสอนอ่านภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรุณี วิริยะจิตรา. (2532). การเรียนการสอนเพื่อการสื่อสาร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Harmer Jeremy. (2001). The Practice of English Language Teaching. 3rd. Pearson Education Limited.
- Savignon, Sandra J. (1997). Communicative Competence Theory and Classroom Practice. New York: Mc Graw-Hill.

การสื่อสารเชิงพุทธบูรณาการกับการใช้ภาษาในสังคมไทย Buddhist communication in thai socail

นายวุฒิ หมั่นสิน¹
Mr.Wutti Meansin
นางสุทธินี สาโพธิ์
Mrs. Suttinee Sapho
พระสมพงษ์ ฦทธิโก
Phra Sompong Thaongao

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักการสื่อสารเชิงพุทธ เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในสังคมไทย และเพื่อศึกษาการสื่อสารเชิงพุทธบูรณาการกับการใช้ภาษาในสังคมไทย การสื่อสารเชิงพุทธหมายถึง การสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองและของแต่ละบุคคล มีความเชื่อมั่นในกฎของการกระทำดีซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยต่อการสื่อสารกับตนเอง และการสื่อสารกับบุคคลอื่นเป็นการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะ ด้วยการเพียรสื่อสารไปในทางที่ดี ด้วยสติ ด้วยปัญญาในแต่ละขณะที่ทำการสื่อสาร เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข หรือเพื่อให้ชีวิตดีขึ้นเจริญขึ้นทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันไม่ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่น ส่วนการบูรณาการหมายถึงการประสานกลมกลืนกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนให้เป้าประสงค์ที่สำคัญให้มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกัน และจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อองค์ประกอบในระบบการจัดผลดำเนินการมีความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสมบูรณ์ และส่วนการใช้ภาษาในสังคมไทยหมายถึง วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์สังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่เพียงลำพังได้ ชีวิตมนุษย์จึงต้องสัมพันธ์กับการสื่อสารเพื่อความอยู่รอด

คำสำคัญ: การสื่อสารเชิงพุทธ, การบูรณาการ ,การใช้ภาษาในสังคมไทย

Abstract

This academic article are a purpose to study the principles of Buddhist communication to study the use of language in Thai society and to study Buddhist communication integrated with the use of language in Thai society. Buddhist communication means communication based on belief in oneself and individual potential. Confidence in the law of good deeds which is based on causal factors in communication with oneself. and, communication with others is verbal and non-verbal communication. By diligently

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

communicating in the best way, with mindfulness and wisdom at each time of communication. to make yourself and others happy or to make life better and prosper in both the concrete and the abstract. able to live together happily in society without harassing each other, whether for themselves or others Integration refers to the harmonization of analytical processes to support the harmonization of key objectives and to be achieved only when the elements in the performance management system are interconnected. one and the same and the use of language in Thai society means Culture in the living of the human society race because humans cannot live alone. Human life must be related to communication for survival.

Keyword; Buddhist communication, Integration, language using in Thai society

๑.บทนำ

การสื่อสารเชิงพุทธคือการสื่อสารที่อาศัยหลักการและแนวทางปฏิบัติทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางการสื่อสาร อยู่บนหลักการของเหตุและผลตามความจริงที่เป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน ผู้สื่อสารทำการสื่อสารบนพื้นฐานของความเข้าใจและรับผิดชอบในการสื่อสารของตน เป็นการสื่อสารที่แต่ละบุคคลสามารถฝึกฝนได้ด้วยตนเอง โดยเริ่มที่จากการสื่อสารภายในตนเองก่อนเป็นลำดับแรก การสื่อสารที่ประกอบด้วยสติอยู่กับปัจจุบัน รู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงด้วยความเห็นที่ถูกต้อง ความคิดที่ถูกต้องและมีสมาธิถูกต้อง ไม่ว่าผู้ทำการสื่อสารจะอยู่ในฐานะของผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร และไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับตนเองหรือการสื่อสารกับบุคคลอื่น เป็นการสื่อสารที่ก่อให้เกิดปัญญา การสื่อสารที่สร้างสรรค์ในทางที่ดีงามหรือการสื่อสารในทางบวกลำบากไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น วิธีการสื่อสารเชิงพุทธสามารถพิจารณาได้ทั้งในการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่น ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีหลายลักษณะคิรูปแบบต่างๆ การนึก การระลึกได้ การรู้สีก การมีสติ การรู้อยู่ การระลึกถึงหรือระลึกได้ การเจริญสติ การกำหนดสติ การเข้าใจตนเอง การรู้จักตนเอง และการตระหนักรู้ วิธีการสื่อสารกับตนเองเป็นการสื่อสารเชิงพุทธ การคิดแบบอุปมาเปรียบเทียบการตั้งคำถามกับตนเองการหาหรือหรือปรึกษากับ การสื่อสารกับบุคคลอื่นเป็นการสื่อสารเชิงพุทธ การสื่อสารกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเชิงวัจนะหรือเชิงอวัจนะมุ่งให้เกิดประโยชน์ การสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นคือการสื่อสารด้วยสติ โดยอาศัยการสำรวมเป็นเครื่องมือเมื่อเป็นผู้ส่งสารต้องสำรวมรับรู้อย่างมีสติพิจารณาไตร่ตรองให้ดี ทิศทางการสื่อสารเป็นการพิจารณาในเชิงคุณค่าของการกระทำ สำหรับทิศทางการสื่อสารเชิงพุทธเป็นไปในทิศทางที่ดีเป็นกุศลเท่านั้น ทิศทางการสื่อสารก่อให้เกิดปัญญา

การสื่อสารเชิงพุทธคือการสื่อสารทางด้านปัญญาที่สามารถทำให้ชีวิตดีขึ้นมีความสุขนำไปสู่การแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างถูกต้อง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่นอันเป็นประโยชน์ในระดับโลกิยะที่เป็นประโยชน์ในโลกนี้ เมื่อความรู้ที่เป็นหลักธรรมอันประเสริฐนี้พระพุทธเจ้าทรงเห็นถึงประโยชน์อันจะพึงเกิดแก่ชาวโลก จึงนำหลักธรรมมาสาธยายสื่อสารถึงพุทธบริษัทของพระองค์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปในชมพูทวีปซึ่งเป็นที่ประจักษ์ของความเจริญมั่นคงเป็นระยะเวลานาน ๔๕ ปี พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปทั่วโลก จนกระทั่งได้ถวายพระนามว่า พระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ยอมรับนับถือใน

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งๆที่หลักธรรมของพระองค์มีความลึกซึ้งมากแต่พระองค์สามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี พระองค์ใช้พุทธวิธีการสื่อสารเป็นเรื่องราวอัศจรรย์ยิ่งนัก ที่ต้องศึกษาการสื่อสารเชิงพุทธจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ การสื่อสารเชิงพุทธ จึงเป็นส่วนสำคัญต่อพระพุทธศาสนาที่ประสบผลสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลายปัจจัย แต่ส่วนหนึ่งคือการใช้ภาษาในการสื่อสาร โดยพระองค์ได้ใช้พุทธวิธีที่เข้าถึงผู้คนในระดับต่างๆ สามารถให้หลักคำสอนของพระองค์ได้เป็นอย่างดี ทั้งๆในสมัยนั้นยังมีเจ้าลัทธิมากมาย ได้มีการโต้ว่าที่ ปะทะวาทะ จนพระองค์ได้ชื่อว่า สัตถาเทวะมนุสสานัง เป็นครูสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย²

๒. การใช้ภาษาในสังคมไทย

วัฒนธรรมในการใช้ภาษาเพื่อบำรุงชีวิตของเผ่าพันธุ์มนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่เพียงลำพังได้ การดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงต้องสัมพันธ์กับการสื่อสารเพื่อความอยู่รอด ดาวรรณ หงลดาธมภ์ และจันทิมา เสียมานนท์ ๒๕๕๙ : บทบรรณาธิการ กล่าวว่า “มนุษย์ไม่สามารถอยู่รอดได้โดยไม่มีภาษา ภาษาเป็นสิ่งที่หล่อหลอมมนุษย์ไว้ด้วยกันให้เป็นสังคม และเป็นเครื่องมือสำคัญที่สานสัมพันธ์ภาพระหว่างคนกับคน มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ เล่าเรื่องราว การแก้ปัญหา การสื่อสารอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนความขัดแย้งในเรื่องต่างๆ ขณะเดียวกันมนุษย์ก็อาจถูกครอบงำหรือตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาษาในสังคมนั้นๆ ลักษณะใดก็ลักษณะหนึ่ง จึงผูกโยงร้อยรัดเป็นเรื่องเดียวกันเรื่องที่สัมพันธ์กันคือ เจตนา อุดมการณ์ อำนาจ อัตลักษณ์ และสิ่งที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ สามารถรังสรรค์และสืบสร้างเป็นพลายแห่งสังคมที่เคลื่อนไหวไป อย่างไม่สิ้นสุด” ภาษาเป็นสิ่งที่เกิดจากข้อตกของคนในสังคมให้ใช้ร่วมกัน เราจึงเห็นการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมคล่องตัวผ่านภาษา ดังนั้นเราจะสามารถศึกษาสังคมผ่านภาษาหรือสามารถศึกษาภาษา เพื่อค้นหาภาพสะท้อนสังคมได้เช่นกัน สังคมใดก็ตามที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในการสื่อสาร ประสิทธิภาพของการสื่อสารในสังคมนั้นๆ ก็จะมีประสิทธิภาพขึ้น การเรียนรู้ภาษาจะช่วยให้การเรียนรู้ความคิดเพราะภาษาส่งผ่านความคิด ถ่ายทอดความคิด แม้แต่การใช้ภาษาเพื่อแย้งหรือแสดงความคิดเห็นคัดค้านที่สามารถนำไปสู่ความคิดใหม่ๆ ได้ การใช้ภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดหรือวิทยาการใหม่ ๆ³

การจำแนกภาษาในสังคมไทย อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ๒๕๕๐ : ๓-๕๖) ภาษาต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมไทยจำแนกภาษาออกเป็นลำดับขั้น . ภาษาภายนอกเป็นภาษาในสังคมไทย ไม่ใช่ภาษาแม่ของคนไทย ภาษาภายในเป็นภาษาที่คนไทยใช้เป็นภาษาแม่ในสังคมไทย สามารถจัดลำดับขั้น สูงสุดไปหาต่ำสุดคือ ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่มีความสำคัญมากที่สุดในสังคมไทย ภาษาประจำภาคภาษาถิ่นภาษาที่มีความสำคัญระดับภาค ภาษาพลัดถิ่น (ภาษาพลัดถิ่นหมายถึง ภาษาตระกูลไทที่ผู้พูดจากดินแดนนอกประเทศไทย ภาษาในวงล้อม ภาษาในวงล้อม เป็นภาษาที่มีผู้พูดน้อยมากและมักเป็นภาษาที่อยู่ในดินแดน การจัดกลุ่มภาษาย่อยของมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ แต่คนไทยประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีความหลากหลายภาษาถิ่น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (๒๕๔๐) กล่าวว่าภาษาถิ่น คือภาษาไทยที่พูดกันเฉพาะใน ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ของประเทศไทย. ภาษามาตรฐานจัดเป็นกลุ่มภาษาย่อยกลุ่มหนึ่งของภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาไทยที่พูดโดยผู้มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่ภาษาสังคม กลยา ดิงศรัทย์ (๒๕๒๕) ได้แบ่งกลุ่มภาษาสังคมไว้ ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาของผู้มีการศึกษาสูง วิธภาษาคำว่า “วิธภาษา” เป็นคำที่มี

² พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การสื่อสารเพื่อเข้าถึงสังคม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๔.

³ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ๒๕๔๐ ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย พ. การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนากรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายกว้างมาก ซึ่งเป็นเพื่อใช้เรียกภาษาหนึ่ง ๆ ที่มีลักษณะต่างจาก ภาษาในรูปแบบอื่น ภาษาหน้าที่คือการใช้ภาษาที่ต่างไปตามหน้าที่ของการใช้มีตัวอย่าง ภาษากฎหมาย ภาษาแพทย์ ภาษาของพระราชวงศ์ ภาษาราชการ เป็นต้น (กัลยา ดิงศรัทิตย์, ๒๕๒๕) ขณะที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (๒๕๔๐) เรียกกลุ่มนี้ว่า ทำเนียบภาษา

ภาษากับสังคม การศึกษาภาษาในสังคมเราจะพบว่า ภาษามีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่น ถ้าใช้ ภาษาเป็นหลักในการพิจารณาแล้วจะพบว่าสังคมจะเป็นสังคมขึ้นมาได้ก็เพราะภาษา เชื่อมโยงกันทำให้สังคมนั้น ๆ สื่อสาร สืบทอดความคิด ความรู้ วัฒนธรรม และระเบียบการต่าง ๆ สังคมจะเจริญจะเสื่อมจนเปลี่ยนแปลงไป ย่อมมีภาษาเป็นปัจจัยหนึ่ง (ประพจน์ อัครวิรุฬหการ, ๒๕๔๖)การดำรงอยู่ของสังคมมนุษย์ การสืบทอดทางความคิดวิทยาการของมนุษยชาติจะส่งต่อ สืบสานทางความคิด การปฏิบัติจนไปสู่การเก็บบันทึกที่ทันสมัยได้นั้น ต่างต้องอาศัยสื่อกลางสำคัญของภาษา

๓. การบูรณาการการสื่อสารเชิงพุทธกับการใช้ภาษาในสังคมไทย

การบูรณาการหมายถึงการประสานกลมกลืนกระบวนการวิเคราะห์ สนับสนุนให้เป้าประสงค์ที่สำคัญ ให้มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกัน มีความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสมบูรณ์ และส่วนการใช้ภาษาในการสื่อสารเชิงพุทธหมายถึง การสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองและของแต่ละบุคคล มีความเชื่อมั่นในกฎของการกระทำดีซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยต่อการสื่อสารกับตนเอง และการสื่อสารกับบุคคลอื่นเป็นการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะ ด้วยการเพียรสื่อสารไปในทางที่ดี ด้วยสติ ด้วยปัญญา การใช้ภาษาในสังคมไทยหมายถึง วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์สังคมมนุษย์เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่เพียงลำพังได้ ชีวิตมนุษย์จึงต้องสัมพันธ์กับการสื่อสารเพื่อความอยู่รอด i

๔. รูปแบบการบูรณาการการสื่อสารเชิงพุทธกับการใช้ภาษาในสังคมไทย

บทความนี้ได้ทำการศึกษา ทฤษฎีของการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย หลักการสื่อสารเชิงพุทธ และการใช้ภาษาในสังคมไทย เพื่อนำมาหลอมรวมบูรณาการด้วยกันเพื่อให้ได้รับแบบการสื่อสารพึงประสงค์ สำหรับการใช้ภาษาในสังคมไทย ผู้เขียนบทความได้ศึกษารวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากตำราที่เกี่ยวข้องได้สรุปรูปแบบการบูรณาการการสื่อสารเชิงพุทธและการใช้ภาษาในสังคมไทย โดยผู้เขียนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาามาแสดงเป็นเบื้องต้น

- ระดับพื้นฐานของภาษาในสังคมไทยของของคำเมตตา คือ หลักธรรมในอันที่จะให้คนทั้งหลายเอื้อเพื่อซึ่งกันและกันไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียนกัน ยังคนทั้งหลายอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีสันติภาพในโลกนี้

- ระดับกลางของภาษาในสังคมไทยของคำว่า เมตตา เป็นเป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ลดกิเลส ลดปัญหาขจัดความทุกข์ให้เบาบางลง มีความเห็นแก่ตัวน้อยลง ประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนรวม

- ระดับสูงของภาษาในสังคมไทยของคำว่า เมตตา เป็นคุณธรรมที่ยังคนให้หมดตัวตน หมดกิเลส หมดปัญหา ไม่มีอาสวะเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวทางจิตใจเป็นเมตตาที่สะอาดบริสุทธิ์ไม่มีผู้ให้และผู้รับ หมายถึงบรรลุนิพานเป็นเมตตาของพระพุทธเจ้าและอรหันต์ทั้งหลาย เมตตานั้นเกิดขึ้นได้ 3 ทางคือ ทางกาย ทางวาจาและทางใจถ้าบุคคลเจริญเมตตาอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่องย่อมได้รับอานิสงค์และคุณประโยชน์

ผู้เขียนบทความได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาามาบูรณาการกับการใช้ภาษาในสังคมไทยร่วมกัน จึงเกิดองค์ความรู้ด้านบูรณาการอีกส่วนหนึ่งและสรุปได้ดังนี้ 1.การใช้ภาษาในสังคมไทยมีส่วนสำคัญจะต้องใช้ภาษาให้ถูกต้อง 2.การพิจารณาผู้รับและผู้ส่งสารจะต้องใช้ภาษาให้ตรงกับระดับบุคคลทางสังคม 3.การสื่อสารมีส่วนสำคัญจะต้องใช้ภาษาในการสื่อสารให้ถูกต้อง

ประเด็นที่นำมาเขียนบทความนี้

การสื่อสารเชิงพุทธบูรณาการกับการใช้ภาษาในสังคมไทย มีดังนี้

๑. การสื่อสารเชิงพุทธ คือการสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองและของแต่ละบุคคล มีความเชื่อมั่นในกฎของการกระทำดีซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยต่อการสื่อสารกับตนเอง
๒. การบูรณาการ คือการประสานกลมกลืนกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนให้เป้าประสงค์ที่สำคัญให้มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกัน
๓. การใช้ภาษาในสังคมไทย คือวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์สังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่เพียงลำพังได้ ชีวิตมนุษย์จึงต้องสัมพันธ์กับการสื่อสารเพื่อความอยู่รอด

๔.

๕. สรุป

การสื่อสารเชิงพุทธ คือการสื่อสารบนพื้นฐานแห่งความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองและแต่ละบุคคล เชื่อมั่นในกฎของการกระทำดี ซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย การสื่อสารทั้งตนเองและบุคคลอื่นเป็นการสื่อสารเชิงวิจนะและเชิงอวิจนะ ด้วยการเพียรสื่อสารเป็นไปในทางดี เพียรระวังจะไม่ทำการสื่อสารไปในทางที่ไม่ดี ด้วยสติ ด้วยปัญญา ในแต่ละขณะที่ทำการสื่อสารเพื่อให้ตนเองและผู้อื่น ในแต่ละขณะที่ทำการสื่อสารมีความสุขและทำให้ชีวิตดีขึ้น สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม การบูรณาการคือการประสานกลมกลืนกระบวนการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนให้เป้าประสงค์ที่สำคัญให้มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การสื่อสารเพื่อเข้าถึงสังคม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระราชวรณีย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.)

เสถียร โพธิ์นันทะ. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. พระนคร : บรรณาการ, ๒๕๑๓.

สุทิวังค์ พงศ์ไพบูลย์. พุทธศาสน์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๙.

สวนิต ยมาภัย. การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : ๒๘ การพิมพ์, ๒๕๒๖.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ๒๕๔๐ ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย พฯ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนากรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อวยพร พาณิช และ คณะ. ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (Covid 19) ที่ส่งผลต่อความปลอดภัย
จากเชื้อโควิด-19 (Covid-19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
BEHAVIORS IN SELF-DEFENSE FROM COVID-19 AFFECT SAFETY
FROM COVID19 IN SONG PHI NONG DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

ศศิพิมพ์มาศ หงษ์สมบัติ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) การตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากากส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) การเว้นระยะห่างส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้การสุ่มแบบมีระบบ โดยคัดเลือกจากประชากรในพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 399 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณ 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (โควิด 19) การตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากาก และการเว้นระยะห่างส่งผลเชิงบวกกับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากาก, การเว้นระยะห่าง, ความปลอดภัยจากเชื้อโควิด-19

Abstract

The objectives of this research were 1) Awareness to wearing masks affects safety from COVID-19 in Song Phi Nong District Suphanburi Province 2) Social distance affects safety from COVID-19 in Song Phi Nong District Suphanburi Province. This research is quantitative research. The samples used in the research using systematic randomization by selecting from the population in Song Phi Nong District Suphanburi Province, 399 people. The instrument used to collect data was approximately 5 scale questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and multiple regression. The study found that self-protection behaviors from COVID-19, awareness to wearing masks and social distancing had a statistically significant positive effect on safety from Covid 19 at 0.01 level, statistically significant at a level of 0.01.

Keywords: Awareness to wearing masks, Social distance, Safety from COVID-19

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ Covid-19 ก่อให้เกิดความท้าทายที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมทั่วโลก ที่ทำให้เกิดสถานะต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โควิด-19 มีต้นกำเนิดในหัวอันประเทศจีน วิวัฒนาการของโควิด-19 เกิดขึ้นเป็นพลวัตตามธรรมชาติและมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในประเทศจีนและอีกหลายประเทศ ทำให้เกิดการระบาดของโรคปอดอักเสบติดเชื้อฉับพลัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจในระดับจังหวัดและระดับประเทศเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคระบาดที่เกิดขึ้น (Adam, 2020) นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับไวรัสโคโรนา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ปัจจุบันที่ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ว่าอาจเกิดผลทั้งในเชิงบวกในเรื่องหนึ่งและอาจเกิดผลทั้งในเชิงลบในอีกเรื่องหนึ่ง ในขณะที่การตัดสินใจของภาครัฐสำหรับการล็อกดาวน์ร่วมกันเพื่อให้การแพร่กระจายของเชื้อไวรัสช้าลงอย่างเห็นได้ชัด

จากข่าวการเริ่มระบาดของไวรัสโคโรนาตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2563 ที่ผ่านมา ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคล ครอบครัว และชุมชนอีกด้วย (Jokovljevic and other, 2020) ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างร่วมกันออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อร่วมกันสกัดกั้นและลดความเสี่ยงให้กับภาคประชาชนและภาคธุรกิจ อาทิเช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแพร่ระบาดของไวรัส การรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักการป้องกันตัวเองผ่านการรักษาความสะอาด เช่น การสวมหน้ากากอนามัยและการล้างมืออย่างถูกต้อง มาตรการการเว้นระยะห่าง การตั้งข้อกำหนดให้ทำงานจากที่บ้านเพื่อหลีกเลี่ยงการเดินทางผ่านพื้นที่เสี่ยง การออกข้อกำหนดเพื่อปิดพื้นที่ส่วนกลาง สถานที่สาธารณะ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น และจากมาตรการและเหตุการณ์ต่าง ๆ ข้างต้น ส่งผลโดยตรงต่อการหยุดชะงักของกลไกต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการใช้ชีวิตของผู้บริโภค จากผลวิจัย พบว่าคนไทยมีความกังวลมากขึ้นในเรื่องของสุขภาพของตนเองเพิ่มขึ้น

พื้นที่อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหนึ่งในอำเภอที่มีความเสี่ยงสูงและได้รับผลกระทบจากการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ซึ่งหลายหน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขได้ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อรับมือและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 ดังนั้นการหาความรู้และความเข้าใจต่อการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือ โควิด-19 สายพันธุ์ใหม่จึงมีความสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้เพื่อลดโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อและไม่ให้ต้นตระหนักจนเกินไปจนเกิดกระแสการต่อต้านผู้ที่มีโอกาสติดเชื้อ ทั้งนี้การป้องกันตนเอง เช่น การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่ปรุงสุกและสวมใส่หน้ากากอนามัยก็สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อได้ และติดตามหาทางความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจและไม่ตื่นตระหนกในสถานการณ์ปัจจุบันจึงมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษางานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด-19 (Covid-19) ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

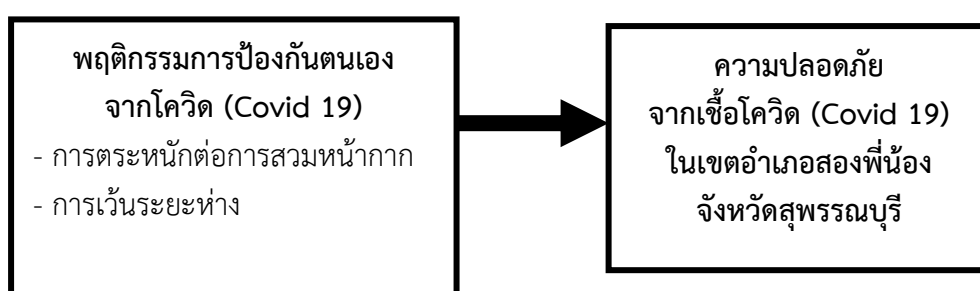
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากากส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. การเว้นระยะห่างส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1: พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (Covid 19) ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1: การตระหนักต่อการสวมหน้ากากส่งผลเชิงบวกต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานที่ 2: การเว้นระยะห่างส่งผลเชิงบวกต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรในพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 127,382 คน (เว็บไซต์ : <http://service.nso.go.th/> สืบค้นวันที่ 25 กันยายน 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้การสุ่มแบบมีระบบ โดยคัดเลือกจากประชากรในพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 399 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตร ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973: 725 อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540: 71) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (Covid 19) ได้แก่

(1) การตระหนักต่อการสวมหน้ากาก และ (2) การเว้นระยะห่าง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (Covid 19) ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยทำการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบและมีค่า IOC โดยรวมทั้งฉบับ ≈ 0.84 นอกจากนี้ แบบสอบถาม จำนวน 30 ชุดได้ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความคล้ายกัน ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการครอนบาค (Cronbach 1974: 161) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยดูจากค่า Cronbach's Alpha จะต้องไม่ต่ำกว่า 0.6 (Cohen, 1983: 251) ใน การศึกษาครั้งนี้ค่า Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.803-0.859 และความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Validity) ผลจะดูที่ค่า Factor Loading ของแต่ละตัวแปรจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.4 ขึ้นไป (Gustavo Carlo and Branddy Randall, 2002: 35) การศึกษาครั้งนี้ค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง 0.683-0.852

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีการรวบรวมเอาไว้แล้ว อาทิหนังสือวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งในและต่างประเทศ

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรในพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 127,382 คน (เว็บไซต์: <http://service.nso.go.th/> สืบค้นวันที่ 25 กันยายน 2563)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอื่น ๆ วิเคราะห์สมการถดถอย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรก่อนที่จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรในการศึกษาเป็นดังนี้ การตระหนักต่อการสวมหน้ากาก มีค่าสหสัมพันธ์กับการเว้นระยะห่าง เท่ากับ .604 การตระหนักต่อการสวมหน้ากาก มีค่าสหสัมพันธ์กับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) เท่ากับ .761 การเว้นระยะห่างมีค่าสหสัมพันธ์กับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) เท่ากับ .750 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตัวแปรทั้งหมดในการศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับที่อยู่ในเกณฑ์ข้อกำหนดหรือต่ำกว่า 0.8 (Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H, 1994) ไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 399 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน (ร้อยละ 56.60) เพศชาย จำนวน 173 คน (ร้อยละ 43.40) อายุ 20 – 30 ปี จำนวน 203 คน (ร้อยละ 50.90) รองลงมาอายุ 31-40 ปี จำนวน 100 คน (ร้อยละ 25.10) ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน 297 คน (ร้อยละ 74.40) รองลงมา ประถมศึกษา จำนวน 86 คน (ร้อยละ 21.60) สถานภาพ โสด จำนวน 251 คน (ร้อยละ 62.90) รองลงมา สมรส จำนวน 136 คน (ร้อยละ 34.10) อาชีพ รับจ้าง จำนวน 218 คน (ร้อยละ 54.60) รองลงมา ค้าขาย จำนวน 114 คน (ร้อยละ 28.60) รายได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 254 คน (ร้อยละ 63.70) รองลงมา 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 131 คน (ร้อยละ 32.80)

ตาราง 1 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (Covid 19) ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (Covid 19)	ความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ ถดถอย	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	-3.131E-17	0.027	0.000	1.000
การตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากาก	0.485	0.034	14.345	0.000***
การเว้นระยะห่าง	0.458	0.034	13.534	0.000***
F = 490.223 p = 0.000 AdjR ² = 0.711				

*p<.10, **p<.05, ***p<.01, ^a Beta coefficient with standard errors in parenthesis.

จากตาราง 1 พบว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (โควิด 19) การตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากาก ส่งผลเชิงบวกกับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ($b_1 = -0.485$, $p < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการรับรู้ข่าวสาร ด้านรูปแบบการป้องกัน เอาใจใส่ตนเอง และผู้อื่น และกลัวตัวเองจะไม่ปลอดภัยจึงทำให้มีความตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากาก เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ดังนั้นจึงยอมรับข้อสมมติฐานที่ 1 นอกจากนี้ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด (โควิด 19) การเว้นระยะห่างส่งผลเชิงบวกกับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด (Covid 19) ($b_2 = -0.458$, $p < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการรักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่ไม่ไอหรือจาม ไม่ไปในสถานที่ชุมชนแออัด เช่น ตลาดนัด ห้างฯ และมีการปฏิบัติตามกฎของสถานที่ นอกจากนี้ยังมีการกักตัวเมื่อมีการเดินทางข้ามจังหวัด หรือเดินทางไปต่างประเทศ ดังนั้นจึงยอมรับข้อสมมติฐานที่ 2

อภิปรายผล

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโควิด-19 (Covid-19) ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยจากเชื้อโควิด-19 (Covid-19) ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการตระหนักรู้ต่อการสวมหน้ากาก ส่งผลเชิงบวกกับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิญญูทัศน์ บุญทัน และคณะ (2563) พบว่าผู้สูงอายุไทยมีพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) อยู่ในระดับดี อาทิ ปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติ ปัจจัยการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติ ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยอิทธิพลระหว่างบุคคล และปัจจัยอิทธิพลจากสถานการณ์ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีความตระหนักรู้ต่อการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามคำแนะนำที่ได้รับข้อมูลมาที่ไม่ขัดต่อการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับแนวคิด Health Promotion Model ของเพนเดอร์ (Pender, Murdaugh and Parsons, 2006) ที่กล่าวว่าบุคคลจะมีการปฏิบัติกิจกรรม สร้างเสริมสุขภาพ เมื่อได้รับรู้ถึงสถานการณ์ของตนเองในการมีพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาพ เมื่อพิจารณาแล้วสามารถปรับให้เข้ากับการดำเนิน ชีวิตของตนเองได้จึงเกิดการ ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพขึ้น นอกจากนี้ การเว้นระยะห่างส่งผลเชิงบวกกับความปลอดภัยจากเชื้อโควิด-19 (Covid-19) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี กล่อมใจ และคณะ (2563) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ และมีพฤติกรรมการป้องกันโรค และมีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรม เช่น ทำใจยอมรับสิ่ง ที่เกิดขึ้น ไม่เครียด อดทนกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พยายามปรึกษาคนใกล้ชิดและเพื่อนบ้าน มีการรับฟังข่าวสารคำแนะนำจากภาครัฐ และระมัดระวังในการดูแลสุขภาพ สุขอนามัยดีขึ้น รู้วิธีป้องกันตนเองจากโรคระบาดโดยการเว้นระยะห่าง ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการปรับตัวได้แล้วกับสถานการณ์โควิด-19 และเริ่มกลับมาใช้ชีวิตได้ปกติกลับมาทำงานได้แบบเดิม และยังมีการป้องกันตนเองต่อไปโดยการสวมหน้ากากอนามัย และเว้นระยะห่างเวลาออกไปข้างนอกหรือออกไปทำงาน ที่สำคัญทุก ๆ คนมีกำลังใจที่ดี ในการเดินทางและต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ต่อไปในอนาคตได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำงานวิจัยไปใช้

1.1) กระทรวงสาธารณสุขควรมีการจัดสรรงบประมาณตามพื้นที่ในชุมชน และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแล โรคโควิด-19 เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด

1.2) ควรมีงบประมาณการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัยให้กับประชาชนในชุมชน

บรรณานุกรม

- ธานี กล่อมใจ และคณะ. (2563). ความรู้และพฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเอง จากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 21 (2), 29 – 39.
- วิญญูทัตญญ บัญทัน และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ของผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลตำรวจ, 12 (2), 323 - 337.
- Adam, D. (2020). Special report. The simulations driving the world’s response to COVID-19. *Nature* 580: 316–318. <https://doi.org/10.1038/d41586-020-01003>.
- Cohen, J., and Cohen, P. (1983). **Applied multiple regression correlation analysis for the behavioral sciences (2nd ed.)**. Hillsdale NJ: Erlbaum.
- Cronbach, Lee Joseph. (1974). **Essentials of Psychological Testing** 3rd Ed. New York: Harper and Row.
- Gustavo, C. and Brandy P.A. (2002). **The Development of a Measure of Prosocial Behaviors for Late Adolescents**. Published in *Journal of Youth and Adolescence*, 31:1 (February), 35.
- Jokovljevic and other. (2020). Association between cardiovascular diseases and apical periodontitis: an umbrella review. *International Endodontic Journal*, 53, 1374 – 1386.
- Nunnally, J.C., and Bernstein.I. H. (1994). **Psychometric theory (3thed.)** New York: MC Graw-Hill.
- Pender, N. J., Murdaugh, C. L., & Parsons, M. A. (2006). **Health promotion in nursing practice (5th ed)**. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Education.
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. Third edition. Network: Harper and Row Publication.
- <http://service.nso.go.th/> สืบค้นวันที่ 25 กันยายน 2563)

ไวยาวัจกร : บทบาทที่ต้องเปลี่ยนในยุคนิวนอมอล

TEMPLE AFFAIR MANAGER : A TIME TO CHANGE ROLES IN NEW NORMAL ERA

สว่างจิต ชันดี^๑

บทคัดย่อ

ไวยาวัจกรมีส่วนช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงได้ ด้วยการทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ (และแก้ไขเพิ่มเติม) แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในการแพร่ระบาดของโรคโควิด (COVID-19) จึงทำให้ไวยาวัจกรต้องปรับตัวให้ทัน แม้จะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แต่หากนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมตามสถานการณ์ ตลอดถึงหากไวยาวัจกรได้ศึกษาเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ทันกระแสโลก จักช่วยส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

คำสำคัญ: ไวยาวัจกร พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โรคโควิด

ABSTRACT

Temple Affair Manager can help Buddhism Affair to sustainable by doing follow with Sangha Act (and adjustment). According to the spreading of the COVID-19 pandemic so they should adjust themselves to adopt with this crisis phenomena. If they bring doctrine in Buddhism by apply for suitable situation and educate in new technology according to modern global trends, it will support Buddhism Affair to sustainable.

Keywords: Temple Affair Manager, Sangha Act, COVID-19

สถานการณ์โรคโควิด (COVID-19) ในปัจจุบันที่แพร่กระจายไปในทุกประเทศทั่วโลก อันมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก ซึ่งรัฐบาลแต่ละประเทศต้องปรับนโยบายในการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจยุคชะงัก ผลกระทบดังกล่าวจึงส่งผลให้เศรษฐกิจในประเทศไทยเกิดการชะลอตัว กิจกรรมทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะกิจการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีรายได้หลักจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีการเลิกกิจการจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการยกเลิกจ้างงาน เมื่อประชาชนมีรายได้ลดลง จึงกระทบต่อกิจการอื่นๆ เป็นลูกโซ่ ดังนั้นกิจการพระพุทธศาสนาจึงได้รับผลกระทบตามไปด้วย เพราะรัฐบาลภายใต้การทำงานของศูนย์

^๑ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้มีประกาศให้งดกิจกรรมที่มีจำนวนมากเป็นระยะเวลานานตั้งแต่การแพร่ระบาดระลอกแรกจนถึงปัจจุบันนับเป็นระลอกที่สามทำให้จำนวนพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลง

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่อดีต กษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ (มาตรา ๔) เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม และแม้จะได้มีการกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ แต่ก็ได้ละเลยศาสนาอื่น แม้ในรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๐ จะไม่ระบุให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ผลสำรวจเมื่อพ.ศ. ๒๕๖๑ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมพบว่า จำนวนศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๙๓ สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยส่วนใหญ่ยังคงนับถือพระพุทธศาสนา อันเนื่องจากความฉลาดของบรรพบุรุษไทยได้กำหนดให้สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันหลักของชาติ ทั้งสามสถาบันต้องอาศัยเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก การที่ชาวไทยเกือบทั้งประเทศมีความศรัทธาและรับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามาประเพณีปฏิบัติและได้ร่วมสนองงานเบื้องยุคลบาทในงานพระราชพิธีงานพระราชกุศล และงานรัฐพิธีต่างๆ นับได้ว่าสถาบันพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญ ความมั่นคงเป็นปึกแผ่นและนำความสงบสันติให้แก่ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่บรรพกาลจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาจึงเป็นเสาหลักอันสำคัญยิ่งอันหนึ่งในการดำรงอยู่ของประเทศไทย

การที่จะทราบว่า พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความเจริญมั่นคงเพียงใด สามารถพิจารณาหรือใช้เกณฑ์ชี้วัดจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสถึงเหตุให้พระพุทธศาสนาเสื่อมไว้ ๕ ประการ สรุปความได้ว่า ภิกษุ ๑) ไม่ฟังธรรมโดยเคารพ ๒) ไม่เรียนธรรมโดยเคารพ ๓) ไม่ทรงจำธรรมโดยเคารพ ๔) ไม่ใคร่ครวญorroถแห่งธรรมที่ทรงจำไว้แล้วโดยเคารพ ๕) รู้orroถรู้ธรรมแล้วไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมโดยเคารพ พระพุทธองค์ตรัสถึงบุคคลที่ทำให้ศาสนาเสื่อม สรุปความได้ว่า ได้แก่ภิกษุพวกที่คัดค้านorroถและธรรมโดยสูตรที่ตนเรียนไว้ไม่ดีด้วยพยัญชนบัญญัติ(พยัญชนะที่ได้สืบทอดมาโดยทำอักษรให้วิจิตร) ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทยกำลังประสบภัยทั้งภายในและภายนอก

ภัยภายในเกิดจากพุทธบริษัทไม่ทำหน้าที่ของตน ไม่ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ภัยภายนอกเกิดจากศาสนาอื่นที่พยายามแสวงหาศาสนิกด้วยวิธีการต่างๆ พุทธบริษัทจึงต้องช่วยกันป้องกันภัยภายในด้วยการศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์จึงสามารถป้องกันภัยภายนอกได้โดยปริยาย พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับพุทธบริษัทเป็นอย่างมากเพราะเกี่ยวข้องกับการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ดังพุทธดำรัสที่ตรัสกับพญามาร สรุปความได้ว่า เราตถาคตจะยังไม่ปรินิพพานจนกว่าบริษัท ๔ จะเป็น ๑) ผู้เฉียบแหลม แก่ล้าวกล้า เป็นพหูสูต ๒) ปฏิบัติชอบ ๓) สอนหลักธรรมให้เข้าใจได้ง่าย ๔) สามารถปราบปรามปราชัย(คำกล่าวจาบจ้วงของลัทธิอื่น)โดยชอบธรรมได้

พุทธบริษัท ๔ ก็คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ในส่วนของภิกษุและภิกษุณีนั้น มีบทบาทหน้าที่ชัดเจนอยู่แล้วคือปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพศรัทธาและเป็นนาบุญของโลก ว่าเฉพาะในฝ่ายของอุบาสกอุบาสิกา นอกจากทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการสนองงานคณะสงฆ์ด้วยในฐานะตัวแทน ซึ่งบางที่เรียกว่า ศาสนพิธีกร, ไวยาวัจกร, กรรมการวัด, มัคทายก, มัคทายก แล้วแต่บทบาทที่แสดงต่างกรรมต่างวาระว่าเฉพาะไวยาวัจกรถือว่าเป็นบทบาทสำคัญยิ่งเพราะมีกฎหมายรองรับเช่นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ กล่าวถึงไวยาวัจกรว่า ให้ถือว่าไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ข้อ ๔ ได้ให้ความหมายไวยาวัจกรไว้ว่าได้แก่คฤหัสถ์ที่เจ้าอาวาสแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัตและดูแลจัดการทรัพย์สินของวัด สรุปลแล้วไวยาวัจกร มีบทบาทหน้าที่หลักคือ เป็นผู้ทำกิจธุระแทนสงฆ์ตามบทบัญญัติพระวินัยและกฎหมาย เช่น เบิกจ่ายนิตยภัต จัดการทรัพย์สินของวัดตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

การทำงานของไวยาวัจกรต้องขับเคลื่อนและช่วยเหลืองานกิจการพุทธศาสนา อันหมายถึงการงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาในมิติต่างๆให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยโดยมีองค์ประกอบหลัก ๘ ส่วน คือ ๑) การปกครองคณะสงฆ์ ๒) การศึกษาสงฆ์ ๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔) การปฏิบัติธรรม ๕) การอุปถัมภ์ค้ำครองพระพุทธศาสนา ๖) การศาสนาสถาน ๗) การศาสนสมบัติ และ ๘) การส่งเสริมพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่างานทั้งแปดส่วนต้องใช้ความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือเจ้าอาวาสซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยดังนี้

การปกครองคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การอุปถัมภ์ค้ำครองพระพุทธศาสนาและการส่งเสริมพระพุทธศาสนานั้น ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (๒๕๖๓) ได้ทำการวิจัย“ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สถานะการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นไปในลักษณะการควบแน่นหลักพุทธธรรมกับความเชื่อดั้งเดิมในลัทธิพราหมณ์ พัฒนาเป็นวัฒนธรรมไทยที่อยู่ในรูปของจารีตประเพณี ๒) ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของศาสนาพุทธในประเทศไทย ด้านการจัดการวัดเชิงพุทธ ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสวัดในการบูรณาการหลักการบริหารกับหลักพุทธธรรม ด้านการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ในกิจกรรมสงฆ์โดยแท้ยึดพระธรรมวินัย ยึดกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการบริหารประเทศ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม ด้านบทบาทหน้าที่พุทธบริษัท มีการศึกษาพระธรรมวินัยให้รู้แจ้งเห็นจริงก่อนเผยแผ่ ปัจจุบันเป็นแบบตั้งรับแทนที่จะจาริกไปเผยแผ่ การเสื่อมของพุทธศาสนาเกิดจากพุทธบริษัทส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเนื้อหาหลักพุทธธรรม และ ๓) แนวทางที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม

การปฏิบัติธรรม กัลยลักษณ์ อยู่เย็นและคณะได้ทำการวิจัยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ เรื่อง บทบาทของวัดป่ากับกระบวนการพัฒนาคนและสังคม พบว่าผู้เข้าอบรมการปฏิบัติธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทั้งด้านพฤติกรรมจิตใจและปัญญา

สำหรับการศาสนาสถาน และการศาสนสมบัตินั้น ณดา จันทรสม ได้เสนองานวิจัย ในปี ๒๕๕๕ เรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทยให้ข้อมูลจากการวิจัยว่า การทุจริตและปัญหาการบริหารจัดการเงิน

สะท้อนให้เห็นปัญหาเชิงกฎหมายที่ไม่รัดกุมและมอบอำนาจให้กับเจ้าอาวาสมากเกินไป การแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือคณะบุคคล ไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุล ไวยาวัจกรไม่มีกำหนดคุณสมบัติในเชิงบริหาร

เอียรชัย เสาสามา และปวีณา กองจันทร์ (๒๕๖๓) ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชี ของวัดในจังหวัดอุดรธานี ตามคู่มือไวยาวัจกร” ผลการวิจัยพบว่า วัดขนาดเล็ก เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีและไม่มีการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร ส่วนวัดขนาดกลางและขนาดใหญ่ ไวยาวัจกรร่วมกับผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดทำบัญชีร่วมกัน โดยมีการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร พบว่า วัดขนาดเล็กไม่สามารถปฏิบัติตามคู่มือไวยาวัจกรมากที่สุด ส่วนวัดขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ไม่ได้ทำการออกใบเสร็จรับเงินและใบมอบหมายบัตรทุกครั้งทุกรายการตามคู่มือไวยาวัจกรพระประจักษ์ มหาบุญ (เมฆหมอก) และคณะ (๒๕๖๑) ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา” พบปัญหาดังนี้ 1) เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรบางวัดขาดความรู้ในการจัดการทรัพย์สินที่ได้มาเป็นศาสนสมบัติของวัดตามที่กำหนด 2) เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรหรือผู้จัดผลประโยชน์ของวัดมีการจัดทำแผนผังที่ดินไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด 3) เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรบางวัดไม่มีการระบุวัตถุประสงค์ในสัญญาเช่าที่ดินของวัดชัดเจน 4) เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรกำหนดค่าเช่าไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสงฆ์ 5) เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรหรือผู้จัดผลประโยชน์ของวัดขาดความรู้ด้านการจัดทำบัญชีและการเก็บรักษาเงินวัด

พระมหาธิลกรัศมี วุฒิยาและคณะ (๒๕๖๓) ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ วางแผนก่อนเริ่มปฏิบัติงาน สำรวจข้อมูลทั่วไปก่อนการวางแผนยึดนโยบาย วัดวัตถุประสงค์เป็นหลัก จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงาน ปฏิบัติงานธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่เก่งดีมีความสามารถตัดสินใจสั่งการแบบชัดเจนในคำสั่ง ประสานงานโดยวิธีควบคุมและรายงานกัน ปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สิน คือ ขาดการวางแผนเรื่องการจัดการทรัพย์สินในระยะยาว ขาดความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างแผนงาน นโยบาย และแผนปฏิบัติการ ดังนั้นควรให้คณะกรรมการวัดเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการวัดให้มากขึ้นตั้งแต่การวางแผนตลอดจนแผนปฏิบัติการ และให้ความรู้โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่พิจารณาประมาณโดยคณะสงฆ์ระดับอำเภอเป็นเจ้าภาพ ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น

มนต์ชัย ปันงาม (๒๕๔๗) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณของวัด เจ้าอาวาสวัดในจังหวัดอุดรธานีมีความรู้เข้าใจในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 อยู่ในระดับมาก และไวยาวัจกรวัดในจังหวัดอุดรธานีมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 อยู่ในระดับ มาก เจ้าอาวาสที่มีอายุ พรรษา การศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณของวัดทั้ง 4 ขั้นตอนได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การบริหารงบประมาณ การติดตามและประเมินผล แตกต่างกัน และให้ความเห็นควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าอาวาสและไวยาวัจกร ในเรื่องการ

บริหารจัดการงบประมาณ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรีเพราะมีความเข้าใจในการบริหารจัดการงบประมาณน้อยกว่าผู้ที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะต้องมีการให้ความรู้แก่เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และคณะกรรมการวัด ในการบริหารจัดการงบประมาณของวัด เพื่อให้เกิดการใช้เงินของวัดอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนาในประเด็นเกี่ยวเนื่องกับบทบาทไวยาวัจกรในสถานการณ์ก่อนเกิดการแพร่กระจายของโรคโควิด(COVID-19)นั้นจะเห็นได้ว่า ไวยาวัจกรมีส่วนช่วยกิจการพระพุทธศาสนา แต่ปัจจุบันการทำงานภายใต้ยุคนิวโนมอลทำให้ไวยาวัจกรต้องปรับตัวเพื่อช่วยให้พระพุทธศาสนามั่นคง ยั่งยืน คงอยู่ในประเทศไทยตลอดไป

บรรณานุกรม

กัลยาลักษณ์ อยู่เย็นและคณะ. “บทบาทของวัดป่ากับกระบวนการพัฒนาคนและสังคม”. **วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม**. ปีที่๑๑ ฉบับที่๒ (๒๕๕๘): ๑๔๑-๑๕๑.

แก้ว ชิตตะขบ. **คู่มือพุทธศาสนิกชน**. พิมพ์ครั้งที่๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๖.

ณดา จันทรสม. “การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย:ความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล”. **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์**.ปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๑ (เมษายน ๒๕๕๗), ๑๐๗-๑๓๙.

เจียรชัย เสาสามา และปวีณา กองจันทร์. “การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชี ของวัดในจังหวัดอุดรธานี ตามคู่มือไวยาวัจกร”. **Journal of Modern Learning Development**.ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓):๑๕๙-๑๗๘.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. “ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย”. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๖๓):๒๗๓-๒๘๓.

ปิ่นนธร เจียรชัยพุกษ์ และคณะ. “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระประจักษ์ มหาปัญญา (เมฆหมอก)และคณะ. “การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา”. **วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๒๕๖-๒๖๖.

พระมหาธิกรัศมี วุฒิยาและคณะ. “การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๖๓):๑๗-๓๐.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕. ราชกิจจานุเบกษา ๗๙ (ธันวาคม ๒๕๐๕): ๔๓. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2505/A/115/29.PDF> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔].

มนต์ชัย ปั่นงาม. “การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรดิตถ์”. วารสารบัณฑิตวิจัย. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๔๗):๑๓-๒๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๔ (เมษายน ๒๕๖๐): ๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1038&filename=index [๑๗ มกราคม ๒๕๖๔].

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.๒๔๗๕. **ราชกิจจานุเบกษา** ๔๙ (ธันวาคม ๒๔๗๕): ๕๓๔, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2475/A/529.PDF> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔].

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือไวยาวัจกร.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช๒๕๖๐.** กรุงเทพมหานคร:สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,๒๕๖๒.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/04.aspx> [๘ มกราคม ๒๕๖๔].

Sing Yun,W. “A comprehensive review of the fiscal responses to COVID-19”.**Thailand and The World Economy.**Vol 39No.2(2021): 65-76.

ความสัมพันธ์ระหว่างการประสมอักษรในภาษาไทยกับศัพท์ท่งมือฆ้องวงใหญ่

THE RELATIONSHIP BETWEEN COMPOUNDING OF THAI ALPHABETS AND THE WORDS FORRECITING BASIC MELODY OF GONG WONG YAI INSTRUMENT

บุญเลิศ กร่างสะอาด, ดร.^๑

ปัญญาพร อะโนดาษ^๒

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประสมอักษรในภาษาไทยกับศัพท์ท่งมือฆ้องวงใหญ่ โดยใช้วิธีการประสมอักษร ๔ ส่วนเป็นหลักในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การประสมอักษรในภาษาไทย มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับศัพท์ท่งมือฆ้องวงใหญ่ ดังนี้ หน่วยเสียงของพยัญชนะต้นสัมพันธ์กับการใช้มือ มาตราตัวสะกดสัมพันธ์กับการประคบบมือ เสียงสระสัมพันธ์กับการท่งต่อเนื่อง และระดับเสียงวรรณยุกต์สัมพันธ์กับทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง

คำสำคัญ การประสมอักษร, ภาษาไทย, ศัพท์ท่งมือฆ้องวงใหญ่

ABSTRACT

This research article objective is to study the relationship between words recite basic melody of Gong Wong Yai instrument and compounding alphabets of Thai language by using 4-ratio alphabet compounding method. The study results showed that Thai alphabet compounding was harmoniously related with words recite basic melody of Gong Wong Yai instrument, phoneme of alphabets was related with hand usage, spelling section was related with hand compression, vowel sound was

^๑ ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (๔ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

^๒ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (๔ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

related with continuous reciting, and level of tone marks was related with the way of melody movement.

Keyword: Alphabet compounding, Thai language, words recite basic melody of Gong Wong Yai instrument.

๑. บทนำ

การเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีตมักใช้วิธีการแบบมุขปาฐะ มีการนำคำเฉพาะหรือเรียกได้ว่า ศัพท์เฉพาะทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย มาใช้สำหรับท่องทำนองของเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ เช่น ช้องวงใหญ่ นำคำว่า “โหนด, โหน่ง, ทิง-นัง-เนง” เป็นต้น มาใช้ท่องทำนอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการจากประสบการณ์ทางดนตรีได้หลายมิติ กล่าวคือนอกจากจะเป็นการสื่อสารข้อมูลด้านเสียงสูง-ต่ำในทำนองเพลงแล้ว ยังสามารถสื่อให้เห็นได้ว่าทำนองดังกล่าวนั้น เกิดจากการปฏิบัติเครื่องดนตรีชนิดใด และต้องปฏิบัติด้วยวิธีใดเพื่อให้เกิดเสียงตามศัพท์เฉพาะที่ท่องนั้น ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นต่อการเรียนดนตรีไทยตามวิธีการแบบดั้งเดิม ต่อมาเมื่อการเรียนการสอนดนตรีได้เข้าสู่ระบบการศึกษา มีการนำวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้บันทึกถ่ายทอดทำนองเพลง สำหรับการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ส่งผลให้วิธีการท่องทำนองเพลงด้วยคำเฉพาะ หรือ ศัพท์เฉพาะทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยนั้น กลายเป็นสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจ

ศัพท์เฉพาะทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยที่เรียกว่า “ศัพท์สังคีต” นั้น ครูมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้เป็นผู้ริเริ่มรวบรวมเขียนไว้เพื่อให้ความรู้และใช้เป็นหลักในการศึกษาวิชาการดนตรีไทย ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ศัพท์สังคีตที่เป็น “คำศัพท์หลัก” มีความหมายเกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎี องค์ประกอบ และวิธีปฏิบัติดนตรีไทย มีจำนวน ๘๖ คำ ส่วนที่ ๒ ศัพท์สังคีตที่เป็น “คำบอกหน้าพาทย์เพลง” ของคนพากย์เจรจาในการแสดงโขนและหนังใหญ่ มีจำนวน ๑๑ คำ โดยพบข้อเขียนกล่าวถึงเสียงที่เกิดจากการประคบเสียงช้องวงใหญ่ว่า “... การบรรเลงดนตรีไม่ว่าจะเป็นประเภทดีด สี ดี หรือเป่า นอกจากทำเสียงสูงต่ำถูกทำนองแล้ว จะต้องทำให้เสียงดังเหมาะสมกับทำนองด้วย เช่น ดีช้องวงใหญ่ แม้เป็นช้องลูกเดียวกัน บางครั้งก็ต้องดีให้ดัง “**หนอด**” บางครั้งก็ต้องดีให้ดัง “**หน่ง**” ... ซึ่งในภาษาของดนตรีเรียกว่าประคบทั้งสิ้น ...”^๓ แต่ไม่ปรากฏศัพท์สังคีตและคำอธิบายที่เกี่ยวกับการท่องทำนอง ที่แสดงถึงวิธีปฏิบัติเฉพาะของเครื่องดนตรีโดยตรง โดยผู้วิจัย

^๓ มนตรี ตราโมท, ศัพท์สังคีต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๑),

มีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะศัพท์ดังกล่าวนี้มีเนื้อหาต่างไปจากศัพท์สังคิตที่เป็น “คำศัพท์หลัก” และ “คำบอกหน้าพาทย์เพลง” ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเรียกศัพท์ที่ใช้ท่อบอกการปฏิบัติเครื่องดนตรีนี้ว่า “ศัพท์ท่่มือฆ้องวงใหญ่”

จากการศึกษาพบคำกล่าวของพระยาภูมิเสวินว่า “สมควรจะวางหลักการใช้มือตีฆ้อง (มือฆ้อง) กับระนาด คือกิริยาที่ตีฆ้องหรือระนาดลงเท่านั้น ตามศัพท์ของดนตรีไทยจะเรียกว่า “นอด, โหน่ง, ประคบ หรือโปรย ฯลฯ” อย่างใดขึ้นไว้ให้เป็นชื่อเฉพาะ โดยแน่นอน จะได้เป็นทางสะดวกสำหรับผู้ศึกษาในวันหน้าสืบไป” เป็นมูลเหตุสำคัญให้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เขียนเรื่อง “วิธีตีฆ้องวง”^๔ จำนวน ๒๕ ลักษณะ ปรากฏศัพท์ท่่มือฆ้องวงใหญ่ ๒๐ คำ ได้แก่ ตะละเร้ง, ตะละเร็ด, ตึง, ตึง, ตึง-ตึง, ตีต, เตง-เต้ง-เต้ง, เต้ง-เตง-เต้ง, เต้ง-เตง-เต้ง-เต้ง-เต้ง, เท็ด, เทรียว, โทง, น็อต, นอย-หนอย, โน้ง-โนง, โน้ง-โหน่ง, หนอต, หนอต-น็อต-หนอต, โหน่ง, และ โหนด

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ได้เผยแพร่เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมินเพื่อทดสอบความรู้ด้านดนตรีไทย “ฆ้องวงใหญ่” ตามเกณฑ์ขั้นที่ ๑-๖^๕ โดยในเนื้อหาปรากฏศัพท์ท่่มือฆ้องวงใหญ่ทั้งสิ้น ๑๑ คำ คือ ทิง, นัง, เนง, หนีบ, หนับ, หนอต, โหน่ง, ตะตะ, ตะ, ตีต, และ ตึง โดยมีการจัดหมวดหมู่ตามการใช้ มือขวา มือซ้าย และอธิบายวิธีการประคบไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแม้ว่าข้อเขียนอธิบายดังกล่าวจะมีเนื้อหาต่างออกไปบ้าง แต่เมื่อพิจารณาควบคู่กับเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน พุทธศักราช ๒๕๔๔^๖ ของสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยแล้วพบว่า ศัพท์ท่่มือฆ้องวงใหญ่มือซ้ายและมือขวาตามลำดับหัวข้อนั้น เป็นวิธีการประคบแบบเดียวกัน จากนั้น ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ยังได้เขียนเรื่อง “คู่ประสานของลูกฆ้อง” ในหนังสือทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ภาค ๑ ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย กล่าวว่า “คู่เสียงแต่ละคู่นี้เรามีศัพท์เรียกต่าง ๆ กัน เช่น คู่สองเรียกว่า “เทียว” คู่สี่เรียกว่า “ถ่ง” คู่ห้าเรียกว่า “ทัง” ดังนี้เป็นต้น ศัพท์ที่เรียกนี้เรียกตามลำเนียงของคู่เสียงต่าง ๆ เหล่านี้นั่นเอง”^๗

^๔ ประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), หลวง, วิธีตีฆ้องวง, ใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๒๘, (นครราชสีมา: สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๖๕-๗๘.

^๕ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, ฆ้องวงใหญ่, (สืบค้นจาก <http://www.bhes.mua.go.th/catalog1.htm>, ๒๕๕๖), หน้า ๓-๕.

^๖ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^๗ อุทิศ นาคสวัสดิ์, ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ภาค ๑ ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: เทพนิมิตการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๒๑-๒๒.

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว พบศัพท์ท้องมือฆ้องวงใหญ่ที่หลากหลาย บางคำสะกดใกล้เคียงกัน บางคำสะกดเหมือนกันแต่ใช้ต่างกัน บางคำไม่ปรากฏคำอธิบาย ซึ่งยังไม่ปรากฏข้อเขียนทางวิชาการใด อธิบายรายละเอียดของหลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับการใช้ “ศัพท์ท้องมือฆ้องวงใหญ่” ไว้ส่งผลให้การศึกษาในเรื่องนี้ขาดหายไป ไม่สามารถใช้ “ศัพท์ท้องมือฆ้องวงใหญ่” ในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประสมอักษรในภาษาไทยกับศัพท์ท้องมือฆ้องวงใหญ่นี้ขึ้น เพื่อประโยชน์ทางด้านดนตรีศึกษา และสุนทรียภาพในการใช้ภาษาทางดนตรีไทย

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประสมอักษรในภาษาไทยกับศัพท์ท้องมือฆ้องวงใหญ่

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสารมีลำดับดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลเอกสาร ตำราทางวิชาการดนตรีไทย ที่เขียนโดยผู้เชี่ยวชาญ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางด้านดนตรีไทย ที่ได้รับการยอมรับและใช้อ้างอิงในระบบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพดนตรีไทย แล้วประมวลคำศัพท์จัดเป็นหมวดหมู่

๒. นำหลักการประสมอักษร ๔ ส่วน ในภาษาไทย ได้แก่ พยัญชนะต้น ตัวสะกด สระ และวรรณยุกต์ มาใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ศัพท์ท้องมือฆ้องวงใหญ่ ในประเด็นสำคัญ คือ การใช้มือวิธีการประคบมือ การท่อนต่อเนื่อง และ การเคลื่อนที่ของทำนอง ตามลำดับ

๓. ตรวจสอบข้อมูล ประมวลสรุปเป็นองค์ความรู้ และนำเสนอสู่สาธารณชน

๔. ผลการศึกษา

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะต้นกับการใช้มือ ผู้วิจัยใช้หน่วยเสียง (phonemes) ของพยัญชนะต้น ตามแนวทางของ วรวรรณ ศรียาภัย กล่าวโดยสรุปว่า พยัญชนะไทยมี ๔๔ รูป วิเคราะห์หาหน่วยเสียงได้ ๒๑ หน่วยเสียง โดยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น สามารถจำแนกได้ ๒ ชนิด คือ พยัญชนะต้นเดี่ยว และพยัญชนะต้นควบกล้ำ^๔ มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับศัพท์ท้องมือฆ้อง

^๔ วรวรรณ ศรียาภัย, ภาษาศาสตร์ภาษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี: สัมปชัยนิยม, ๒๕๕๖), หน้า ๗๓-๗๕.

วงใหญ่ ในเรื่องการใช้มือหรือลักษณะการใช้มือซ้าย มือขวา ในการปฏิบัติเครื่องดนตรีฆ้องวงใหญ่ พบความสัมพันธ์ดังนี้

๑.๑ พยัญชนะต้นที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท่อนมือฆ้องวงใหญ่มือซ้าย ปรากฏพยัญชนะต้นเดียว ๕ หน่วยเสียง คือ (๑) หน่วยเสียง /t/ จำนวน ๗ คำ ได้แก่ ตะ ติง ตึง ตืด ตีต เตะ และ ตะ (๒) หน่วยเสียง /th/ จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า ทิง (๓) หน่วยเสียง /n/ จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำว่า นอย และ หนอย (๔) หน่วยเสียง /r/ จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า เร็ง (๕) หน่วยเสียง /l/ จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า ละ แสดงให้เห็นว่าพยัญชนะต้น หน่วยเสียง /t/ ที่ใช้รูปตัวอักษร ต ประสมเป็นศัพท์ มีความสัมพันธ์กับเสียงฆ้องวงใหญ่ที่เกิดจากการใช้มือซ้ายมากที่สุด ส่วนหน่วยเสียงอื่นนั้นใช้เป็นบางโอกาส เช่น การสะบัด “ตะละเร็ง” ลงมาเสียงต่ำ เป็นต้น

๑.๒ พยัญชนะต้นที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท่อนมือฆ้องวงใหญ่มือขวา ปรากฏพยัญชนะต้นเดียว ๔ หน่วยเสียง คือ (๑) หน่วยเสียง /t/ จำนวน ๘ คำ ได้แก่คำว่า ตะ ติง เตะ เติง เตะ เติง และ เติง (๒) หน่วยเสียง /n/ จำนวน ๑๓ คำ ได้แก่คำว่า นีต นอย นัง เนง โนง โน้ง หนอด หนอต หนอย หนับ หนีบ โหน่ง และ โหนด (๓) หน่วยเสียง /r/ จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า เร็ด (๔) หน่วยเสียง /l/ จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า ละ แสดงให้เห็นว่าพยัญชนะต้น หน่วยเสียง /n/ ที่ใช้รูปตัวอักษร น และ หน ประสมเป็นศัพท์ มีความสัมพันธ์กับเสียงฆ้องวงใหญ่ที่เกิดจากการใช้มือขวามากที่สุด ส่วนหน่วยเสียงอื่นนั้นใช้เป็นบางโอกาส เช่น การสะบัด “ตะละเร็ด” ขึ้นสู่เสียงสูง เป็นต้น

๑.๓ พยัญชนะต้นที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท่อนมือฆ้องวงใหญ่สองมือตีลงพร้อมกัน ปรากฏพยัญชนะต้นเดียว ๑ หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียง /th/ จำนวน ๕ คำ ได้แก่คำว่า ถ่ง ทัง เท็ด เที้ยว และ โทง ปรากฏพยัญชนะต้นควบกล้ำ ๑ หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียง /thr/ จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า เทรียว แสดงให้เห็นว่าพยัญชนะต้น หน่วยเสียง /th/ ที่ใช้รูปตัวอักษร ถ และ ท รวมถึง หน่วยเสียง /thr/ ที่ใช้รูปตัวอักษร ทร ประสมเป็นศัพท์ มีความสัมพันธ์กับเสียงฆ้องวงใหญ่ที่เกิดจากการใช้สองมือตีลงพร้อมกัน อย่างเป็นทางการเฉพาะที่แตกต่างไปจากการใช้มือซ้ายและมือขวา

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวสะกดกับการประคบบมือ ผู้วิจัยใช้มาตราตัวสะกดในภาษาไทย ซึ่งมีจำนวน ๘ มาตรา คือ แม่ กก กต กบ กง กน กม เกย เกวอ และ แม่ ก กา คือคำที่ไม่มีตัวสะกด มาเป็นหลักในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับศัพท์ท่อนมือฆ้องวงใหญ่ ในเรื่อง วิธีการประคบบมือ หรือ วิธีการควบคุมคุณภาพเสียงในการปฏิบัติเครื่องดนตรีฆ้องวงใหญ่ ให้ชัดเจน เบา ดัง ตามความเหมาะสมของเพลง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ พิจารณาที่ การใช้ หรือไม่ใช้การกดห้ามเสียง และการสะบัด พบความสัมพันธ์ ดังนี้

๒.๑ มาตราที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท่อนมือฆ้องวงใหญ่ที่ใช้การกดห้ามเสียง ปรากฏ ๓ มาตรา คือ (๑) มาตราแม่ กต จำนวน ๗ คำ ได้แก่คำว่า ตืด ตีต นอด นีต หนอด หนอต และ

โหนด (๒) มาตราแม่ กบ จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำว่า หนับ และ หนึบ (๓) มาตรา แม่ ก กา จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำว่า ตะ และ ตะ แสดงให้เห็นว่าตัวสะกดมาตราแม่ กด มีความสัมพันธ์กับศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ที่ใช้การกดห้ามเสียงมากที่สุด

๒.๒ มาตราที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ที่ไม่ใช้การกดห้ามเสียง ปรากฏ ๔ มาตรา คือ (๑) มาตราแม่ กด จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า เท็ด (๒) มาตราแม่ กง จำนวน ๑๘ คำ ได้แก่คำว่า ดิง ดึง เตง เต็ง เต่ง เต้ง เต่ง ถัง ทัง ทิง โทง นัง เนง โนง โน้ง หน่ง และ โหน่ง (๓) มาตราแม่ เกย จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำว่า นอย และ หน้อย (๔) มาตราแม่ เกว จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำว่า เทรียว และ เที้ยว แสดงให้เห็นว่าตัวสะกดมาตราแม่ กง มีความสัมพันธ์กับศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ที่ไม่ใช้การกดห้ามเสียงมากที่สุด

๒.๓ มาตราที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ที่ใช้การสะบัด ปรากฏ ๓ มาตรา คือ (๑) มาตราแม่ กด จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า เร็ด ใช้สำหรับจบการสะบัดขึ้น (๒) มาตราแม่ กง จำนวน ๑ คำ ได้แก่คำว่า เร้ง ใช้สำหรับจบการสะบัดลง (๓) มาตราแม่ ก กา จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำว่า ตะ และ ละ ใช้สำหรับเริ่มการสะบัด แสดงให้เห็นว่า มาตราแม่ ก กา มีความสัมพันธ์กับศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ที่ใช้การสะบัดมากที่สุด เป็นความสอดคล้องกันของความเร็วที่ใช้ในการท่องกับการปฏิบัติ

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างสระกับการท่องต่อเนื่อง ผู้วิจัยนำหลักการเรื่องสระ ของ มัณฑนา เกียรติพงษ์^๕ กล่าวโดยสรุปว่า ภาษาไทยมีเสียงสระ ๒๑ เสียง ๓๒ รูป จำแนกออกได้เป็น สระเดี่ยว สระประสม และสระเกิน มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ด้านการท่องต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากการใช้เสียงสระเดียวกัน หรือสระเสียงสั้น-ยาว ต่อเนื่อง ในศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ ๒ ระดับเสียง และศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่หลายระดับเสียง พบความสัมพันธ์ ดังนี้

๓.๑ สระที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท้องมือห้องวงใหญ่ ๒ ระดับเสียง ปรากฏการใช้ สระเดี่ยว จำนวน ๔ ลักษณะ คือ (๑) เสียงสระ อี ได้แก่คำว่า ดิง-ดิง และ ดึง-ดึง (๒) เสียงสระ โอ ได้แก่คำว่า โน้ง-โนง และ โน้ง-โหน่ง (๓) เสียงสระ ออ ได้แก่คำว่า นอย-หน้อย (๔) เสียงสระ เอาะ-ออ ได้แก่คำว่า หนอต-น็อต-หนอต แสดงให้เห็นว่า เสียงสระ อี โอ เอาะ และ ออ มีความสัมพันธ์กับการท่องเสียงต่อเนื่อง ๒ ระดับเสียง ใกล้เคียงกัน

^๕ มัณฑนา เกียรติพงษ์, รู้ภาษาไทยให้ลุ่มลึก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมพัลลภฯ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๔-๒๗.

๓.๒ สระที่ใช้ประสมเป็นศัพท์ท่อมมือฆ้องวงใหญ่หลายระดับเสียง ปรากฏการใช้สระเดี่ยว จำนวน ๒ ลักษณะ คือ (๑) เสียงสระ เอ-เอ ได้แก่คำว่า เตะ-เต้ง-เต้ง (๒) เสียงสระ เอ ได้แก่คำว่า เตะ-เตง-เต้ง และ เตะ-เตง-เต้ง-เต้ง-เต้ง แสดงให้เห็นว่า เสียงสระ เอ และ เอ มีความสัมพันธ์ร่วมกันในการท่อมเสียงต่อเนื่องหลายระดับเสียง

๔. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับเสียงวรรณยุกต์กับการเคลื่อนที่ของทำนอง ผู้วิจัยได้นำข้อเขียนของ สมชาย ลำดวน ที่ใช้แผนภูมิแสดงให้เห็นถึงระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ เรียงลำดับแบบขึ้นบันไดจากเสียงต่ำขึ้นไปหาเสียงสูงคือ เสียงวรรณยุกต์ โท เอก สามัญ ตรี และจัตวา^{๑๐} ตามลำดับ มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับศัพท์ท่อมมือฆ้องวงใหญ่ ในด้านการเคลื่อนที่ของทำนอง โดยพิจารณาที่เสียงแรกกับเสียงสุดท้ายของศัพท์ท่อมมือฆ้องวงใหญ่ ๒ ระดับเสียง และ ศัพท์ท่อมมือฆ้องวงใหญ่หลายระดับเสียง พบความสัมพันธ์ ดังนี้

๔.๑ เสียงวรรณยุกต์เคลื่อนที่ไปทิศทางต่างจากทำนอง ปรากฏ ๒ ทำนองคือ (๑) ตะละเร้ง สะบัดลงต่ำ แต่วรรณยุกต์เอก-ตรี-สามัญ เคลื่อนที่สูงขึ้น (๒) ดิง-ดิง เคลื่อนที่ลงต่ำ แต่วรรณยุกต์เสียงสามัญข้อยู่ที่เดิม

๔.๒ เสียงวรรณยุกต์เคลื่อนที่ไปทิศทางเดียวกับทำนอง ปรากฏ ๙ ทำนองคือ (๑) ตะละเร้ง สะบัดสูงขึ้น วรรณยุกต์เอก-ตรี-ตรี สอดคล้องกัน (๒) ดิง-ดิง เคลื่อนที่สูงขึ้น วรรณยุกต์เอก-สามัญ สอดคล้องกัน (๓) เตะ-เต้ง-เต้ง เคลื่อนที่สูงขึ้น วรรณยุกต์สามัญ-สามัญ-จัตวา สอดคล้องกัน (๔) เตะ-เตง-เต้ง เคลื่อนที่สูงขึ้น วรรณยุกต์เอก-สามัญ-ตรี สอดคล้องกัน (๕) เตะ-เตง-เต้ง-เต้ง-เต้ง เคลื่อนที่สูงขึ้น วรรณยุกต์เอก-สามัญ-โท-ตรี-จัตวา สอดคล้องกัน (๖) นอย-หนอย เคลื่อนที่ต่ำลง วรรณยุกต์สามัญ-เอก สอดคล้องกัน (๗) โน้ง-โน้ง เคลื่อนที่ต่ำลง วรรณยุกต์ตรี-สามัญ สอดคล้องกัน (๘) โน้ง-โหน้ง เคลื่อนที่ต่ำลง วรรณยุกต์ตรี-เอก สอดคล้องกัน (๙) หนอต-น็อต-หนอต เคลื่อนที่ขึ้นลง วรรณยุกต์เอก-ตรี-เอก สอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่าระดับเสียงวรรณยุกต์ส่วนใหญ่นั้นมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการเคลื่อนที่ของทำนอง

๕. บทสรุป

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการประสมอักษรในภาษาไทยกับศัพท์ท่อมมือฆ้องวงใหญ่ ครั้งนี้ พบว่า “ศัพท์ท่อมมือฆ้องวงใหญ่” เป็นส่วนหนึ่งของ “ศัพท์สังคีต” ใช้ท่อมทำนองเพลงของเครื่องดนตรี “ฆ้องวงใหญ่” บอกทำนองเพลง บอกลักษณะการใช้มือ และการประคบมือ โดยมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในการประสมอักษร ๔ ส่วนในภาษาไทย ดังนี้ (๑) หน่วยเสียง /t/ รูป

^{๑๐} สมชาย ลำดวน, ไวยากรณ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๖๐.

ตัวอักษร ต เช่น ตะ ติง ตึง ตะตะ เป็นต้น มีความสัมพันธ์กับการใช้มือซ้ายมากที่สุด หน่วยเสียง /n/ รูปตัวอักษร น และ หน เช่น โน้ง โนง หนอด โหน่ง เป็นต้น มีความสัมพันธ์กับการใช้มือขวามากที่สุด หน่วยเสียง /th/ รูปตัวอักษร ถ และ ท หน่วยเสียง /thr/ รูปตัวอักษร ทร เช่น ถ่ง โทง เท็ด เทรียว เป็นต้น มีความสัมพันธ์กับการใช้มือซ้ายและมือขวาติดลงพร้อมกันเป็นคู่เสียงมากที่สุด (๒) มาตราแม่ กด เช่น ตืด ตีด มาตราแม่ กบ เช่น หนีบ หนับ และ มาตรา แม่ ก กา เช่น ตะ ตะตะ เป็นต้น เป็นคำตายในภาษาไทย ใช้บอกการตีปิดเสียง หรือใช้การกดห้ามเสียงมากที่สุด มาตราตัวสะกดแม่ กง เช่น ทิง นัง เนง เต็ง เตะ แม่ เกย เช่น หน้อย นอย และ แม่ เกว เช่น เทรียว เป็นต้น เป็นคำเป็น ในภาษาไทย ใช้บอกการตีเปิดเสียง หรือไม่ใช้การกดห้ามเสียงมากที่สุด กล่าวสรุปได้ว่า “คำตายตีปิดคำเป็นตีเปิด” ส่วนมาตราแม่ ก กา ใช้ในการท่อนเสียงสะบัด สอดคล้องกับความเร็วในการปฏิบัติเครื่องดนตรี (๓) เสียงสระ อี โอ เอาะ และ ออ มีความสัมพันธ์กับการท่อนทำนองสั้น ๆ และทำนองที่มีการประคบบมือลักษณะต่าง ๆ ส่วนเสียงสระเอะ และ เอ มักใช้ในการดำเนินทำนองต่อเนื่องและมีการผันเสียงวรรณยุกต์ตามทำนอง (๔) ระดับเสียงวรรณยุกต์ที่เรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ โท เอก สามัญ ตรี และ จัตวา นั้น บอกทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองได้ โดยระดับเสียงวรรณยุกต์ เอก-สามัญ-ตรี ในการท่อนศัพท์ว่า แต่ง-แต่ง-แต่ง มีความใกล้เคียงกับการไล่เรียงระดับเสียงดนตรีไทยมากที่สุด

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. งานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการประสมอักษร ๔ ส่วน ในภาษาไทยกับศัพท์ท่อนมือฆ้องวงใหญ่ ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของบรมครูด้านดนตรีไทย ที่ขาดช่วงในการศึกษาสืบทอดไว้เป็นแนวคิด ทฤษฎีทางดนตรีไทย จึงควรนำหลักการนี้ไปวิจัย ขยายผลให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านดนตรีศึกษา และสุนทรียศาสตร์ต่อไป

๒. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทางเอกสาร และมุ่งศึกษาเฉพาะเครื่องดนตรีฆ้องวงใหญ่ จึงควรมีการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางดนตรีไทย รวมถึงขยายขอบเขตไปยังเครื่องดนตรีไทยอื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้สืบไป

บรรณานุกรม

- ประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), หลวง. วิธีตีฆ้องวง. ใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, **ดนตรีไทย อุดมศึกษา ครั้งที่ ๒๘**. นครราชสีมา: สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๐.
- มนตรี ตราโมท. **ศัพท์สังคีต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๑
- สมชาย ลำดอน. **ไวยากรณ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.

การผสมผสานและการบูรณาการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน

นางภัทราพร ภัทรนาวิก พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน กระทรวงสาธารณสุข

บทนำ

จากการที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสย้ายที่ทำงานจากการปฏิบัติงานด้านวิชาการทางพยาบาลในโรงพยาบาลที่ใช้ศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบันแห่งหนึ่งมาปฏิบัติงานด้านการพยาบาลในโรงพยาบาลที่ใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยแห่งหนึ่ง ทำให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าอบรมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้เรียนรู้ “แนวคิด” ของศาสตร์การแพทย์แผนไทยในมุมมองที่ข้าพเจ้าไม่เคยรู้มาก่อนในหลายๆ ด้าน และโดยภาพรวมข้าพเจ้ามีความเห็นว่าศาสตร์การแพทย์แผนไทยไม่ใช่เรื่องของ “ความโบราณ” “ความล้าหลัง” “ความไม่ทันสมัย” หรือเป็น “สิ่งที่เราไม่สามารถพิสูจน์ได้” แบบที่บุคลากรทางการแพทย์แผนปัจจุบันบางส่วนมี “ความคิด หรือ ความเชื่อ” เช่นนั้น เพราะหากว่าบุคลากรทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งแล้ว ก็จะพบว่าศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบันนั้น มีความ “สอดคล้อง” กัน และสามารถ “อธิบายซึ่งกันและกันได้” เช่น แนวคิดการกำเนิดโรค หลักเภสัชกรรมแผนไทย แนวทางการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม จะมีเพียงบางเรื่องหรือบางประเด็นที่มองต่างมุมกัน หรือศาสตร์การแพทย์แผนไทยไม่สามารถจะพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ เช่น การรักษาโรคโดยใช้ความเชื่อ การให้ความสำคัญต่อการเสียสมดุลของธาตุทั้ง ๔ ในร่างกายของคน ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าก็ไม่ได้เป็นความ “แตกต่าง” กันเพราะอาจเป็นไปได้ว่ายังหาคำอธิบายที่ตรงกันไม่ได้ก็เท่านั้นเอง

แต่เดิมศาสตร์การแพทย์แผนไทยมีการถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะ (คือการบอกเล่าต่อๆ กันมาโดยมิได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร) จากบิดาสู่ลูกหลานหรือจากครูบาอาจารย์สู่ลูกศิษย์จึงทำให้การเรียนรู้แบบนี้ไม่ได้มีแนวคิดพื้นฐานที่เป็นหนึ่งเดียวกันและเกิดข้อจำกัดในการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าจะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นคัมภีร์ต่าง ๆ แต่ก็ต้องมีการแปลความและตีความอีกชั้นหนึ่ง หลักฐานที่บันทึกองค์ความรู้ก็เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่จำเป็นต้องมีการชำระความถูกต้อง มีการสังคายนาองค์ความรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งทำให้ผู้เริ่มต้นเรียนรู้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยอาจจะมองว่าและเกิดความรู้สึกว่าเป็นวิชาที่เข้าใจได้ยาก อ่านไม่รู้เรื่อง และไม่เป็นมาตรฐาน แต่จากการที่ได้มาปฏิบัติงานในโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยในแห่งนี้ ข้าพเจ้าพบว่าในกลุ่มแพทย์แผนไทยปัจจุบันนี้ได้มีการศึกษาวิชาการแพทย์แผนไทยและพยายามปรับองค์ความรู้ทั้งหมดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน พยายามอธิบายแนวคิดต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับหลักทางวิทยาศาสตร์หรือ

หลักการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งนั่นก็ทำให้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยเป็นศาสตร์ที่ไม่ได้ “โบราณ” หรือ “ล้าหลัง” แบบที่หลายคนเข้าใจอีกต่อไป

ในบทความนี้ข้าพเจ้าตั้งใจที่จะบอกเล่าสิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ ได้ศึกษา ได้พบเห็นและมีประสบการณ์ในการทำงานจากศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบันสู่การแพทย์แผนไทย และข้าพเจ้าได้พยายามสรุปเป็นแนวทางบูรณาการทั้ง ๒ ศาสตร์เพื่อนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพสุขภาพแก่ประชาชนดังนี้

๑. แนวคิดการเกิดโรค: ความสอดคล้องของทฤษฎีเวชกรรมแผนไทย(การตรวจ วินิจฉัย และบำบัดโรค รวมถึงการป้องกันโรคด้วยวิธีการแบบแผนไทย) กับแนวคิดการเกิดโรคในแพทย์แผนปัจจุบันตามความเข้าใจของข้าพเจ้า การเกิดโรคทางการแพทย์แผนไทยขึ้นกับ“การเสียสมดุล” ของธาตุทั้ง ๔ ในร่างกายของคน ธาตุทั้ง ๔ ได้แก่ ก) ธาตุดิน (ปฐวีธาตุ) คือเป็นธาตุที่ประกอบขึ้นเป็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกายหรือทำให้ร่างกายมีสิ่งยึดเหนี่ยวเป็นรูปร่างขึ้นมาซึ่งประกอบกันทั้งสิ้น 20 ประการ คือ ผม ขน เล็บ เนื้อ ผิวหนัง เนื้อ เส้นเอ็น กระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ อาหารเก่า (กาก) อาหารใหม่ และมันสมอง ถ้าจะเปรียบกับแพทย์แผนปัจจุบัน ธาตุดินเปรียบเสมือนเซลล์หรือเนื้อเยื่อต่าง ๆ ของร่างกายนั่นเอง ข) ธาตุน้ำ (อาโปธาตุ) คือองค์ประกอบที่มีมากที่สุดในร่างกายทั้งในเซลล์และนอกเซลล์ ประกอบด้วย 12 ประการ คือ น้ำดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น มันเหลว น้ำตา น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ น้ำมูตร (น้ำปัสสาวะ) แพทย์แผนปัจจุบันมีความคิดว่าน้ำมีความสำคัญต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายทำงานได้ตามปกติ เพราะน้ำเป็นสื่อในการพาอาหารไปตามระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยให้เกิดความอึดอัด ความตึงตัว ถ้าขาดน้ำผิวหนังจะเหี่ยวแห้ง ขาดความตึงตัว ค) ธาตุลม (วาโยธาตุ) คือ ลมสำหรับพัดตั้งแต่ปลายเท้าตลอดศีรษะ ลมพัดตั้งแต่ศีรษะตลอดปลายเท้า ลมพัดตั้งแต่ท้องแต่อกลำไส้ ลมพัดในลำไส้ถึงกระเพาะ ลมพัดทั่วสรรพางค์กาย ลมหายใจเข้าออก แพทย์แผนปัจจุบัน หมายความว่าตัวควบคุมการเคลื่อนไหวทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการหายใจ การยืดหดของกล้ามเนื้อ การบีบตัว การสูบฉีดเลือดของหัวใจ การไหลเวียนเลือด หรือการเคลื่อนไหวของระบบทางเดินอาหาร การเคลื่อนไหวของเซลล์ หรือกระแสสัญญาณของระบบประสาท และ ง) ธาตุไฟ (เตโชธาตุ) หมายถึง ธาตุที่ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ประกอบด้วย 4 ประการ คือ ไฟสำหรับอบอุ่นกาย ไฟสำหรับร้อนระส่ำระสาย ไฟสำหรับเผาให้คร่ำคร่าและไฟสำหรับย่อยอาหาร ธาตุไฟคือกระบวนการเผาผลาญอาหารในร่างกายเพื่อให้เกิดพลังงานขึ้นมา พลังงานนี้จะทำให้ธาตุดิน (เซลล์และเนื้อเยื่อ) และธาตุน้ำ(เลือดและน้ำเหลือง) ให้คงอยู่ ในมิติทางวิทยาศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบันก็สอดคล้องกับการย่อยอาหาร การเมแทบอลิซึม และการเสื่อมของเซลล์ จากที่กล่าวนี้จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่อง ธาตุนั้นก็สอดคล้องกับหลักทางสรีรวิทยา กายวิภาคศาสตร์ และชีวเคมีซึ่งน่าจะนำมาอธิบายองค์ความรู้ซึ่งกันและกันได้ การเกิดโรคจะมีขึ้นเมื่อธาตุต่างๆ ที่กล่าวถึงดังข้างต้น มีการเปลี่ยนแปลงหรือแปรปรวนไปจากเดิม หรือได้รับผลกระทบจนทำให้เกิดการหย่อน พิการ หรือกำเริบของธาตุเหล่านั้น เช่น หากมีการย่อยอาหาร ซึ่งเป็นธาตุดินไม่เหมาะสม คือธาตุไฟทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ก็จะทำให้ลมมีลักษณะพิการ มีท้องร้อง มีลมแน่น ลมก็จะดันขึ้น ดันลง อาจจะรู้สึกพะอืดพะอมคล้ายจะอาเจียนออกมาหรือรู้สึกอยากขับถ่าย เป็นต้น ๑ นอกจากนี้การแพทย์แผนไทยก็ยังมองเรื่องกาลสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน อุตสมุฏฐาน ประเทศสมุฏฐาน กล่าวคือ ก) กาลสมุฏฐาน เป็นช่วงเวลาแต่ละช่วงเวลาในแต่ละวันจะส่งผลกระทบต่อการเกิดโรคที่แตกต่างกัน ข) อายุสมุฏฐาน เป็นช่วงวัยต่างๆ

ในชีวิต จะมีความเสื่อมหรือการเกิดโรคที่แตกต่างกัน ค) อุตสุมภูฐาน เป็นสภาพอากาศ หรือฤดูกาลที่มีผลต่อการเจ็บป่วย และ ง) ประเทศสุมภูฐาน เป็นสภาพแวดล้อมหรือถิ่นที่อยู่ที่มีผลต่อการเกิดโรค ๒

ในองค์ความรู้นี้ ข้าพเจ้าได้รับจากท่านอาจารย์ผู้สอนคือ ดร. ฌภัทร พาณิชการ ได้อธิบายให้เห็นภาพว่า แนวคิดการแพทย์แผนไทยนั้นสามารถอธิบายการเกิดโรคในทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้ทุกมิติ แม้จะมีแนวคิดการเกิดโรคที่ต่างกัน เช่น แพทย์ปัจจุบันอาจมองการเป็นไข้จากการติดเชื้อโรค ส่วนการแพทย์แผนไทยมองว่าเกิดจากธาตุ ไฟกำเริบ แต่ก็มีมุมที่สอดคล้องกันคือจะมีอาการแสดงเป็นลักษณะของความร้อนเกิน เกิดรู้สึกไม่สบายเนื้อสบายตัว เป็นต้น ข้าพเจ้ามองว่า แนวคิดการเกิดโรคแบบแผนไทย เป็นการมองสาเหตุของการเกิดโรคแบบที่มีองค์ประกอบหลายอย่างที่กระทบ มีการนึกถึงปัจจัยเสี่ยงต่างๆ รวมด้วย แนวคิดกาลสุมภูฐาน อายุสุมภูฐาน อุตสุมภูฐาน ประเทศสุมภูฐานก็สามารถอธิบายได้ด้วยเรื่องปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรคที่มาจากสิ่งแวดล้อม และอธิบายได้ด้วยหลักการทางระบาดวิทยา คือโรคแต่ละโรคจะมีความชุกในช่วงฤดูกาล เช่น ไข้หวัดประจำปี โรคที่เกิดจากพื้นที่อาศัย เช่น ไข้มาลาเรีย และโรคที่เกิดจากช่วงอายุของผู้ป่วยที่แตกต่างกัน เช่น โรคที่เกิดเฉพาะในเด็กหรือโรคที่เกิดเฉพาะในผู้ใหญ่เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าการรักษาแบบแพทย์แผนไทย เป็นแนวคิดที่ใกล้เคียงกับแนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม หรือที่เรียกว่า Holistic Health Care ในการรักษาแบบแผนปัจจุบัน การนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในทางการแพทย์ของข้าพเจ้า เช่น ด้านการพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการปวด เมื่อเราต้องการลดอาการปวดหรือบรรเทาด้วยความร้อน การพยาบาลแบบแผนปัจจุบันจะใช้กระเป๋าน้ำร้อนหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประคบร้อนโดยมีการใช้ผ้าแห้งรองระหว่างกระเป๋าน้ำร้อนกับผิวของผู้ป่วยเพื่อป้องกันการเกิดแผลไหม้บริเวณผิวหนัง แต่เมื่อข้าพเจ้านำความรู้ทางการแพทย์แผนไทยที่ได้เรียนรู้ว่า น้ำจะเป็นตัวพาความร้อนสู่ร่างกายได้ดีขึ้น ข้าพเจ้าได้ทดลองทำกับตนเองและญาติ โดยปรับเปลี่ยนการใช้ผ้าแห้งรองระหว่างกระเป๋าน้ำร้อนกับผิวของเรามาเป็นการใช้ผ้าชุบน้ำหมาดๆ แทนผ้าแห้งก็สามารถทำให้เราสุขสบายดีขึ้น ดังนั้นข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะนำศาสตร์นี้ไปใช้กับผู้ป่วยต่อไป นอกจากนี้ข้าพเจ้ามีความสนใจวิธีการจับชีพจรแบบสามนิ้วตามตรีธาตุที่เรียงกันคือ วาตะ(ลม) ปิตะ(ไฟ) และเสมหะ(น้ำ) เพื่อตรวจสอบความผิดปกติของธาตุทั้ง ๓ (จับชีพจรตามแบบปกติแต่ใช้ทั้งสามนิ้ว คือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนางจับแทน) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ขณะตรวจผู้ป่วยได้และจากการฝึกและลองตรวจกับตัวเอง ญาติ และเพื่อนพบว่าอธิบายความผิดปกติในร่างกายได้ดีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่น่านำไปใช้ในการซักประวัติและวินิจฉัยโรคได้คือแนวคิดการเกิดโรคแบบแพทย์แผนไทยที่คำนึงถึงกาลสุมภูฐาน อายุสุมภูฐาน อุตสุมภูฐาน และประเทศสุมภูฐาน ซึ่งก็คือการพยายามมองหาปัจจัยเสี่ยงหรือความเป็นไปได้ของโรคแบบเดียวกับที่ในแผนปัจจุบันมอง นั่นก็คือเรื่อง ระบาดวิทยา (epidemiology) นี้เอง และมองว่าโรคที่พบบ่อยและเป็นไปได้มากที่สุด

ในผู้ป่วยแต่ละคนคือโรคอะไรนั่นเอง นอกจากนี้ก็ยังสามารถประยุกต์หลักการการกำเนิดโรคนี้ในการสร้างเสริมสุขภาพ (Health promotion) ระดับชุมชนได้ เช่น ในแต่ละฤดูกาลให้ระมัดระวังโรคใดบ้าง ประชาชนควรปรับสุขลักษณะอย่างไร กินอาหารอย่างไร และสามารถจัดสิ่งแวดล้อมอย่างให้เหมาะสม ขอยกตัวอย่างสัก ๑ ตัวอย่าง เช่น โรคไข้เลือดออก (Dengue Hemorrhagic Fever: DHF) ที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเดงกี (Dengue Virus) ที่มีุงกลายเป็นพาหะนำโรคมักเป็นกันมากในประเทศเขตร้อนและมีการระบาดในช่วงฤดูฝนของทุกปี เป็นต้น

๒. หลักเภสัชกรรมแผนไทยกับการนำไปใช้ทางเวชปฏิบัติ หลักเภสัชกรรมแผนไทยมีแนวคิดหลัก ๔ ประการ คือ ก) เภสัชวัตถุ หมายถึง วัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นยาหรือทำเป็นยา ข) สรรพคุณเภสัช คือ รสยาหรือฤทธิ์ของยา เช่น รสเปรี้ยวช่วยขับลม รสหวานมีฤทธิ์แทรกซึมไปตามเนื้อเยื่อ รสฝาดมีฤทธิ์

สมาน เป็นต้น ค) คณาเภสัช คือ การรวมเอา เภสัชวัตถุมาจัดหมวดหมู่กัน เช่น ตำรับยาหนึ่งประกอบด้วย สมุนไพรร ๕ ชนิด และ ง) เภสัชกรรม ซึ่งก็คือการปรุงยา ๓ แนวคิดสำคัญที่ได้ก็คือ แท้จริงแล้ว “รสของยา” ก็ไม่ใช่เรื่องที่ลึกลับหรืออธิบายไม่ได้อะไร เพราะรสของยานั้น เมื่อศึกษาวิจัยตามแนวทางวิทยาศาสตร์แล้ว ก็พบว่า คือ “สารสำคัญ” ที่จะเป็นตัวออกฤทธิ์ในสมุนไพรรหรือยานั้นๆ นั่นเอง ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการศึกษาเพิ่มเติม จึงเกิดความรู้ว่ายาแผนปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ที่ใช้อยู่นั้นก็มีที่มาจากสมุนไพรรหรือสารสังเคราะห์ที่เลียนการออกฤทธิ์ของสมุนไพรรต่างๆ นั่นเอง ซึ่งเป็นความรู้ใหม่สำหรับข้าพเจ้า และเห็นว่าหากมีการศึกษาวิจัยการใช้สมุนไพรรที่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ ประเทศไทยก็น่าจะผลิตรายใช้ได้เอง และช่วยลดต้นทุนการจัดซื้อยาจากต่างประเทศได้มาก ข้าพเจ้าได้ทราบว่ามียาสมุนไพรรอีกมากมายที่แพทย์สามารถเลือกใช้ได้ในทางเวชปฏิบัติและสมุนไพรรเหล่านั้นก็ผ่านการศึกษาวิจัยมาอย่างเข้มข้น วิธีการเลือกก็ไม่ใช้เรื่องยากอะไร เพราะสมุนไพรรเหล่านั้นถูกจัดเข้าไว้ในบัญชียาหลักแห่งชาติเรียบร้อยแล้ว ๔ ปัญหา มีอยู่เพียงว่า แพทย์จะเลือกใช้หรือไม่ใช้ก็เท่านั้นเอง และ ข้าพเจ้าก็ได้ทราบว่ามียาโรงพยาบาลหลายแห่งที่ใช้สมุนไพรรทดแทนยาแผนปัจจุบันอย่างจริงจังแล้วด้วย เช่น การใช้ยาขมิ้นชันแทน Simethicone, Sodamint, M. carminative ใช้ขิงแทน dimenhydrinate ใช้พญาอแทน acyclovir cream ใช้ยาปราบชมพูทวีป แทน Antihistamine เป็นต้น ๕ ปัจจุบันข้าพเจ้าได้เลือกใช้สมุนไพรรที่มีในบัญชียาหลักให้มากขึ้น และให้ความรู้และแนะนำเพื่อเสนอเป็นทางเลือกให้ผู้ป่วย (ซึ่งก็เป็นสิทธิผู้ป่วยอยู่แล้ว) และจะศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับสมุนไพรรต่างๆ เพิ่มเติมด้วย พร้อมทั้งให้การสนับสนุนแก่ทีมสุขภาพในการศึกษาวิจัยทางสมุนไพรรน่าจะจะเป็นจุดร่วมที่ดีสำหรับศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบันเท่าที่ข้าพเจ้าสามารถจะร่วมได้

๓. หัตถเวชกรรมแผนไทย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดูแล หัตถเวชกรรมแผนไทยได้เรียนรู้วิธีการนวดแบบราชสำนักที่ประยุกต์ใช้ในการนวดเพื่อรักษาโรค หลักสำคัญคือนวดตามแนวลม (ความเจ็บปวด, การไหลเวียน) จึงมีการนวดเปิดประตูลมตามรายศาสตร์ต่างๆ ๖ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสทำงานร่วมกันกับแพทย์แผนไทยและเป็นผู้รับบริการเอง พบว่า การนวดมีลำดับขั้นตอนที่ซับซ้อนมิใช่เป็นการนวดง่ายๆ ที่จับๆ และขยำๆไปมา แต่การนวดจะต้องมีการซักประวัติดูอาการที่จะรักษาต้องระมัดระวังการนวดในผู้ป่วยบางกรณี และระหว่างการนวดก็ต้องคำนึงถึงทิศทางการเดินของลม แขนวเส้น แขนกล้ามเนื้อ แขนวเส้นประสาท แขนวหลอดเลือด นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังมีโอกาสเข้ารับการอบรมจึงได้รับความรู้จากท่านอาจารย์ ดร. ฌภัทร พาณิขการ เกี่ยวกับการฝึกฤชิตัดตน จึงได้ทราบว่า แนวทางการบริหารร่างกายลักษณะนี้มีบันทึกไว้นานแล้ว ในการเรียนรู้ครั้งนี้อาจารย์ผู้สอนได้ประยุกต์การสอนท่าฤชิตัดตนพร้อมกับการบ่งชี้ anatomy ที่การบริหารนี้จะส่งผลถึงและกล่าวถึงอาการเทียบกับทางแผนปัจจุบันว่า สามารถช่วยเรื่องใดได้บ้าง เช่น ท่าแก้ลมปะกำ คือช่วยลดอาการปวดศีรษะแบบไมเกรน ๗ เป็นต้น ที่กล่าวมาเป็นการทำเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกายและป้องกันรักษาโรคต่างๆ และได้ข้อคิดว่าการนวดที่ถูกต้องก็ควรจะต้องได้รับการนวดจากผู้ที่มีประสบการณ์ และหากจะนวดเพื่อรักษาโรคหรือบรรเทาอาการที่จำเพาะ ก็ควรจะต้องนวดกับผู้ที่ได้รับการฝึกมาโดยเฉพาะเท่านั้น และการนวดน่าจะมียบทบาทในการรักษาโรค โดยเฉพาะในกลุ่มโรคทางออโรพิติกส์ และมีบทบาทในสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู เช่น อาการ low back pain, myofascial pain syndrome เป็นต้น ส่วนการนำไปใช้ในเรื่องฤชิตัดตน ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การบริหารร่างกายลดอาการปวดต่างๆ รวมทั้ง การแนะนำให้ผู้ป่วยเรียนรู้และสามารถใช้บริหารร่างกายเองได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าทีมสุขภาพแผนปัจจุบันช่วยให้ทำงานประสานกับ

ชุมชนได้ง่าย และเป็นการอาศัยบทบาทของหมอพื้นบ้านในการช่วยเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้ด้วย เพราะหมอพื้นบ้านก็จะช่วยสื่อสารข้อมูลสุขภาพให้ทีมแพทย์แผนปัจจุบันได้และสำหรับเรื่องการรักษาของหมอพื้นบ้าน หากสามารถพูดคุยกันได้ทีมแพทย์แผนปัจจุบัน ก็อาจจะช่วยดูแลผู้ป่วยร่วมกัน เช่น การตรวจทางห้องปฏิบัติ การติดตามผล ทั้งนี้ก็เป็นประโยชน์ทั้งต่อทีมแพทย์แผนปัจจุบันและหมอพื้นบ้านและผู้ป่วย เพราะจะช่วยติดตามอาการผู้ป่วยอย่างเป็น วิทยาศาสตร์ลดโอกาสในการเกิดผลข้างเคียงที่จะกลับมาให้แพทย์รักษา และเป็นการกำกับดูแลแนวทางการรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้านไปในตัวด้วย

สรุปได้ว่าการแพทย์แผนปัจจุบันในรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย ควรให้การส่งเสริมให้กลุ่มงานแพทย์แผนไทยให้สามารถช่วยดูแลรักษาในโรงพยาบาลถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้ป่วยควรมีสติเลือกและจะช่วยลดภาระงานของหน่วยงานอื่นๆ ในโรงพยาบาลได้การจัดซื้อและเลือกใช้ยาสมุนไพรก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อยาแผนปัจจุบันที่มีราคาสูงได้อีกด้วย แพทย์แผนไทยเป็นผู้มีประสบการณ์ในการรักษาผู้ป่วยมาเป็นเวลานานมาร่วมกันวางรากฐานให้ “งานการแพทย์แผนไทย” ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเกิดผลการรักษาเป็นที่น่าพอใจ หากโรงพยาบาลใดมีความพร้อมด้านบุคลากร และงบประมาณก็ควรส่งเสริมให้มีการเปิดงานการแพทย์แผนไทยมาร่วมดูแลรักษาผู้ป่วยด้วย ทั้งนี้เพราะการแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้ป่วยบางส่วนสนใจเป็นพิเศษอยู่แล้ว แม้จะไม่มีเปิดในโรงพยาบาลหลายๆ แห่งก็ตาม ผู้ป่วยบางส่วนก็ต้องไปแสวงหาการรักษาลักษณะนี้อยู่ดีบางครั้งก็อาจจะเจอหมอพื้นบ้านที่รักษาไม่ได้มาตรฐาน และเกิดผลข้างเคียงกลับมา นอกจากนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล อาจจะด้วยการเลือกซื้อผ่านบัญชียาหลักภายใต้การกำกับดูแลของเภสัชกรรมแผนไทยเพิ่มมากขึ้น ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยสูงสุดทั้งต่อผู้ป่วยเองและต่อระบบสาธารณสุขของไทยด้วย บทสรุปที่ข้าพเจ้ากล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นเพียงการอธิบายโดยย่อให้เห็นภาพรวมในสิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้เพิ่มเติม จึงเห็นว่าองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาไทยอย่างแท้จริง มิได้ด้อยค่าไร้ราคาแบบที่หลายคน คิดหรือมองข้ามไป แต่กลับเป็นองค์ความรู้ที่บุคลากรทีมสุขภาพทุกคนควรมีโอกาสได้เรียนรู้เช่นกัน

บรรณานุกรม

ศูนย์สุขภาพสุขสมดุล. ชาติ ๔ ชาติในทางการแพทย์แผนไทย. [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี. [เข้าถึงเมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔] เข้าถึงได้จาก <http://suksomdul.com/5361-2/>

นรินทร์พร พันธุ์สวัสดิ์, ลัดดาวัลย์ชูทอง. ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดโรคกับธาตุในร่างกายตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย. [อินเทอร์เน็ต]. ปทุมธานี: วิทยาลัยการแพทย์ แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี; ๒๕๕๗. [เข้าถึงเมื่อ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๔]. เข้าถึงได้จาก http://www.tmc.rmutt.ac.th/?wpfb_dl=115.

สุชาติ ภูวรัตน์. ตำราเภสัชกรรมไทย. [อินเทอร์เน็ต] ศูนย์การแพทย์แผนไทยภูเก็ต. [เข้าถึงเมื่อ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔]. เข้าถึงได้จาก https://thaitraditionalmedicinebook.blogspot.com/2014/01/blog-post_8382.html

คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ. บัญชียาหลักบัญชียาจากสมุนไพร พ.ศ. ๒๕๕๖. [อินเทอร์เน็ต].คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติกระทรวงสาธารณสุข; ๒๕๖๑. [เข้าถึงเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔]. เข้าถึงได้จาก <http://drug.fda.moph.go.th:81/nlem.in.th/medicine/herbal/list>.

ผกากรอง ขวัญข้าว. การใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน. เอกสารประกอบการเรียนการสอน:การใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน. ศูนย์หลักฐานเชิงประจักษ์ด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร โรงพยาบาลอภัยภูเบศร. [ออนไลน์] [เข้าถึงเมื่อ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔] เข้าถึงได้จาก http://dmsic.moph.go.th/dmsic/admin/files/userfiles/files/D1S3_MedicinalHerbs.pdf

ทวีเลาหพันธ์, เอื้อพงศ์ จตุรธำรง, บรรณาธิการ. หัตถเวชกรรมแผนไทย (การนวดไทยแบบราชสำนัก). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล; ๒๕๕๔.

เพ็ญภา ททรัพย์เจริญ, บรรณาธิการ. ฤชิตัดตน: ส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข; ๒๕๕๒.

ฉัตรชัย สวัสดิไชย, บรรณาธิการ. คู่มือการใช้ยาสมุนไพร ในบัญชียาหลักแห่งชาติ๗๑ ตำรับ ระบุสีตามรสยา สมุนไพรแต่ละชนิด. จันทบุรี: โรงพิมพ์ต้นฉบับ; ๒๕๕๖.

ฉัตรชัย สวัสดิไชย, บรรณาธิการ. สมุนไพรที่อยากให้อีก ทุกบ้าน. จันทบุรี: โรงพิมพ์ต้นฉบับ; ๒๕๕๖.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ [ออนไลน์] [เข้าถึงเมื่อ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔] เข้าถึงได้จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความพึงพอใจจากการเปลี่ยนห้องเรียน
ให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา:
กรณีศึกษา รายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ
The Effect of Learning Achievement and Satisfaction
of Thinking Classroom: A Case Study of
Seminar in Tourism and Hospitality Management Course

ชลธิชา รุ่งสาตรา, ดร.
สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ

บทคัดย่อ

กระบวนการเรียนการสอนรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการที่ผ่านมาเน้นการบรรยายทฤษฎีความรู้และเนื้อหาทางวิชาการเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นๆ และขาดความกระตือรือร้นในการตอบคำถามในชั้นเรียน และไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงเลือกเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนมีบทบาทช่วยอำนวยความสะดวกการสอนบรรยายและมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมการคิดอย่างอิสระ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้จากการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา และเพื่อทราบระดับความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญากรณีศึกษา รายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ ในภาคการศึกษาที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ มีกลุ่มประชากรคือนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๑๐ คน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต (เชิงคุณภาพ) ใบงานกิจกรรม Thinking Classroom และแบบประเมินสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติ t-test แบบ Dependent Sample ข้อค้นพบที่โดดเด่นจากการสังเกตการณ์คือ ทุกครั้งที่จัดกิจกรรมให้นักศึกษาสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา นักศึกษามีส่วนร่วมทุกคน มีพัฒนาการทักษะการถาม การคิดที่ดีขึ้นเป็นลำดับทุกคนสามารถวางแผนงานและจัดโครงการสัมมนาเชิงวิชาการการท่องเที่ยวและการบริการ “NEW NORMAL FOR TOURISM ๒๐๒๐” ได้อย่างถูกต้องและดีเยี่ยม และข้อค้นพบยังสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาส่งผลให้นักศึกษามีค่าคะแนนที่ดีขึ้นทุกคน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๙.๐๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t = ๒๘.๑๕$, $sig. = ๐.๐๐๐$) และ

ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการอยู่ในระดับมาก และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น น่าจะสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาในรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ ส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความพึงพอใจที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม Thinking Classroom ผู้เรียนไม่ควรเกิน ๑๒ คนและใช้ระยะเวลาทำกิจกรรมไม่เกิน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที ผู้สอนต้องทำความเข้าใจหลักการรูปแบบการสอนว่าเป็นการพัฒนาการคิดเชิงระบบโดยอาศัยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามและตอบคำถามอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าพูด และการให้เหตุผลประกอบการตอบของผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา, สัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ

Abstract

The process of teaching and learning Seminars in tourism and Hospitality management Course in the past. Emphasis is placed on lectures on knowledge theory and academic content. It reflects that learners are interested in a short period of time and lack of enthusiasm to answer questions in class and unable to perform the assigned tasks correctly. Therefore, the researcher chose to change the teaching style into a thinking classroom with a student-centered philosophical inquiry. In which teachers play a more facilitating role than teaching lectures and aiming to promote participation in independent thinking. The purpose of this research has twofold; (1) to study the achievement of Thinking Classroom: A Case Study of Seminar in Tourism and Hospitality Management Course; (2) to study the level of satisfaction of students to Thinking Classroom: A Case Study of Seminar in Tourism and Hospitality Management Course in the first semester of the academic year 2020. The population group is 10 students in the Department of Tourism and Hospitality Management, Year 4, Faculty of Business Administration. North - Chiang Mai University. The tools used in the research were quizzes, observational (qualitative), worksheets, Thinking Classroom activities, and assessment forms. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, and Dependent Sample t-test. The outstanding findings from the observations are: Every time students organize activities for group discussions with the form. Turning the

classroom into a thinking room with philosophical inquiry all students participate develop questioning skills better thinking sequentially. All students can plan events and organize academic Seminars. Tourism and Hospitality topic "NEW NORMAL FOR TOURISM 2020" correctly and excellently. The findings also reflect that the teaching-learning process of thinking classroom with philosophical inquiry resulted in better scores for all students. With an average score of 9.00 standard deviation was 0.82 and when comparing the scores before and after study, it was found that the students' test scores after school were significantly higher than before at the 0.05 level ($t = 28.15$, $\text{sig.} = 0.000$) And the satisfaction assessment results found that the average level of satisfaction of students for the Seminars in tourism and Hospitality management Course are at a high level. And the satisfaction level of the students who had a learning of thinking classroom with philosophical inquiry was at the highest level. Therefore, it should be concluded that. The teaching process of thinking classroom through philosophical inquiry. Seminars in tourism and Hospitality management Course As a result, students have better learning achievement and satisfaction. The researcher therefore suggested that the Thinking Classroom discussion activity should not exceed 12 students and the duration of the activity did not exceed 1 hour and 30 minutes. Instructors need to understand the principle of teaching style as the development of systematic thinking based on the learner as the center. Teachers must encourage learners to participate in questioning and answering questions regularly. Including creating an atmosphere that promotes the courage to think, dare to speak, and the reasoning for the students' responses is important.

Keywords Thinking Classroom, Seminar in Tourism and Hospitality Management

๑. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในหมวด 6 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 และมาตรา 24 เน้นการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัดเต็มศักยภาพ โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการจากประสบการณ์จริง ให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน๑ สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ มุ่งมั่นที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติตามความต้องการของตลาดแรงงานด้านการท่องเที่ยว โดยหนึ่งในกระบวนการนั้น คือ รายวิชา ๕๐๔๔๐๒ สัมมนาการจัดการ

การท่องเที่ยวและการบริการ (Seminar in Tourism and Hospitality Management) เป็นการสอนให้นักศึกษาได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสัมมนาโดยพิจารณาถึงปัญหาด้านต่างๆ ในการบริหารการบริการ และการท่องเที่ยว นักศึกษาจะต้องทำการค้นคว้าและรายงานต่อชั้นเรียน โดยอาจดำเนินการเป็นกลุ่มและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่มีประสบการณ์ทางการบริหารแขนงนี้ที่ได้รับเชิญมาเข้าร่วมสัมมนา ซึ่งจากการเรียนการสอนในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการสอนแบบเน้นบรรยายทฤษฎีความรู้และเนื้อหาทางวิชาการ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นๆ และขาดความกระตือรือร้นในการตอบคำถามในชั้นเรียน และไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน จึงได้มีการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาประกอบการสอนเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและเกิดแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการฝึกคิดวิเคราะห์ด้วยการสืบถามเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้จะใช้ความรู้ทางวิชาการแล้ว ยังผู้สอนต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมการคิด ส่งเสริมให้มีการคิดอย่างอิสระและผู้สอนมีบทบาทช่วยอำนวยความสะดวกมากกว่าการสอนบรรยาย^๒

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสืบถามเรื่องที่ทำให้ผู้เรียนสนใจและอยากทำกิจกรรมการจัดสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ สรุปได้ว่า ผู้เรียนสนใจสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อประชากรทั่วโลกอย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมากในช่วง ๖ เดือนที่ผ่านมาทำให้เศรษฐกิจตกต่ำขั้นวิกฤต กิจกรรมต่างๆ ปิดชั่วคราวบางสถานที่ปิดตัวลงอย่างถาวร ทำให้มีประชาชนส่วนใหญ่ตกงาน ไม่มีรายได้ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยนักท่องเที่ยวและการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดการจับจ่ายใช้สอย แลกเปลี่ยนเงินตราเมื่อผู้ประกอบการและบุคลากรทางการท่องเที่ยวต้องเผชิญกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่ ไม่สามารถเปิดกิจการได้ ไม่มีนักท่องเที่ยว ขาดรายได้ ผู้เรียนจึงร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมโครงการสัมมนา “NEW NORMAR FOR TOURISM ๒๐๒๐” ขึ้นโดยใช้การเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีกระบวนการฝึกคิดอย่างเป็นระบบฝึกการสื่อสาร การตัดสินใจอย่างมีหลักการและเชิงเหตุผล มีทักษะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจเนื้อหาในชั้นเรียนรวมถึงพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ กล่าวคือ ความสามารถในการที่จะพยายามเข้าถึงความรู้ ซึ่งเกิดจากการทำงานที่ประสานกัน และต้องอาศัยความพยายามอย่างมากทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาและองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาแสดงออกในรูปของคะแนน ซึ่งสามารถสังเกตหรือวัดได้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป^๓ รวมทั้งสำรวจความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนในรายวิชาดังกล่าว

^๑บรรจง อมรชีวิน. เปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา. (กรุงเทพมหานคร: หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘.

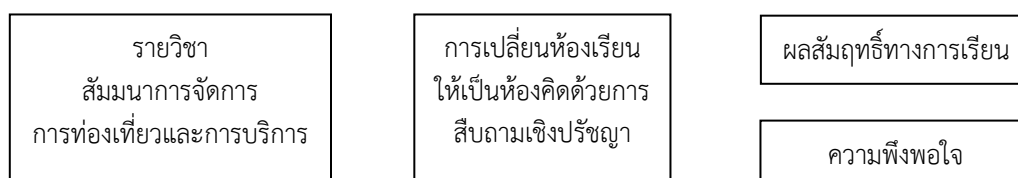
^๒กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สภากรุงเทพฯ, ๒๕๔๖). : ไม่ระบุ.

ศุภชัย กิจระการ. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา E๑/ E๒. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, หน้า ๔๔ – ๕๑.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาในรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ

๒. เพื่อทราบระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาในรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ
กรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) ที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ๕๐๔๔๐๒ สัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการในภาคการศึกษาที่ ๑/๒๕๖๓ จำนวน ๑๐ คน เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการชั้นปีที่ ๔

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบทดสอบการจัดสัมมนาวัดผลสัมฤทธิ์ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน ประเด็นการจัดสัมมนาด้านการท่องเที่ยวแบบชีวิตวิถีใหม่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด๑๙ แผนปฏิบัติงาน การจัดสถานที่ การสัมมนา การจัดเตรียมเอกสาร การดำเนินการ การประเมินผล และการสรุปรายงาน

2. แบบสังเกต (เชิงคุณภาพ)

3. ใบงานกิจกรรมการจัดโครงการสัมมนา

4. แบบประเมินความพึงพอใจ

การรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ ๑ และวัตถุประสงค์ที่ ๒ ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ ๑) ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการสังเกตการณ์นักศึกษาทุกคน

แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และบันทึกลงในแบบสังเกต หลังจากการเรียนรู้ไป ๑-๕ สัปดาห์ ๒) วัดผลการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนการจัดสัมมนาวัดผลสัมฤทธิ์ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน ๓) สัปดาห์ที่ ๖ – ๑๐ เรียนโดยใช้กิจกรรมการสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา และมอบหมายให้ทำใบงานกิจกรรมการจัดโครงการสัมมนา ๔)

ทดสอบความรู้หลังการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาของนักศึกษา โดยใช้แบบทดสอบหลังเรียนการจัดสัมมนาวัตถุประสงค์ ค่ะแนเต็ม 10 ค่ะแน ประเด็นการจัดสัมมนาด้านการท่องเที่ยวแบบชีวิตรวิถีใหม่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด19 แผนปฏิบัติงาน การจัดสถานที่ การสัมมนา การจัดเตรียมเอกสาร การดำเนินการ การประเมินผล และการสรุปรายงาน ๕) การกรอกแบบประเมินความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติ t-test แบบ Dependent Sample

๔. ผลการศึกษา

ข้อค้นพบที่โดดเด่นจากการสังเกตการณ์คือ ทุกครั้งที่จัดกิจกรรมให้นักศึกษาสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา นักศึกษามีส่วนร่วมทุกคน มีพัฒนาการทักษะการถาม การคิดที่ดีขึ้นเป็นลำดับทุกคนสามารถวางแผนงานและจัดโครงการสัมมนาเชิงวิชาการการท่องเที่ยวและการบริการ “NEW NORMAL FOR TOURISM ๒๐๒๐” ได้อย่างถูกต้องและดีเยี่ยม และข้อค้นพบยังสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาส่งผลให้นักศึกษามีค่าคะแนนที่ดีขึ้นทุกคน มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หากเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ ๑ คือ ๔.๗๐ และค่าคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ ๒ คือ ๙.๐๐ เท่ากับร้อยละ ๙๔.๒๐ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบผลคะแนน

ลำดับนักศึกษา	คะแนนครั้งที่ ๑	คะแนนครั้งที่ ๒	การพัฒนา
นักศึกษาคนที่ ๑	๔	๙	๑๒๕%
นักศึกษาคนที่ ๒	๔	๘	๑๐๐%
นักศึกษาคนที่ ๓	๕	๑๐	๑๐๐%
นักศึกษาคนที่ ๔	๕	๙	๘๐%
นักศึกษาคนที่ ๕	๔	๙	๑๒๕%
นักศึกษาคนที่ ๖	๖	๑๐	๖๖%
นักศึกษาคนที่ ๗	๔	๘	๑๐๐%
นักศึกษาคนที่ ๘	๕	๙	๘๐%
นักศึกษาคนที่ ๙	๔	๘	๑๐๐%

นักศึกษาคนที่ ๑๐	๖	๑๐	๖๖%
ค่าเฉลี่ย	๔.๗๐	๙.๐๐	๙๔.๒๐

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ การทดสอบก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๙.๐๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการใช้การเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t = ๒๘.๑๕$, $sig. = ๐.๐๐๐$) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนวิชาดังกล่าว ($n = ๑๐$)

การทดสอบ	(X)	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน (Pre-Test)	๔.๗๐	๐.๘๒	๒๘.๑๕*	๐.๐๐๐
หลังเรียน (Post-Test)	๙.๐๐	๐.๘๒		

ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑ ส่วนระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา (Thinking Classroom) และในรายวิชา 504402 สัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ

ความพึงพอใจ (ต่อ)	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
รายวิชา 504402 สัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ	๔.๑	ระดับมาก
รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา	๔.๕	ระดับมากที่สุด

ผลจากข้อเสนอแนะของนักศึกษาจากแบบประเมินความพึงพอใจ กล่าวคือ นักศึกษาต้องการให้มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญามาปรับใช้และขยายผลต่อไป เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิด ตั้งคำถามและหาคำตอบตามที่ตนเองอยากรู้ และมีอาจารย์คอยเป็นพี่เลี้ยงในติกรอบของวงกว้างความรู้และสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับเพื่อน

ร่วมห้องและอาจารย์ เพราะทุกคนมีสิทธิ์ถามและมีสิทธิ์ตอบ ไม่มีถูกหรือผิด แต่จะมีการเรียนรู้ว่าจะทำอะไร เพื่ออะไร จะทำอะไร ดีแล้วหรือยังและอุปสรรคที่พบจะแก้ไขได้อย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำขึ้นอีก นอกจากนี้ นักศึกษายังเสนอแนะให้นำเอารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวไปปรับใช้กับรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

๕. บทสรุป

ข้อค้นพบที่โดดเด่นจากการสังเกตการณ์คือ ทุกครั้งที่จัดกิจกรรมให้นักศึกษาสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา นักศึกษามีส่วนร่วมทุกคน มีพัฒนาการทักษะการถาม การคิดที่ดีขึ้นเป็นลำดับทุกคนสามารถวางแผนงานและจัดโครงการสัมมนาเชิงวิชาการ การท่องเที่ยวและการบริการ “NEW NORMAL FOR TOURISM ๒๐๒๐” ได้อย่างถูกต้องและดีเยี่ยม และข้อค้นพบยังสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาส่งผลให้นักศึกษามีค่าคะแนนที่ดีขึ้นทุกคน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๙.๐๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t = ๒๘.๑๕$, $sig. = ๐.๐๐๐$) และผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อวิชาสัมมนาการจัดการ การท่องเที่ยวและการบริการอยู่ในระดับมาก และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นน่าจะสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญาในรายวิชาสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ ส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความพึงพอใจที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาทำให้เห็นถึงการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม Thinking Classroom ผู้เรียนไม่ครบเกิน ๑๒ คนและใช้ระยะเวลาทำกิจกรรมไม่เกิน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที ผู้สอนต้องทำความเข้าใจหลักการรูปแบบการสอนว่าเป็นการพัฒนาการคิดเชิงระบบโดยอาศัยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามและตอบคำถามอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าพูด และการให้เหตุผลประกอบการตอบของผู้เรียนเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

บรรจง อมรชีวิน. เปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา. กรุงเทพมหานคร:

หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๕๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สภากรุงเทพฯ, ๒๕๔๖.

เผชญ์ กิจระการ. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา E๑/ E๒.

วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

พระเรืองเดช โชติธมโม/เสียงเพราะ

Phra Rueangdet Chotitdhammo/Siangphro^๑

บทคัดย่อ

บทความนี้ปรับปรุงจากการดำเนินการประชุมใหญ่ระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พระเรืองเดชโชติธมโม/เสียงเพราะ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแนวความคิดใหม่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่ายิ่งต่อสังคมและประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพภาพ ย่อมมีศักยภาพด้านการพัฒนาอื่นๆ ตามไปด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโลกยุคใหม่นั้น เป็นการเพิ่มขีดความสามารถ อันก่อให้เกิด ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้ว ประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้ามีความมั่นคงมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางสังคม แต่ถ้าหากประเทศใดขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ก็ไม่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้ การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ย่อมมีการสรรหาบุคลากร การคัดเลือกบุคลากร การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์เข้าสู่องค์กรเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สามารถคัดสรรทรัพยากรมนุษย์ได้เหมาะสมกับงานโดยมีการบริหารกำหนดนโยบายในการคัดเลือก โดยการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีคุณสมบัติมีความรู้ความสามารถที่ตรงตามตำแหน่งอย่างเหมาะสมและเสมอภาคโดยใช้หลักคุณธรรมหลักความสามารถในการคัดเลือกหลักของการคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสม ย่อมนำไปสู่กระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทรัพยากรมนุษย์

Abstract

This article was updated from the proceedings of the 1st National Conference of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus of Phra Rueangdet Chotitdhammo/Siangphro. This article: 1) To study human resource development, 2) human resource development in new concepts. According to the human resource development in new normal, it is the excellent value factors towards the society and the Nation. Human resources in any country have potential. The government has another development potential as well. The development of human resources in the modern world is empowering and already bringing creative

^๑ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

benefits. The country is also thriving, with stable prosperity in both economic politics and socially. But if a country lacks valuable human resources, it cannot benefit its country. In the development of human resources, recruitment is inevitably available for personnel selection. The selection of human resources into the organization is a process that allows the passage of human resources to be suitable for the job by the management formulating the selection policy. Providing opportunities for those who are qualified to have the right and equality in positions using the principles of morality, the core selection capabilities of selecting the right personnel will inevitably lead to human resource development.

Keywords: Development, Human Resource

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่ายิ่งของสังคม และประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ย่อมมีศักยภาพสูง และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้ว ประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้ามีความมั่นคงมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางสังคม แต่ถ้าหากประเทศใดขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ก็ไม่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้ ประเทศก็พัฒนาไปได้อย่าง ความเจริญหรือความล้าหลังของประเทศ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการพัฒนาปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมก็ล้วนแต่มาจากทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น^๒ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ย่อมมีการวางแผนในการสรรหาบุคลากร ซึ่งเป็นกระบวนการความต้องการของทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต ที่มีความสำคัญต่อองค์กรสู่ความสำเร็จจากการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ที่ดีจำเป็นต้องพิจารณาถึงขั้นตอนและลำดับขั้นของกิจกรรมซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ขององค์กร โดยเป็นการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดหาบุคคลเข้ามาทำงานในองค์กร

กระบวนการในการคนหาบุคคลที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง ที่หน่วยงานและองค์กรต้องการย่อมมาจากแหล่งต่างๆ ให้สนใจสมัครเข้าร่วมงานกับองค์กร โดยผู้มีหน้าที่ในการสรรหาบุคลากรจะต้องสามารถ เข้าถึงแหล่งที่มาของบุคลากร ดึงดูดบุคลากรที่มีศักยภาพเหมาะสมกับงานให้เกิดความเข้าใจที่จะร่วมงานกับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดของระยะเวลาและค่าใช้จ่าย^๓ การสรรหาเปรียบเสมือนกระบวนการแสวงหา และจูงใจให้ผู้มีความรู้ ความสามารถตลอด

^๒ พระเรื่องเดช โชติธมโม/เสียงเพราะ, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ครั้งที่ ๑, “พุทธบูรณาการ อารยธรรมอันมั่งคั่งแห่งการสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน”, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, (๓ เมษายน, ๒๕๖๓): ๑๖๙๔-๑๗๐๗.

^๓ ญัฏฐพันธ์ เจริญนันทน์, การจัดการทรัพยากรบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๙.

ทั้งเจตคติที่ดีที่ตรงตามความต้องการขององค์กรมาสมัครงาน เพื่อจะพิจารณาคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมที่สุดเข้ามาปฏิบัติงาน^๔

การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการต่อเนื่อง จากการสรรหาบุคลากรที่ใช้ในการตรวจสอบการพิจารณาการตัดสินใจรับบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้าร่วมงานกับองค์กรการคัดเลือกบุคลากรเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความรู้ในการปฏิบัติงาน และมีศักยภาพในหลักการคัดเลือกบุคลากร

จากที่กล่าวมา การคัดเลือกเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้สามารถเลือกคนได้เหมาะสมกับการบริหารกำหนดนโยบายในการคัดเลือก โดยการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีคุณสมบัติมีความรู้ความสามารถที่ตรงตามตำแหน่งอย่างเหมาะสม และเสมอภาคโดยใช้หลักคุณธรรมหลักความสามารถในการคัดเลือก หลักของการคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมย่อมนำไปสู่กระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างดี

แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการนำเอาศักยภาพของมนุษย์แต่ละคนมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร และให้แต่ละคนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรตระหนักในคุณค่าของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และองค์กรที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้นมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้นหมายถึง การทำความเจริญการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้ งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามาหรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนาแต่เป็นหายนะซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่ มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change) มีการกระทำให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นับว่าเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้าง และปรับเปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะในการทำงาน (Skills) และทัศนคติ (Attitude) ให้เอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพในการทำงาน^๕ การวางแผนปรับปรุงขีดความสามารถ (Competency) การวางแผนและพัฒนาทางวิชาชีพ (Career planning and development) ของบุคลากรในองค์กรตลอดจนปรับปรุงประสิทธิภาพ ในการทำงานขององค์กรให้เพิ่มมากขึ้น โดยการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร (Training and development-T&D) เป็นหลัก^๖ กระบวนการที่เป็นไปเพื่อการเรียนรู้ การเพิ่มผลงานการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์โดยผ่านกิจกรรมความคิดริเริ่ม และกิจกรรมทางการบริหาร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่ม

^๔ นงนุช วงษ์สุวรรณ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๙.

^๕ จักร อินทจักร, คู่มือการบริหารทรัพยากรบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คแบงก์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑.

^๖ ตูลา มหาพสุธานนท์, หลักการจัดการ = Principle of management, (กรุงเทพมหานคร: พีเอ็น เค แอนด์ สกายพริ้นติ้งส์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๑.

ประสิทธิภาพในงาน ศักยภาพในคน จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลในองค์กร^๗

จากที่กล่าวมา การพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความคิดและเป็นการพยายามจากผู้บริหารระดับสูงที่จะทำให้องค์การพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อแก้ปัญหาเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่

ทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว สิ่งที่ย้องครต่างๆ จะต้องทำก็คือปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น องค์การที่อยู่รอดได้คือองค์การที่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงได้ แต่องค์กรที่ประสบความสำเร็จคือองค์การที่สามารถคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าและปรับตัวได้ก่อนและองค์การแห่งความเป็นเลิศตลอดกาลนั้นก็คือองค์การที่ไม่เพียงแต่เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงได้^๘ แต่ยังสามารถที่จะกำหนดแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงนั้น ในยุคนี้ที่ผู้บริหาร ผู้นำทางความคิดด้านการบริหารต่างพากันกล่าวว่ายุคของทุนมนุษย์ (Human Capital) องค์การที่เป็นเลิศจึงหมายถึงรวมถึงความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องทำความเข้าใจแนวโน้มการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่ ประเด็นดังกล่าวก็เพื่อการสอดคล้องจากแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์

ดังนั้น การจัดการทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าทรัพยากรมนุษย์ควรมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ และที่สำคัญทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีสมรรถนะ (Competency) ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเพียงพอจึงจะนำพาองค์การให้บรรลุผลตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจสำเร็จตามเป้าหมายแห่งการจัดการอนาคต

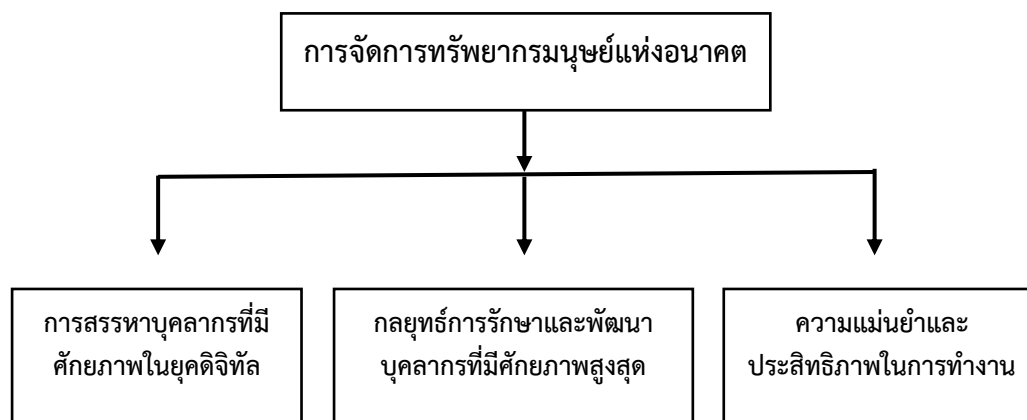
การจัดการทรัพยากรมนุษย์แห่งอนาคต

สถานการณ์ตลาดแรงงานในประเทศไทยคืออีกหนึ่งความท้าทายของภาคธุรกิจภายใต้การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล หลายประเทศได้ทำการวิจัยและพัฒนาคนร่วมกับเทคโนโลยีแต่ก็ยังเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานในสายงานที่กำลังเป็นที่ต้องการ ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องร่วมมือกันพัฒนาระบบทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการนำประเทศเข้าสู่ยุคดิจิทัล ที่รัฐบาลชูนโยบายสำคัญอย่าง Thailand ๔.๐^๙ การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลเป็นตัวกำหนดให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันสมัยในยุคดิจิทัล

^๗ จิตติมา อัครดิพิพงศ์, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖), หน้า ๔๐.

^๘ Gilley, J.W. and Maycunich, A., **Organizational Learning, Performance, and Chance: An Introduction to Strategic Human Resource Development**, (Massachusetts: Perseus, 200), p. 7.

^๙ บทสัมภาษณ์, เบอ์นาร์ด โซโลมอน, การจัดการทรัพยากรมนุษย์แห่งอนาคต “คิดใหม่ ทำใหม่” รับนโยบาย Thailand ๔.๐, ณ ศูนย์นิทรรศการ BITEC วันที่ ๓ มีนาคม ๒๐๒๐, แหล่งที่มา, <https://www.techtalkthai.com/new-human-resources-management/>, สืบค้นเมื่อ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔.

แผนภาพ: การจัดการทรัพยากรมนุษย์แห่งอนาคต

การสรรหาบุคลากรที่มีศักยภาพในยุคดิจิทัล ก้าวแรกของการผลักดันธุรกิจไปสู่อีกหนึ่งขั้นของความก้าวหน้า นอกจากเครื่องมือที่เพียบพร้อม ยังต้องอาศัยผู้คนที่มีความสามารถ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า ความสำเร็จขององค์กร ล้วนเกิดจากความสำเร็จของบุคลากรทั้งสิ้น นี่เป็นข้อเท็จจริงที่เห็นได้ชัดโดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมไอทีและโทรคมนาคม ตลาดแรงงานที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและความต้องการคนมีฝีมือซึ่งเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในประเทศไทยนั้น ถือว่ายังขาดผู้เชี่ยวชาญสายงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) และการออกแบบประสบการณ์ของผู้ใช้ (User Experience Design) ซึ่งเป็นอีกความท้าทายอันใหญ่หลวงที่เข้ามาขวางกั้นความสำเร็จของธุรกิจ นับว่าเป็นเรื่องน่ายินดีที่หนึ่งในภารกิจหลักของหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์อยู่ที่การสรรหา และคัดเลือกบุคลากรระบบการทำงานมีประสิทธิภาพ และความแม่นยำพร้อมด้วยอุปกรณ์และผู้เชี่ยวชาญอย่างครบองค์ จะช่วยผลักดันให้ขั้นตอนแรกของการจ้างงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว

กลยุทธ์การรักษาและพัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพสูงสุด สิ่งหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นความท้าทายขององค์กรในยุคปัจจุบัน คือการรักษาและพัฒนาความสามารถของพนักงาน สิ่งสำคัญอยู่ที่ความก้าวหน้าของอาชีพการงานและการจัดการความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรที่มีศักยภาพได้เดินต่อไปสู่การเป็นผู้นำ พร้อมกับบทบาทที่ดียิ่งขึ้น

ความแม่นยำและประสิทธิภาพในการทำงาน ระบบงานที่มีความท้าทายสูงมักตามมาด้วยผลตอบแทนอันดีงาม ในขณะเดียวกัน รางวัลในการทำงานก็มาจากความทุ่มเทของพนักงานการที่องค์กรสามารถรักษาบุคลากรที่มีฝีมือไว้ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่พนักงานได้รับ บริษัททั้งหลายต่างแข่งขันกันเพื่อสรรหาและรักษาพนักงานที่มีฝีมือเอาไว้ อีกหนึ่งแนวคิด ที่สามารถปฏิบัติได้จริง คือการตอบแทนพนักงานด้วยรางวัลที่อยู่บนความยุติธรรม ความแม่นยำ และประสิทธิภาพในการทำงาน ระบบคลาวด์ที่ใช้ในการบริหารทุนมนุษย์ (Human Capital Management Cloud) ที่นำเอาการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์มาใช้ ส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรสามารถใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ รวบรวมกลุ่มเป้าหมายและมอบผลตอบแทนให้แก่พนักงานจากความสำเร็จของยอดขายได้อย่างทั่วถึง

จากที่กล่าวมาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งอนาคตเป็นการเปลี่ยนแปลงสู่โลกดิจิทัลได้สร้างระบบทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่และปฏิวัติรูปแบบการทำงาน ไม่ใช่แค่เพียงในประเทศไทย แต่ยัง

แพร่หลายไปทั่วโลก ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการที่ระบบทรัพยากรมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับคอนเซ็ปต์ของสถานที่ทำงานยุคดิจิทัล และเตรียมพร้อมกับการรับเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยโซลูชัน สำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ การใช้ผู้ที่มีศักยภาพเป็นศูนย์กลาง การใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในการทำงาน และความร่วมมือรวมถึงเทคโนโลยีบนมือถือ และการมีส่วนร่วมของพนักงาน

บทสรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการที่องค์กรดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากร โดยมีการแสวงหาหาคนดีให้ได้ หมายถึง การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานให้เข้ามาเป็นสมาชิกในองค์กร การใช้คนให้ตรงกับลักษณะงาน หมายถึง การใช้ประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรด้วยบรรจพพนักงานที่มีความรู้ความสามารถได้ทำงานให้ตรงกับลักษณะงานและสามารถทำงานได้ในหลายๆ หน้าที่ในคนๆ เดียวกัน ทรัพยากรมนุษย์คือการผูกมัดทางใจของพนักงาน และการจูงใจให้พนักงานที่มีความรู้ความสามารถให้มีความพึงพอใจอยู่กับองค์กรได้นานที่สุด การจัดการด้านกำลังคนหรือการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร แต่ในปัจจุบันบุคคลได้รับการนิยามใหม่พัฒนาความสำคัญเป็น “ทรัพยากรมนุษย์” ส่วนแผนกหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรก็กำลังเปลี่ยนบทบาทจาก งานบริหารบุคคลและธุรการไปเป็น “การจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่” ซึ่งเปลี่ยนจากการจัดการเฉพาะหน้า ไปเป็นการใช้กลยุทธ์เข้ารุกอย่างเต็มตัวและต่อเนื่องไปในระยะยาวและรวดเร็ว

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ จึงมีกระบวนการที่ผู้บริหาร เป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบุคลากร หรือบุคคลที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กรร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการสรรหา การคัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษา และพัฒนาให้บุคลากรขององค์กรมีศักยภาพที่เหมาะสม มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสม เสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพึ่งจากการร่วมงานกับองค์กรให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขในอนาคต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการคัดสรร คัดเลือกบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ เข้ามาบริหารงานภาครัฐให้เป็นไปตามแบบของนโยบายของภาครัฐต่อไป

บรรณานุกรม

- จักร อินทจักร. **คู่มือการบริหารทรัพยากรบุคคล**. (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คแบงก์, ๒๕๔๘).
- จิตติมา อัครธิตีพงศ์, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖).
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. **การจัดการทรัพยากรบุคคล**. (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).
- ตุลา มหาวสุธานนท์. **หลักการจัดการ = Principle of management**. (กรุงเทพมหานคร: พี เอ็น เค แอนด์ สกายพริ้นติงส์, ๒๕๕๔).
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. (กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๕๓).
- Gilley, J.W. and Maycunich, A. **Organizational Learning, Performance, and Chance: An Introduction to Strategic Human Resource Development**. (Massachusetts: Perseus, 200).
- พระเรืองเดช โชติธมโม/เสียงเพราะ, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์, การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ครั้งที่ ๑, “พุทธบูรณาการ อารยธรรมอันมั่งคั่งแห่งการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน”**, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, (๓ เมษายน, ๒๕๖๓): ๑๖๙๔-๑๗๐๗.
- บทสัมภาษณ์, เบร์นาด โซโลมอน, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์แห่งอนาคต “คิดใหม่ ทำใหม่”** รับนโยบาย Thailand ๔.๐, ณ ศูนย์นิทรรศการ BITEC วันที่ ๓ มีนาคม ๒๐๒๐, แหล่งที่มา, <https://www.techtalkthai.com/new-human-resources-management/>, สืบค้นเมื่อ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔.

กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาเพื่อการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์
และการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑
Educational Organization Management Strategies for Competitiveness in the Age
of Globalization and Creation of Educational Organization Management
Strategies in the 21st Century

สุพิรพัชร พิมพมาศ^{*}

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาและการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ (๑) กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาที่สำคัญเริ่มต้นที่ผู้บริหารองค์การทางการศึกษาโดยเน้นการบริหารจัดการคนดีคนเก่งในมุมมองบริบทของการสร้างทุนมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ (๒) การสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ เน้นหลักการ ๕ ประการคือ ๑. ภาวะผู้นำ ๒. ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง ๓. การติดต่อสื่อสาร ๔. ระบบการจูงใจ และ ๕. โครงสร้างองค์การ

คำสำคัญ กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา, การสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑

ABSTRACT

This academic paper presents educational organization management strategies and the creation of innovative educational organization management strategies in the 21st century. (1) The important educational organization management strategies begin with educational organization administrators emphasis on good people management in the context of human capital, building for competitiveness in the era of globalization. (2) Creation of innovative management strategies for educational organizations in the 21st century, emphasizing 5 principles:

^{*} ครู โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.

1. Leadership 2. Nature of Change 3. Communication 4. Incentive System, and
5. Organization Structure

Keyword: Educational Organization Management Strategies, Creation of Educational Organization Management Strategies in the 21st Century

บทนำ

ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของโลกอย่างปัจจุบันนี้ เรียกได้ว่าถูกผลกระทบไปทุกหย่อมหญ้าไม่ยกเว้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม หรือจะเป็นประเทศเล็กๆ ต่างก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเราเรียกได้ว่าโดยเข้าไปเต็มๆ ทั้งเศรษฐกิจและการเมือง สิ่งที่จะทำให้องค์กรดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสกล่าวคือต้องหันมาบริหารจัดการองค์กรให้กระชับ รวดเร็วต่อข้อมูลข่าวสารมีประสิทธิภาพในด้านกำลังคน เรียกว่า “เล็กพริกขี้หนู” ให้จึงได้มีใช้ เมื่อเจอภาวะวิกฤติเศรษฐกิจจะต้องปรับลดคนงานอย่างเดียว หรือปรับลดกำลังผลิตลง หรือบางแห่งอาจถึงขั้นต้องหยุดดำเนินการไปก็มีซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง สิ่งที่ถูกต้องจะต้องหันมาปรับปรุงองค์กรใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและลดค่าใช้จ่ายลงให้ได้มากที่สุด^๒

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกทำให้องค์กรทางการศึกษาทุกแห่งต้องหันมาวิเคราะห์ความสามารถในการบริหารจัดการของตนเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและบรรลุเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ผู้บริหารถือเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร^๓

กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา

ผู้บริหารคือบุคคลสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบให้เกิดขึ้นแก่องค์กร ดำรงทางด้านการบริหารจัดการส่วนมากให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพและล้มเหลวขององค์กรไว้คล้ายกันว่าเป็นสาเหตุมาจาก “ผู้บริหารหรือผู้จัดการ” เป็นสำคัญ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลง

^๒ อภิชัย ศรีเมือง, บริหารงานและจัดการคนในองค์กรอย่างไรในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ,

(กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘๘.

^๓ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, คู่มือสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ, (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า

ภายในองค์กรแล้ว ผู้บริหารองค์กรต่างๆ ยังสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสังคมอีกด้วย จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กรไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าปราศจากการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหาร ดังนั้นการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์กร ดังที่ ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ ประมาจารย์ทางด้านการบริหารจัดการได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการที่มีประสิทธิภาพอาจเป็นทรัพยากรหลักของประเทศที่พัฒนาแล้วและอาจเป็นทรัพยากรที่มีความต้องการมากที่สุดของประเทศที่กำลังพัฒนา” ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าทุกสังคมต้องการผู้บริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารหรือผู้จัดการแล้ว บุคลากรที่คัดเลือกเข้ามาทำงานในองค์กรก็ถือว่ามีส่วนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันต่อการนำองค์กรไปสู่ความมีประสิทธิภาพ ภายใต้การนำของผู้บริหาร เพราะต้องไม่ลืมว่าการจะได้คนดีมีฝีมือมาทำงานให้กับองค์กรนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารอีกเช่นเดียวกัน ดังที่มีการกล่าวถึงเรื่องการจัดการคนดีคนเก่ง (Talent Management) อยู่กันเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ในยุคแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ผู้บริหารทั่วโลกต่างให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่คุณภาพในการบริหารและ การผลิต อันนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งการจะก้าวไปสู่สิ่งเหล่านี้ได้ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจัดการองค์กรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพถือว่าเป็นส่วนผสมที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ในแง่ของมาตรฐานในการดำรงชีวิตในการทำงาน ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องศึกษาพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรเพื่อทำความเข้าใจและหาแนวทางในการจัดการกับพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะผู้บริหารจะทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารต้องศึกษาภาพรวมทั้งหมดขององค์กร รวมถึงการจัดการองค์กรด้วย^๔

อาจสรุปได้ว่าความรู้ความสามารถของคนในองค์กรมีความสำคัญมาก่อน ความสำคัญของคนไม่ได้อยู่ที่จำนวน (Head Counts) แต่อยู่ที่ความรู้ความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวคนและพร้อมที่จะแสดงออกมาในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งความรู้ความสามารถนี้เรียกว่า “ทุนมนุษย์” (human capital) ผู้บริหารจะจัดการทุนมนุษย์มากกว่าที่จะจัดการที่ตัวตนและจำนวนพนักงานในองค์กร ประเด็นตรงนี้สำคัญมากเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหาว่าจ้าง การมอบหมายงาน การจ่ายค่าตอบแทนและการประเมินผลการปฏิบัติงาน หากผู้บริหารองค์กรทางการศึกษาไม่เข้าใจตรงนี้จะทำให้หลักการ “บรรจุคนให้ตรงกับงาน” (Put The Right Man to The Right Job) ใช้ไม่ได้ รวมทั้ง

^๔ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, **คู่มือสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ**, (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

การพัฒนาพนักงานขององค์กรจะไม่มีประสิทธิผล เหตุอันเนื่องมาจากผู้บริหารไม่ทราบว่าทุนมนุษย์ที่องค์กรมีอยู่เพียงพอหรือไม่ และไม่รู้ว่าจะต้องเพิ่มเติมส่วนใดจึงทำให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืน

การสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษา

การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่เป็นพันธกิจของทั้งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในองค์กรต้องร่วมกัน โดยผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ในรูปแบบการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อนำไปสู่องค์การอัจฉริยะและองค์การแห่งนวัตกรรมใหม่บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาให้มีการพัฒนาความคิดอยู่ตลอดเวลาที่เรียกว่าความคิดคือพลังอำนาจ (Thinking is power) แก่นหัวใจของการบริหารนวัตกรรมแนวใหม่อยู่ที่ทุนมนุษย์ (Human capital) เมื่อใดก็ตามที่มีการลงทุน มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดย่อมนำมาซึ่งการทำงานที่มีสมรรถนะสูงและนำไปสู่องค์การที่มีสมรรถนะสูง (High performance organization) และมีความได้เปรียบในการแข่งขันแบบยั่งยืน (Sustainable competitive advantage)^๕

๑. ภาวะผู้นำ (Leadership) ผู้ที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จในการดำเนินกลยุทธ์ต้องเป็นผู้นำที่สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจ และการร่วมแรงร่วมใจในทีมงานและภายในองค์การเพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ เพราะว่าในทางปฏิบัติแล้วการกำหนดกลยุทธ์มักจะกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์อย่างกว้างๆแต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะต้องตัดสินใจในการวางแผนและถ่ายทอดความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานมักประสบปัญหาที่ไม่ได้คาดฝันซึ่งหัวหน้าทีมในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะต้องใช้ความเป็นผู้นำในการแก้ไขและปรับปรุงให้การดำเนินงานเป็นไปตามความต้องการของกลยุทธ์

๒. ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง (Nature of Change) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้มีหน้าที่นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติต้องเข้าใจในธรรมชาติและขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถวางแผนทางปฏิบัติและแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม โดยปรกติกการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ (Strategic Change) จะแตกต่างกันตามสถานการณ์และการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสามารถจำแนกการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ออกเป็น ๕ ระดับคือ การดำเนินกลยุทธ์ต่อเนื่อง (Continuation Strategy) การเปลี่ยนกลยุทธ์แบบประจำ (Routine Strategy Change) การเปลี่ยนกลยุทธ์แบบเฉพาะ (Limited Strategy Change)

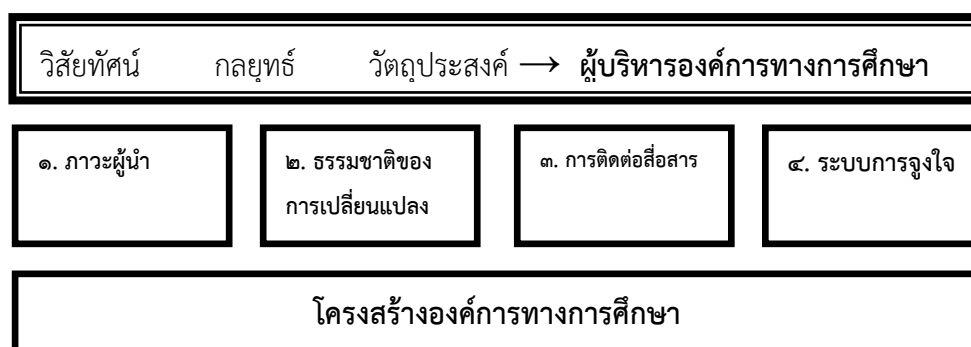
^๕ เสน่ห์ จัยโต, การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘), หน้า

การเปลี่ยนกลยุทธ์แบบถอนรากถอนโคน (Radical Strategy Change) และการกำหนดทิศทางขององค์กรใหม่ (Organizational Redirection)

๓. การติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน โดยการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนสามารถสร้างความเข้าใจ แก้อัปเดตสภาวะระหว่างสมาชิกและไม่สามารถสร้างความสับสนในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยลดข้อขัดแย้งและข้อขัดแย้งที่มีผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากร ตลอดจนแรงต้านทานที่จะมีการเปลี่ยนแปลง

๔. ระบบการจูงใจ (Incentive System) ที่เหมาะสมช่วยสนับสนุนให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการจูงใจช่วยให้บุคคลไม่ต่อต้าน ยอมรับ และนำการเปลี่ยนแปลงมาเป็นส่วนหนึ่งของตน โดยที่ระบบจูงใจไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของตัวเงินเสมอไปแต่อาจเป็นวิธีการที่ทำให้สมาชิกพอใจและพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม เช่น การเพิ่มความรับผิดชอบ หรือ การเปิดโอกาสให้พัฒนาตนเอง เป็นต้น

๕. โครงสร้างองค์กร (Organization Structure) เป็นพื้นฐานสำคัญในความสำเร็จของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เนื่องจากโครงสร้างองค์กรจะแสดงความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ ช่องทางการสั่งงานและการติดต่อสื่อสาร และตำแหน่งงานของสมาชิกในองค์กรที่จะต้องมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติขององค์กร^๖

รูปที่ ๑ กรอบแนวความคิดการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์กรทางการศึกษา^๖ ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นรูปธรรม ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงาน การประสานงาน และการแก้ปัญหาในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติควรต้องมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่หลากหลาย จึงจะสามารถนำกลยุทธ์มาสร้างเป็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมขององค์กรได้

บทสรุป

^๖ ญัตติพันธ์ เจริญนนท์, การจัดการเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓๗-๒๓๘.

กระแสโลกาภิวัตน์นับวันจะไหลเชี่ยวมากขึ้น สังคมประเทศใด องค์กรใด ไม่ปรับตัวให้รู้เท่าทันและเอาประโยชน์จากความเป็นโลกาภิวัตน์ประเทศหรือองค์กรนั้นอาจถูกกดดันให้ปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน ถ้ายิ่งฝืนกระแสต่อไปอีก ผลที่ตามมาองค์กรเหล่านั้นยิ่งเสียเปรียบในการพัฒนาประเทศ กระแสโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อการจัดการองค์การในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นองค์การระดับประเทศ องค์กรธุรกิจเอกชน ส่วนผลกระทบจะมีมากขึ้นอยู่กับพลังอำนาจของชาติ กรณีประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา พลังอำนาจของชาติยังไม่อาจต้านต่อกระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากเป็นประเทศผู้ใช้เทคโนโลยีและนำเข้าวิทยาการความรู้ หน่วยผลิตไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน บริษัทธุรกิจเอกชน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐต้องพัฒนาตนเองทั้งโครงสร้างกระบวนการผลิต พฤติกรรมและทัศนคติ มองการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ องค์กรที่ไม่ยอมปรับตัวเปลี่ยนแปลงจะอยู่รอดยาก คนในองค์กรมีความสำคัญมาก ต้องเปลี่ยนแปลงคนและองค์การไปพร้อมกันเป็นกลยุทธ์ปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

กลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาเพื่อการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์และการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารองค์การทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เริ่มต้นที่การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมต้อง พัฒนาสมองซีกขวาด้วยการพัฒนาข้อมูล(Data) สู่การพัฒนาสารสนเทศ (Informations) สู่การพัฒนาความรู้ (Knowledge) สู่การพัฒนาปัญญา (Wisdom) ท้ายที่สุดจะนำไปสู่ นวัตกรรม (Innovation)

ข้อเสนอแนะ

องค์การทางการศึกษาควรที่จะมีการศึกษาวิจัยผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อนำผลการวิจัยมาวางแผนพัฒนาองค์การทางการศึกษาทุกภาคส่วนโดยทำการวิจัยที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมไทยในการจัดการปัจจัยที่สามารถปรับระบบการจัดการให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ การวิจัยและพัฒนาหลักการและกระบวนการที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการองค์การทางการศึกษา หรือระบบการผลิตคนเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์การการศึกษาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นองค์การระดับประเทศ องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน กระแสโลกาภิวัตน์ได้ผลักดันให้รัฐบาลพัฒนากำลังคนโดยการยกระดับคุณภาพประชากรให้แรงงานมีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้น แต่ที่ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากหลักสูตรและการสอนของระบบการศึกษาไทยยังตกอยู่ในวิธีคิดแบบเดิม ที่ให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อวิชาการมากกว่า (Academic Knowledge) มิใช่การศึกษาให้รู้และเข้าใจในงาน (Job Knowledge) หรือในลักษณะประยุกต์ใช้ (Application) สอนในวิชาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด นักเรียน นักศึกษาที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษามีความรู้ไม่ตรงกับตลาดแรงงาน การศึกษาที่สอนให้คนคิดแบบจำ (Memory

Thinking) ยังไม่ถึงการเป็นนวัตกรรมที่มุ่งเน้นสร้างนวัตกรรมได้อย่างแท้จริง ดังนั้นแล้วการสร้างนวัตกรรมกลยุทธ์การบริหารสำหรับผู้บริหารองค์การทางการศึกษาจึงเป็นจุดหลักสำคัญที่ควรมุ่งเน้น

บรรณานุกรม

อภิชัย ศรีเมือง. **บริหารงานและจัดการคนในองค์กรอย่างไรในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ**.

กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๒.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. **คู่มือสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ**. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

เสน่ห์ จัย์โต. **การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘.

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๒.

**ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขต
ปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี**

The impact of the coronavirus disease epidemic situation on the abbot's duties
in the Surat Thani Sangha Administration Area

ดร.โสภณ บัวจันทร์
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จำนวน ๑๘๖ วัด ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายคือตามโควต้าแต่ละอำเภอทั้ง ๑๙ อำเภอ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ๖ ด้าน ใช้สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลด้วยตารางพร้อมคำอธิบายได้ตารางด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

วัดได้รับผลกระทบเชิงลบโดยรวมร้อยละ ๗๗ ในสัดส่วนนี้ วัดที่งดภารกิจมีจำนวนมากถึงร้อยละ ๔๙.๔๔ ในขณะที่ภารกิจที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากที่สุด คือ การออกไปภายนอกวัดเพื่อแสดงธรรม อบรมศีลธรรม หรือกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ ร้อยละ ๙๕.๒๐ ในสัดส่วนนี้ วัดที่งดภารกิจมีจำนวนมากถึงร้อยละ ๗๔.๖๐ บทบาทของวัด โดยรวม วัดร้อยละ ๘๐ ยังไม่มีบทบาทในสถานการณ์โควิด-๑๙ แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า วัดมีบทบาทโดดเด่นใน ๒ ประเด็น เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) การประชาสัมพันธ์ข้อมูล กฎ ระเบียบ ที่ออกโดยภาครัฐ และคณะสงฆ์เกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-๑๙ และ ๒) การนำอาหารและปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพไปมอบให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙ โดยรวม ร้อยละ ๗๓.๗๕ ในสัดส่วนนี้ บทบาทข้อแรกมีจำนวนมากถึงร้อยละ ๘๒.๔๐ บทบาทสำคัญที่สุดของวัดคือการแสดงธรรมเพื่อเยียวยาจิตใจของประชาชนยังไม่มากนัก เพราะต้องดูแลตนเองก่อน บทบาทนี้จึงควรได้รับการส่งเสริมอย่างเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี ที่เร่งด่วนและสำคัญที่สุด คือ ๑) รัฐควรช่วยเหลือวัดเช่นเดียวกับผู้ได้รับผลกระทบทั่วไปเพราะการติดเชื่อไม่มียกเว้นผู้ใด เช่น หน้ากากอนามัย เจลล้างมือเครื่องวัดอุณหภูมิ อาหาร และน้ำดื่ม เพราะบางพื้นที่พระงดบิณฑบาต ประชาชนไม่มีอาหารถวายพระ และหรือไม่มีประชาชนไปทำบุญที่วัด ๒) ลดหรืองดเก็บค่าน้ำค่าไฟฟ้าเพราะประชาชนกำลังลำบากไม่มีรายได้ไม่มีเงินบริจาคและกลัวการเดินทางไปวัดด้วยทำให้วัดไม่มีปัจจัยจ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้า ๓) ถวายความรู้ เช่น มีเจ้าหน้าที่ไปแนะนำให้สอดคล้องกับกิจวัตรของสงฆ์ เพราะวัดในบางพื้นที่ไม่มีสื่อที่จะรับข่าวสารอย่างครบถ้วน ๔) สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือแบบ “บวร” ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน/ราชการ เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนจะทำให้ประชาชน มีขวัญและกำลังใจ ไม่เครียดมาก และ ๕) ควรผ่อนปรนให้สามารถจัดศาสนพิธีที่สำคัญได้ตามความเหมาะสมเพราะการระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนาในแต่ละพื้นที่ต่างกัน

คำสำคัญ : ผลกระทบ, ไวรัสโคโรนา, ภารกิจเจ้าอาวาส

ABSTRACT

Research articles the impact of the administration in Surat Thani on the spread of the virus among mothers the purpose of this study is quantitative demographic analysis. The tool used for data collection is questionnaire survey. Frequency and percentage of data were analyzed by descriptive statistics.

The results showed that :-

Overall, the temples were negatively affected by 77 percent. Of these proportions, 49.44 percent of the temples abstained from missions, while the most negatively impacted missions were going outside the temple to perform the Dharma. Moral training or community relations activities 95.20%. In this proportion, 74.60 percent of the temples stopped their missions. The role of the temples overall, 80 percent of the temples did not play a role in the COVID-19 situation. But when considering each item, it was found that Temples play a prominent role in 2 issues, in descending order: 1) public relations of information, rules and regulations issued by the government; and the monks about the situation of COVID-19 and 2) the introduction of food and necessary factors The cost of living is given to those affected by the corona virus. Overall, 73.75 percent. In this proportion, the first role is 82.40 percent. The role of dharma teaching to heal people's minds is not much. fighter because you have to take care of yourself first This role should therefore be urgently promoted.

Additional recommendations on the impact of the coronavirus epidemic situation on abbot missions in Surat Thani Sangha Administration Area The most urgent and important is 1) The government should help the temple as well as the general people affected because there is no exception to the infection, such as masks. Hand washing gel, thermometer, food and drinking water because some areas do not alms People do not have food to offer to monks. and whether or not there are people to make merit at the temple 2) Reduce or refrain from collecting water and electricity bills Because people are struggling, have no income, no donations. and fear of traveling to the temple causing the temple to have no factor to pay for water and electricity 3) Giving knowledge, for example, having an official to recommend it in accordance with the monk's routine because temples in some areas do not have the media to receive complete information; 4) Support the necessary factors to drive "bowon" cooperation between houses, temples and schools/government. Because the temple is the center of the community to make

people Have morale and not too stressful and 5) should be relaxed to be able to arrange important ordinances as appropriate because the coronavirus outbreak in each area is different.

Keywords: Impact, Coronavirus, Abbot's duties

๑. บทนำ

วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙)^๑ เมื่อต้นปี ๒๕๖๓ ส่งผลกระทบไปทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย^๒ โดยเฉพาะประชาชน (สุราษฎร์ธานี)^๓ แต่กระทบพระสงฆ์ด้วย ในเบื้องต้น-พระสงฆ์จึงต้องป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อ^๔ และจะต้องปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคมและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์^๕ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฝ่ายบ้านเมือง)^๖ จึงส่งผลกระทบต่อภารกิจของวัดด้วย^๗ เพราะเหตุนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์-สุราษฎร์ธานี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้เล็งเห็นความสำคัญความเดือดร้อนที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจเจ้าอาวาสตรงนี้ จึงได้ดำเนินการวิจัยแบบเร่งด่วน เรื่อง “ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี”^๘ ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง^๙ ด้านการศาสนศึกษา^{๑๐} ด้านการเผยแผ่^{๑๑} ด้านการศึกษา

^๑ กรมควบคุมโรค, คำแนะนำสำหรับประชาชน : สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือโควิด ๑๙, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/int_protection.php, [๑๑ มกราคม ๒๕๖๔].

^๒ ดร.เสาวณี จันทะพงษ์ และคณะ, ผลกระทบวิกฤต COVID-19 กับเศรษฐกิจโลก: This Time is Different, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Mar2020.aspx, [๑๑ มกราคม ๒๕๖๔].

^๓ ดร.สุดา วงศ์สวัสดิ์ และคณะ, นวัตกรรมวัคซีนใจในชุมชน สู้ภัย COVID-19 ปี 2563 ถอดรหัสคุณค่าในชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, ๒๕๖๓), หน้า ๕๒-๕๔.

^๔ พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ่), “แนวทางการจัดการบทบาทพระสงฆ์ในการปรับตัวกับสถานการณ์โควิด-๑๙”, วารสารปัญญาภิธาน, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ : ๓๙-๔๕.

^๕ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๗๙ ตอนที่ ๑๑๕ ลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕, หน้า ๒๙-๔๔.

^๖ ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ลงวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐, หน้า ๑-๙๐.

^๗ พระครูเมตตามงคลวิศิษฐ์ (วัชรินทร์) อุดควโร, “การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร”, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๙-๖๙.

^๘ ดร.โสภณ บัวจันทร์ และคณะ, “แนวทางการแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๑๙ ที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, ทูสนับสนุนรายงานการวิจัย, (สถาบันการวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), ๔๓๒ หน้า.

^๙ พระณรงค์ สังขวิจิตร, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), ๑๘๒ หน้า.

สงเคราะห์^{๑๒} ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์^{๑๓} และด้านสาธารณูปการ^{๑๔} เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปนำเสนอต่อเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี เจ้าคณะภาค ๑๖ เจ้าคณะใหญ่หนใต้ มหาเถรสมาคม และรัฐบาล เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี
๒. เพื่อศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี
๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยคุณภาพเชิงเอกสารกับเชิงปริมาณ มีลำดับขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาภารกิจเจ้าอาวาส ทั้ง ๖ ด้าน จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ พร้อมนำเสนอด้วยกระบวนการวิธีการพรรณนาความ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปตั้งเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

๒. ศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ ใช้แบบสอบถาม

^{๑๐} ประกิต บุญมี และคณะ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลท่าไม้ จังหวัดสมุทรสาคร”, รายงานการวิจัย, (ทุนสนับสนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ, ๒๕๕๙), ๘๗ หน้า.

^{๑๑} พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วินิจฺฉ), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณ-บุรี”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), ๑๕๖ หน้า.

^{๑๒} พระอดุลย์ กุศลจิตโต (ภักดีกุล), “บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง, ๒๕๖๑), วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย : ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๔๓ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๑) : ๖๓-๗๔.

^{๑๓} พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร), “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), ๑๒๒ หน้า.

^{๑๔} พระครูจาวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส), “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี”, สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๖๑), ๑๘๘ หน้า.

ตอนที่ ๒ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าอาวาสและตัวแทนผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมาย จำนวน ๑๘๖ วัด ได้มาโดยการสุ่มแบบง่าย กล่าวคือ ตามสัดส่วนแต่ละอำเภอ จากสูตรหาไร้ยามาเน่ เมื่อได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละแล้วนำเสนอด้วยตารางพร้อมคำอธิบายได้ตาราง

๓. ศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี ใช้แบบสอบถามตอนที่ ๓ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าอาวาสและตัวแทนผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมาย นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละแล้วนำเสนอด้วยตารางพร้อมคำอธิบายได้ตาราง

๔. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี มี ๖ ด้าน ตามภารกิจของคณะสงฆ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑) **ด้านการปกครอง** เจ้าอาวาสทำหน้าที่ให้การดูแล คຸ້ມครอง บริหาร โดยที่หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒) **ด้านการศึกษา** เจ้าอาวาสทำหน้าที่ให้การเล่าเรียนฝึกฝนและอบรม โดยที่หลักการศาสนา ศึกษาเป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม-บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม-บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓) **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา** เจ้าอาวาสทำหน้าที่ประกาศอบรมสั่งสอนพุทธบริษัท โดยทำหน้าที่ชี้แจงแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายเข้าไปยังจิตใจพุทธบริษัท เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้ว น้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อ เช่น หนังสือ

หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมขึ้นในวัด กล่าวโดยสรุป การดำเนินการของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัด นอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น ปัจจุบันการเผยแผ่ต้องดำเนินงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔) การศึกษาสงเคราะห์ การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝน อบรมแก่ประชาชน โดยที่หลักการศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยมีความมุ่งหมาย ๔ ลักษณะ คือ ๑) การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ๒) การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด ๓) การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม และ ๔) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๕) การสาธารณูปการ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่ายๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแล รักษา ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมารุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๖) การสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป โดยที่หลักการ-สาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมใน รูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบภารกิจเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบ อุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ

๒. ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่เจ้าอาวาส/ประธานสงฆ์ มอบหมายให้ตอบแบบสอบถาม สองเท่าครึ่งของประธานสงฆ์ ส่วนเจ้าอาวาสประมาณหนึ่งในเจ็ดเท่าของประธานสงฆ์ จำแนกตามประเภทของวัด พบว่า วัดหลวง วัดราษฎร์ ที่พักสงฆ์ วัดป่า สำนัก

ปฏิบัติธรรม ที่ตั้งห่างจากชุมชนตั้งแต่ ๒ กิโลเมตร ขึ้นไปส่วนใหญ่ เป็นวัดตั้งอยู่นอกเขตชุมชน มากกว่าวันที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนประมาณเกือบสองเท่า จำแนกตามจำนวนสมาชิกผู้อาศัย พบว่า สมาชิกผู้อาศัยอยู่ในวัดส่วนใหญ่ เป็นพระภิกษุเกินครึ่งมากกว่าสามเณรกับศิษย์วัดและแม่ชีรวมกัน ส่วนศิษย์วัดและแม่ชีครึ่งหนึ่งของสามเณร

ผลกระทบสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๒๐๑๙ (COVID-19) ต่อเจ้าอาวาสในเขตปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม งดและลดลงกว่าร้อยละ ๗๗ แบบสอบถามทั้งหมด ๖ ด้าน จำนวน ๒๔ ข้อ โดยรวม งดปฏิบัติภารกิจของเจ้าอาวาส ประมาณครึ่งหนึ่ง (๑๐๑ วัด : ร้อยละ ๕๔.๕๔) รองลงมาคือภารกิจเจ้าอาวาสลดลงประมาณเศษหนึ่งส่วนสี่ (จำนวน ๔๒ วัด : ร้อยละ ๒๒.๗๓) และที่ปฏิบัติตามภารกิจเจ้าอาวาสได้น้อยกว่าหนึ่งส่วนสี่ (๓๗ วัด : ร้อยละ ๑๙.๘๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภารกิจที่ปฏิบัติเป็นปกติมากที่สุดคือ ข้อ ๘) การรักษาความเรียบร้อย ความสะอาด และสวยงามของวัด เช่น การจัดสถานที่ การเตรียมอุปกรณ์ เป็นต้น (๑๐๕ วัด : ร้อยละ ๕๖.๕๕) รองลงมาข้อ ๑๑) การศึกษาของพระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ยังไม่ถึง ๕ พรรษา (๘๕ วัด : ร้อยละ ๔๕.๗๐) และข้อ ๒๒) การสงเคราะห์ทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ให้ยืมของ ให้ใช้น้ำ ไฟฟ้า วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น (๘๓ วัด : ร้อยละ ๔๔.๖๒) ตามลำดับ ในประเด็นของการปฏิบัติภารกิจของเจ้าอาวาสเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ ข้อ ๑๕) การมาวัดของประชาชนเพื่อทำบุญ ร่วมพิธีทางศาสนา อบรม หรือฟังธรรม เป็นต้น ประมาณหนึ่งส่วนสี่ (๕๒ วัด : ร้อยละ ๒๗.๙๖) รองลงมาข้อ ๘) การรักษาความเรียบร้อย ความสะอาด และสวยงามของวัด เช่น การจัดสถานที่ การเตรียมอุปกรณ์ เป็นต้น (๓๘ วัด : ร้อยละ ๒๐.๔๓) และข้อ ๒๔) การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์/เดือดร้อน เช่น ให้ อาหาร ปัจจัยจำเป็นแก่การดำรงชีพ ที่พัก ค่ารักษา ตั้งศูนย์ช่วยเหลือ โรงทาน รับจัดงานศพ เป็นต้น (๓๓ วัด : ร้อยละ ๖.๙๙) ตามลำดับ ในประเด็นการปฏิบัติภารกิจลดลงมากที่สุด ได้แก่ ส่วนข้อ ๑๕) การมาวัดของประชาชนเพื่อทำบุญ ร่วมพิธีทางศาสนา อบรม หรือฟังธรรม เป็นต้น (๑๒๗ วัด : ร้อยละ ๖๘.๒๘) และข้อ ๑๖) การมาวัดของประชาชนเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถาน หรือห้องสมุด เป็นต้น (๑๒๕ วัด : ร้อยละ ๖๗.๒๐) ตามลำดับ ในการงดปฏิบัติภารกิจของเจ้าอาวาสมากที่สุด ได้แก่ ข้อ ๑) การก่อสร้างถาวรวัตถุ (๐ วัด : ร้อยละ ๐.๐๐) รองลงมา ข้อ ๒) การสร้างวัดถ้ำมถุญหรือผลิตสื่อเผยแพร่ธรรมชนิดต่างๆ (๑๗๓ วัด : ร้อยละ ๙๓.๐๑) และข้อ ๔) การประชุมคณะกรรมการต่างๆ หรือการทำสังฆกรรม เช่น การประชุมพระสังฆาธิการ ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานสงกรานต์ การบรรพชาอุปสมบท เป็นต้น (๑๖๒ วัด : ร้อยละ ๘๗.๑๐) ตามลำดับ

๓. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี ข้อเสนอที่เร่งด่วนที่สุดและสำคัญที่สุดต่อรัฐบาล คือ ๑) รัฐควรช่วยเหลือวัดเช่นเดียวกับผู้ได้รับผลกระทบทั่วไปเพราะการติดเชื่อไม่มียกเว้น ผู้ใด เช่น หน้ากากอนามัย เจลล้างมือเครื่องวัดอุณหภูมิ อาหาร และน้ำดื่ม เพราะบางพื้นที่พระงดบิณฑบาต ประชาชนไม่มีอาหารถวายพระ และหรือไม่มีประชาชนไปทำบุญที่วัด ๒) ลดหรืองดเก็บค่าน้ำค่าไฟฟ้าเพราะประชาชนกำลังลำบากไม่มีรายได้ไม่มีเงินบริจาคและกลัวการเดินทางไปวัดด้วย

ทำให้วัดไม่มีปัจจัยจ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้า ๓) ถวายความรู้ เช่น มีเจ้าหน้าที่ไปแนะนำให้สอดคล้องกับกิจวัตรของสงฆ์ เพราะวัดในพื้นที่ไม่มีสื่อที่จะรับข่าวสารอย่างครบถ้วน ๔) สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือแบบ “บวร” ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน/ราชการ เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนจะทำให้ประชาชน มีขวัญและกำลังใจ ไม่เครียดมาก และ ๕) ควรผ่อนปรนให้สามารถจัดศาสนพิธีที่สำคัญได้ตามความเหมาะสมเพราะการระบาดของไวรัสในแต่ละพื้นที่ต่างกัน

แนวทางแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี ด้วยแนวทาง “บวร” คือ ๑) แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง-ตัวแทนชาวบ้าน ด้วยแนวคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ๒) แนวทางพุทธธรรม-ตัวแทนวัด/พระพุทธรูปศาสนา ด้วยแนวคิดสังฆธรรมกับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ไตรลักษณ์ โลกธรรม อุดมคติประโยชน์ ๓) รัฐบาล-ตัวแทนภาคโรงเรียน/ราชการ ด้วยแนวคิดบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๒๐๑๙ (COVID-19) ต่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ ประเด็นที่ ๓ เรื่องการประชาสัมพันธ์ข้อมูล กฎ ระเบียบ ที่ออกโดยภาครัฐ และคณะสงฆ์เกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-๑๙ รองลงมา ประเด็นที่ ๒ เรื่องการแสดงธรรมผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อให้กำลังใจและให้สติเกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-๑๙ และประเด็นที่ ๕ เรื่องการตั้งโรงทานในวัดเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙ ส่วนประเด็นที่มีค่าร้อยละน้อยที่สุด คือ ประเด็นที่ ๕ เรื่องการตั้งโรงทานในวัดเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙ รองลงมา คือ ประเด็นที่ ๑ เรื่องการจัดปฏิบัติธรรมหรือจัดสวดมนต์สำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙

๔. อภิปรายผล

๔.๑ ผลกระทบ เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าภารกิจของเจ้าอาวาสทั้งหกด้านได้งดปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติภารกิจลดลงกว่ารวมแล้วกว่าร้อยละ ๗๗ ปรากฏการณ์วิกฤตนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าอาวาสไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้เต็มความสามารถอันเนื่องมาจากคำสั่งทางราชการบ้านเมืองและคำสั่งทางคณะสงฆ์มีมหาเถรสมาคมเป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรผู้บังคับบัญชาสูงสุดมีมติให้งดจัดกิจกรรมทั้งปวงหรือเลื่อนออกไปก่อนอย่างไม่มีกำหนดจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย เนื่องจากต้องเว้นระยะห่างทางสังคม ลดการรวมกลุ่มทำกิจกรรม ต้องใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อยๆ กินร้อนช้อนตนเอง ฉีดพ่นแอลกอฮอล์ ไม่อยู่ในที่อับปิดบังลมอากาศไม่ถ่ายเทได้สะดวกสม่ำเสมอ^(๑๕, ๑๖) ประเด็นการงดปฏิบัติภารกิจของเจ้าอาวาส สัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่ง (๑๐๑ วัด : ร้อยละ ๕๔.๔๔) ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นได้ว่า ภารกิจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๖ ด้านนั้นถูกเลื่อนออกไปอย่าง

^{๑๕} มนตรี วิวิทย์สุข (ผศ.ดร.) และคณะ, “ผลกระทบต่อการกิจและบทบาทของวัดในสถานการณ์โควิด-๑๙”, รายงานการวิจัย, (ทุนจากความร่วมมือจิตสาธารณะ : มหาวิทยาลัยบูรพา กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๖๓.

^{๑๖} พระสมุห์อมร ปากาโร และคณะ, “ไวรัสโควิด-๑๙ : การบริหารจัดการ ๖ ศาสนกิจ”, วารสารพุทธศาสนเพื่อสันติ, : ๗๖-๘๕. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/74-85_No7.pdf [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

ไม่มีกำหนดถึงสามรอบแล้ว สืบเนื่องมาจากการระบาดทั่วของโควิด-๑๙ ในประเทศไทย ดำเนินอยู่ตั้งแต่วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นประเทศแรกที่มีผู้ป่วยยืนยันของโควิด-๑๙ นอกประเทศจีน การคัดกรองผู้เดินทางเข้าประเทศพบผู้ป่วยประปรายตลอดเดือนมกราคม ซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางมาจากหรือเป็นผู้พำนักอยู่ในประเทศจีนแทบทั้งสิ้น จนเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ถึงมีรายงานว่าพบผู้ป่วยที่ติดเชื้อจากการแพร่เชื้อในประเทศเป็นครั้งแรก จำนวนผู้ป่วยยังมีน้อยตลอดเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีผู้ป่วยยืนยัน ๔๐ รายเมื่อสิ้นเดือน แต่จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นมากในกลางเดือนมีนาคม ซึ่งมีการระบุสาเหตุจากกลุ่มการแพร่เชื้อจากหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มใหญ่สุดเกิดขึ้นในการแข่งขันมวยไทย ณ สนามมวยเวทีลุมพินี เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ผู้ป่วยยืนยันแล้วเพิ่มเกิน ๑๐๐ คนต่อวัน ในอีก ๑ สัปดาห์ต่อมา ส่วนข้อค้นพบที่ว่า การปฏิบัติตามภารกิจเจ้าอาวาสได้น้อยกว่าหนึ่งส่วนสี่ (๓๗ วัด : ร้อยละ ๑๙.๘๐) เป็นเพราะกิจวัตรประจำวันที่ทำได้แต่ลำพังผู้เดียว อาทิเช่น กิจวัตร ๑๐ ประการของพระภิกษุที่จะทำให้อายุยืนยาวเกี่ยวกับความเป็นพระและใจจะอยู่กับเนื้อกับตัวเป็นการฝึกสติและกายควบคู่ไปกับกิจวัตรประจำวัน กล่าวคือ ลงอุโบสถ บิณฑบาตเลี้ยงชีพ สวดมนต์ไหว้พระ กวาดอาวาสวิหารลานพระเจดีย์ รักษาผ้าครอง อยู่ปริวาสกรรม โจนผมปลงหนวดตัดเล็บ ศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ เทศนาบัตติ พิจารณาปัจจุเวกขณะทั้ง ๔ เป็นต้น กิจวัตร ๑๐ อย่างเหล่านี้ เป็นกิจใหญ่ควรที่ภิกษุ (สามเณร) จะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธนะแห่งตนฯ^(๑๗, ๑๘)

๔.๒ ข้อเสนอที่สำคัญและเร่งด่วนที่สุด รัฐควรช่วยเหลือวัดเช่นเดียวกับผู้ได้รับผลกระทบทั่วไปเพราะการติดเชื้อไม่แยกแยะผู้ใด ประเด็นนี้อาจอธิบายได้ว่า นอกเหนือกำลังความสามารถที่เจ้าอาวาสจัดหาได้ขึ้นพื้นฐานเพื่อช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรแม่ชีและผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงแล้ว ยังต้องบริหารจัดการภารกิจทั้งหมดด้านให้เป็นไปได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าก่อน อาทิเช่น จัดหาหน้ากากอนามัยโดยระดมพระภิกษุสามเณรและชาวบ้านมาช่วยกันเย็บหน้ากากผ้า ทำเจลล้างมือ จัดซื้อหาเครื่องวัดอุณหภูมิ อาหาร และน้ำดื่ม เป็นต้น ยังมีประเด็นที่สำคัญยิ่งกล่าวคือบางพื้นที่พระภิกษุสามเณรงดการออกบิณฑบาต ประชาชนไม่มีอาหารถวายพระ และหรือไม่มีประชาชนไปทำบุญที่วัด^(๑๙, ๒๐, ๒๑)

^{๑๗} อธิราชพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)”, *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๙, (เดือนกันยายน ๒๕๖๓) : ๔๐-๕๕.

^{๑๘} พัสกร งามอาจ และคณะ, “พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19:กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร”, *วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณะสุข*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔) : ๘๗-๑๐๒.

^{๑๙} กรมควบคุมโรค, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) : คำแนะนำสำหรับประชาชน (การป้องกันตนเอง), ออนไลน์, แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/int_protection_070164.pdf [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

^{๒๐} ธรรมนูญรณ คำแสน, “ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ของประชาชนในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์”, *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔) : ๓๓-๔๘.

ข้อเสนอแนะที่โดดเด่นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเจ้าอาวาสวัดและพี่น้องประชาชนรัฐบาลควรลดหรือตัดเก็บค่าน้ำค่าไฟฟ้า เพราะประชาชนกำลังลำบากไม่มีรายได้ไม่มีเงินบริจาคและกลัวการเดินทางไปวัดด้วยทำให้วัดไม่มีปัจจัยจ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้า ส่วนในประเด็นที่สำคัญก็คือเจ้าอาวาสได้ร่วมมือกับส่วนราชการท้องถิ่นได้เข้าไปถวายความรู้ มีเจ้าหน้าที่ไปแนะนำให้สอดคล้องกับกิจวัตรของสงฆ์ เพราะวัดในบางพื้นที่ไม่มีสื่อที่จะรับข่าวสารอย่างครบถ้วน ข้อเสนอสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นและสำคัญยิ่งก็คือการขับเคลื่อนความร่วมมือแบบ “บวร” ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน/ราชการ เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนจะทำให้ประชาชน มีขวัญและกำลังใจ ไม่เครียดมาก อนึ่งข้อที่ควรพ่อนปรนให้สามารถจัดศาสนพิธีที่สำคัญได้ตามความเหมาะสม เพราะการระบาดของไวรัสในแต่ละพื้นที่ต่างกัน (๒๒, ๒๓, ๒๔)

๕. บทสรุป

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีต่อภารกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี” ทำให้ได้ทราบถึงภารกิจของเจ้าอาวาสของวัดในวิฤตสถานการณ์ดังกล่าว โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากวัดในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเวลา ๑๐ วัน มีวัดตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๘๖ วัด โดยผลการวิจัยเบื้องต้นผ่านระบบออนไลน์ (Zoom) กล่าวคือ ผลกระทบต่อภารกิจของวัด ๖ ด้าน คือ ๑) สาธารณูปการ เช่น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ๒) การปกครอง เช่น การประชุมทำกิจสงฆ์ ๓) ศาสนศึกษา เช่น การเรียนของพระภิกษุสามเณรทั้งภายในและนอกวัด ๔) การเผยแผ่ เช่น การจัดปฏิบัติธรรมวันมาฆบูชา การจัดประเพณีสงกรานต์ ๕) ศึกษาสงเคราะห์ เช่น การให้ทุนแก่นักเรียน และ ๖) สาธารณสงเคราะห์ เช่น การช่วยเหลือญาติโยมด้านต่างๆ โดยภาพรวม วัดส่วนใหญ่ได้งดดำเนินการกิจเพราะได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-๑๙

บทบาทเด่นของวัดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน คือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลและกฎระเบียบที่ออกโดยภาครัฐ และคณะสงฆ์เกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-๑๙ และการนำอาหารหรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพไปมอบให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ

^{๒๑} วิญญูทัณณ บุญทัน และคณะ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙) ของผู้สูงอายุ”, วารสารพยาบาลตำรวจ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๓๒๓-๓๓๗.

^{๒๒} สมพร ศิรินาวัน (ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง), โควิด-๑๙ ความรู้สู่ปัญญาพัฒนาการปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์ จำกัด, ๒๕๖๓), ๑๒๖ หน้า.

^{๒๓} สุมาลี จุทอง, “การจัดการภัยพิบัติโรคระบาดโควิด-๑๙ ในพื้นที่ชุมชนริมคลองหัวหมากน้อย สำนักงานเขตบางกะปิ”, หน้า ๑-๑๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/2562_1597737114_6114832048.pdf, [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

^{๒๔} เอร่าวัน ฤกษ์ชัย, “การนำนโยบายป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด ๑๙) ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาของค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, หน้า ๑-๑๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/2563_1614224045_6214830067.pdf, [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

ข้อเสนอที่สำคัญต่อรัฐบาล คือ ๑) รัฐบาลควรช่วยเหลือวัดเช่นเดียวกับผู้ได้รับผลกระทบทั่วไป เพราะการติดเชื้อไม่มียกเว้นผู้ใด เช่น หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ เครื่องวัดอุณหภูมิ อาหารและน้ำดื่ม เพราะบางพื้นที่พระสงฆ์บิณฑบาต และไม่มีโยมไปทำบุญที่วัด ๒) ถวายความรู้ เช่น มีเจ้าหน้าที่ไปแนะนำให้สอดคล้องกับกิจกรรมของสงฆ์ เพราะวัดในบางพื้นที่ไม่มีสื่อที่จะรับข่าวสารอย่างครบถ้วน ๓) สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือแบบ “บวร” ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนหรือราชการ เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนจะทำให้ประชาชนมีขวัญและกำลังใจ ไม่เครียดมาก และ ๔) ควรผ่อนปรนให้สามารถจัดศาสนพิธีที่สำคัญได้ตามความเหมาะสมเพราะการระบาดของไวรัสในแต่ละพื้นที่ต่างกัน

อนึ่ง ความเห็นอื่นเพิ่มเติม คือ รัฐบาลควรดูแลประชาชนให้ดีและทั่วถึงเพราะเมื่อประชาชนไม่เดือดร้อนวัดก็อยู่ได้ ทั้งนี้ เรื่องที่เร่งด่วนที่สุด คือ การลดหรืองดเก็บค่าน้ำค่าไฟฟ้า เพราะญาติโยมกำลังลำบากไม่มีเงินบริจาคและกลัวการเดินทางไปวัดด้วย ทำให้วัดไม่มีปัจจัยที่จะจ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้า หากรัฐบาลช่วยได้จะทำให้วัดเผยแพร่วัฒนธรรมออกไปเยียวยาจิตใจของญาติโยมได้อย่างเต็มที่

๖. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๖.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) เจ้าอาวาสต้องมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมออนไลน์เกี่ยวกับวิกฤตสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙) เพื่อนำความรู้ไปเผยแพร่แก่พุทธบริษัทในเขตรับผิดชอบของวัดที่ดูแลให้ความอนุเคราะห์

๒) มหาเถรสมาคมและพระสังฆาธิการควรมีการจัดอบรมประชุมสัมมนาออนไลน์สั่งการอย่างทั่วถึงเร่งด่วนแก้ไขวิกฤตสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙) และให้ความช่วยเหลือแก่พระภิกษุสามเณรแม่ชีและศิษย์วัดรวมทั้งพุทธบริษัทที่ตกทุกข์ลำบากด้วยข้าวปลาอาหาร

๓) มหาเถรสมาคมควรมีมติเอาเงินศาสนสมบัติกลางจากกรมการศาสนามาช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรแม่ชีและศิษย์วัดอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาไปไหนไม่ได้บิณฑบาตไม่ได้ เก็บตัวอยู่ในวัดเพื่อหยุดเชื้อเพื่อชาติ ตลอดถึงให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนทางสื่อออนไลน์ ด้วยการประชาสัมพันธ์

๔) พระสังฆาธิการควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนา โครงการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ เน้นทางออนไลน์ ทางด้านการสื่อสารโรคนานคม

๕) เจ้าอาวาสผู้เป็นพระสังฆาธิการควรมุ่งเน้นภารกิจ ๖ ด้านตามแนวพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อฟื้นฟูศรัทธาให้กลับมาโดยด่วน ตลอดถึงสนองงานมหาเถรสมาคมและรักษาพระพุทธศาสนาสืบไป

๖) พระสังฆาธิการควรขอความร่วมมือสนับสนุนงบประมาณจากกรมการศาสนาใช้ประโยชน์ในช่วงนี้เป็นภารกิจการพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป เพื่อสนับสนุนภารกิจทั้ง ๖

ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแพร่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ร่วมกับชุมชนและภาครัฐ

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) พระสังฆาธิการควรตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์สม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องของการมอบทุน
๒) พระสังฆาธิการควรมีการจัดให้มีพระธรรมทูต เพื่ออบรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบออนไลน์

๓) พระสังฆาธิการควรมีส่วนส่งเสริมและร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อเพิ่มการบริหารงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในทุกกิจกรรม

๖.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) เนื่องจากงานวิจัยในประเด็นแนวทางการแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๑๙ ที่มีต่อการกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒) ควรมีการทำการวิจัยในประเด็นแนวทางการแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๑๙ ที่มีต่อการกิจเจ้าคณะผู้ปกครองในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

๓) ควรมีการทำการวิจัยในประเด็นแนวทางการแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๑๙ ของภาครัฐตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยบ้าง

บรรณานุกรม

กรมควบคุมโรค. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) : คำแนะนำสำหรับประชาชน (การป้องกันตนเอง). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/int_protection_070164.pdf, [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

ณัฐวรรณ คำแสน. “ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งทองจังหวัดสุพรรณบุรี”, วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔): ๓๓-๔๘.

ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๙, (เดือนกันยายน ๒๕๖๓): ๔๐-๕๕.

ประกิต บุญมี และคณะ. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลท่าไม้จังหวัดสมุทรสาคร”. รายงานงานวิจัย, ทุนสนับสนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ, ๒๕๕๙.

พระครูจาวรรณโกวิท (เจตน จารุโส). “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี”. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๖๑.

พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร). “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูเมตตามงคลวิชญ์ (วัชรินทร์) อคควโร. “การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร-นคร”. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๙-๖๙.

พระณรงค์ สังขจิตตร. “การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.

พระมหาจันทน์ สิริวัฒนโณ (ผมไผ่). “แนวทางการจัดการบพทพพระสงฆ์ในการปรับตัวกับสถานการณ์โควิด-๑๙”.

วารสารปัญญาปณิธาน. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔): ๓๙๖-๔๕๐.

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุลล์). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระสมุห์อมร ปากาโร และคณะ. “ไวรัสโควิด-๑๙ : การบริหารจัดการ ๖ ศาสนกิจ”, วารสารพุทธศาสน์เพื่อสันติ, ๗๖-๘๕: [ออนไลน์], แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/74-85_No7.pdf [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

พระอดุลย์ กุศลจิตโต (ภักดีกุล). “บทบาทของพระสงฆ์ในการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดเลย”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง, ๒๕๖๑. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๔๓ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๑): ๖๓-๗๔.

พัสกร งามอาจ และคณะ. “พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19: กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร”. วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔) : ๘๗-๑๐๒.

มนตรี วิวาทสุข (ผศ.ดร.) และคณะ. “ผลกระทบต่อการกิจและบทบาทของวัดในสถานการณ์โควิด-๑๙”. รายงานการวิจัย, พุนจากความร่วมมือจิตสาธารณะ : มหาวิทยาลัยบูรพา กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕. ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๗๙ ตอนที่ ๑๑๕ ลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕.

ราชกิจจานุเบกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ลงวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐.

วิญญู ทัณณ บัญฑิต และคณะ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙) ของผู้สูงอายุ”. วารสารพยาบาลตำรวจ. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๓๒๓-๓๓๗.

สยามพร ศิริวัน (ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง). โควิด-๑๙ ความรู้สู่ปัญญาพัฒนาการปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์ จำกัด, ๒๕๖๓.

สุดา วงศ์สวัสดิ์ (ดร.) และคณะ. นวัตกรรมวัคซีนใจในชุมชน สู้ภัย COVID-19 ปี 2563 ถอดรหัสคุณค่าในชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, ๒๕๖๓.

สุมาลี จุทอง. การจัดการภัยพิบัติโรคระบาดโควิด-๑๙ ในพื้นที่ชุมชนริมคลองหัวหมากน้อยสำนักงานเขตบางกะปิ, หน้า ๑-๑๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/2562_1597737114_6114832048.pdf, [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

เสาวณี จันทะพงษ์ (ดร.) และคณะ. ผลกระทบวิกฤต COVID-19 กับเศรษฐกิจโลก: This Time is Different, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Mar2020.aspx, [๑๑ มกราคม ๒๕๖๔].

โสภณ บัวจันทร์ (ดร.) และคณะ. “แนวทางการแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์ปัญหาโรคโควิด-๑๙ ที่มีต่อการกิจเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. พุทธศาสน์นิตยสารวิชาการวิจัย, (สถาบันการวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

เอราวัณ ฤกษ์ชัย. การน่านโยบายป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด ๑๙) ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, หน้า ๑-๑๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Advice/Downloads/Documents/2563_1614224045_6214830067.pdf, [๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔].

การพัฒนาแบบการดำเนินงานคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านม ด้วยแนวคิด “ตำบลจัดการสุขภาพ”

อุมารณ์ กำลังดี*

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เป็นการพัฒนาแบบการดำเนินงานคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมด้วยแนวคิด “ตำบลจัดการสุขภาพ” ภายใต้กรอบ CHIP Model เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการปัญหาและเพิ่มอัตราการเข้ารับการคัดกรอง ดำเนินการในเดือนกันยายน 2559 ถึง 2560 กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรี 30-60 ปี จำนวน 453 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการเรียนรู้ชุมชน แบบสอบถามความพึงพอใจ มีความตรงของเนื้อหา 0.89 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ

ผลการศึกษา ปัญหาการคัดกรอง คือ ความไม่เข้าใจเรื่องโรค เชนอายุ และข้อจำกัดการรับบริการการจัดการ ได้แก่ การให้ความรู้ตามแผนการเรียนรู้ชุมชน ปรับรูปแบบบริการ ครอบคลุมแบบ 3 มิติ (เคาะประตูบ้าน ลูกโซ่คัดกรอง โทรศัพท์ตามติด) ดูแลเฉพาะรายในกลุ่มที่มีข้อจำกัด บุคคลต้นแบบ วิทยากรชุมชน และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการดำเนินงาน พบว่า อัตราการเข้ารับการคัดกรองมะเร็งปากมดลูก เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 19.80 เป็นร้อยละ 80.51 ผลงานสะสม 5 ปี เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 62.10 เป็นร้อยละ 82.83 อัตราผู้ได้รับการตรวจเต้านมโดยเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.51 เป็นร้อยละ 84.52 ผู้รับบริการพึงพอใจร้อยละ 88.40 และผู้ให้บริการพึงพอใจร้อยละ 83.02

ข้อเสนอแนะ รูปแบบการคัดกรองที่ดีควรให้ชุมชนร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน มีการให้บริการตามบริบทพื้นที่ มีการคืนข้อมูลเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงพัฒนาข้อจำกัดร่วมกัน

คำสำคัญ มะเร็งปากมดลูก มะเร็งเต้านม ตำบลจัดการสุขภาพ

1. บทนำ

โรคมะเร็งปากมดลูกและโรคมะเร็งเต้านม เป็นเป็นมะเร็งที่พบใน 3 ลำดับแรกของสตรีไทย¹ แต่เป็นโรคที่สามารถรักษาได้ในระยะแรกๆ การป้องกันที่ดีที่สุดคือ การคัดกรองค้นหาผู้ป่วยให้เร็วที่สุดตั้งแต่ระยะก่อนลุกลามเป็นมะเร็ง ตำบลลพบุรีพบปัญหาผู้เข้ารับการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายหลายปีติดต่อกัน ผู้วิจัยได้ทบทวนปัญหาดังกล่าวพบว่า รูปแบบการคัดกรองแบบเดิมเป็นแบบการให้บริการโดยเจ้าหน้าที่ของสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ตามตารางในแผนการปฏิบัติงาน มีการรณรงค์ผ่านโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว ผู้รับบริการบางส่วนไปรับบริการที่คลินิกเอกชน บางรายไม่ทราบข้อมูลการจัดบริการ ผู้ป่วยหลายรายไม่เข้ารับบริการ บางรายต้องการรับบริการแต่มีข้อจำกัดส่วนบุคคล ไม่เคยมีการคืนข้อมูลให้ชุมชน

*พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลบางไทร อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดความไม่ครอบคลุมของการเข้ารับการคัดกรอง ที่จะนำไปสู่ความล่าช้าของการค้นพบโรค ความล่าช้าของการวินิจฉัยโรคและการดูแลรักษา

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการบริการที่มีประสิทธิภาพควรเป็นรูปแบบการจัดบริการที่สอดคล้องกับผู้ป่วยแต่ละราย² ลดข้อจำกัดของบุคคลตามแนวคิดการจัดบริการเฉพาะราย³ กระบวนการขับเคลื่อนที่ดีเกิดจากการให้พื้นที่เป็นฐาน ประชาชนเป็นศูนย์กลาง⁴ มีการสนับสนุนและร่วมปฏิบัติงาน มุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ตำบลจัดการสุขภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับภาคประชาชน ท้องถิ่น ในการร่วมค้นหาหรือกำหนดปัญหาสุขภาพพัฒนาแก้ไขด้วยตนเอง⁵

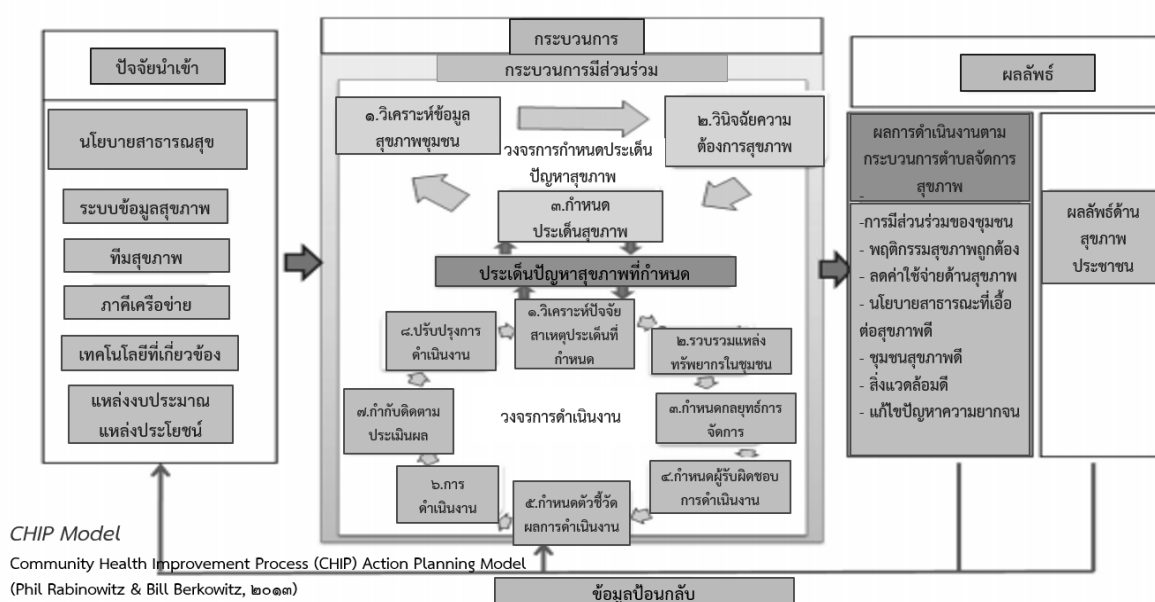
ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบเหล่านี้ มาพัฒนารูปแบบการดำเนินงานคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมด้วยแนวคิด“ตำบลจัดการสุขภาพ” ที่มุ่งให้ประชาชนร่วมค้นหาปัญหาและแก้ไขสุขภาพด้วยตนเอง ภายใต้การขับเคลื่อนของบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่

2.วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการปัญหา
- 2) เพื่อเพิ่มอัตราการเข้ารับการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมของสตรี 30-60 ปี

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปแบบการดำเนินงานคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมด้วยแนวคิด“ตำบลจัดการสุขภาพ” ขับเคลื่อนตามกรอบแนวคิดของ Community Health Improvement Process (CHIP) Action Planning Model (Phil Rabinowitz & Bill Berkowitz, 2013) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า กระบวนการกำหนดประเด็นปัญหาสุขภาพของชุมชน และกระบวนการแก้ไขปัญหา ผลลัพธ์การดำเนินงานตามกระบวนการตำบลจัดการสุขภาพและผลลัพธ์ทางสุขภาพ มีการป้อนข้อมูลกลับไปมาได้ในแต่ละขั้นตอนสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

3.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ดำเนินการตั้งแต่กันยายน 2559 ถึง กันยายน 2560

ประชากร เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นสตรี 30-60 ปี จำนวน 523 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมณีน้อย.กะปง จ.พังงา จำนวน 4 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 53 คน ผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกหมู่บ้าน ประธานแม่บ้าน ประธานสภาองค์กรชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ คือ

1) เป็นสตรีอายุ 30-60 ปี ที่อาศัยประจำอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป โดยไม่จำกัดว่าจะมีชื่อหรือไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านของตำบลมณีน้อย (ประชากร Type area 1,3 ตามเกณฑ์ของฐานข้อมูล 43 แฟ้ม สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 453 คน

2) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานประจำในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมณีน้อย.กะปง จ.พังงา จำนวน 4 คน

3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 53 คน

4) ผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้านหมู่บ้านละ 1 คน รวม 3 คน

5) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวม 3 คน

6) ประธานแม่บ้าน 1 คน

7) ประธานสภาองค์กรชุมชน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) แผนการเรียนรู้ชุมชน เนื้อหาประกอบด้วย แผนการเรียนรู้เรื่องโรคมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านม การวิเคราะห์ต้นทุนทางสังคมในชุมชน การทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหา ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน มีค่าความตรงของเนื้อหา 0.89

2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ดัดแปลงมาจากแบบประเมินความพึงพอใจในชุมชน ของสำนักงานการพยาบาล ปี 2544 มีค่าความเชื่อมั่น 0.90

ขั้นตอนการดำเนินงานและการเก็บข้อมูล

1) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านม

2) คัดเลือกข้อมูลให้ชุมชนในเวทีชุมชน

3) จัดตั้งคณะกรรมการตำบลจัดการสุขภาพ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครประจำหมู่บ้านจำนวน 53 คน ผู้นำชุมชนหมู่บ้านละ 1 คน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหมู่บ้านละ 1 คน ประธานแม่บ้าน ประธานสภาองค์กรชุมชน และตัวแทนสตรีหมู่บ้านละ 1 คน

4) จัดประชุมระดมสมอง คณะทำงานเพื่อทบทวนต้นทุนทางสังคมในชุมชนในส่วนของ นโยบายสาธารณสุขและนโยบายสุขภาพ ระบบข้อมูลสุขภาพ ทีมสุขภาพ ภาควิชาเครือข่าย เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง แหล่งงบประมาณ แหล่งประโยชน์

5) ให้ความรู้ตามแผนการเรียนรู้เรื่องโรคมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมแก่คณะทำงาน

6) ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมของสตรีอายุ 30-60 ปี ในชุมชน

7) ร่วมกันจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหา

8) ดำเนินการตามแนวทาง

9) รวบรวมข้อมูลและประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน

10) คืนข้อมูลสู่ชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ

การวิจัยในครั้งนี้ ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดพังงา เลขที่ 17/58

4.ผลการศึกษา

ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย

- นโยบายสุขภาพของชุมชน ได้แก่ แผนพัฒนาสุขภาพของชุมชน นโยบายผู้นำชุมชน เรื่อง “อยู่ดี กินดี สุขภาพดี ชีวิตมีความสุข” แผนยุทธศาสตร์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

- ระบบข้อมูลสุขภาพ มีศูนย์ข้อมูลสุขภาพที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ข้อมูลเป็นปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา

- ทีมสุขภาพ ภาครัฐเครือข่าย ประกอบด้วย บุคลากรสาธารณสุขทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ อสม. แกนนำสุขภาพสตรี ผู้นำชุมชน ชมรมแม่บ้าน กลุ่มเยาวชนอาสาสมัครทางสุขภาพ ชมรม สายใยรัก

- เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน “โนรา” เพื่อถ่ายทอดความรู้ แผนสุขภาพชุมชนโมเดลเต้านม โมเดลมดลูก สื่อความรู้ ภาพพริก วิดีโอสั้น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายเอกสาร อินเทอร์เน็ต วิทยุสื่อสาร โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน

- แหล่งงบประมาณ แหล่งประโยชน์ ได้แก่ กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล กองทุนแม่ กองทุนสภาองค์กรชุมชน กองทุนผู้ด้อยโอกาส งบองค์กรท้องถิ่น พัฒนาชุมชน มูลนิธิต่างๆ

กระบวนการจัดการ โดยผ่านระดมสมองจากกระบวนการจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์

1.1 ปัญหาของเข้าร่วมคัดกรองน้อยเกิดจาก

- กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน มีคนจรเยอะ

- ความไม่เข้าใจเรื่องการเกิดโรค ไม่ตระหนักปัญหา

- ไม่ทราบวิธีตรวจคัดกรองด้วยตนเอง (เต้านม)

- ความเขินอาย

- การมีข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงบริการ ได้แก่ บ้านอยู่ไกล ไม่ทราบวันเวลาที่คัดกรอง ไม่สะดวกในวันที่มีการคัดกรอง เช่น ต้องไปธุระนอกพื้นที่หรือการมีประจำเดือนในวันที่มีการตรวจ

- ข้อมูลการตรวจคลาดเคลื่อน บางกลุ่มไปตรวจที่อื่นแต่ไม่ได้แจ้ง

1.2 กระบวนการแก้ไขตามสภาพปัญหา ประกอบด้วย

- กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน มีคนจรเยอะ แก้ไขโดยการกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นสตรีอายุ 30-60 ปี ที่อาศัยประจำในพื้นที่ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป สํารวจโดย อสม. ซึ่งมีละแวกบ้านรับผิดชอบ คนละ 10-15 หลังคาเรือน

- ความไม่เข้าใจเรื่องการเกิดโรค ไม่ตระหนักปัญหา แก๊ซโดย การจัดเวทีในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ความรู้ตามแผนการเรียนรู้เรื่องโรคมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านม โดยบุคลากรสาธารณสุข แกนนำชุมชน (ที่ได้รับความเชื่อถือจากชุมชน) ตัวแทนผู้ป่วย พุดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์
- ไม่ทราบวิธีตรวจคัดกรองด้วยตนเอง (เต้านม) แก๊ซโดย การอบรมแกนนำ อสม. เพื่อไปให้คำแนะนำต่อแบบตัวต่อตัว
- ความเขินอาย แก๊ซโดยการใช้เทคนิคลูกโซ่คัดกรอง ให้คนใกล้ชิดเป็นผู้บอกต่อให้เข้ารับ การตรวจ และการจัดการเฉพาะรายตามความสะดวกของผู้ป่วย
- การมีข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงบริการ เช่น บ้านอยู่ไกล แก๊ซโดย ประสานกับองค์กร บริหารส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนเป็นผู้รับส่ง การไม่ทราบวันเวลาที่คัดกรอง แก๊ซโดย การประชาสัมพันธ์แบบ 3 มิติ คือ การเคาะประตูบ้าน แจงรายบุคคลผ่าน อสม. ลูกโซ่คัดกรองเน้นให้มีการบอก ต่อคนในครอบครัวหรือคนสนิทของกลุ่มเป้าหมายและการโทรศัพท์รายบุคคล รวมทั้งการไม่สะดวกที่จะรับการตรวจมะเร็งปากมดลูกในวัน เวลาที่มีการณรงค์ แก๊ซโดยการเพิ่มระยะเวลาให้สอดคล้องกับปฏิทินของชุมชน
- ข้อมูลการตรวจคลาดเคลื่อน บางกลุ่มไปตรวจที่อื่นแต่ไม่ได้แจ้งจำนวนวันในการตรวจ สามารถแก๊ซได้จากกระบวนการประชาสัมพันธ์ 3 มิติ ที่จะทำให้ได้ข้อมูลรายบุคคล
- มีการดำเนินงานเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่าน โนรา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในบางโอกาส การให้ความรู้ในกลุ่มนักเรียนเยาวชน การมีกิตติกาชุมชน “ให้สตรีชาว รมณีย์ที่มีอายุ 30-60 ปีทุกคนเข้ารับการตรวจมะเร็งปากมดลูกทุก 3-5 ปี และตรวจมะเร็งเต้านมด้วยตนเองทุกเดือน ตรวจโดยเจ้าหน้าที่ปีละครั้ง” การมีสตรีต้นแบบของชุมชนที่ผ่านการคัดเลือกจาก คณะทำงาน การมีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งเต้านมและมะเร็งปากมดลูก(รวมอยู่ในศูนย์เรียนรู้ของ หมู่บ้าน)

ผลลัพธ์การดำเนินงาน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) ผลลัพธ์การดำเนินงานตามกระบวนการตำบลจัดการสุขภาพ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการแก๊ซปัญหา (ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าร้อยละ 80 ของเป้าหมาย) มีกิตติกาชุมชนที่เอื้อต่อ สุขภาพดี ผู้รับบริการพึงพอใจร้อยละ 88.40 และผู้ให้บริการพึงพอใจร้อยละ 83.02
- 2) ผลลัพธ์ทางสุขภาพ ได้แก่ อัตราการเข้ารับการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกเพิ่มขึ้นจากร้อย ละ 62.10 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 80.23 ในปี 2558 อัตราผู้ได้รับการตรวจเต้านมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.51 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 84.52 ในปี 2559 กลุ่มที่มีผลการคัดกรองผิดปกติได้รับการดูแล ต่อเนื่องร้อยละ 100

3)

5.บทสรุป

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดการปัญหาที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วม ดำเนินการของชุมชน เริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลสุขภาพของชุมชนที่จะนำไปสู่การ ค้นหาประเด็นปัญหาและวางแผนการแก๊ซได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับการศึกษาเรื่อง ข้อมูลสุขภาพ เข้มข้น สุขภาพชุมชนเข้มแข็งที่มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลสุขภาพในระดับพื้นที่ให้เชื่อมโยงไปสู่การใช้

ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพของประชาชน⁶ โดยที่กระบวนการแก้ไขปัญหามาจากการร่วมกันคิด วางแผน และดำเนินการแก้ไขโดยชุมชน ทำให้รูปแบบการแก้ไขมีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ เกิดความยั่งยืนของการจัดการภายใต้การดูแลติดตามโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งจัดเป็นบริการด้านหน้าที่มีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาประสบการณ์ ความรู้ ครอบครัวเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาระบบดูแลประชากรโดยหน่วยบริการปฐมภูมิ ที่พบว่า การที่ชุมชนเข้มแข็งนั้นต้องอาศัยพลังของแกนนำในชุมชนที่ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีกระบวนการที่คนในชุมชนแบบเน้นการมีส่วนร่วม ระมัดระวังผลกระทบต่อคนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมการทำงานซึ่งกันและกัน นับเป็นการทำงานแก้ไขปัญหามุ่งเน้นบูรณาการที่แท้จริงซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนของสังคมต่อไป⁷

6. ข้อเสนอแนะ

การให้บริการในชุมชน ควรมีวางแผนตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการตามบริบทวิถีชีวิต พัฒนารูปแบบการดำเนินงานบนพื้นฐานวิชาการ มีการคืนข้อมูลเป็นระยะ ติดตามประเมินผลเป็นระบบและต่อเนื่อง ปรับปรุงพัฒนาตามข้อจำกัดร่วมกัน เป็นการยกระดับคุณภาพบริการ ทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

บรรณานุกรม

- 1.สำนักงานวิจัยมะเร็งนานาชาติ. (2558). สถิติมะเร็งในสตรี ปี 2557.
- 2.Ploypathrinyo, W. (2010). Knowledge and self-care behaviors of diabetes patients at NamNao Hospital, Petchabun Province. *Khon Kaen Medical Journal*, 32(s7), 87-92.
- 3.ศิริอร สิ้นธุ และพิเชต วงศ์รอด. (2013). การจัดการรายกรณีผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาการพิมพ์.
- 4.ประเวศ วะสี. (2009). ปาฐกถาสร้างคุณค่าความเป็นคน สร้างสุขภาพชุมชนให้เข้มแข็ง ในงานประชุมมหกรรมสุขภาพชุมชน 2552 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2552 เวลา 10.15-11.00 น. ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์.
- 5.กรรณิการ์ ฮวดหลี่. (2012). การจัดการสุขภาพภาคประชาชน: ตำบลจัดการสุขภาพ.
- 6.สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. (2010). การประชุมวิชาการระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 1 พ. ศ. 2553 ข้อมูลสุขภาพเข้มข้น สุขภาพชุมชนเข้มแข็ง.
- 7.สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน & สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. (2011). *สังเคราะห์ประสบการณ์ความรู้ ครอบครัวเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาระบบดูแล ประชากรโดยหน่วยบริการปฐมภูมิ*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของรูปแบบการลดการรอคอยและความแออัด ในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย

Systematic Review to Determine Reducing Patient Wait Time and Congestion in Outpatient Department of Public Hospital in Thailand

นางชมพูนุท สิริพรหมภักดิ์^๑
นางกิริณา แต่อารักษ์^๒

บทคัดย่อ

การศึกษากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของรูปแบบการลดการรอคอยและความแออัดในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาโดยการสังเคราะห์ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) รายงานการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบเกี่ยวกับการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๖๒ รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองระหว่างปี ๒๕๕๐-๒๕๖๒ โดยการสังเคราะห์ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) โดยกรอบแนวคิดดำเนินการค้นคว้าตามกรอบของ PICO/Pico นำผลงานวิจัยที่ถูกคัดเลือกทั้งหมดมาวิเคราะห์ Critical Appraisal Tool สถิติที่ใช้ในการวิจัยโดยการหาค่าความถี่และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยจำนวน 21 เรื่องที่ผ่านเกณฑ์ โดยรูปแบบการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย ได้แก่การใช้แนวความคิดลีน การจำลองระบบแถวคอย ทฤษฎีแถวคอยและการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพ การใช้เทคนิคการแปลงหน้าที่ทางคุณภาพผลของการใช้โปรแกรมจัดบริการตามมาตรฐานการพยาบาล การจำลองสถานการณ์ การพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน ระบบจองคิวคลินิกออนไลน์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน การจำลองสถานการณ์และการใช้เทคนิคเหมือนกระบวนการ

ประโยชน์ที่ได้เป็นแนวทางในการนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ สามารถลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยได้

คำสำคัญ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ, รูปแบบการลดการรอคอย, ความแออัด, แผนกผู้ป่วยนอก, โรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย

^๑ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ หลักสูตรสาธารณสุขชุมชน. วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น.

^๒ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ หลักสูตรสาธารณสุขชุมชน. วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น.

ABSTRACT

This systematic review study aims to determine reducing patient wait time and congestion in outpatient department of public hospital in Thailand. The data selection was based on published articles regarding reducing approaches of patient wait time and congestion in Thai public hospital during 2007 – 2019. The selected articles were systematically analyzed based upon PICO/PICo tool using critical appraisal tool. The results were then statistically reported in frequency and percentage. Twenty-first related articles includes Lean Thinking Theory, Reducing Wait Time Model, Wait Theory, Multidisciplinary Participation, Effects of Participatory Nursing Supervision Program, Situational Model, Operational Improvement, Online Reservation via Application and Modeling Technique. This study is beneficial in improvement of modeling technique regarding reducing the wait tie and congestion in public hospitals in Thailand.

Keyword: Systematic review, Reducing program of patient wait time and congestion in outpatient department of public hospitals in Thailand

๑. บทนำ

โรงพยาบาลรัฐของประเทศไทย มีปัญหาความแออัดและการรอคอยนานในการเข้ารับบริการบริการสาธารณสุขในแผนกต่างๆ^๑ ยอมรับโรงพยาบาลใหญ่มีอัตราครองเตียงเกิน ๑๐๐ % เร่งใช้นวัตกรรมแก้ไขปัญหาความแออัด ให้โรงพยาบาลใหญ่เน้นการรักษาโรคยุ่งยากซับซ้อน พัฒนาโรงพยาบาลชุมชนแม่ข่ายดูแลด้านหน้า ควบรวมการบริหารจัดการโรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง/เล็ก สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพประชาชน การแก้ไขปัญหาคความแออัดซึ่งเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนผู้ป่วยนอก จำแนกตามกลุ่มสาเหตุผู้ป่วย ๒๑ โรค จากสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข ทวีราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๒ ดังนี้ พ.ศ. ๒๕๕๓ จำนวน ๑๖๔,๗๖๖,๖๙๗ คน พ.ศ. ๒๕๕๔ จำนวน ๑๗๒,๔๑๖,๒๖๒ คน พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวน ๑๘๑,๘๒๑,๓๔๔ คน พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๑๗๑,๙๐๙,๕๑๔ คน พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๑๖๘,๑๒๕,๘๙๗ คน พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๑๙๕,๔๖๒,๓๑๘ คน พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน

^๑ สุชุม กาญจนพิมาย. (๒๕๖๑). ปลัดกระทรวงสาธารณสุข.สธ.เร่งใช้นวัตกรรมแก้ปัญหาความแออัดโรงพยาบาลใหญ่. สืบค้นเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๓, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/๔๔๘๘๒.html>

๒๒๑,๗๘๖,๖๒๐ คน พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๒๒๐,๐๖๓,๒๓๘ คน และพ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๒๖๒,๘๘๘,๑๓๒ คน^๔

จากเหตุผลดังกล่าวมีการศึกษาวิจัยหามาตรการลดปัญหาความแออัดในแผนกผู้ป่วยนอกในหลายหน่วยงานของโรงพยาบาลภาครัฐในประเทศไทยแต่ขาดการรวบรวมรูปแบบการลดความแออัดในเอกสารงานวิจัยต่างๆช่องว่างที่เห็นนี้และเหตุผลที่ต้องมีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบนั้นจุดเด่นของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบสามารถรวบรวมหลักฐานทางวิชาการที่ครอบคลุมหัวข้อคำถามที่สนใจศึกษา เนื่องจากใช้กระบวนการสืบค้นที่เป็นระบบ นอกจากนี้ทำให้ทราบถึงคุณภาพ ข้อจำกัด/ข้อบ่งพร่องของการศึกษาที่เกี่ยวข้องจากการประเมินคุณภาพของการศึกษาที่คัดเข้ามาทบทวน ซึ่งมีประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป ก็เนื่องจากความแตกต่างหลากหลายของผลลัพธ์ที่ได้จากนิพนธ์ต้นฉบับที่ศึกษาเรื่องเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ผลของการศึกษาเดียวอาจไม่เป็นตัวแทนที่ดีพอและอาจแสดงผลลัพธ์คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง^๕ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของรูปแบบการลดการรอคอยและความแออัดในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยเพื่อได้รูปแบบและนวัตกรรมจากงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการลดการแออัด ลดอัตราการบาดเจ็บและความปลอดภัยของชีวิตจากการแออัดและการรอคอยในการรักษาแก่หน่วยงานโรงพยาบาลภาครัฐที่สนใจนำไปพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดแก่ประชาชนผู้มารับบริการและบุคลากรให้การดูแลประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยด้านสาธารณสุขในการดูแลสุขภาพเมื่อมารับบริการสุขภาพของภาครัฐต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการลดการรอคอย และ ความแออัดของผู้ป่วยแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐ ในประเทศไทย โดยการการสังเคราะห์ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยระเบียบวิธีทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review)

^๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). จำนวนผู้ป่วยนอกจำแนกตามกลุ่มสาเหตุป่วย ๒๑ โรค จากสถานบริการสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุขทั่วราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๖๒. สืบค้นเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๓, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport>

^๕ อีรพล ทิพย์ยอม. การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบขั้นพื้นฐานสำหรับบุคลากรทางการแพทย์. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

๓.๑ ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา คือ รายงานการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบเกี่ยวกับการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๒

๓.๒ กลุ่มตัวอย่างเลือกตามคุณสมบัติได้แก่

๓.๒.๑. เกณฑ์ Inclusion Criteria

๑. งานวิจัยเกี่ยวกับการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๒

๒. งานวิจัยเกี่ยวกับการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๒ รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองและรูปแบบวิจัยและพัฒนาระหว่างปี ๒๕๕๐-๒๕๖๒ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารประเทศไทยและได้เผยแพร่เป็นภาษาไทย

๓.๒.๒ เกณฑ์ Exclusion Criteria

๑. งานวิจัยเกี่ยวกับการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลเอกชนประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๒

๒. งานวิจัยเกี่ยวกับการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๒ รูปแบบอื่นที่ไม่ใช่รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองและรูปแบบวิจัยและพัฒนาระหว่างปี ๒๕๕๐-๒๕๖๒

เกณฑ์การคัดเลือบทบทวนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ๒ คน นำกรอบของ PICO/Pico มาการสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบวิจัยนี้ซึ่งนำผลการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดมาพิจารณาตามเกณฑ์ Inclusion Criteria / Exclusion Criteria จากนั้นผู้วิจัย ๒ คน Screening ชื่อเรื่องและบทคัดย่อใช้เครื่องมือให้ตรงกับประเภทของงานวิจัย Critical Appraisal tool: RCT คัดเลือกงานวิจัยหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องที่สืบได้อย่างเป็นอิสระต่อกันแล้วนำผลงานวิจัยที่ถูกคัดเลือกทั้งหมดมาวิเคราะห์ Critical Appraisal Tool โดยเกณฑ์การพิจารณานักวิจัย ๒ คน จะแยกกันวิเคราะห์คุณภาพงานวิจัยทุกชิ้นงานโดยทีมนักวิจัย ๒ คน ประชุมสรุปผลการคัดเลือกผลงานมากกว่า ๖๐% คัดเลือกเข้าและน้อยกว่า ๖๐% คัดออกกรณีที่มีความคิดเห็นตรงกันวิเคราะห์ข้อมูลตาม Identified Table นำองค์ความรู้ไปใช้ผลงานที่ผ่านเกณฑ์ ๖๐% ส่วนกรณีที่มีความคิดเห็นนักวิจัย ๒ คนไม่ตรงกันนำผลงานวิจัยไปพิจารณาอีกครั้งสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ผลงานที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ๖๐% ถูกคัดออก

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

PICO/PICO เป็นเครื่องมือในการวิจัยนี้เป็น การสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบให้ตรงกับประเภทของงานวิจัย JBI's Critical Appraisal tool^๖

๓.๔ การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

^๖ อัจฉรา คำมะতিย์ และมัลลิกา มากรัตน์. การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ: ; วิธีการปฏิบัติที่ละขั้นตอน.;วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้.ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙.

ก่อนดำเนินการวิจัยคณะผู้วิจัยได้ประสานผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยชี้แจงชื่อวิ
โครงการวิจัยและวัตถุประสงค์ รวมทั้งระยะเวลาการดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลให้ทราบก่อนเก็บ
ข้อมูล และได้แจ้งให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้อาจจะเป็นความลับไม่นำมาเปิดเผยเป็นรายบุคคลแต่นำเสนอ
เป็นภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ได้และมีสิทธิ์ที่จะทราบผล
ของการวิจัยเมื่องานวิจัยเสร็จสิ้นตามหนังสือจริยธรรมเลขที่ HE๖๒๑๐๑๙

๓.๕ การเก็บข้อมูลวิจัย

ในการเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูล TNRR/Thai National Research ระบบคลังข้อมูล
งานวิจัยไทย, Thailis, Thai journal Online (Thaijo) เป็นระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์
กลางของประเทศไทยทุกสาขาวิชา รวบรวมและจัดทำโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ข้อมูล
Secondary ๑๐ ปี

ตั้งแต่ ปี๒๕๕๐ถึง ปี ๒๕๖๒ คำค้นวิจัยรูปแบบ รอคอย ความแออัด แผนกผู้ป่วยนอก
โรงพยาบาลรัฐ ประเทศไทย เชียงตลอง เชียงกึ่งตลอง วิจัยและพัฒนา

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา รูปแบบที่ศึกษาโดยการหาค่าความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ย
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. ใช้สถิติความถี่และร้อยละในการสังเคราะห์เพื่อการวิเคราะห์รูปแบบการลดความ
แออัดและรอคอย แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย

๕. บทสรุป

ผลการวิจัยพบว่าจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่างานวิจัยจำนวน ๒๑
เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๕๐ ที่ผ่านเกณฑ์ โดยรูปแบบการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วย
นอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย ระหว่าง ปี ๒๕๕๒-๒๕๖๒ มีจำนวน ๘ รูปแบบได้แก่ ๑) การใช้
แนวความคิดสั้น ๒) การจำลองระบบแถวคอย ๓) ทฤษฎีแถวคอยและการมีส่วนร่วมของทีมสห
วิชาชีพ ๔) การใช้เทคนิคการแปลงหน้าที่ทางคุณภาพผลของการใช้โปรแกรมจัดการบริการตามมาตรฐาน
การพยาบาล ๕) การจำลองสถานการณ์ ๖) การพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน ๗) ระบบจองคิวคลินิก
ออนไลน์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน ๘) การจำลองสถานการณ์และการใช้เทคนิคเหมือนกระบวนการ

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการลดการรอคอยและความแออัดของแผนก
ผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบโดยนำทฤษฎีแถวคอยและแนวคิดสั้นมา
ประยุกต์ใช้ ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อการลดการรอคอยและความแออัดของผู้มารับบริการให้เกิด
ประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐซึ่งในประเด็นจากการทบทวน
วรรณกรรมของรูปแบบงานวิจัยพบว่าการจำลองระบบแถวคอย การจำลองสถานการณ์จำนวน และ
พัฒนารูปแบบการดำเนินงาน จำนวน ๑๖ เรื่อง อย่างไรก็ตามในการทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้มี
ผู้สนใจศึกษาการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย
เป็นรูปแบบของทฤษฎีแถวคอยและการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพ การใช้แนวความคิดสั้น การใช้

เทคนิคการแปลงหน้าที่ทางคุณภาพผลของการใช้โปรแกรมจัดบริการตามมาตรฐานการพยาบาลระบบจูงใจคลินิกออนไลน์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน และการจำลองสถานการณ์และการใช้เทคนิคเหมือนกระบวนการ จำนวนอย่างละ ๑ เรื่อง

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย มีการพัฒนามากขึ้นเนื่องจากผู้มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอกจำนวนมาก การลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทย จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในโลกปัจจุบันไทยแลนด์ 4.0 โดยนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันที่ทันสมัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนและบุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุข การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน ส่งผลต่อการลดการรอคอยและความแออัดของผู้มารับบริการ ตลอดจนส่งผลดีต่อสุขภาพ และลดความเครียดทั้งผู้รับบริการและบุคลากรทางการแพทย์และทางสาธารณสุข ทำให้ลดการบาดเจ็บ การสูญเสียทั้งสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศได้อย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนผู้มารับบริการและบุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุข หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการทบทวนวรรณกรรมวิจัยนี้ ผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการรอคอยและแออัดในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐของประเทศไทยต่อไป

๖.๒ ประโยชน์ที่ได้รับจากการทบทวนวรรณกรรมวิจัยนี้ได้พบว่ารูปแบบต่างๆข้างต้นสามารถลดการรอคอยและความแออัดของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยได้ เป็นแนวทางให้โรงพยาบาลรัฐในประเทศไทยนำไปประยุกต์พัฒนาปรับปรุงในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐ เพื่อลดการรอคอยในการเข้ารักษาพยาบาล และความแออัดการใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลรัฐแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกระดับโรงพยาบาลรัฐในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ ส่งผลดีต่อผู้มารับบริการ บุคลากรการแพทย์ บุคลากรสาธารณสุข ให้ที่คุณภาพชีวิตที่ดี ลดความตึงเครียด ลดบาดเจ็บ ลดการสูญเสียในการใช้บริการและการให้บริการผู้มารับบริการของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลรัฐต่อไป

บรรณานุกรม

- สุขุม กาญจนพิมาย. (๒๕๖๑). **ปลัดกระทรวงสาธารณสุข.สร.เร่งใช้มาตรการแก้ปัญหาความแออัดโรงพยาบาลใหญ่**. สืบค้นเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๓, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/๔๔๘๘๒.html>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **จำนวนผู้ป่วยนอกจำแนกตามกลุ่มสาเหตุป่วย ๒๑ โรค จากสถานบริการสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุขทั่วราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๖๒**. สืบค้นเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๓, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport>
- ธีรพล ทิพย์พยอม. **การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบขั้นพื้นฐานสำหรับบุคลากรทางการแพทย์**. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๒.
- อัจฉรา คำมะหิทย และ มัลลิกา มากรัตน์. **การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ: ; วิธีการปฏิบัติที่ละขั้นตอน**.วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้.ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙.

การจัดการแรงงานประมงในจังหวัดระนอง

MARINE FISHERY WORKERS MANAGEMENT IN RANONG PROVINCE

ภาวิดา รังษี
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการของการจ้างแรงงานประมงในจังหวัดระนอง และ 2) ศึกษาการจัดการแรงงานประมงในจังหวัดระนอง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าการจ้างแรงงานประมงในจังหวัดระนองเริ่มตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2490 โดยเป็นการจ้างแรงงานมาทำประมงพื้นบ้าน เมื่อเทคโนโลยีด้านการประมงพัฒนาขึ้นก็มีการมีการจ้างแรงงานคนไทยมาทำงานในเรือประมงพาณิชย์ซึ่งทำประมงในประเทศไทยและนอกน่านน้ำ จนเมื่อ พ.ศ. 2532 ประเทศไทยได้สัมปทานการทำประมงในพม่าจึงเริ่มมีแรงงานชาวพม่าเข้ามาทำงานในเรือประมงและกลายเป็นแรงงานส่วนใหญ่ในเรือ แต่เป็นการจ้างงานผิดกฎหมาย แรงงานไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและไม่มีสวัสดิการในการทำงาน กระทั่ง พ.ศ. 2557 รัฐบาลเข้ามาจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายในภาคประมง ด้วยการเปิดจดทะเบียนแรงงาน ตรวจสอบแรงงานที่ทำงานในเรือประมงทุกลำ ออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: การจัดการแรงงาน แรงงานประมง จังหวัดระนอง

Abstract

The objectives of this research were twofold: 1) to study the development of fishery worker employment in Ranong province; and 2) to study the fishery worker management in Ranong province through qualitative research method with the relevant documents and in-depth interview on 20 key informants as well as the participative and non-participative observations. The results showed that the marine fishery worker employment in Ranong province had started since 1947 by employing the workers to do artisanal fishery. When the fishery technology developed, the Thai workers were hired to work on commercial fishing boat which operated fishing in both the Thai and international waters. Until 1989, Thailand had obtained the fishery concession in Myanmar which led a number of Myanmar workers onto the business and became majority workers on fishing boat. However, they were illegal workers without labor rights and welfare in order to protect them. In 2014, the Thai government endeavored to solve the problem of illegal migrant workers in the fishery sector by initiating the labor registration and labor inspection working in all fishery

boats, as well as enacting and enforcing the laws in order to protect the workers' rights.

Keyword: Worker management, Fishery workers, Ranong Province

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลที่สำคัญของโลกมานาน ใน พ.ศ. 2559 มีปริมาณการส่งออกสินค้าประมงมากเป็นอันดับ 4 ของโลก คิดเป็นเงิน 190,226 ล้านบาท (FAO, 2018, p. 71) ทำให้มีการจ้างงานชาวประมงประมาณ 172,430 คน โดยร้อยละ 82 เป็นชาวต่างชาติ และประมาณ 515,000 คน ถูกจ้างในอุตสาหกรรมประมงที่เกี่ยวข้อง (กรมประมง, 2558)

จังหวัดระนองเป็นหนึ่งใน 22 จังหวัดชายทะเลของประเทศไทย ปัจจุบันมีสัตว์น้ำมาขึ้นทำมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ทางฝั่งอันดามัน (สำนักงานประมงจังหวัดระนอง, 2553) จากนั้นสัตว์น้ำจะถูกส่งไปขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ การทำประมงถูกขับเคลื่อนด้วยแรงงานในอดีตจังหวัดระนองมีความได้เปรียบพื้นที่อื่นๆ เพราะเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพรมแดนอยู่ใกล้กับประเทศพม่าจึงมีแรงงานพม่าเข้ามาทำงานจำนวนมากและมีความเคลื่อนไหวของแรงงานสูง กล่าวคือเมื่อคนพม่าเข้ามาทำงานในประเทศไทย งานแรกที่มีจะทำคืองานประมงก่อนย้ายไปทำงานอื่น เพราะการทำงานในเรือเป็นงานหนักและต้องอยู่ในทะเลนาน แต่นายจ้างในจังหวัดระนองก็สามารถหาแรงงานใหม่มาทดแทนได้ตลอด อย่างไรก็ตาม ก่อน พ.ศ. 2557 แรงงานในภาคประมงส่วนใหญ่เป็นแรงงานผิดกฎหมาย ค่าจ้างต่ำ ไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิการในการทำงาน รวมถึงมีการใช้แรงงานเด็ก ดังนั้น ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 สำนักงานเพื่อการติดตามและต่อสู้กับการค้ามนุษย์แห่งกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศลดระดับความพยายามตอบสนองต่อการค้ามนุษย์ของประเทศไทยลงไปอยู่ในกลุ่มที่ 3 หรือ Tier 3 ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดของรายงานนี้ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประเทศไทยในเวทีโลกและอาจกระทบถึงการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ กับประเทศไทย หลังจากเหตุการณ์นี้รัฐบาลเข้ามามีการจัดการด้านแรงงานเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง น่าสนใจว่ารัฐบาลมีวิธีการจัดการแรงงานประมงอย่างไรเพื่อแก้ปัญหาการจ้างงานและดูแลแรงงานประมงซึ่งเป็นกำลังหลักในการผลิตอาหารให้กับคนทั่วโลก โดยศึกษาจากพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการทำประมงคือจังหวัดระนอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจ้างแรงงานประมงในจังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาการจัดการแรงงานประมงในจังหวัดระนอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งหมด 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นายจ้างหรือผู้ประกอบการเรือประมง จำนวน 5 คน ผู้ควบคุมเรือหรือไต้เรือ 3 คน คนงานในเรือ 2 คน ผู้อาวุโสในชุมชนที่เคยประกอบอาชีพประมง 3 คน โบรคเกอร์รับทำเอกสารแรงงาน 2 คน ทั้งหมดคัดเลือกด้วยวิธีการบอกต่อ (Snowball Sampling Technique)

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจัดหางานจังหวัด 1 คน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด 1 คน สำนักงานประมงจังหวัด 1 คน สำนักงานเจ้าท่า ภูมิภาคจังหวัด 1 คน และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านแรงงานในพื้นที่ 1 คน ทั้งหมดใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมาย นโยบายและสถิติด้านแรงงานประมง เป็นต้น 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม-กันยายน พ.ศ. 2562 เมื่อได้ข้อมูลแล้วทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา นำข้อมูลมาจัดเรียงลำดับเวลาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ นำเสนอด้วยการพรรณนาบรรยายแบบเล่าเรื่องให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของการจ้างแรงงานในภาคประมง และการจัดการแรงงานประมงในจังหวัดระนองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4. ผลการศึกษา

พัฒนาของการจ้างแรงงานประมงในจังหวัดระนองเริ่มต้นตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2490 จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็นช่วงๆ ดังนี้

1. การจ้างแรงงานประมง ระหว่าง พ.ศ. 2490-2503 เนื่องจากจังหวัดระนองมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีชื่อเสียงอย่างมากในเรื่องการทำเหมืองแร่และในเวลาต่อมาก็มีการทำสัมปทานป่าไม้ควบคู่กันไปด้วย คนท้องถิ่นจึงไปเป็นลูกจ้างทำงานในเหมืองแร่และในอุตสาหกรรมป่าไม้ อาจมีบ้างที่ทำประมงเพื่อยังชีพ เช่น รูนกึ่ง รุนเคยเพื่อเป็นอาหาร คนกลุ่มแรกที่เข้ามาทำประมงอย่างจริงจังในจังหวัดระนองจึงเป็นคนอพยพมาจากเมืองชายทะเลฝั่งอ่าวไทยตอนบนซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการทำประมงมาก่อน สาเหตุที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดระนองเพราะสัตว์น้ำในทะเลยังมีความอุดมสมบูรณ์ โดยเริ่มมาทำประมงที่บ้านก่อน เมื่อตั้งตัวได้ก็ชักชวนญาติพี่น้อง หรือคนรู้จักจากบ้านเดิมมาเป็นลูกจ้างออกเรือ

2. การจ้างแรงงานประมง ระหว่าง พ.ศ. 2504-2514 คนที่เคยเป็นลูกจ้างทำประมงที่บ้านในช่วงแรกได้สะสมทุนจนกลายเป็นเจ้าของ เพราะคนที่ทำอาชีพประมงในยุคนั้นเชื่อว่าการมีเรือประมงคือจุดเริ่มต้นของการสร้างเนื้อสร้างตัวเพราะมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์มาก เมื่อลูกหลาน ญาติ หรือลูกน้องที่ไว้วางใจกันจะแต่งงานสร้างครอบครัว ญาติผู้ใหญ่หรือเจ้าของเรือที่เคยเป็นนายจ้างเก่าจะออกเงินให้ไปต่อเรือและมีสัญญาใจแล้วแต่จะตกลงกัน เช่น ขายสัตว์น้ำได้เท่าไร หักทุนแล้วเอากำไรมาแบ่งกัน หรือเมื่อจับสัตว์น้ำได้ให้เอาสัตว์น้ำมาขายที่แพของเจ้าของเดิมแล้วผ่อนชำระค่าเรือ ส่วนคนงานที่ทำงานกับเจ้าของใหม่คือคนที่เปลี่ยนอาชีพจากการเป็นคนงานในเหมืองแร่และสัมปทานป่าไม้ที่ขบเซาลง รูปแบบการจ้างงานเปลี่ยนแปลงจากเรือญาติหรือคนรู้จักจากบ้านเกิดที่เจ้าของพาไปกลายเป็นการจ้างคนในพื้นที่จังหวัดระนองแทน

3. การจ้างแรงงานประมงระหว่าง พ.ศ. 2515-2529 ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 รัฐบาลไทยสนับสนุนการใช้เครื่องมืออวนลาก เทคโนโลยีการทำประมงที่พัฒนาขึ้น ทำให้มีการออกไปทำประมงน้ำลึก นำเรือออกไปทำประมงนอกน่านน้ำในประเทศต่างๆ ด้วยเรือขนาดใหญ่ที่ทันสมัย เรียกว่า “เรือฟรีช” ซึ่งมีระบบทำความเย็นในเรือเพื่อเก็บรักษาสัตว์น้ำ จังหวัดระนองที่ตั้งอยู่ทางตะวันออก

ของมหาสมุทรอินเดียจึงมีเรือประมงนอกน่านน้ำจากมหาชัยที่ไปทำการประมงในมหาสมุทรอินเดียมาจอดเทียบท่าเพื่อขายสัตว์น้ำเดือนละครั้ง ช่วยประหยัดเวลาและต้นทุนในการแล่นเรือกลับไปขายสัตว์น้ำที่มหาชัย แรงงานที่ทำงานในเรือนอกน่านน้ำในตำแหน่งต่างๆ ล้วนแต่เป็นคนไทย

ปัญหาแรงงานที่พบคือการค้ามนุษย์และใช้แรงงานเด็ก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการรายหนึ่งเขาทำงานเป็นลูกเรือครั้งแรกเมื่ออายุ 12 ปี ในเรือที่ไปทำการประมงแถบประเทศอินเดีย เมื่อสั่งสมประสบการณ์ทำงานในเรือนอกน่านน้ำมาหลายปีแล้วกลับมาออกเรือทำการประมงที่จังหวัดระนองเพราะมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ เช่นเดียวกับคนที่เคยทำงานในเรือประมงนอกน่านน้ำอีกหลายคน การประมงของจังหวัดระนองจึงเติบโตขึ้นเพราะมีแรงงานที่เคยมีประสบการณ์การทำงานในเรือประมงนอกน่านน้ำที่หันสมัยกลับมาทำงาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการจ้างแรงงานประมงในช่วงเวลานี้ 2 ประการ ประการแรกคือไม่มีมาตรการป้องกันการใช้แรงงานเด็กในเรือประมง ประการต่อมา แม้ว่าจังหวัดระนองจะเป็นเมืองชายแดนติดกับประเทศพม่าแต่ก็ไม่มีมีการจ้างแรงงานพม่าในภาคประมงเพราะนโยบายของรัฐบาลในเวลานั้นมีแนวคิดว่าแรงงานต่างด้าวเป็นภัยต่อความมั่นคง

4. การจ้างแรงงานประมงระหว่าง พ.ศ. 2530-2557 ทักษะการทำประมงของแรงงานพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ตามประสบการณ์ทำงานที่เพิ่มขึ้น เรือประมงจากระนองเริ่มไปทำการประมงในพม่า ด้วยวิธีการจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่รัฐตามเกาะต่างๆ การลักลอบเข้าไปทำการประมงในพม่า และการจดทะเบียนเรือเป็นเรือพม่า จนกระทั่งรัฐบาลไทยเจรจาขอเปิดสัมปทานการประมงในประเทศพม่าที่ยังมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ใน พ.ศ. 2532 ผู้ประกอบการจากจังหวัดต่างๆ ประมาณ 200 ลำ นำเรือประมงมาที่จังหวัดระนองเพื่อไปทำการประมงในพม่า เพราะจังหวัดระนองมีพรมแดนทางทะเลอยู่ใกล้กับพม่ามากที่สุด เมื่อจับสัตว์น้ำก็จะนำมาขายที่ท่าเทียบเรือในจังหวัดระนอง ในช่วงนี้จึงเริ่มมีการจ้างแรงงานพม่ามาทำงานร่วมกับแรงงานไทย โดยสาเหตุที่ชาวพม่ามาเป็นแรงงานในเรือประมงของผู้ประกอบการไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ มีดังนี้ 1) จังหวัดระนองมีพรมแดนใกล้กับประเทศพม่า 2) ความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและการชักชวนของเครือข่ายแรงงานซึ่งมีญาติหรือเพื่อนมาทำงานในประเทศไทย 3) ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจตกต่ำในพม่าตั้งแต่ พ.ศ. 2531 การทำงานเป็นลูกเรือของแรงงานพม่าเป็นการทำงานแบบผิดกฎหมาย ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิแรงงาน และทำให้ปากน้ำระนองซึ่งเป็นพื้นที่ที่เรือเข้าเทียบท่ากลายเป็นชุมชนของคนพม่าขนาดใหญ่ ความสัมพันธ์ของคนมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่รู้จักกัน หัวหน้าคนงานชาวพม่าสามารถหาคนงานไปทำงานในเรือประมงผ่านการชักชวนคนจากเครือข่ายนี้

รัฐบาลหลายชุดพยายามแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้นมานาน และใน พ.ศ. 2544 รัฐบาลได้ยกเลิกข้อจำกัดทางพื้นที่และประเภทกิจการ ผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติได้ทุกจังหวัด ทุกประเภทกิจการ และอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้ทำงานกับนายจ้างหรือสถานประกอบการใดสามารถจดทะเบียนได้ด้วยตนเอง แต่นโยบายนี้กลับไม่ประสบความสำเร็จในภาคประมงซึ่งทำงานกลางทะเล เพราะแรงงานมักจะเปลี่ยนนายจ้างบ่อย การขึ้นทะเบียนมีค่าใช้จ่าย หากนายจ้างออกเงินให้แรงงานไปขึ้นทะเบียนเท่ากับเสียเงินไปเปล่าๆ ผู้ประกอบการจึงไม่นำแรงงานไปขึ้นทะเบียน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ด้านแรงงานไม่มีเรือ ไม่สามารถไปตรวจสอบการใช้แรงงานผิดกฎหมายได้

กระทั่งในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 สำนักงานเพื่อการติดตามและต่อสู้กับการค้ามนุษย์แห่งกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report-TIP) ประจำปี พ.ศ. 2557 ประกาศลดระดับความพยายามตอบสนองต่อการค้ามนุษย์ของประเทศไทยลงไปอยู่ในกลุ่มที่ 3 หรือ Tier 3 ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดของรายงานนี้ ถ้ารัฐบาลไทยไม่แก้ไขปัญหามิอาจทำให้สหรัฐอเมริกาไม่ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในด้านต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการค้า รวมถึงอาจถูกสหรัฐอเมริกาคัดค้านความช่วยเหลือจากสถาบันสำคัญระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศด้วย (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2559) กลายเป็นแรงกดดันที่ทำให้รัฐบาลไทยต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาแรงงานประมง นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงในการจัดการประมงของประเทศไทยและจังหวัดระนองในเวลาต่อมา

5. การจ้างแรงงานประมงระหว่าง พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน เป็นการจ้างแรงงานตามกฎหมายทั้งหมด โดยรัฐบาลดำเนินการ 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

5.1 การจัดระบบแรงงาน รัฐบาลประกาศให้นายจ้างแจ้งบัญชีแรงงานต่างด้าวในความดูแลให้เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดตรวจสอบ จากนั้นได้จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จตามจังหวัดต่างๆ เพื่อเปิดขึ้นทะเบียนแรงงาน มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่ ได้แก่ ศูนย์แจ้งเข้าออกเรือประมงทั่วประเทศ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานจัดหางานจังหวัดและสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด คอยตรวจแรงงานประมงในเรือที่เข้าเทียบท่าทุกเที่ยว ทุกลำ มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีเรือเพื่อออกตรวจแรงงานขณะทำงานกลางทะเล รวมถึงมีการเปิดศูนย์ช่วยเหลือแรงงานต่างด้าวในจังหวัด เพื่อเป็นช่องทางให้แรงงานร้องเรียน ขอความช่วยเหลือหากไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ้างงาน ทำให้นายจ้างพาแรงงานในกิจการประมงของจังหวัดระนองไปขึ้นทะเบียนเพิ่มขึ้น เปรียบเทียบกับ พ.ศ. 2557 ที่มีแรงงานขึ้นทะเบียนเพียง 750 คน แต่ พ.ศ. 2558 มีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 4,678 คน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง, 2562)

5.2 การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและการนำไปปฏิบัติ ได้แก่ พระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558 มีการกำหนดอัตราค่าจ้าง ระยะเวลาการทำงาน ช่วงเวลาการพัก จัดให้มีสวัสดิการการทำงานอย่างเป็นธรรม และนายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมให้กับแรงงาน รวมถึงทำประกันชีวิตให้กับแรงงาน สะท้อนให้เห็นว่าแรงงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทั้งหมดนี้ทำให้ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้รับการปรับระดับให้อยู่ในกลุ่มที่ 2 (Tier 2) หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ มีการจ้างแรงงานประมงถูกกฎหมายและมีกฎหมายคุ้มครองสวัสดิการแรงงาน แต่ก็เกิดปัญหาใหม่ในการจ้างแรงงานประมงในจังหวัดระนองซึ่งจะต้องหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน นายจ้างมีต้นทุนการทำประมงที่สูงขึ้น และการจัดทำเอกสารกับหน่วยงานราชการมีหลายขั้นตอน

5. บทสรุป

พัฒนาการของแรงงานประมงในจังหวัดระนองขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล เทคโนโลยีการประมง สภาพพื้นที่ นโยบายและสภาพปัญหาภายในประเทศเพื่อนบ้าน เพราะจังหวัดระนองเป็นเมืองชายแดนที่มีแรงงานพม่าเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก โดยเป็นการทำงานอย่างผิดกฎหมาย ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและไม่มีสวัสดิการการทำงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน กระทั่งรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกาจัดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ Tier 3 แสดงให้เห็นว่ามีปัญหาการค้ามนุษย์ในระดับสูง โดยเฉพาะในแรงงานภาคประมง กดดันให้รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน ด้วยการเปิดขึ้นทะเบียนแรงงาน จัดทำกฎหมายเฉพาะแรงงานประมง ทำการบังคับใช้และตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการจ้างแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายในภาคประมงหมดไป แรงงานได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ควรมีการนำพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 มาตรา 83 มาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมง กล่าวคือในระหว่างที่ไม่มีการเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานระหว่างปี ให้คนต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยมีเอกสารการเดินทางอย่างถูกต้องตามกฎหมายและเอกสารดังกล่าวยังไม่หมดอายุสามารถขอทำหนังสือคนประจำเรือเป็นใบอนุญาตทำงานแทนไปก่อนได้
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการจัดการประมงพาณิชย์ร่วมด้วย เพราะแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานในเรือประมงและจะทำให้เข้าใจบริบทของการจัดการแรงงานประมงมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2558). แผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศ
ไทย ข้อมูลการส่งออกสินค้าประมง ปี 2547-2557. สืบค้นจาก [https://www.fisheries.
go.th/forign/images/ excel/exMainPage56.xlsx](https://www.fisheries.go.th/forign/images/excel/exMainPage56.xlsx)
- ไทม์ไลน์หลังไทยถูกจัดอันดับ-tier 3 (ปี 2557-2559). (18 กันยายน 2559). ศูนย์ข้อมูลและข่าว
สืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. สืบค้นจาก [https://www.tcijthai.com/news/2016/18/
watch/6417](https://www.tcijthai.com/news/2016/18/watch/6417)
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง. (2562). [ผลการพิจารณาอนุญาตการทำงานของคนต่างด้าว
หลบหนีเข้าเมือง สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา เฉพาะกิจการประมงทะเล]. เอกสารไม่
ตีพิมพ์, ข้อมูล.
- สำนักงานประมงจังหวัดระนอง. (2553). รายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานประมงจังหวัด
ระนอง ประจำปีงบประมาณ 2552. สืบค้นจาก [https://www.fisheries.go.th%2Fcs-
ranong%2Flaw%2520on%2520fisheries.pdf&usg=AOvVaw0wEfZ6N_PH_ON6tNHTWu-4](https://www.fisheries.go.th%2Fcs-ranong%2Flaw%2520on%2520fisheries.pdf&usg=AOvVaw0wEfZ6N_PH_ON6tNHTWu-4)
- FAO. (2018). The State of World Fisheries and Aquaculture. Rome: Publishing Policy
and Support Branch.

รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำ

กรณีศึกษา: ชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

Mae Klong River Conservation Model to manage water pollution problems

Case Study: Montree Phatthana Community Na Mueang Subdistrict, Mueang District,
Ratchaburi Province

พระมหานันต์ บัวข้า¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการรวมกลุ่ม เพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นในแม่น้ำแม่กลอง แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลอง และเพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ของประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนาตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

การดำเนินการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) กอปรกับการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกของชุมชน จำนวน 15 คน ในพื้นที่ชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษาพบว่า 1. กระบวนการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา เริ่มจากผู้นำชุมชนมนตรีพัฒนา ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมของอำเภอเมืองราชบุรี จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดราชบุรี และให้เป็นตัวแทนอาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน จากนั้นผู้นำชุมชนได้มีการได้เชิญชวนคณะกรรมการและสมาชิกของชุมชน ให้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์อาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนของชุมชนมนตรีพัฒนาขึ้น ส่วนสมาชิกท่านอื่นๆ ก็ได้มีการชักชวนกันแบบปากต่อปากโดยเพื่อนบ้านที่อยู่ชุมชนนั่นเอง

2. ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา เกิดจากปัจจัย 3 ด้าน กล่าวคือ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี น้ำเสียทางชีววิทยา เพราะได้มีการเผาร้างและสังเกตเห็นความผิดปกติของน้ำในแม่น้ำที่มีสีขุ่น ส่งกลิ่นเหม็นไม่สะอาด และพบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การทำการเกษตร ชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง เป็นต้น เป็นแหล่งปล่อยน้ำเสีย น้ำปนเปื้อนสารเคมี และสิ่งปฏิกูลต่างๆลงแม่น้ำ จนทำให้น้ำไม่สะอาดชาวบ้านไม่นำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค เพราะกลัวเชื้อโรคที่มากับน้ำ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหาหาลพิษในแม่น้ำแม่กลอง ผู้นำชุมชนมีการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสถานการณ์ความเสียหายของสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิกของชุมชนอยู่เสมอ เพื่อมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติในทุกๆด้าน

4. รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา ของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา เป็นไปในลักษณะของความร่วมมือของคนในชุมชนที่เล็งเห็นประโยชน์ในเรื่องความสะอาดของแม่น้ำแม่กลอง โดยผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมวิถีทางการอนุรักษ์ ในเรื่องเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ เช่น เก็บขยะ ผักตบชวา การตรวจวัดค่าผิปกติของน้ำ ภายในชุมชนอยู่เสมอ เป็นชุมชนที่เข้มแข็งในเรื่องการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดราชบุรีมีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลัก ที่มีต้นกำเนิดมาจากแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยไหลมาบรรจบกันที่บ้านปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แล้วไหลผ่านจังหวัดราชบุรี ในเขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก มีความยาวรวมได้ 67 กิโลเมตร จากนั้นก็ไหลผ่านจังหวัดสมุทรสงครามลงสู่อ่าวไทย

แม่น้ำแม่กลอง มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนในจังหวัดราชบุรีอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคนที่อยู่ริมสองฝั่งของแม่น้ำ เพราะใช้ในการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวัน ใช้ในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม เลี้ยงสัตว์การประมง การผลิตกระแสไฟฟ้า การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ใช้ในการป้องกันและแก้ไขอัคคีภัย การคมนาคม และการขนส่ง เป็นต้น

ในปัจจุบัน การพัฒนาและความเจริญเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก สมัยก่อนมีการเป็นอยู่ร่วมกันแบบชุมชนเล็ก ๆ แต่ปัจจุบันนี้กลายเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ขึ้น มีอาคารบ้านเรือนมากขึ้น มีโรงงานขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก มีการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรมในหลาย ๆ พื้นที่ เรียกได้ว่าการขยายตัวในทุกภาคส่วน รวมถึงชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง ถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งอันนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ เกิดมลภาวะเป็นพิษกับน้ำ แหล่งน้ำตามธรรมชาติเน่าเสียเพราะกิจกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น น้ำทิ้งจากบ้านเรือน ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งลงสู่แม่น้ำลำคลอง น้ำเสียที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรม น้ำฝนที่จะล้างเอาปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชไหลลงสู่แม่น้ำลำคลอง การปล่อยน้ำเสียจากการทำปศุสัตว์ลงแหล่งน้ำโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการบำบัดน้ำเสียก่อนอย่างถูกต้อง เป็นต้น มีผลทำให้ชุมชนริมแม่น้ำแม่กลองต้องประสบกับปัญหาและความยากลำบากในการดำรงชีวิตเพราะปัญหามลพิษทางน้ำ

ผู้ศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำแม่กลอง และประเด็นปัญหามลพิษทางน้ำตามที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำการศึกษเกี่ยวกับกระบวนการของการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง และรูปแบบของการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหาลพิษทางน้ำของประชาชนใน

ชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อจกัทราบว่ประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนา มีกระบวนการรวมกลุ่มและรูปแบบของการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นในแม่น้ำแม่กลอง แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลอง และเพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ของประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนาตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตการวิจัย

มุ่งศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อจัดการกับปัญหามลพิษทางน้ำ ของประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยแบ่งออกเป็น ผู้นำชุมชนมนตรีพัฒนา จำนวน 5 คน และสมาชิกในชุมชนมนตรีพัฒนา จำนวน 10 คน ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กันยายนพ. ศ. 2560 ถึง 30 พฤศจิกายนพ. ศ. 2560

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงผลจากการวิจัยซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดทำโครงการอนุรักษ์ และป้องกันปัญหามลพิษทางน้ำได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกระตุ้นและส่งเสริมจิตสำนึกของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำได้ และยังสามารถนำข้อมูลนี้ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละชุมชนให้เหมาะสม และทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ และสาเหตุต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์และจัดการปัญหามลพิษทางน้ำในระดับชุมชน ของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาถึงกระบวนการรวมกลุ่ม ซึ่งได้อธิบายถึงการที่มนุษย์มารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่ม และสังกัดตัวเองเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การได้รับการชักชวน เล็งเห็นผลในความสำเร็จคุ้มค่า มุ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก มีความสนใจต่อกิจกรรมของกลุ่ม และมีจุดประสงค์แฝงอื่น ๆ

ในการศึกษาถึงปัญหามลพิษทางน้ำ ซึ่งได้อธิบายถึงลักษณะของมลพิษทางน้ำ 3 ลักษณะ ได้แก่ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี และน้ำเสียทางชีววิทยา

ในการศึกษาถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ ซึ่งกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ 7 ประการ ได้แก่ การให้การศึกษาเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ การปรับปรุง

คุณภาพสิ่งแวดล้อม การลดอัตราการเสื่อมสูญ การนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้สิ่งทดแทน การใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาหรือประดิษฐ์ของเทียม และการป้องกัน

ในการศึกษาถึงรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ซึ่งอธิบายถึงการประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจำแนกออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ การออกกฎหมาย การให้การศึกษาแก่ประชาชน การใช้สื่อสารมวลชน และการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ผู้นำชุมชน และสมาชิกของชุมชน จำนวน 15 คน แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาจากเอกสารโดยการทบทวนวรรณกรรม หนังสือ วารสาร บทความ วิทยุ แนวความคิด บทความวิจัยต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประชากรใช้ผู้นำชุมชน และสมาชิกของชุมชน ในพื้นที่ชุมชนมนตรีพัฒนา ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี กลุ่มตัวอย่างใช้ผู้นำชุมชน และสมาชิกของชุมชน จำนวน 15 คน ได้แก่ ประธานชุมชน จำนวน 1 คน กรรมการชุมชน จำนวน 4 คน สมาชิกของชุมชน จำนวน 10 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ กระบวนการรวมกลุ่ม ปัญหามลพิษทางน้ำ และการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนา ได้แก่ การออกกฎหมาย การให้การศึกษาแก่ประชาชน ใช้สื่อสารมวลชน และจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้นำชุมชน และสมาชิกของชุมชนมนตรีพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาได้ทำการติดต่อประสานงานกับผู้ให้สัมภาษณ์ พร้อมกับส่งแบบคำถามสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจเป็นการล่วงหน้า และเข้าพบทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในเวลาต่อมา จากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปรผล สรุปผลและรายงานผลการศึกษาลำดับ

ผลการวิจัย

กระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนานั้น ได้แก่ได้รับการชักชวน เล็งเห็นผลคุ้มค่า มุ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก มีความสนใจต่อกิจกรรมของกลุ่ม และมีจุดประสงค์แฝงเร้น พบว่า ได้เป็นไปตามกระบวนการการรวมกลุ่มเพื่อเป้าหมายในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองให้มีคุณภาพของน้ำ และสิ่งแวดล้อมโดยรอบนั้นดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดของการเกิดกลุ่มเพื่อให้การทำงานหรือกิจกรรมของกลุ่มมีประสิทธิภาพ สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดี เอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันของคนในชุมชน และสมาชิกได้มีโอกาสรับผิดชอบต่อกลุ่ม ใน

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในกลุ่ม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มนั่นเอง

ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนานั้น ได้แก่ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี น้ำเสียทางชีววิทยา พบว่า มีปัญหาตามเหตุปัจจัยของปัญหามลพิษทางน้ำ เพราะเป็นน้ำที่เสื่อมคุณภาพจากความเป็นน้ำปกติที่มนุษย์ทั่วไปจะนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเกิดจากการปล่อยน้ำเสียที่ปนเปื้อนสารเคมี มูลสัตว์ สิ่งปฏิกูลจากชุมชนที่อยู่สองฝั่งของริมแม่น้ำ เป็นต้น จากโรงงานอุตสาหกรรม การทำการเกษตร ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และชุมชนริมสองฝั่งแม่น้ำ จนเกิดการเน่าเสียและเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ได้ และผลของน้ำเสียยังทำลายระบบนิเวศของสัตว์น้ำบริเวณชุมชน จนส่งผลให้สัตว์น้ำบางชนิดหายไปตามคำสัมภาษณ์ที่ได้ทำการศึกษา

การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนานั้น ได้แก่ ให้การศึกษาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการเสื่อมสูญ นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้สิ่งทดแทน ใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมา หรือประดิษฐ์ของเทียม การป้องกัน ได้เป็นไปตามกระบวนการของการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำตามลำดับ ตามแนวคิดของกรมส่งเสริมสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งชุมชนมีการให้การศึกษา อบรม ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักในการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ และจะทำให้การดูแลรักษาแม่น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำแล้วนำมาใช้ในบางเรื่อง เช่น รดต้นไม้ เป็นต้น แต่ไม่ใช้ในการบริโภค การลดอัตราการเสื่อมสูญ คือ ไม่บริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าน้ำมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอย่างมากจึงไม่ควรใช้อย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะในปัจจุบันแหล่งน้ำสะอาดมีแต่จะหมดไป การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse) และการใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่น่าจะมีอะไรมาใช้น้ำได้ ซึ่งการป้องกันของกลุ่มนั้นจะมีการเฝ้าระวังที่จะให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำให้น้อยที่สุด และหมั่นมีกิจกรรมดูแลรักษาแม่น้ำอยู่เสมอ

รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนานั้น ได้แก่ ออกกฎหมาย ให้การศึกษาแก่ประชาชน ใช้สื่อสารมวลชน จัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์ ตามแนวคิดของราตรีภารา ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่า การออกเป็นกฎระเบียบของชุมชนก็เป็นสิ่งที่ดี จะได้มีการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ควรมีโทษปรับถ้าหากมีใครฝ่าฝืนสร้างมลพิษลง ควบคู่ไปกับการให้ข้อมูลและความรู้เรื่องการดูแลป้องกันไม่ทำให้แม่น้ำสกปรก ด้วยการสื่อสารสมัยใหม่ที่ทันสมัย เช่น สื่อทีวี หนังสือพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันจะเป็นช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงชาวบ้านได้อย่างรวดเร็ว และท้ายที่สุดเรื่องการร่วมแรงร่วมใจกันเพราะการอนุรักษ์เป็นเรื่องของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ไม่ใช่ความรับผิดชอบของคนใดคนหนึ่งเท่านั้น เพราะฉะนั้นการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้การอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองเป็นไปได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

การอภิปราย

จากการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำ : กรณีศึกษา ชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” สามารถอภิปรายผลเป็นประเด็น ดังนี้

1. กระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีนพัฒนานั้น เกิดจากปัจจัย 6 ประการ ได้แก่ ได้รับการชักชวน เล็งเห็นผลคุ้มค่า มุ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก มีความสนใจต่อกิจกรรมของกลุ่ม และมีจุดประสงค์แฝงเร้น พบว่ามีความสอดคล้องและแตกต่างกันในบางประเด็นกับผลการศึกษาของ จันทนา บุญสง่า (2543) ศึกษาเรื่อง การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบของชุมชนกมลาลอสลาม คือ การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์โดยมีการชักชวนจากผู้นำชุมชน ความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง และความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นประเด็นที่สอดคล้องกัน ส่วนประเด็นที่แตกต่าง คือ ผลการศึกษาของ จันทนา บุญสง่า มีการนำหลักคำสอนของศาสนาอิสลามเข้ามามีบทบาททำให้เกิดการรวมกลุ่ม แต่ผลการศึกษาชิ้นนี้อาศัยความสามัคคีของคนในชุมชนทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

2. ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีนพัฒนานั้น เกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี น้ำเสียทางชีววิทยา พบว่ามีความสอดคล้องและแตกต่างกันในบางประเด็นกับผลการศึกษาของ เสาวภักดิ์ สกุลโรมวิลาส (2546) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับมาตรการการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีมลพิษทางน้ำ คือ ผลการศึกษาของ เสาวภักดิ์ สกุลโรมวิลาส แหล่งต้นตอที่ทำให้เกิดน้ำเสียก็คือ น้ำทิ้งจากแหล่งชุมชน น้ำทิ้งจากแหล่งอุตสาหกรรม น้ำทิ้งจากแหล่งเกษตรกรรมเป็นประเด็นที่สอดคล้องกัน ส่วนประเด็นที่แตกต่าง คือ ผลการศึกษาของ เสาวภักดิ์ สกุลโรมวิลาส มุ่งเน้นจะให้มีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันมลพิษอย่างเข้มงวด แต่การศึกษาการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีนพัฒนา มุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษด้วยวิธีการให้ความรู้ กระตุ้นจิตสำนึกให้รักแม่น้ำ และขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนกับสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในชุมชน

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีนพัฒนานั้น เกิดจากปัจจัย 7 ประการ ได้แก่ ให้การศึกษาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการผลิตสุญญ นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้สิ่งทดแทน ใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมา หรือประดิษฐ์ของเทียม การป้องกัน พบว่ามีความสอดคล้องและแตกต่างกันในบางประเด็นกับผลการศึกษาของ วีระชัย เอตะนาม (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน : กรณีศึกษาการอนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่อยู่ในชุมชน ซึ่งต่างก็มีความสามัคคี และให้ความร่วมมือในเรื่องของการอนุรักษ์เป็นอย่างดีเป็นประเด็นที่สอดคล้องกัน ส่วนประเด็นที่แตกต่าง คือ ผลการศึกษาของ วีระชัย เอตะนาม มุ่งเน้นที่จะใช้กฎหมายบังคับ แต่การศึกษาชิ้นนี้ การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการให้การศึกษา เผยแพร่

ประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการเสื่อมสูญ นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้สิ่งทดแทน ใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาหรือประดิษฐ์ของเทียม และการป้องกัน

4. รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนานั้น เกิดจากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ออกกฎหมาย ให้การศึกษาแก่ประชาชน ใช้สื่อสารมวลชน จัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอกราช มะลิวรรณ (2556) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทะเลสาบสงขลาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน : ศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา คือ มีความสอดคล้องกัน เนื่องจากมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำเช่นเดียวกัน และยังมีการใช้วิธีการแก้ปัญหาที่คล้ายกัน เนื่องจากปัญหาสีเขียวที่ประสบกับทั้งสองพื้นที่ จึงได้มีการศึกษากระบวนการจัดการกับปัญหาสีเขียว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องน้ำเสีย และกระบวนการสร้างความร่วมมือของคนในแต่ละชุมชน ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีวิถีชีวิตใกล้ชิดกับทั้งแม่น้ำแม่กลอง กับทะเลสาบสงขลา ซึ่งทั้งสองพื้นที่ก็ได้สร้างกระบวนการความเข้มแข็งของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สรุป

กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา ผู้ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนมนตรีพัฒนา ยังคงมีการดูแลเฝ้าระวังที่จะไม่ให้มีสาเหตุอะไรที่จะมาสร้างมลภาวะอันเป็นพิษให้กับแม่น้ำแม่กลอง และรวมไปถึงการสร้างกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองเข้มแข็งโดยการชักชวนสมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วม และกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนารู้สึกรักและหวงแหนแม่น้ำแม่กลอง อย่างไรก็ตาม สภาพความแปรเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง และสภาพสังคมที่มีการขยายตัวของครัวเรือน ทำให้กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนาต้องคอยสอดส่องเฝ้าระวังที่จะไม่ให้มีเหตุปัจจัยใด ที่จะมาสร้างมลภาวะให้กับแม่น้ำแม่กลอง เพื่อไม่ให้แม่น้ำแม่กลองเกิดความเสียหายมากไปกว่านี้ ซึ่งที่ผ่านมาการสอดส่องดูแล ก็ได้รับความร่วมมือจากประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นอย่างดี จึงเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองเพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำของชุมชนมนตรีพัฒนา มีประสิทธิภาพพอสมควร ผู้ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา ที่ได้ดำเนินกิจกรรมอยู่นั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของการศึกษาเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมอย่างมากในระดับชุมชน และจากปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองนี้เอง ยังส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมนตรีพัฒนา มีความรัก ความสามัคคี กันมากกว่าแต่ก่อนที่จะมีกลุ่ม และจากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมให้สมาชิกมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และนำเสนอแนวคิดด้านการอนุรักษ์ออกมานั้น ยังเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย และผลที่ได้ก็คือ สมาชิกในชุมชนต่างก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พร้อมกับสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำ : กรณีศึกษาชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ทำให้ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นว่า

1. ควรมีการกำหนดกฎระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ อำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชนให้มีความชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืน ทำให้แม่น้ำสกปรกอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้และวิธีการอนุรักษ์ที่ทันสมัย และยั่งยืนอย่างต่อเนื่องให้แก่ผู้นำชุมชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเฝ้าระวัง ดูแลรักษาแม่น้ำแม่กลองในบริเวณชุมชนมนตรีพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3. ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้นำในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยประสานสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันจะมีผลต่อการส่งเสริมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชน ทั้งองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน รวมถึงการมีบทบาทในการแนะนำและให้ความรู้แก่ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำ : กรณีศึกษา ชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ทำให้ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นคุณูปการที่เกิดมีจากงานศึกษาดังกล่าว ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นต้นแบบของงานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป จึงขอแสดงประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม อันจักนำมาซึ่งประโยชน์ต่องานศึกษาอื่น ๆ ในภายหน้า คือ

1. ขอบเขตการศึกษาในงานศึกษานี้ มุ่งหมายเฉพาะพื้นที่ชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำในพื้นที่อื่นๆซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านสภาพภูมิประเทศ บริบททางสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น และนำผลการศึกษางานศึกษาที่แตกต่างกันมาทำการเปรียบเทียบ เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่าง ๆ อันจักก่อให้เกิดคุณูปการต่อการศึกษาเรื่องดังกล่าวสืบไป

2. เนื่องด้วยงานศึกษานี้ มีข้อจำกัดในเรื่องของขอบเขตระยะเวลาที่ทำการศึกษา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาบริบทในด้านอื่น ๆ ของประชาชนในชุมชน เช่น วิธีการรวมกลุ่มเพื่อดูแลอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองที่มีในอดีตเปรียบเทียบกับวิธีการรวมกลุ่มเพื่อดูแลอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองที่มีในปัจจุบัน การรู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหาพิษทางน้ำของชุมชน การเปรียบเทียบรูปแบบ

การอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำกับชุมชนอื่น ๆ เป็นต้น อันจักก่อให้เกิด
คุณูปการต่อการศึกษาทางสังคมศาสตร์สืบไป

3. บุคคลผู้ใฝ่รู้ ควรทำการศึกษาในเรื่องรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เพื่อจัดการ
ปัญหามลพิษทางน้ำ ในชุมชนกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำในที่ต่างในประเทศไทย
เพิ่มเติม เพื่อก่อเกิดคุณูปการต่อการศึกษาทำความเข้าใจในประเด็นการศึกษาดังกล่าวได้ลึกซึ้งและเป็นการ
ขยายองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ได้กว้างไกลยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2537). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
ม.ป.ท.

นพนา บุญสง่า. (2543). *การร่วมกลุ่มของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ ศึกษา
เฉพาะกรณี ชุมชนอิสลามกมาลุลอิสลาม กรุงเทพมหานคร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(รัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และ คณะ. (2540). *จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. โครงการตำราคณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์สยามศึกษา.*

พูลศรี จีบแก้ว. (2552). *ภาพเก่าเล่าอดีต. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี, สำนักศิลปากรที่ 1
ราชบุรี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.*

ราตรี ภารา. (2540). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ อักษราพัฒนา.*

วัชรินทร์ อินพรม. (2551) *การบูรณาการการจัดการมลพิษทางน้ำของกรุงเทพมหานคร และองค์กร
ปกครองท้องถิ่นโดยรอบ. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.*

วิวัฒน์ศิริ ศักดิ์วิโรจน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการ
อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง ภาควิชา การศึกษานอก
โรงเรียน มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

วีระชัย เอตะนาม. (2552). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน : กรณีศึกษาการ
อนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(รัฐศาสตร). มหาวิทยาลัยรามคำแหง*

สุทธิดา รัตนช่วย. (2557). *ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
อย่าง ยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*

เสาวภาคี สกุลโรมวิลาส. (2546). *การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ*
มาตรการ การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีมลพิษทาง
น้ำ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

**แผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลท่าขนุน
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**
**The Strategy for Promoting Creative Tourism of
Tha Khanun Sub-district, Thong Pha Phum District Karnchanaburi**

บรรจบพร อินดี
การจัดการอุตสาหกรรมบริการการท่องเที่ยว
วิยะดา พลชัย
สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อธุรกิจ
สุภพงษ์ สุขชานา
สาขาวิชาดิจิทัลคอนเทนต์

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และจัดทำแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนจากประชาชน หน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลท่าขนุนที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและนักวิชาการ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ด้านการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว มีความเห็นให้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ มีความเห็นเกี่ยวกับร้านอาหาร ด้านสังคม มีความเห็นเกี่ยวกับควมร่วมมือการเตรียมการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว มีความเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งควมร่วมมือการเตรียมการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีความเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สามารถจัดทำแผนกลยุทธ์ศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ประกอบด้วย ๖ พันธกิจ ๖ เป้าประสงค์ ๔ ยุทธศาสตร์ ๑๓ กลยุทธ์ ๑๕ แผนงาน/โครงการ และ ๘ ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: แผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research aims to study guidelines for promoting creative tourism and to create a strategic plan to promote creative tourism of Tha Khanun subdistrict, Thong Pha Phum district, Kanchanaburi. By interviewing representatives from the public government agency Tha Khanun Municipal staff responsible for tourism promotion and academics and analyze the data with content analysis

The guidelines for promoting creative tourism found that in the development of tourist attractions, to develop tourism activities, the economy had opinions about restaurants. In terms of social opinion, there should be preparation for creative tourism promotion. Most have opinions about preparation when there were an emergency. Travel readiness had an opinion about the facilities in the tourist attraction and guidelines for promoting tourism about things that should be prepared to promote creative tourism, had comments on public relations through various forms of media such as online media. The department of creative tourism promotion strategy, Tha Khanun subdistrict, Thong Pha Phum district Kanchanaburi were consistent with the context of the community six Mission six Objectives four Strategies thirteen Strategies fifteen programs /projects and eight indicators.

Keyword: Strategic plan to promote tourism Creative tourism

๑. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญ โดยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจะเห็นการรณรงค์ทางการตลาดอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง จนทำให้ประเทศไทยติดอันดับต้นๆ แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ทั้งนี้ ความสำคัญของการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจจากมุมมองของรัฐบาลไทยเห็นได้จากการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และการกำหนดนโยบายสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ โดยคาดหวังว่าจะช่วยสร้างรายได้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศได้มากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากขึ้น ที่อยากใช้เวลาในวันหยุดของตนเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่คุ้นเคย เพื่อการเรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะของตน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ใช่ลักษณะการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการบริโภคแบบเกินพอดี หรือสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในลักษณะที่ฉาบฉวย ชั่วคราวแต่เป็นการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแบบตั้งใจ เรียบง่าย และยั่งยืน ซึ่งส่งผลในแง่บวก และส่งเสริมการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพราะนอกจากจะเป็นการนำนักท่องเที่ยวมาเพิ่มรายได้สู่ชุมชนแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชนให้เป็นที่รู้จักในกระบวนการและขั้นตอนที่ยั่งยืนกว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย (กรมการท่องเที่ยว, ๒๕๖๐)

ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่โดดเด่นด้วยความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว บวกกับวิถีชีวิตของประชาชนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี มีความเป็นอัตลักษณ์และดึงดูดใจ อย่างไรก็ตามจำนวนนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือน ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิยังมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับพื้นที่อำเภออื่น ๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอาจจะเกิดจากอุปสงค์ในประเทศที่ยังคงอ่อนตัวอยู่ และขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ปัจจัยต่าง ๆ กล่าวมาข้างต้น ยังมีปัจจัยทางด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้การใช้เครื่องมือการ

โฆษณาเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอเนื่องจากผู้ส่งข่าวสารจำนวนมากพยายามที่จะเข้าถึงผู้รับข่าวสารกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้ยังมีการสื่อสารที่สามารถเกิดขึ้นได้ในอีกหลายรูปแบบ กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเลือกมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิมากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องนำกลยุทธ์ต่าง มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในมิติของการบูรณาการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และจัดทำแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการดังนี้

๑. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการแบบเจาะจง

๒. การรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กับประชาชน และตัวแทนของหน่วยงานราชการในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และการสนทนากลุ่ม ในการจัดทำแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กับตัวแทนประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าขนุน หน่วยงานราชการในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ เจ้าหน้าที่เทศบาลท่าขนุนที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์และการท่องเที่ยว

๔. ผลการศึกษา

(๑) แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว เห็นว่า ควรมีการเตรียมการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ การจัดให้มีสินค้าของฝาก/ของที่ระลึกที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การส่งเสริมการตลาดผ่านหน่วยงานหรือองค์กร การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการตลาด และการจัดให้มีศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

(๒) การจัดทำแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีจุดเน้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน พบจุดแข็งของการท่องเที่ยวตำบลท่าขนุน ได้แก่ พื้นที่มีภาพลักษณ์เชิงบวกด้านการท่องเที่ยว มีความได้เปรียบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมชาติพันธุ์และอาหารท้องถิ่น และมีความพร้อมของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน จุดอ่อนที่ต้องแก้ไข คือ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังมีประสิทธิภาพไม่มากนัก ขาดการเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ และขาดการประสานการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ในด้านของโอกาส พบว่า มีนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ออกมาเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวมีความนิยมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ต้องการมีส่วนร่วมและมีประสบการณ์อย่างใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ช่วยพัฒนาการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวและเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลของทั้งนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น แต่เมื่อมองถึงอุปสรรค พบว่า ความไม่มั่นใจในสถานะเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยลบที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทย ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความไม่มีเสถียรภาพด้านการเมือง ยังส่งผลการท่องเที่ยวของตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถจัดทำแผนกลยุทธ์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนทำให้ได้วิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ : มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพเชิงสร้างสรรค์ บนพื้นฐานอัตลักษณ์ของชุมชน	
พันธกิจ :	เป้าประสงค์ :
๑. ยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ๓. ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ๔. พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ ๕. พัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างมีคุณภาพ ๖. บูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	๑. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๒. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ๓. ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ๔. สร้างองค์ความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนให้กับภาคีเครือข่าย ๕. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ ๖. สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
ยุทธศาสตร์ :	
ยุทธศาสตร์ที่ ๑: พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	
กลยุทธ์ ๑. ส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๒. ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๓. สร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๔. สร้างจุดเด่นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	เป้าประสงค์ ๑. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๒. เพื่อพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๓. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๔. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ ๕. เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ ๑: พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ต่อ)	
แผนงาน/โครงการ ๑. โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๒. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ๓. โครงการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ๔. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๕. โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมชาติพันธุ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ตัวชี้วัด ๑. จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น ๒. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ๓. รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
ยุทธศาสตร์ที่ ๒: ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	
กลยุทธ์ ๑. สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ๒. สร้างรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน	เป้าประสงค์ ๑. เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ๒. เพื่อสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
แผนงาน/โครงการ ๑. โครงการสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อจำหน่ายเป็นของฝากของที่ระลึก ๒. โครงการจัดทำแผนด้านการตลาดการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ๓. โครงการแลกเปลี่ยนกระจายสินค้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น	ตัวชี้วัด ๑. จำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ๒. ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนแก่นักท่องเที่ยว
ยุทธศาสตร์ที่ ๓: ระบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ	
กลยุทธ์ ๑. เพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสนอของบประมาณ ๒. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ๓. พัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ได้มาตรฐานและเพียงพอ ๔. เพิ่มประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	เป้าประสงค์ ๑. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสนอของบประมาณต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๒. เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ๓. เพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ได้มาตรฐานและเพียงพอ ๔. เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓: ระบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ (ต่อ)	
<i>แผนงาน/โครงการ</i> ๑. โครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ๒. โครงการวางแผนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ๓. โครงการอบรมและสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ๔. โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	<i>ตัวชี้วัด</i> ๑. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ๒. รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ๓. ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
ยุทธศาสตร์ที่ ๔: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	
<i>กลยุทธ์</i> ๑. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ๒. เสริมสร้างความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนให้กับชุมชน ๓. สร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน	<i>เป้าประสงค์</i> ๑. เพื่อให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ๒. เพื่อสร้างความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนให้กับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน
<i>แผนงาน/โครงการ</i> ๑. โครงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ๒. โครงการส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน ๓. โครงการอบรมสร้างความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนให้กับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน	<i>ตัวชี้วัด</i> ๑. ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น ๒. ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น

๕. บทสรุป

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นแนวทางที่จำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงการจัดการแบบองค์รวมและการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ภาคีเครือข่ายเพื่อตั้งรับต่อการเปลี่ยนแปลง การวางแผนเพื่อขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่การปฏิบัติให้บรรลุวิสัยทัศน์ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างมีทิศทาง โดยแบ่งช่วงระยะเวลาในการพัฒนาเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ (๑) แนวทางระยะสั้น เป็นแนวทางการดำเนินการที่สามารถเริ่มปฏิบัติได้ในช่วง ๑-๓ ปีแรก โดยมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านสถานที่และบุคลากร รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง การเตรียมข้อมูลเพื่อประกอบในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ กลุ่มภาคีเครือข่ายทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดนิยาม และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

(๒) แนวทางระยะกลาง ด้วยการทบทวนแผนในระยะสั้น โดยมีการประเมินและตรวจสอบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เชื่อมโยงเรื่องที่เป็นประเด็นเร่งด่วนในการแก้ไข รวมถึงการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พร้อมการกำหนดกฎระเบียบที่ช่วยให้ขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม และเพิ่มองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ผู้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและภาคเอกชนในการทำธุรกิจ เพื่อรับผิดชอบ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (๓) แนวทางระยะยาว โดยปรับปรุงและพัฒนา จากประสบการณ์ในช่วง ๖ ปีแรก และให้ความสำคัญกับปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลือน้อย การอนุรักษ์และฟื้นฟู รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปและการใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์ให้เป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

การจากรวบรวมข้อมูล มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

๑. ชุมชนควรเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลได้ที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยว แบ่งบทบาทหน้าที่แก่สมาชิกให้รับผิดชอบ เพื่อให้มีผลประโยชน์ร่วมกัน

๒. ปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวล่วงหน้าได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษารูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน เพื่อให้ได้แนวทางเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในฐานะผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ภายหลังจากการดำเนินการตามแผน เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ อย่างเป็นรูปธรรมและก่อประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว.แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔.

บริษัท พีดับบลิว ปรีนติ้ง จำกัด, ๒๕๖๐.

กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว. กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๙.

สมควร ทรัพย์บำรุง. เขาเขียนแผนกลยุทธ์กันอย่างไร. กองแผนงานมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑.

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis). ค้นจาก <http://www.stou.ac.th>

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของ ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่
คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

Factors affecting Self-Care Behaviors of Diabetic Patients Receiving Service at
BangkudHealth Promotion Hospital, Sankhaburi District, Chai Nat Province

สุทธิศักดิ์ สุริรักษ์^{1*} ณัฐธยาน์ ดั่งกล่ำ²
Sutthisak surirak ^{1*} Nataya Doungklum²

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี¹
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล บางซุด²
Sirindhorn College of Public Health Suphanburi, Suphanburi Province¹
Bangkud Tambon Health Promoting Hospital²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือผู้ป่วยโรคเบาหวาน จำนวน 103 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square tests)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นเพศหญิงมากที่สุด (ร้อยละ 73.78) จบระดับการศึกษาประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 85.43) มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 53.40) ปัจจัยนำ เกี่ยวกับ การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคของการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (.05) ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ผู้ป่วยโรคเบาหวานด้วยกัน และบุคลากรทางการแพทย์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (.05)

ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยโรคเบาหวานพร้อมทั้งบุคคลในครอบครัว ชุมชน รวมทั้งบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อให้เกิดแรงสนับสนุนให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ปัจจัย, พฤติกรรมการดูแลตนเอง, โรคเบาหวาน, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ABSTRACT

The research objective is to study factors related to the behavior of health care of diabetes patients were diabetic hospital clinic services to promote health. Tumbol Amphoe

sankhaburi chainat province dug A sample of the study is that the number of diabetes patients, 103 people by the simple method of sampling tools used to collect the data in a query. The statistics used in the analysis include a percent value (Percent) average (Mean) standard deviation (Standard Deviation) and Kai square statistic (Chi-Square tests).

The results showed that Diabetic patients are female (73.78%) graduated elementary education level (85.43%) are behavioral health care themselves of diabetes in moderate (53.40%) factors brought about recognition of the severity of diabetes check box. Rarap know the benefits and obstacles of their own care to prevent complications from diabetes to recognize their competence in health care are related to the behavior of the self care patient diabetes. significantly statistical (.05) supplementary factors such as strong support was received from a person in the family, neighbors. Colleagues, patients with diabetes and medical personnel to have a relationship with self care behavior of diabetic patients significantly the way he (.05) .

The research results showed that promote self care behavior of diabetics should promote the participation of diabetics with the person in the family. The community, as well as medical personnel to give strong support to patients with diabetes self care behaviors that are required for sustainable.

Keywords : . Factors, self care behaviors, diabetes, health promoting hospital district

๑.บทนำ

โรคเบาหวานเป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุข เป็นภัยคุกคามที่ลุกลามอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างมาก จากข้อมูลสมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (international diabetes federation, IDF) ได้รายงานไว้ในปัจจุบันพบว่าจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานมีจำนวนทั้งสิ้น 382 ล้านคนทั่วโลก และในปี 2035 จะมีผู้ป่วยถึง 592 ล้านคนหรือ ใน 10 คน จะพบผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1 คน สำหรับประเทศไทยพบว่าโรคเบาหวานในปี พ.ศ.2552 ประมาณ 7,019 คน หรือ ประมาณวันละ 19 คน และในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542 – 2552) พบคนไทยนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ด้วยโรคเบาหวาน เพิ่มขึ้น 4.02 เท่า เฉพาะปี พ.ศ. 2552 มีผู้นอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ด้วยโรคเบาหวาน 558,156 ครั้ง จากสถิติพบว่าผู้ได้รับการรักษาและสามารถควบคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในเกณฑ์ (น้อยกว่า 126 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร) ได้เพียงร้อยละ 28.5 เท่านั้น⁽¹⁾

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางซุด อยู่ในเขตความรับผิดชอบของโรงพยาบาลสรรคบุรี ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ในความรับผิดชอบทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ทำหน้าที่ในลักษณะให้บริการสาธารณสุขผสมผสาน ทั้งด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ รวมทั้งการจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ให้บริการในการตรวจรักษาโรค บริการทันตกรรม บริการแพทย์แผนไทย บริการอนามัยแม่และเด็ก บริการวางแผนครอบครัว และคลินิกโรคเรื้อรังโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง จากทะเบียนผู้ป่วย

เบาหวานพบว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวานที่ขึ้นทะเบียนรับบริการรักษาในคลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางซุด มีด้วยกันทั้งสิ้น 141 คน และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่พบว่าทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางซุด อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท ได้ส่งเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานผู้ป่วยโรคเบาหวาน ทั้งในด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การรับประทานยา แต่ก็ยังคงพบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานยังมีความเสี่ยงเกี่ยวกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และยังคงมีผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ถูกส่งตัวเพื่อรับการรักษาต่อในโรงพยาบาลชุมชน

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้ทราบถึงพฤติกรรมที่ควรสนับสนุน หรือพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท

๒.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท

สมมติฐานวิจัย

1. ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยครอบครัวต่อเดือน ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองแตกต่างกัน
2. ตัวแปรแต่ละตัวในปัจจัยนำเข้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวาน
3. ตัวแปรแต่ละตัวในปัจจัยเอื้อ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวาน
4. ตัวแปรแต่ละตัวในปัจจัยเสริม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวาน

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท

ประชากร คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่เข้ามารับบริการรักษาในคลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท และมีประวัติเข้ารับการรักษาก่อนหน้านี้ จำนวน 141 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จาก การสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่เข้ามารับบริการรักษาในคลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท และมีประวัติเข้ารับการรักษาก่อนหน้านี้ โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 103 คน เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานของ ร.ท.หญิงเสาวนีย์ โคตรดก⁽²⁾ นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีมารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาทโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) และเติมข้อความ (Open-ender) ได้แก่ เพศ อายุ สถานะภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย ครอบครัวต่อเดือน และระยะเวลาที่เจ็บป่วย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถามสร้างตามแบบการวัดของลิเคิร์ต (Likert's scale)⁽³⁾ นำมาปรับเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ตัวเลือกประกอบด้วยประโยชน์บอกเล่าทั้งข้อความด้านบวกและข้อความด้านลบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงทั้งปริมาณและทิศทาง

ด้านปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย

2.1) แบบสอบถามด้านความรู้เรื่องโรคเบาหวาน ลักษณะของแบบทดสอบ ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่าให้เลือกตอบ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ เพียงคำตอบเดียว จำนวน 24 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 0-24 คะแนนเกณฑ์

2.2) การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน 8 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 8-32 คะแนน

2.3) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน 6 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 6-24 คะแนน

2.4) การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคของการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน 8 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 8-32 คะแนน

2.5) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพ 8 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 8-32 คะแนน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยเอื้อ แบบสอบถามปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การได้รับนโยบายสุขภาพ การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพ และการใช้สิทธิในการรักษา 13 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 13-52 คะแนน

ส่วนที่ 4 ปัจจัยเสริม การได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคล ได้แก่ บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ผู้ป่วยโรคเบาหวานด้วยกัน และบุคลากรทางการแพทย์

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การรับประทานยา และการป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน 20 ข้อ ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 20-80 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานของ ร.ท.หญิงเสาวนีย์ โคตรดก (2552)⁽²⁾ นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโรคเบาหวาน
3. นำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือ จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity)
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความแต่ละข้อ โดยเกณฑ์ค่า $IOC \geq 0.50$ ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าให้ใช้ข้อคำถามนั้น กรณีข้อความใด ที่มีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทำการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า 0.80
6. นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้ในกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงโดยเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รับการรักษาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลการทดลองมาใช้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)⁽³⁾ ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้ 1) แบบสอบถามความรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .675 2) แบบสอบถามการรับรู้ของโรคเบาหวาน ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .879 3) ปัจจัยเอื้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .843 4) ปัจจัยเสริม ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .917 5) พฤติกรรมการดูแลตนเอง ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .767
7. นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาปรับปรุง และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

เก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการคลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางซุด อำเภอสรรพบุรี จังหวัดชัยนาท จำนวน 103 คนในช่วงเดือนตุลาคม และติดต่อประสานงานกับผู้ป่วยโรคเบาหวาน พร้อมอธิบายแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจเพื่อสอบถามความสมัครใจในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยให้เซ็นชื่อยินยอมสำหรับเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยแนะนำเกี่ยวกับวิธีตอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจนเข้าใจรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยการหา การหาค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยเบาหวาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square tests)

๔. ผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท สรุป ได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.78 มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 61.31 สถานะภาพสมรส ร้อยละ 74.75 ระดับการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ร้อยละ 85.43 ไม่ได้ประกอบอาชีพ/พ่อบ้าน/แม่บ้าน/ข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 59.22 มีรายได้เฉลี่ยต่ออยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 36.89 ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานอยู่ระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 42.71

ปัจจัยนำ พบว่าความรู้เรื่องโรคเบาหวาน พบว่า โรคเบาหวานส่วนใหญ่มีระดับความรู้เรื่องโรคเบาหวานอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 70.87 รองลงมาคือมีความรู้เรื่องโรคเบาหวานระดับปานกลางร้อยละ 23.30 การรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวานในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.40 การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 82.52 การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคของการดูแลตนเองเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.00 และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.40 ตามลำดับ

ปัจจัยเอื้อ พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีการรับนโยบายสุขภาพในระดับปานกลาง ร้อยละ 75.73 การใช้สิทธิในการรักษาในระดับสูง ร้อยละ 88.50 และการเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพในระดับสูง ร้อยละ 64.08 ตามลำดับ

ปัจจัยเสริม พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีการได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.40 การได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานในระดับต่ำ ร้อยละ 55.34 การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ป่วยเบาหวานด้วยกันในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.05 และการได้รับแรงสนับสนุนจากบุคลากรทางการแพทย์ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.43

พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานแบ่งออกเป็นพฤติกรรมการดูแลตนเอง ได้แก่ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และการควบคุมป้องกันโรค พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมอยู่ในระดับระดับปานกลาง ร้อยละ 53.40 รองลงมาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานในระดับสูง ร้อยละ 46.60 โดยไม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบว่า ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน และการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน สำหรับตัวแปรการรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคของการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบว่า ปัจจัยเอื้อไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว การได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน จากผู้ป่วยโรคเบาหวานด้วยกัน และจากบุคลากรทางการแพทย์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

๕.บทสรุป

ปัจจัยนำ ได้แก่ การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคของการดูแลตนเองเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ส่วนปัจจัยด้านความรู้เรื่องโรคเบาหวาน และการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 เพียงบางส่วน

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การรับนโยบายสุขภาพ การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพ การใช้สิทธิในการรักษา ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3

ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคล ได้แก่ บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ผู้ป่วยเบาหวานด้วยกัน บุคลากรทางการแพทย์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

บรรณานุกรม

1. นุชรี อาบสุวรรณ สำนักโรคไม่ติดต่อ. **ประเด็นรณรงค์วันเบาหวานโลก** [อินเทอร์เน็ต]. 10 พ.ย. 2557 [เข้าถึงเมื่อ 20 ม.ค. 2563] เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaincd.com>
2. เสาวนีย์ โคตรดก. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้ป่วยเบาหวานที่มาใช้บริการการรักษาในห้องตรวจอายุรกรรม แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช** [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2552
3. พิชิต ฤทธิ์จรูญ. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์; 2554.

**การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ โดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้
สำหรับโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น**

Prevention of Covid-19 Distribution by Using Project Based Learning for School,
Khonkaen Province

จิตารัตน์ เลิศวิทยากุล, ดร.

Thidaratana Lertwittayakul, Dr.

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการให้ความรู้เรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ และศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการเชิงปฏิบัติการ ของนักเรียนโรงเรียนมณีอนุสรณ์ศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๒๓ คนได้แก่นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕ จำนวน ๙๐ คน และ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓๓ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมณีอนุสรณ์ศึกษา แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการให้ความรู้และการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากโควิด-๑๙ แบบสังเกตด้านการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ และ แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ

ผลการวิจัยพบว่า โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ ประกอบด้วย ๓ ฐานการเรียนรู้ได้แก่ฐานที่ ๑ ความรู้เกี่ยวกับเชื้อโควิด-๑๙ ฐานที่ ๒ ความรู้เรื่องการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และฐานที่ ๓ การปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากโควิด-๑๙ ความรู้หลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ การปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ ระดับดี และนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมาก

คำสำคัญ : การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙, โรงเรียน , โครงการเป็นฐานเรียนรู้

Abstract

The objective of this quasi-experimental research was to study the results of workshop project to the prevention of transmission and self-protection to away from COVID-19, and to study satisfaction in participating in the workshop project of the students of Manee Anuson Suksa School, Khon Kaen Province. The sample group of 123 students were 90 primary school students in Grade 5 level and 33 secondary school students in Grade 8 level. The research instruments were the workshop project on prevention of the spread of COVID-19 for students of Manee Anuson Suksa School, Pre and post-test form of knowledge and practice in prevention from COVID-19, observations form of COVID-19 prevention Performance and assessment form on the satisfaction to participate in workshop project.

The results of the research revealed that 1) the workshop project on prevention of COVID-19 Distribution, and self-protection away from COVID-19 consists of 3 learning bases: Base 1; Knowledge about COVID-19, Base 2: Knowledge of Infection Prevention and Transmission of COVID-19 and Base 3: Keeping yourself away from COVID-19, Post-learning knowledge test was higher than before learning, Performance of the self-prevention of COVID-19 was good, and the students' satisfaction were high level.

Keywords: Covid-19, School, Project Based Learning

๑. บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นปัญหาสำคัญของสาธารณสุขจากการระบาด ครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน กระทรวงสาธารณสุขไทยประกาศให้โรคไวรัสโคโรนาเป็น "โรคติดต่ออันตราย" ที่ต้องเฝ้าระวัง ปัญหาการระบาดของโรคไวรัสโคโรนาปัจจุบันมีความรุนแรง และเป็นวงกว้างขนาดใหญ่ ทั้งทวีปเอเชีย และยุโรป โดยประเทศที่มีการติดเชื้อสูงสุด ได้แก่ ประเทศจีน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ฮองกง สหรัฐ ไต้หวัน มาเลเซีย อิตาลี ออสเตรเลีย อิหร่าน เยอรมนี เวียดนาม และฝรั่งเศส เป็นต้น และมียอดผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดภาวะเจ็บป่วยตั้งแต่รุนแรงน้อยจนกระทั่งเสียชีวิตในที่สุด รวมไปถึงปัญหาเศรษฐกิจโลกจากลักษณะการระบาดของโรคติดต่อ สามารถแบ่งลักษณะของโรค COVID-19 ได้เป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้ ระยะที่ 1 พบผู้ป่วยเดินทางมาจากประเทศที่มีการระบาดของโรค ระยะที่ 2 พบผู้ป่วยภายในประเทศ และมีการระบาดในวงจำกัด และระยะที่ 3 พบการระบาดของโรคในวงกว้างจากข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ถึง 1 เมษายน 2564 แนวโน้มจำนวนผู้ป่วยโรค COVID-19 มากขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าการระบาดภายในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น และสู่การระบาดระยะที่ 3 ในที่สุด^{1,2,3} ปัญหาดังกล่าวกำลังคุกคามภาวะสุขภาพของประชากร ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดผลกระทบร้ายแรงต่อระบบทางเดินหายใจทั้งภาวะเฉียบพลัน และเรื้อรัง ดังนั้นการรู้เท่าทันด้านสุขภาพจึงเป็นความรู้ที่สำคัญที่มีความสำคัญสำหรับมนุษย์ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงวัยเด็กเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อง่าย เนื่องจากภูมิคุ้มกันในร่างกายยังเจริญไม่เต็มที่ เด็กวัยเรียนช่วงอายุ 6-12 ปีถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่ายิ่งสำหรับประเทศ และเป็นช่วงที่เด็กเรียนรู้ได้ทุกด้าน ความสามารถที่เพิ่มขึ้นทุกอย่างจะกระตุ้นการทำงานและการพัฒนาการของสมองช่วงนี้เป็นช่วงที่เด็กใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ต้องปรับตัวทั้งด้านการเรียน กฎระเบียบและปรับตัวให้เข้ากับครูและเพื่อน แต่ถ้าพัฒนาการในวัยนี้หยุดชะงักหรือมีปัญหาที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ จะส่งผลกระทบต่อเข้าระยะวัยรุ่นและกลายเป็นปัญหาสะสมเรื้อรังต่อไปในอนาคต ปัจจุบันสภาพโครงสร้างครอบครัวและสังคมไทย แนวทางการดำรงชีวิตรวมถึงวิวัฒนาการและความเจริญในด้านต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อสุขภาพ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยเรียนทั้งเชิงบวกและเชิงลบ⁴

จากปัญหานี้ผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญและมีความจำเป็นที่ต้องให้ความรู้และการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ Covid-19 โดยผู้วิจัยได้จัดโครงการเชิงปฏิบัติการในการให้ความรู้เรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 โดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนโรงเรียนมณีนุสรณ์ศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยจัดเป็นฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน ดังนี้ ฐานที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับเชื้อโควิด-19 ฐานที่ 2 ความรู้เรื่องการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 และ ฐานที่ 3 การปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากโควิด-19 เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการปฏิบัติตนให้ห่างไกลการติดเชื้อ Covid-19

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาผลของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-19 ของนักเรียนโรงเรียนมณีนุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น

๒.๒ เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-19 ของนักเรียนโรงเรียนมณีนุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research)

๓.๑.๑ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมณีอนุสรณ์ศึกษา จังหวัดขอนแก่น สุ่มตัวอย่างจากระดับชั้นได้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๙๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓๓ คน

๓.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

๑) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมณีอนุสรณ์ศึกษา

๒) แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการให้ความรู้และการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากโควิด-๑๙ จำนวน ๑๙ ข้อ แบบ ๔ ตัวเลือก

๓) แบบสังเกตด้านการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ จำนวน ๒ทักษะ ได้แก่การล้างมือที่ถูกวิธี การสวมหน้ากากอนามัยที่ถูกวิธี แบบรูบริค ๓ ระดับ น้อย ปานกลาง และมาก ดังนี้

เกณฑ์	ระดับคุณภาพ		
	๓	๒	๑
๑.ทักษะการล้างมือ ๗ขั้นตอน	นักเรียนสามารถล้างมือได้ถูกวิธีทุกขั้นตอน ทั้ง 7 ขั้นตอน	นักเรียนสามารถล้างมือได้ถูกวิธี แต่ข้ามขั้นตอนอย่างน้อย 1 ขั้นตอน	นักเรียนสามารถล้างมือไม่ถูกวิธี และข้ามขั้นตอนอย่างน้อย ๒ ขั้นตอน
๒. ทักษะการสวมและทิ้งหน้ากากอนามัย	นักเรียนสามารถสวมและทิ้งหน้ากากอนามัยได้ถูกต้องทั้ง ๒ ขั้นตอน	นักเรียนสามารถสวมและทิ้งหน้ากากอนามัยได้ถูกต้อง อย่าง น้อย ๑ ขั้นตอน	นักเรียนไม่สามารถสวมและทิ้งหน้ากากอนามัยได้ถูกต้องทุกขั้นตอน

๔) แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐ ข้อ แบบ Rating Scale ๓ ระดับ กำหนดระดับคะแนน ดังนี้

คะแนน ๑ หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจ น้อย

คะแนน ๒ หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจ ปานกลาง

คะแนน ๓ หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจ มาก

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

๑) การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ มีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๖๗ ถึง ๑.๐๐ ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาใช้ได้

๒) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นมาและปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ จำนวน ๓๐ ชุด กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มที่ทำการศึกษา ได้ผลดังนี้ แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้ ๑๐ ข้อ แบบ ๔ ตัวเลือก ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง ๐.๒๗ ถึง ๐.๖๖ ค่าความเชื่อมั่นทั้ง

ฉบับ เท่ากับ ๐.๘๒ แบบสังเกตด้านการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙เท่ากับ ๐.๘๗ และแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ เท่ากับ ๐.๘๑

๓.๑.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังเรียนรู้โดยใช้ paired t-test และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

๔. ผลการศึกษา

๔.๑ ผลของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ ของนักเรียนโรงเรียนมณีอนุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น

๔.๑.๑ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ ของนักเรียนโรงเรียนมณีอนุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้โครงการเป็นฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย ฐานเรียนรู้ ๔ ฐานดังนี้ ฐานที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับเชื้อโควิด-๑๙ ฐานที่ ๒ ความรู้เรื่องการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และฐานที่ ๓ การปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากโควิด-๑๙ มีสาระสำคัญในแต่ละฐานการเรียนรู้ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ฐานการเรียนรู้ในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ฐานการเรียนรู้	สาระ	เวลา ๑ ชั่วโมง ๔๕ นาที/กลุ่ม/รอบ	เครื่องมือในการ ประเมินผล
๑.ความรู้เกี่ยวกับเชื้อโควิด-๑๙	-ที่มาและวิวัฒนาการของไวรัสโคโรนา (Covid-๑๙) -วิธีการแพร่กระจายเชื้อ ระยะฟักตัวของโรค อาการของผู้ที่ติดเชื้อ และยารักษาโรค	๓๐ นาที	แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าฐานเรียนรู้
๒.ความรู้เรื่องการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙	-การป้องกันตนเองให้ห่างไกลจาก Covid-๑๙ โดยการสาธิตวิธีการล้างมือ / การสวมหน้ากากอนามัย/วิธีการทิ้งหน้ากากอนามัยที่ถูกต้อง	๓๐ นาที	
๓.การปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากโควิด-๑๙	-ฝึกปฏิบัติการล้างมือที่ถูกวิธีการสวมและทิ้งหน้ากากอนามัยที่ถูกวิธี	๔๕ นาที	แบบสังเกตด้านการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙

๔.๑.๒ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ การปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ หลังเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนรู้ ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ คะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังเรียนรู้

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.
คะแนนก่อนเรียน	๑๒๓	๔.๔๑	๑.๐๒
คะแนนหลังเรียน	๑๒๓	๗.๓๕	๐.๗๙

จากตารางที่ ๒ แสดงว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ Covid-๑๙

เปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ การเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังเรียนรู้

ตัวแปร	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
คะแนนก่อนและหลังเรียนรู้	-๒.๙๔๓๐๙	๑.๒๘๒๒๙	.๑๑๕๖๒	-๓.๑๗๑๙๗	-๒.๗๑๔๒๑	-๒๕.๔๕๕	๑๒๒	.๐๐๐

$p\text{-value} \leq 0.005$

จากตารางที่ ๓ แสดงว่านักเรียนมีความรู้ด้านการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ Covid-๑๙ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๔.๑.๓ การปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากโควิด-๑๙ นักเรียนสามารถปฏิบัติด้านการล้างมือที่ถูกวิธี และการสวมและทิ้งหน้ากากอนามัยได้ถูกต้องภาพรวมระดับดี ($\bar{X}$ = ๒.๐๘, S.D.=๐.๔๒ จากคะแนนเต็ม ๓ คะแนน ดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ คะแนนทักษะการปฏิบัติตนเองให้ห่างไกล Covid-๑๙

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะด้านการล้างมือที่ถูกวิธี	๒.๗๘	๐.๔๒	ระดับดี
ทักษะการสวมและทิ้งหน้ากากอนามัยได้ถูกต้อง	๒.๘๑	๐.๓๙	ระดับดี
ภาพรวม	๒.๘๐	๐.๐๒	ระดับดี

จากตารางที่ ๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติตนเองระดับดี ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้

๔.๒ ความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ โรงเรียนมณีอนุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น

พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ ของนักเรียนโรงเรียนมณีอนุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมระดับมาก ($\bar{X}=2.64$, S.D.=0.09 จากคะแนนเต็ม 3) และมีความพึงพอใจในทุกรายการประเมินระดับมาก โดยสามารถปฏิบัติและนำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.36) รองลงมาคือมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในภาพรวม($\bar{X}=2.79$, S.D.=0.04) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสม และสถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}=2.51$, S.D.=0.62) และ ($\bar{X}=2.51$, S.D.=0.57) ตามลำดับ

๕. บทสรุป

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-๑๙ และการปฏิบัติตนเองเพื่อห่างไกลจากเชื้อโควิด-๑๙ เป็นโครงการที่จัดฐานการเรียนรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านสุขภาพ ซึ่งโครงการนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการโครงการเชิงปฏิบัติขณะที่เริ่มมีข่าวการติดเชื้อโควิด-19 ณ ประเทศจีน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการจัดการเรียนรู้ในสภาพจริง ผู้เรียนมองเห็นปัญหา ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ และมีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ขยายผลการใช้โครงการปฏิบัติการการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 และ PM2.5 โดยการสอดแทรกหรือบูรณาการในการเรียนการสอนในสาระวิชาสุขศึกษาในทุกโรงเรียนและทุกระดับชั้น โดยการปรับเนื้อหา แบบทดสอบ และแบบประเมินให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

๖.๒ เผยแพร่ โครงการปฏิบัติการเชิงปฏิบัติการการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 และ PM2.5 สู่ชุมชน เนื่องจากเป็นสถานการณ์ปัญหาของโลกที่รุนแรงทำให้ประชากรของโลกเสียชีวิตและส่งผลกระทบต่อระบบสังคมและเศรษฐกิจของโลก

บรรณานุกรม

- ¹ พักต์เพ็ญ สิริคุตต์. สถานการณ์ของโรค และแนวทางปฏิบัติของโรค 2019 Novel Coronavirus Disease (COVID-19). สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี [เข้าถึงข้อมูลวันที่ 8 ตุลาคม 2563] จาก <https://www.pidst.or.th/A878.html>
- ² ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค. รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. [เข้าถึงข้อมูลวันที่ 8 ตุลาคม 2563] จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no280-091063.pdf>
- ⁴ ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.(มมป.). คู่มือสำหรับพ่อแม่ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กวัยเรียน 6-12 ปี. กรุงเทพฯ.

การพัฒนาแบบประเมินปัจจัยเสี่ยงและแนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือด
หลังคลอดระยะแรกโดยการจัดการความรู้ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน

Development of the risk factor assessment and nursing practice guideline for
prevention of early postpartum hemorrhage by knowledge management,
Sawang Dandin Crown Prince Hospital

นางวันรัฐ พงนา, R.N.¹

นางเกศกัญญา ไชยวงศา M.N.S.²

นางภัทรา สมโชค R.N.³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบประเมินปัจจัยเสี่ยงและแนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โดยการจัดการความรู้ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จ.สกลนคร กลุ่มเป้าหมาย คือ ๑)สตรีตั้งครรภ์ที่มาคลอดที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จ.สกลนคร โดยเลือกแบบเจาะจง ๒) ทีมงานสหวิชาชีพ ได้แก่ สูติ-นรีแพทย์ พยาบาลแผนกฝากครรภ์ พยาบาลห้องคลอด พยาบาลแผนกหลังคลอด ทีมงานห้องผ่าตัด ทีมงานห้องปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันหาสาเหตุของการตกเลือดหลังคลอด ทบทวนแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงแนวทางปฏิบัติโดยใช้แบบประเมินปัจจัยเสี่ยงเป็นเกณฑ์ ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบคัดกรองหญิงตั้งครรภ์เสี่ยงต่อการตกเลือดหลังคลอดในห้องคลอด แนวปฏิบัติทางการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกในห้องคลอด แนวปฏิบัติการพยาบาลในแผนกสูติกรรมหลังคลอด ประเมินผลการศึกษาโดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า หลังการพัฒนาโรงพยาบาลมีเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงตั้งแต่ระยะฝากครรภ์ ระยะคลอด ห้องผ่าตัดและหลังคลอด มีการส่งต่อข้อมูลความเสี่ยงในแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้มีการรับทราบอย่างต่อเนื่อง มีการใช้นวัตกรรม uterus Model เพื่อสอนมารดาให้คลึงมดลูก และใช้ถุงตวงเลือดเพื่อประเมินการสูญเสียเลือด เจ้าหน้าที่มีการตื่นตัวและใช้หลักการดูแลรักษาภาวะตกเลือดเฉียบพลันด้วยกระบวนการ TIME ตั้งแต่ประเมินการเสียเลือดมากกว่า 300 ซีซี. และไม่พบการตกเลือดหลังคลอด ภาวะช็อคจากการตกเลือดหลังคลอด

¹ RN. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

² M.N.S. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรธานี

³ RN. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

และการติดตามดูจากการตกเลือดหลังคลอด สรุป การประเมินปัจจัยเสี่ยงและแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ป้องกันการตกเลือดหลังคลอดได้จริง เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาตกเลือดหลังคลอด และมีการวางแผนดูแลและปฏิบัติการพยาบาลช่วยเหลือภาวะตกเลือดหลังคลอดได้อย่างเหมาะสม มีการตระหนักและตื่นตัวมากขึ้น มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติการพยาบาล การตกเลือดหลังคลอด การจัดการความรู้

Abstract

This study is participatory action research. The purpose of this research was to develop a risk factor assessment form and nursing practice guidelines to prevent early postpartum hemorrhage. By using knowledge management techniques, Somdej Phra Yupparat Sawang Daen Din Hospital, Sakon Nakhon. The target groups are 1) By choosing a specific model of pregnant women who came to give birth at Somdej Phra Yuparat Sawang Daen Din Hospital, Sakon Nakhon. 2) By finding the cause of postpartum hemorrhage, Review the guidelines of the relevant agencies, and improve the guidelines by using the risk factor assessment form as a criterion from the Multidisciplinary team including obstetrician-gynecologist, antenatal nurse, delivery room nurse, postpartum nurse, operating room group, laboratory group. The research was conducted from February 1 to May 2021. The research tool including a structured interview, screening form of pregnant women who risk postpartum hemorrhage in the delivery room, nursing practice guidelines to prevent postpartum hemorrhage in the delivery room, nursing practice guidelines in the postpartum obstetrics department, the results of the study were evaluated by visual multiplication data analysis by content analysis, Quantitative data using percentage.

The results showed that after hospital development there are risk assessment criteria for antenatal care, delivery period, operating room, and the postpartum period. This information will be forwarded to each responsible unit for continuous acknowledgment. Uterus Model innovation is used to teach mothers how to curl the womb, and use a blood measuring bag to assess blood loss. Staff are alert and use the principles of acute hemorrhage care by the TIME procedure since the estimated blood loss was more than 300 cc. there are no postpartum hemorrhage, postpartum hemorrhage shock, and postpartum hemorrhage hysterectomy was found. In Summary, risk factor assessment and guideline development can actually be used to prevent postpartum hemorrhage. The multidisciplinary

staff have involved in managing knowledge, resolve postpartum hemorrhage, plan appropriate care, and nursing care to assist with postpartum hemorrhage properly. There are more awareness and alertness, and make decisions and solve immediate problems appropriately.

Keywords: nursing practice guideline postpartum hemorrhage knowledge management

บทนำ

การตกเลือดในระยะหลังคลอดเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่เป็นสาเหตุการตายของมารดาทั่วโลกและ 1 ใน 4 ของการตายมารดาหลังคลอด ซึ่งเกิดจากการตกเลือดหลังคลอดหลังจากระยะที่ 3 ของการคลอด สิ้นสุดลงและภายใน 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด ในแต่ละปีพบว่าอัตราการตกเลือดหลังคลอดลดลงเรื่อยๆ แต่ยังคงเป็นปัญหาการตายที่สำคัญของมารดาหลังคลอดในประเทศไทย (พิกุล บัณฑิตพานิชและคณะ, 2560) โดยสาเหตุหลักของการตกเลือดที่พบมากที่สุดคือ การหดตัวของมดลูกไม่ดี รองมาเป็นการฉีกขาดของช่องทางคลอด รกหรือชิ้นส่วนของรกค้าง และการแข็งตัวของเลือดผิดปกติ ตามลำดับ (สุธารัตน์ ชูรส, 2562) และการศึกษาของ บุษยรัตน์ วงศ์วิริยะเวชและคณะ (2561) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี และเปรียบเทียบปริมาณเลือดที่ออกใน 24 ชั่วโมง แรกหลังคลอดพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกมากที่สุดคือ มดลูกหดตัวไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 75.8 ซึ่งภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นภายหลังการตกเลือดในระยะ 3 - 6 เดือน ได้แก่ การแข็งตัวของเลือดผิดปกติร้อยละ 1.74 และการเกิดไตวายเฉียบพลันร้อยละ 0.33 ด้านจิตใจพบภาวะซึมเศร้า หลังคลอดร้อยละ 13 และภาวะเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังประสบเหตุการณ์รุนแรงในชีวิต (Post-traumatic stress disorder) ร้อยละ 34 ซึ่งปัญหาสุขภาพของมารดา ส่งผลเสียต่อความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิด นอกจากนี้ยังพบว่า การตกเลือดหลังคลอดส่งผลให้เกิดภาวะโลหิตจางในระยะยาว และมีโอกาสเกิดการตกเลือดหลังคลอดในการคลอดครั้งต่อไปได้ (Tort, J., Rozenberg, P., Traoré, M., Fournier, P. and Dumont, 2015 ; สุธารัตน์ ชูรส, 2562) โดยการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกทางด้านร่างกาย จะมีการสูญเสียเลือดเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะช็อค ทำให้ขาดเลือดไปเลี้ยงที่ต่อมใต้สมองส่วนหน้า ที่ทำหน้าที่ในการหลั่งฮอร์โมนเพสทิ้งลดลง ก่อให้เกิดภาวะ Sheehan's syndrome ถ้าหากดูแลไม่ทันท่วงที และไม่สามารถควบคุมการตกเลือดได้ อาจต้องตัดมดลูกหรือทำให้เกิดอันตราย ถึงแก่ชีวิตได้ (Ramanathan G, Arulkumaran S. อ้างถึงใน สุทธิวรรณ ทองยศและคณะ, 2562)

การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะตกเลือดหลังคลอด จึงถือว่าเป็นงานที่ทำทลายความสามารถของพยาบาลเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาวะดังกล่าวอาจคุกคามต่อชีวิตมารดาในระยะคลอด 20% ของการตกเลือดหลังคลอดเกิดขึ้นในสตรีที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยง จึงต้องเตรียมแพทย์เพื่อจัดการปัญหานี้ (Evensen, A., Anderson, J. M., & Fontaine, P., 2017) พยาบาลจะต้องมีความรู้ความสามารถในการประเมินปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเลือดหลัง

คลอด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะตกเลือดในระยะหลังคลอด ซึ่งการป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกที่สำคัญ คือ การป้องกันการหดตัวไม่ดีของมดลูก ซึ่งต้องเริ่มเฝ้าระวังตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและหลังคลอด ดังนั้น พยาบาลผดุงครรภ์ จึงควรมีความรู้และทักษะในการประเมินและป้องกันการตกเลือดหลังคลอดในแต่ละระยะ (สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล, 2557) จากการศึกษาของ นววรรณ มณีจันทร์และอุบล แจ่มนาม (2560) ที่ศึกษาประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดในระยะแรก โรงพยาบาลราชบุรี ผลพบว่าสัดส่วนความรุนแรงของการตกเลือดหลังคลอดในระยะแรก พบในกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และการศึกษาของ สุทธิวรรณ ทองยศและคณะ (2562) ที่พัฒนาแนวทางการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดที่มีภาวะมดลูกหดตัวไม่ดี และเปรียบเทียบสัดส่วนการตกเลือดก่อนและหลังการใช้แนวปฏิบัติแบบใหม่ พบว่า กลุ่มทดลองมีสัดส่วนการตกเลือดต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของลัดดาวัลย์ พลอดฤทธิ์และคณะ (2559) ที่พัฒนาแนวปฏิบัติการป้องกันการตกเลือด หลังคลอดระยะแรก ในห้องคลอด พบว่า อัตราการตกเลือดหลังคลอดลดลงเหลือร้อยละ 0.18 ไม่พบอัตราการเกิดภาวะช็อกจากการตกเลือดหลังคลอด อัตราการตายจากตัดมดลูกจากการเสียเลือด และมารดาตายจากการตกเลือดหลังคลอด ความพึงพอใจของพยาบาลต่อการใช้นโยบายปฏิบัติเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลต่อครั้งลดลง ส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น ดังนั้นการพัฒนาระบบการพยาบาลในการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดจะช่วยลดอัตราการตกเลือดและตัดมดลูกหลังคลอด สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอด เกิดความร่วมมือในการดูแลและการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดในทีมสหสาขาของโรงพยาบาล (พิกุล บัณฑิตพานิชและคณะ, 2560) รูปแบบการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์เพื่อป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดระยะแรก ประกอบด้วย 1) ทีมพยาบาลผู้จัดการรายกรณี 2) เครื่องมือที่ใช้ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงต่อภาวะตกเลือดหลังคลอดระยะแรก แนวปฏิบัติการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์เพื่อป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดระยะแรกและถุงตวงเลือด 3) ระบบการติดตามดูแลต่อเนื่อง 24 ชั่วโมง และติดตามเยี่ยมบ้านกรณีที่มีภาวะแทรกซ้อนรุนแรง ผลของการพัฒนา พบว่า ในหญิงตั้งครรภ์ที่มาคลอดมีภาวะตกเลือดหลังคลอดระยะแรก ร้อยละ 22.7 ไม่มีอุบัติการณ์ตัดมดลูก และเสียชีวิตจากภาวะตกเลือดหลังคลอด (พิมลพันธ์ เจริญศรีและคณะ, 2560)

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน มีแนวปฏิบัติในการป้องกันการตกเลือดหลังคลอด โดยใช้ถุงตวงเลือดในการประเมินปริมาณเลือดที่ออกหลังคลอดรก เมื่อประเมินได้ว่าการเสียเลือดมากที่เข้าเกณฑ์การตกเลือดหลังคลอด จะให้การช่วยเหลือและแก้ไขการตกเลือดตามแนวปฏิบัติการดูแลที่สร้างขึ้น แต่ยังไม่พบว่ามีมารดาหลังคลอดที่มีภาวะตกเลือดหลังคลอดที่สามารถป้องกันได้ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการหดตัวไม่ดี และในปี 2561 พบมารดาหลังคลอด 1 ราย เสียชีวิตจากการตกเลือดหลังคลอด ซึ่งการตกเลือดนั้นเกิดจากมดลูกหดตัวไม่ดี ซึ่งเป็นสาเหตุที่สามารถมีแนวทางในการป้องกันได้ ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้มีการพัฒนารูปแบบการป้องกันตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการที่มีเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ ลดการทำงานแบบแยกส่วนโดยใช้การมีส่วนร่วม ช่วยให้เกิดการประสานงานที่ดีระหว่างทีมสหวิชาชีพ และใช้แนวคิดการจัดการความรู้เพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนางานและพัฒนาคน และพัฒนาองค์กรที่มีคุณภาพ เพื่อผลลัพธ์คือผู้ใช้บริการ ส่งผลให้หญิงตั้งครรภ์ที่มาคลอดเกิดความปลอดภัยทั้งแม่และทารกในครรภ์ภายในโรงพยาบาล เครือข่ายสุขภาพในรูปแบบของ

Service Plan ที่ตอบสนองต่อนโยบายของ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อลดอัตราการตายมารดาจากสาเหตุภาวะตกเลือดหลังคลอด และใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการตกเลือดหลังคลอดต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแบบประเมินปัจจัยเสี่ยงและแนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอด ระยะแรก โดยการจัดการความรู้ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน
๒. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การตกเลือดหลังคลอดหลังปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้น

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบประเมินปัจจัยเสี่ยงและแนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอด ระยะแรกโดยการจัดการความรู้ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จ.สกลนคร กลุ่มเป้าหมาย คือ สตรีตั้งครรภ์ที่มาคลอดที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จ.สกลนคร ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 เลือกแบบเจาะจง ดำเนินการวิจัยโดย ประชุมทีมงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทีมงานสหวิชาชีพ ได้แก่ สูติ-นรีแพทย์ พยาบาลแผนกฝากครรภ์ พยาบาลห้องคลอด พยาบาลแผนกหลังคลอด ทีมงานห้องผ่าตัด ทีมงานห้องปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันหาสาเหตุของการตกเลือดหลังคลอด ทบทวนแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ โดยมีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมความพร้อมก่อนการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจบริบท สถานการณ์ และรูปแบบการดำเนินงานของปัญหาที่ต้องการแก้ไข และการกำหนดจุดมุ่งหมายการปฏิบัติการ วิเคราะห์ปัญหาการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โดยใช้การจัดการความรู้ ในขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้และกำหนดขอบเขตและเป้าหมายขององค์ความรู้ ดำเนินการในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2564

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานเพื่อป้องกันตกเลือดหลังคลอดระยะแรกโดยการมีส่วนร่วมและการจัดการความรู้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ตามวงจรปฏิบัติการวิจัย (Research Cycle) ในวงจรที่ 1 มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1) การวินิจฉัย (diagnosing) เป็นการวินิจฉัยสภาวะการณ์ของปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข รวมทั้งการระบุนกรอบแนวคิดทฤษฎีและหลักการพื้นฐานสำหรับใช้รองรับการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์สถานการณ์การตกเลือดหลังคลอด โดยใช้ SWOT Analysis: เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญของการตกเลือดหลังคลอด เพื่อใช้ในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต (Vision) และประชุมและแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้ปฏิบัติงาน เป็นกิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคล ตำราและเอกสาร และทีมร่วมกันวางแผน เป็นการสร้างและแสวงหาความรู้ พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้และจัดทำปฏิทินการดำเนินงาน ดำเนินการในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2564

ขั้นตอนที่ 2) การวางแผนปฏิบัติ (planning) ตามจุดมุ่งหมายของการแก้ปัญหา โดยอาศัยข้อมูลจากการวินิจฉัยในขั้นตอนแรก และความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรฝ่ายต่างๆ โดยมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์แบบประเมินปัจจัยเสี่ยง และกิจกรรมการพยาบาลที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง และจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดหมวดหมู่องค์ความรู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตกเลือดหลังคลอด และจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ จัดทำเครื่องมือในการวิจัยซึ่งได้จากกิจกรรมที่ 2 แล้วนำมาสร้างเป็นเครื่องมือวิจัยและใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดำเนินการในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2564

ขั้นตอนที่ 3) ลงมือปฏิบัติ (taking action) ได้แก่ ประเมินการพัฒนากิจกรรมการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก ก่อนนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติจริง และนำแผนปฏิบัติการลงสู่การลงมือปฏิบัติกิจกรรมพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก ขั้นตอนที่ 4) การประเมินผลการปฏิบัติ (evaluation action) เพื่อประเมินและสรุปผล และการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน ดำเนินการในระหว่างเดือนเมษายน 2564

ระยะที่ 3 เป็นการดำเนินการในวงจรที่ 2 โดยการประเมินผลการดำเนินงานการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกที่ได้พัฒนาขึ้นจากวงจรที่ 1 ได้เสร็จสิ้นลงและเข้าสู่วงจรที่ 2 ดำเนินการในระหว่างเดือนพฤษภาคม 2564 โดย 1) ทบทวนการวินิจฉัยใหม่จากสภาวะการณ์ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมพยาบาลไปแล้วเพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน 2) วางแผนปรับปรุงกิจกรรมการพยาบาลใหม่ (Replanning) 3) ลงมือปฏิบัติการใหม่(Re-acting) และ 4) การสรุปผล (Conclusion) ในขั้นตอนสุดท้ายด้วยการถอดบทเรียน (lesson distilled) เพื่อร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ โดยการศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมทั้งหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และได้ความรู้ใหม่จากปฏิบัติจริง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง SWOT Analysis
- 3.2 แบบคัดกรองหญิงตั้งครรภ์เสี่ยงต่อการตกเลือดหลังคลอด (Risk PPH) ในห้องคลอด
- 3.3 แนวปฏิบัติทางการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกในห้องคลอด
- 3.4 แนวปฏิบัติการพยาบาลในแผนกสูติกรรมหลังคลอด

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความง่ายในการนำไปใช้ หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้กับสตรีตั้งครรภ์ที่มีมาคลอด ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติในการป้องกันการตกเลือดในสตรีตั้งครรภ์ที่มีมาคลอดจริง

4. การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลหลังผ่านการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน เลขที่ SWDCPH 2021-003 ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ 2564 ดำเนินการวิจัยโดยจัดประชุมทีมสูติแพทย์ พยาบาลแผนกห้องคลอดและหอผู้ป่วยสูติกรรมหลังคลอด ทีมงานห้องผ่าตัด และห้องปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแบบประเมินปัจจัยเสี่ยง และจัดทำแนวปฏิบัติ พร้อมทั้งกำหนดหมวดหมู่องค์ความรู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก และจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ และนำแนวปฏิบัติลงสู่การลงมือปฏิบัติกิจกรรมพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โดยนำกิจกรรมการพยาบาลที่สร้างขึ้นไปใช้จริง กับกลุ่มสตรีตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะตกเลือดหลังคลอดที่มาใช้บริการ จำนวน ๒๓๒ คน และประเมินผลแนวปฏิบัติการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกที่ได้พัฒนาขึ้น ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๔

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะปฏิบัติการ จากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสะท้อนข้อมูลในที่ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะการประเมินผลทั้งในระดับหน่วยงานและระดับบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ

๖. ผลการวิจัย

๑. การประเมินปัจจัยเสี่ยง จากการทบทวนความรู้และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมสหวิชาชีพ ได้มีการจัดหมวดหมู่องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยง มีการแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

๑) ปัจจัยเสี่ยงระดับต่ำ (low risk factor) ได้แก่ ตั้งครรภ์แรก คานคเนน้ำหนักทารก > 3,500 กรัม ประวัติมีเลือดออกทางช่องคลอด ท้องโตระดับยอดมดลูกสูง > 38 เซนติเมตร มีประวัติเคยตกเลือดหลังคลอด/คลอดติดไหล่/คลอดยาก/ ตั้งครรภ์เกินกำหนด > 4๒ สัปดาห์ การได้รับยาระงับความเจ็บปวด มีภาวะซีดฮีมาโตคริตน้อยกว่า 33% ภาวะอ้วนระดับ ๑ ดัชนีมวลกายมากกว่า 30 กลุ่มโรคเบาหวานร่วมกับการตั้งครรภ์ (ข้อละ 1 คะแนน รวมเป็น 10 คะแนน)

๒) ปัจจัยเสี่ยงระดับปานกลาง (medium risk factor) ได้แก่ ตั้งครรภ์หลายครั้ง เคยคลอดทางช่องคลอดมากกว่า 4 ครั้ง เคยผ่าตัดมดลูกหรือผ่าตัดคลอด มีก้อนเนื้ออกมดลูกขนาดใหญ่ เคยแท้งหรือเคยขูดมดลูก ระยะที่ 2 ของการคลอดยาวนาน ได้รับยากระตุ้นการหดตัวของมดลูกนานเกิน 12 ชั่วโมง ติดเชื้อในอุ้งน้ำคร่ำ ภาวะอ้วนระดับ ๒ ดัชนีมวลกายมากกว่า > 35 (ข้อละ 1 คะแนนรวมเป็น 10 คะแนน)

๓) ปัจจัยเสี่ยงระดับสูง (high risk factor) ได้แก่ รกเกาะต่ำ รกลอกตัวก่อนกำหนด รกค้าง/รกลอกตัวไม่ครบ เกร็ดเลือดต่ำกว่า 70,000 ต่อลูกบาศก์มิลลิเมตร มีเลือดออกทางช่องคลอดหรือจากการผ่าตัดปริมาณมาก มีการแข็งตัวของเลือดผิดปกติ มีภาวะซีดฮีมาโตคริตน้อยกว่า 28% และระดับฮีโมโกลบินในระยะตั้งครรภ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 กรัม/เดซิลิตร ตั้งครรภ์แฝดหรือครรภ์แฝดน้ำ ได้รับยาความดันโลหิตสูงแมกนีเซียมซัลเฟต มีการฉีกขาดของปากมดลูกและฝีเย็บระดับ 3 ขึ้นไป ได้รับยากระตุ้นการหดตัวของมดลูกนานเกิน 24 ชั่วโมง (ข้อละ 1 คะแนนรวมเป็น 10 คะแนน)

๒. แนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน โดยกิจกรรมการพยาบาล ปฏิบัติตามปัจจัยเสี่ยงที่คัดกรองได้ แบ่งออกเป็น ๔ ระยะ คือ ระยะรอคลอด ระยะคลอด ระยะหลังคลอด 2 ชั่วโมงในห้องคลอด และระยะหลังคลอด 2-24 ชั่วโมงในแผนกสูติกรรมหลังคลอด โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

๑) แนวปฏิบัติการพยาบาลในระยะรอคลอด (ระยะปากมดลูกเปิดช้าถึงปากมดลูกเปิดเร็ว) ได้แก่ ชักประวัติ ตรวจร่างกายเพื่อประเมินปัจจัยเสี่ยงแต่ละระดับ วัดสัญญาณชีพ เจาะเลือด CBC ถ้าฮีมาโตคริต < 33% ฮีโมโกลบิน < 11% ต้องเฝ้าระวังและรายงานแพทย์ นำกราฟดูผลการคลอด (Partograph) มาใช้ใน

การดูแลมารดาตลอด เขียนป้ายด้วยข้อความ risk PPH ที่ใบจำแนกเกณฑ์เสี่ยงตั้งแต่งานฝากครรภ์ ติดป้ายระบุเสี่ยง PPH ที่แฟ้มมารดาตลอด เพื่อส่งต่อข้อมูล ใช้โมเดลมดลูก (uterus model) เพื่อสอน สาธิตอธิบายให้หญิงตั้งครรภ์ทราบข้อดีของการหดรัดตัวของมดลูก ดูแลระเพาะปัสสาวะให้ว่างโดยกระตุ้นให้ปัสสาวะก่อนเข้าห้องทำคลอด ในกรณีได้รับยาเร่งคลอดดูแลปรับหยดตามแผนการรักษา

๒) แนวปฏิบัติการพยาบาลในระยะคลอด (ปากมดลูกเปิดหมดถึงเด็กคลอด) ขณะเบ่งคลอดเปิดเส้นด้วยเข็มเบอร์ 18 ตัดฝีเย็บเท่าที่จำเป็นและ save perineum ตามความเหมาะสม ดูแลระเพาะปัสสาวะให้ว่างโดยสวนปัสสาวะทิ้งก่อนทำคลอดรก

ใช้หลักปฏิบัติด้วยการจัดการในระยะที่ 3 ของการคลอดโดยเร็ว เรียกว่า Active Management of the Third Stage of Labor (AMTSL) คือ ให้อาการกระตุ้นการหดรัดตัวของมดลูกตั้งแต่วินาทีที่ 2 ของการคลอดกับมารดาทุกราย โดยใช้ oxytocin 10 ยูนิต ให้ทางน้ำเกลือ ทำคลอดรกโดยวิธี control cord traction หลังไหลหน้าทารกคลอดให้ Oxytocin 10 ยูนิต เข้ากลัมนี้อัตนแขนทันที ผู้ทำคลอด clamp cord และตัดสายสะดือหลังทารกคลอดแล้วประมาณ 1 นาที ใช้ถุงตวงเลือดในการประเมินการสูญเสียเลือด และคลึงมดลูก

ถ้าเสียเลือด ≥ 300 ซีซี. ขึ้นไป ให้การดูแลโดยประเมินและวัดสัญญาณชีพ ให้ 5%DN/2 1,000 ซีซี. +Oxytocin 20 ยูนิต ทางหลอดเลือดดำ อัตรา 100 มล./ชั่วโมง และใช้หลักการดูแลภาวะตกเลือดด้วยกระบวนการ TIME ได้แก่ 1) การเตรียมทีมที่มีประสิทธิภาพ (T: Team management) โดยเรียกทีมงานมาช่วยอีก 1-2 คน (ตามเกณฑ์) รายงานแพทย์และมีการแบ่งหน้าที่การช่วยเหลือที่ชัดเจน (เตรียมข้อมูล ประวัติ, V/S, EBL) มีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลัก SBAR 2) การประเมินและช่วยชีวิตและสืบค้นทางห้องปฏิบัติการ (I: Initial Evaluation, resuscitation and investigation) ประเมินการตกเลือดตามสาเหตุ 4Ts ประเมินภาวะช็อคจากเปลือกตาล่าง อาการเหนื่อย เพลีย ให้ออกซิเจน canular 3 ลิตรต่อนาที นวดคลึงมดลูกทุก 5 นาทีจนกว่าจะเย็บแผลเสร็จ 3) ให้อาการกระตุ้นการหดรัดตัวของมดลูก (M: Medical management) ประเมินการหดรัดตัวของมดลูก (Tone) ถ้ามดลูกหดรัดตัวไม่ดี ให้ 5%DN/2 1,000 ซีซี. + Oxytocin 20 ยูนิต ทางหลอดเลือดดำ ให้ Methergin 0.2 มิลลิกรัม ทางหลอดเลือดดำทันที และสามารถให้ซ้ำได้ทุก 15 นาที (สูงสุด 5 ครั้ง) ให้อาการ Cytotec 4 เม็ด เหน็บทางทวารหนักหรืออมใต้ลิ้น (สูงสุด 5 เม็ด) ในกรณีที่มดลูกยังหดรัดตัวไม่ดี มีเลือดไหลออกเรื่อยๆ ดูแลให้ Nalador 500µg +0.9% NSS 100 ซีซี. ทางหลอดเลือดดำใน 30 นาที และให้ Transmine 1 gm. IV stat (ถ้า 30 นาทีเลือดยังไม่หยุดให้ซ้ำได้ ประเมินตรวจกร (Tissue) ทำการล้างรกหรือขูดมดลูกกรณีรกค้างหรือรกติด (Trauma) ประเมินการบวมซ้ำของแผลฝีเย็บ (Hematoma) เย็บซ่อมแซมแผลฝีเย็บ ประเมินปัจจัยการแข็งตัวของเลือด (Thrombin) โดยส่ง lab PT, PTT, INR, coagulator ให้เลือด ถ้าความดันตก ชีพจรเบาเร็วเปิดเส้นเลือดด้วยเข็มเบอร์ 18 อีก 1 เส้นให้สารน้ำชนิด NSS 1,000 ซีซี. load 500 ซีซี. และ 4) การหยุดสาเหตุของเลือดอย่างเฉียบพลัน (E: End of bleeding) ดูแลให้เลือดหยุดภายใน 30 นาที ถ้ายังไม่หยุด รายงานแพทย์เพื่อส่งต่อหรือผ่าตัดมดลูกเพื่อหยุดเลือด

๓) แนวปฏิบัติการพยาบาลระยะหลังคลอด 2 ชั่วโมงในห้องคลอด ได้แก่ นวดคลึงมดลูก และใช้โมเดลมดลูก (uterus model) สอน สาธิต อธิบายและให้คลึงมดลูก ติดตามสัญญาณชีพ กระตุ้นทารกดูนมมารดา ดูเร็ว ดูบ่อย และดูถูกวิธี ประเมินกระเพาะปัสสาวะให้ว่าง ดูแลการให้ได้รับสารน้ำ ถ้าไม่มีข้อห้ามให้ดื่มนมหรือโอวัลตินอื่นๆ 1 แก้ว ประเมิน 4Ts ล้าง blood clot ก่อนย้ายไปตึกสูติกรรมหลังคลอด ประเมินเลือดที่ออกในระยะ 2 ชั่วโมงหลังคลอด มีการสื่อสารส่งต่อข้อมูลผ่านระบบ SBAR ในกรณีที่พบมารดาตกเลือดหลังคลอด

๔) แนวปฏิบัติการพยาบาลระยะหลังคลอด 2-24 ชั่วโมงในแผนกสูติกรรมหลังคลอด ได้แก่ ประเมินอาการ ชีต เหงื่อเย็น อ่อนเพลีย วัดสัญญาณชีพ ประเมินปัจจัยเสี่ยงในระยะรับย้ายและให้การดูแลเพื่อป้องกันตกเลือดหลังคลอดโดยใช้หลัก B-BUBBLE (Pillitteri, 2014) การประเมินแผลฝีเย็บโดยใช้ REEDA score ถ้าพบ Hematoma ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 5 เซนติเมตร รายงานแพทย์ ประเมินปัจจัยเสี่ยงในระยะหลังคลอดและให้การดูแลเพื่อป้องกันตกเลือดหลังคลอดโดยใช้หลัก 4Ts ใช้โมเดลมดลูก (uterus model) สอน สาธิต อธิบายและให้คลึงมดลูก เพื่อการหดตัวของมดลูกที่ดี ป้องกันการตกเลือดหลังคลอด

๓. ผลลัพธ์การพัฒนาแนวปฏิบัติปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน เปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนาแนวปฏิบัติพบว่า ก่อนการพัฒนาตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๔ พบมารดาตกเลือดหลังคลอดร้อยละ ๑.๓๐, ๑.๙๐, ๐, ๐.๘๖, ๐.๘๕ และ ๐.๗๕ ตามลำดับ พบมารดาตกเลือดหลังคลอดตัดมดลูก ๑ ราย (ร้อยละ ๐.๗๕) หลังการพัฒนาตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม มารดาหลังคลอดจำนวน ๒๗๒ ราย ไม่พบมารดาตกเลือดหลังคลอด ไม่มีมารดาเกิดภาวะช็อกจากการตกเลือดหรือตัดมดลูก

๗. อภิปรายผลการวิจัย

๑. การประเมินปัจจัยเสี่ยง ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเลือดหลังคลอดจากการคลอดทางช่องคลอด:การทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์อภิमान (นุฏกร อิตุพร และคณะ, ๒๕๖๑) ซึ่งมีผลให้เจ้าหน้าที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลในการดูแลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดได้ และจากการทบทวนความรู้ และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานของสูติแพทย์ ทีมงานห้องคลอด ห้องผ่าตัดและแผนกสูติกรรมหลังคลอด มีปัจจัยเสี่ยงบางข้อที่จากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วพบว่าเป็นความเสี่ยงสูง ได้แก่ มีเลือดออกทางช่องคลอดหรือจากการผ่าตัดปริมาณมาก มีการฉีกขาดของปากมดลูกและฝีเย็บระดับ 3 ขึ้นไป ได้รับยากระตุ้นการหดตัวของมดลูกนานเกิน 24 ชั่วโมง ถึงแม้ว่ามารดาหลังคลอดเมื่อแรกอยู่ที่ห้องคลอดอาจไม่พบปัจจัยเสี่ยงหรือมีปัจจัยเสี่ยงต่ำ แต่เมื่อเข้าสู่ระยะคลอด อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น มดลูกหดตัวไม่ดี ทำให้พบการดำเนินการคลอดล่าช้าจากการประเมินด้วยกราฟดูผลการคลอด (partograph) ทำให้เกิดการคลอดล่าช้าในระยะที่ 1 และระยะที่ ๒ การคลอด แพทย์อาจพิจารณาให้ยาเร่งคลอดเพื่อกระตุ้นการหดตัวของมดลูก จึงทำให้มดลูกหดตัวไม่ดีในระยะหลังคลอดได้ (Evensen, A.,

Anderson, J. M., & Fontaine, P., 2017) ดังนั้นจากการผลการพัฒนาแบบประเมินปัจจัยนี้ พบว่า การที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีแบบประเมินความเสี่ยงในระยะแรกรับในห้องคลอด จะช่วยเป็นแนวทางทางในการวางแผนการพยาบาลและปฏิบัติกิจกรรมพยาบาลและมีการส่งต่อที่เหมาะสม มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุการณ์ตกเลือดขึ้น ได้แก่ การประสานห้องปฏิบัติการ การจองเลือด และรายงานแพทย์เบื้องต้น

๒. แนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน โดยกิจกรรมการพยาบาล ปฏิบัติตามปัจจัยเสี่ยงที่คัดกรองได้ แบ่งออกเป็น ๔ ระยะ คือ ระยะรอคลอด ระยะคลอด ระยะหลังคลอด 2 ชั่วโมงในห้องคลอด และ ระยะหลังคลอด 2-24 ชั่วโมงในแผนกสูติกรรมหลังคลอด ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วยลดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากการตกเลือดหลังคลอด โดยใช้การจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลครั้งนี้ การที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งที่มาจากตัวบุคคลซึ่งมีประสบการณ์จากการทำงานและความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสาร ผลงานวิชาการ หรือวิจัย เพื่อให้มีแนวปฏิบัติที่ดี นำมาใช้ในการพัฒนางานและพัฒนาองค์กร การใช้การจัดการความรู้ทางการพยาบาลเป็นการสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นปรัชญาหรือกระบวนการที่ช่วยให้มีการสร้างรวบรวม จัดระบบเผยแพร่ความรู้ทางการพยาบาลและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) (เพ็ญจันทร์ แสนประสาน,และกนกพร แจ่มสมบุรณ์, 2556) ในการพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันการตกเลือดในระยะคลอดและหลังคลอดครั้งนี้ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการคิด ร่วมวางแผน กิจกรรมการพยาบาล และมีการตื่นตัว ตระหนักในการดูแลเพื่อป้องกันการตกเลือดมากขึ้น และปฏิบัติการพยาบาลได้เหมาะสม แนวปฏิบัติที่แตกต่างจากเดิมก่อนการพัฒนา ได้แก่ การมีป้าย Risk PPH ติดไว้ที่สมุดฝากครรภ์และแฟ้มผู้ป่วย เพื่อเป็นการส่งต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลสตรีตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงต่อการตกเลือด ใช้โมเดลมดลูก (uterus model) เพื่อสอน สาธิต อธิบายให้หญิงตั้งครรภ์ทราบข้อดีของการหดรัดตัวของมดลูกเพื่อให้มารดาหลังคลอดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการคลึงมดลูกและประโยชน์การคลึงมดลูกด้วยตนเอง จะช่วยให้มารดาหลังคลอดปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ใช้ถุงตวงเลือดในการประเมินการสูญเสียเลือด และใช้หลักการดูแลภาวะตกเลือดด้วยกระบวนการ TIME ได้แก่ ๑) การเตรียมทีมที่มีประสิทธิภาพ (T: Team management) มีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลัก SBAR ๒) การประเมินและช่วยชีวิตเบื้องต้นและสืบค้นทางห้องปฏิบัติการ (I: Initial Evaluation, resuscitation and investigation) ๓) การให้ยากระตุ้นการหดรัดตัวของมดลูก ๔) การหยุดสาเหตุของเลือดอย่างเฉียบพลัน (E: End of bleeding) ดูแลให้เลือดหยุดภายใน 30 นาที (วิทยา ถิฐาพันธ์และตรีภพ เลิศบรรณพงษ์, 2651) การที่เจ้าหน้าที่พยาบาลมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลและมีความรู้เรื่องการตกเลือดหลังคลอดเพิ่มขึ้น ปฏิบัติการพยาบาลได้ถูกต้องเหมาะสม จึงช่วยป้องกันการตกเลือดหลังคลอด และป้องกันภาวะช็อกได้ (ลัดดาวัลย์ ปลอดฤทธิ์, สุชาดา วิภาวาท และอารี กิ่งเล็ก, 2559)

๓. ผลลัพธ์การพัฒนาแนวปฏิบัติปฏิบัติการพยาบาลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน หลังการพัฒนาแนวปฏิบัติมีผลลัพธ์ที่ดี ไม่มีมารดาตกเลือดหลังคลอด ไม่มีภาวะช็อกจากการเสียเลือด และไม่มีการตัดมดลูกจากการเสียเลือด อธิบายได้ว่า การใช้แบบประเมินความเสี่ยง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลตามความเสี่ยงที่คัดกรองได้ ส่งผลให้สตรีตั้งครรภ์ที่มาคลอด ได้รับการดูแลที่รวดเร็วมีการเฝ้าระวังความเสี่ยงได้รวดเร็วและวางแผนการพยาบาลที่เร็วขึ้น มีความตระหนักมากขึ้น จึงส่งผลให้อัตราการตกเลือดหลังคลอดลดลง ถ้าแพทย์และพยาบาลสามารถวินิจฉัยอาการตกเลือดหลังคลอด พลาดหรือล่าช้า จะทำให้การรักษาล่าช้าและล้มเหลวไปด้วย ทั้งนี้การขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ก็มีสาเหตุทำให้เกิดการช่วยเหลือมารดาหลังคลอดที่ตกเลือดไม่เหมาะสม (Rath, 2011) ทั้งนี้การใช้การจัดการความรู้เป็นการช่วยพัฒนาคน โดยการประชุมร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทำงานและความรู้ที่ได้จากเอกสารตำรา ผลงานวิชาการหรือวิจัย ทำให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้มากขึ้น

๘. บทสรุป

หลังการพัฒนาได้เกิดการประเมินปัจจัยเสี่ยงตั้งแต่ระยะฝากครรภ์ ระยะคลอด ในห้องผ่าตัด และระยะหลังคลอด มีการส่งต่อข้อมูลความเสี่ยงในแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้มีการรับทราบอย่างต่อเนื่อง มีการใช้นวัตกรรมโมเดลมดลูก (Uterus Model) เพื่อสอนมารดาให้คลึงมดลูก และใช้ถุงตวงเลือดเพื่อประเมินการสูญเสียเลือด เจ้าหน้าที่มีการตื่นตัวและใช้หลักการดูแลรักษาภาวะตกเลือดเฉียบพลันด้วยกระบวนการ TIME ตั้งแต่ประเมินการเสียเลือดมากกว่า 300 ซีซี. และทีมสหวิชาชีพมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาตกเลือดหลังคลอด มีการวางแผนดูแลและปฏิบัติการพยาบาลช่วยเหลือภาวะตกเลือดหลังคลอดได้อย่างเหมาะสม ตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และมีการประสานงานระหว่างบุคลากรระหว่างหน่วยงานเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะตกเลือดหลังคลอดได้อย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่มีการตระหนักและตื่นตัวมากขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้คือไม่พบอัตราการตกเลือด หลังมีการพัฒนาระบบการดูแลเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก

๙. ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านปฏิบัติการพยาบาล ควรนำนวัตกรรมโมเดลมดลูก (Uterus Model) เพื่อสอนมารดาให้คลึงมดลูก และใช้ถุงตวงเลือดเพื่อประเมินการสูญเสียเลือด ใช้หลักการดูแลรักษาภาวะตกเลือดเฉียบพลันด้วยกระบวนการ TIME ตั้งแต่ประเมินการเสียเลือดมากกว่า 300 ซีซี. ขึ้นไป

๒. ควรมีการศึกษาค้นคว้าในระยะยาว เพื่อประเมินผลลัพธ์และปรับปรุงแนวปฏิบัติให้เหมาะสมมากที่สุด

๑๐.บรรณานุกรม

- พิกุล บัณฑิตพานิชชา, นงลักษณ์ พลแสน, สุภาวดี เหลืองขวัญ. (2560). การพัฒนาระบบการพยาบาลในการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอด. *วารสารการแพทย์โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์*, 32(2), 131-144.
- สุทาร์ตน์ ชูรส. (2562). การป้องกันการตกเลือดหลังคลอด: บทบาทของพยาบาล. *วารสารวิชาการแพทย์เขต 11*, 33(1): 181-192.
- สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล. (2557). การป้องกันการตกเลือดใน 2 ชั่วโมงแรกหลังคลอด: บทบาทผดุงครรภ์ First Two Hours Postpartum Hemorrhage Prevention: Midwives' Role. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 37(2), 155-162.
- บุษยรัตน์ วงศ์วิริยะเวช, ญัฏฐพร จันทร์แสนโรจน์และชุตินา เทียนชัยทัศน์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเลือดหลังคลอดระยะแรก โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, 1(1): 39-47.
- นววรรณ มณีจันทร์และอุบล แจ่มนาม. (2560). ศึกษาประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกเพื่อป้องกันการตกเลือด หลังคลอดในระยะแรก โรงพยาบาลราชบุรี. *วารสารวิชาการแพทย์เขต 11*, 31(1): 143-155.
- เพ็ญจันทร์ แสนประสาน, และกนกพร แจ่มสมบูรณ์ (๒๕๕๖). การพัฒนาคุณภาพการพยาบาลโรคหัวใจ โดยการ จัดการความรู้. *วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก*, 24(1), 84-95.
- ลัดดาวัลย์ ปลอดฤทธิ์, สุชาตา วิภาวณต์ และ อารี กิ่งเล็ก. (2559). การพัฒนาแนวปฏิบัติการป้องกันการตกเลือดหลังคลอดระยะแรกในห้องคลอด โรงพยาบาลกระบี่. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3 (3): 127-141.
- พิมลพันธ์ เจริญศรี, วาสนา สารการ และบาลียา ไชยรา. (2560). การพัฒนารูปแบบการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์เพื่อป้องกันภาวะตกเลือด หลังคลอดระยะแรก ในโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 35(3) : 48-57.
- นุฏกร อิตุพร, จิตติมา นุตราชวงศ์, อมรรัตน์ รัตนสิริ, กุลทลี บุญประเสริฐ, สุภาภรณ์ ฉัตรชัยวัฒนา, และ ทศนีย์ ณ พิกุล. (2561). ปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเลือดหลังคลอดจากการคลอดทางช่องคลอด: การทบทวนวรรณกรรม และวิเคราะห์อภิमान. *Chiangrai Medical Journal*, 10(1), 149-160.
- สุทิวรรณ ทองยศ, ศิริพร ชมงาม, สุภาวดี เหลืองขวัญและพิกุล บัณฑิตพานิชชา. (2562). การพัฒนาแนวทางป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอด ที่มู่สาเหตุจากการหดตัวไม่ดี ในมารดาที่คลอดบุตรทางช่องคลอด. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 28 (ฉบับพิเศษ) : 176-183.
- Rath, W. H. (2011). Postpartum hemorrhage—update on problems of definitions and diagnosis. *Acta obstetrica et gynecologica Scandinavica*, 90(5), 421-428.
- Evensen, A., Anderson, J. M., & Fontaine, P. (2017). Postpartum hemorrhage: prevention and treatment. *American family physician*, 95(7), 442-449.

การศึกษาเปรียบเทียบตำรับยาในคัมภีร์แพทย์แผนไทยกับมะเร็ง

ชุลีกร ขวัญชัยนนท์ วท.ม วท.บ
(พท.ป พท.ว ม พท. น)

บทนำ

ในร่างกายคนเรา ประกอบไปด้วยธาตุทั้งสี่ (Thatu) ประกอบด้วย ธาตุดิน น้ำ ลมไฟ ซึ่งเป็นส่วนประกอบด้วยสรีระ ของคนที่เป็นตั้งที่เป็นของแข็งและของเหลว ดังบทความของ อาจารย์ ทินกร และ บทความของศุภชัย บอกว่าคนเราเกิดมามีธาตุทั้ง 4 เป็นที่ตั้ง และมีการกระทบจาก สิ่งภายนอกทำให้เกิดโรคต่างๆจากการเปลี่ยนแปลงของ สมดุลฐานโรค ดังนี้ จากองค์ความรู้ของ กิตติ ลีสยาม (2554: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสุภาพออนไลน์) จึงสรุป สมดุลฐานข้อมูลของอาจารย์ กิตติว่าสาเหตุเกิดจาก ธาตุทั้งสี่ที่ถูกรบกวน เปรียบเหมือน อาการโรค ท้องเถาตาน เทียบเคียงเหมือนศุภชัย ชุ่มชื่น (ฉบับที่7: กค- ธค 2563:วารสารบูรพาเวชสาร)

บทความโดย นายแพทย์แผนไทยคมสัน ทินกร ณ อยุธยา (2558) คลินิกการแพทย์แผนไทย หม่อมราชวงศ์สอาด ทินกร เหตุที่เขียนบทความนี้เพราะเคยพบเจอ ผู้ใช้ฝักรับรต และผู้ใช้ฝัดาวตาศีฟ้าส่วนผู้ใช้ฝัพันตะมุลาที่มีศิษย์ส่งภาพผู้ใช้ที่มีอาการมาขอคำปรึกษา ทั้งสามอาการผู้ใช้แจ้งว่าผ่านการรักษามาแล้วและแพทย์แจ้งว่าไม่หายจึงมาขอรับการรักษาจากแพทย์แผนไทยเป็นความหวังสุดท้ายอาการลักษณะฝัในพระคัมภีร์ทิพมาลา ๓ ชนิดอันได้แก่ฝักรับรต,ฝัพันตะมุลา,ฝัดาวตาศีฟ้าอันเกิดแต่สมุฏฐานเสมหะกำเริบ ปิตตะหย่อน วาตะหย่อน เสมหะกำเริบได้นั้นด้วยเหตุแห่งอาโปธาตุนั้นกำเริบมี เสดดกริสังในบุพโพแลโลหิตคั่ง ฝักรับรตแลฝัพันตะมุลาเกิดแต่ช่องปากเป็นคอ เสดดในคอเสมหะ ส่วนฝัดาวตาศีฟ้าเกิดแต่ทั่วกายครบคอ,อุระ,คูดเสดทั้งระบบเสมหะ

ผู้ใช้ที่มาพบมีลักษณะอาการตามพระคัมภีร์แจ้งตรงกันทุกประการเป็นที่น่าอัศจรรย์ในภูมิรัฐภูมิปัญญาของบรมครูผู้รจนาคัมภีร์ท่านแม่หลายร้อยหรือเป็นพันปีผ่านไปถ้อยพยานะยังคงเป็นจริงทุกถ้อยคำปรากฏดังจะคัดลอกเพื่อแจ้งให้ทราบดังนี้ฝักรับรต : บังเกิดขึ้นตามศรีปลิ้น เมื่อแรกจะขึ้นมีสัญญาณเท่าเมล็ดถั่วเขียวและเมล็ดงาแข็งขึ้นมา เหมือนเม็ดหูด แล้วก็เจริญขึ้น มีพรรณแดงดังชาดจิม มีอาการกระทำให้ลิ้นนั้นแข็งกระด้าง ให้เจ็บ ๆ คัน ๆ ท่านให้เร่งเคลื่อนเสียแต่ยังอ่อนอยู่ อย่าให้ทันยอดแตกออกได้ ถ้าเจริญแก่เข้าแล้วก็แตกออกเปื่อยลามเป็นขุม ๆ มีประภพเหมือนยวงกระท้อนลามไปในลิ้นพื้นบนและพื้นล่างบางที่บวมทะลุลงไปใต้คางให้เป็นหนองและโลหิตไหลมิได้ขาด เหม็นเหมือนซากศพ ถ้าผู้ใดเป็นก็เป็นกรรมของผู้นั้น จะได้ ๑ ส่วน เสีย ๓ ส่วน ไปจนกว่าหนองจะแตก เป็นยาปะยะโรค โรครักษาได้ ไม่ตาย

ฝัพันตะมุลา : บังเกิดขึ้นในแก้มซ้ายและแก้มขวา เมื่อแรกเกิดนั้นอาการและประภพดุจปูนกัดปาก ดูสัญญาณดังฉะลุกะ (ปลิง) เข้าเกาะจับอยู่ตามกระพุ้งแก้มนั้น มีพรรณแดงสีเสนอ่อน ๆ และกระทำให้เสบ

ร้อนในกระพุ้งแก้ม ทำให้แกมนั้นเป็นเห็บและชา บางทีฟกบวมออกมาภายนอก ยอดบานดังดอกลำโพง เป็นบุพโพ ๑ ส่วน น้ำเหลือง ๒ ส่วน ถ้าผู้ใดเป็นดังกล่าวมานี้ เป็นกรรมของผู้นั้น จะได้ ๑ ส่วน เสีย ๒ ส่วน ถ้าจะแก้ควรแก้แต่ยังไม่ทะลุออกมาภายนอก แต่ยังไม่ร้อนอยู่นั้น ฝีดาวดาษาฟ้า : บังเกิดขึ้นด้วยกอง อาโปธาตุ คือ น้ำลาย น้ำเสมหะ น้ำโลหิต น้ำโลหิตทั้ง ๓ นี้ พิการระคนกันเข้า จึงบังเกิดเม็ดยอดขึ้น ภายในทั่วทั้งตับ ปอด หัวใจ ไล่น้อยไล่ใหญ่ทั้งปวง จะมีกำหนดนั้นหาได้ แล้ววันโรคอันนี้เกิดเป็นอุปปาติกะวิณณะบังเกิดด้วยอาโปธาตุ จะตั้งขึ้นที่ใดก็ให้เจ็บที่นั้นดุน้อยและหอกปัก ถ้ามีละนนั้นดุนจะซาบแมลงป้องกัน จะฟกบวมขึ้นมาจากนอกนั้นหาได้ มีประเภทกระทำให้งับเชื่อมมัว สะบัดร้อนสะบัดหนาว ผอมเหลือง ถ้าแก้เข้าให้จุกแน่นหน้าอก ให้เอาเจียนแต่น้ำลายเหนียว ให้หอบ ให้สะอึก ให้บวมเท่าให้ลงเป็นหนองและโลหิตเน่า ให้ปวดมวนเป็นกำลั่ง เป็นอสาทยโรค รักษายากนัก

อาการฝีดังกล่าวล้วนรักษายากมากต้องมานะกันทั้งหมดทั้งผู้ไข้เพราะอาการปรากฏในระบบของเสมหะที่เป็นองค์ประกอบหลักของรูปธาตุคือทั่วกายแม้อาการจุกปรากฏให้เห็นภายนอกเฉพาะแห่งก็ตามแลยังมีรากแขนงรากใหญ่ของฝีที่เกิดแผ่กว้างและหยั่งลึกเข้าไปอีก ต้องขุดรากถอนโคนกันไกลาหลต้องตัดบัวไม่ให้เหลือใยล้วนใช้เวลานานในการรักษา

ขั้นตอนในการรักษาแพทย์จักต้องตั้งตำรับยากรูกร้างในบุพโพแลโลหิตเสียก่อนเป็นปฐมสำหรับที่คลินิกฯใช้ยาตำรับชื่อ"พิชพิณาศ"หากเป็นตำรับยาในบัญชียาหลักให้ใช้"ยาธรณีสัณทฆาต"พร้อมตั้งตำรับยาเคลื่อนหัวฝีถ้าปรากฏให้เห็นซึ่งในพระคัมภีร์ท่านได้แจ้งตำรับไว้พร้อมแล้ว จากนั้นให้ล้อมอาการทางปิตตะไว้อย่าให้เกิดจะเสียการณได้โดยเฉพาะกำเดาอุ่นกายต้องปรกติดลอดการบำบัดอาการนั้น สำหรับตำรับยารักษาให้ตั้งตามพระคัมภีร์ดังนี้

ยาแก้ฝีศรีบริกรต

- ใบตานหม่อน ใบตาลโตนด ขมิ้นอ่อน ข้าวใหม่ เสมอภาค บดพอกหรือทาก็ได้ ทาแก้พิษฝีอันบังเกิดตามศรีบริชีวหา

- โรคทั้งสอง ยาข้าวเย็นทั้งสอง ชันทองพยาบาท สิ่งละ ๕ ตำลึง ต้มกิน แก้พิษฝีอันบังเกิดในศรีบริชีวหา

ยาแก้ฝีทันตะมูลา

- เมล็ดพันธุ์ผักกาด ชิงแห้ง สมอเทศผลใหญ่ โกฐกระดูก หล้าลังกา ว่านน้ำ ใบสะเดา เสมอภาค ทำเป็นจุล บดทำแท่งไว้ ละลายน้ำท่า ทาเคลื่อนฝีอันบังเกิดในกระพุ้งแก้มทั้งสองหายดีนัก

- การบูร โหระเดือยไก่อ่ ดิปลี ขมิ้นอ้อย เกลือสินเธาว์ เทียนดำ ผลพิลังกาสา โกฐกระดูก กานพลู สมุลแว้ง พิมเสน เสมอภาค ทำเป็นจุล ทำแท่งไว้ละลายน้ำผึ้งทาเคลื่อนฝีอันบังเกิดในกระพุ้งแก้มทั้งสองหายดีนัก

- ยาข้าวเย็นเหนือ ยาข้าวเย็นใต้ รากข้าแป้น รากย่านาง รากกระทิงลาย สิ่งละ ๕ ตำลึง ต้มให้กินดับพิษฝีอันบังเกิดในกระพุ้งแก้มทั้งสองหายดีนัก

- กระดุกงูเห่า รากทิ้งถ่อน รากมะเกลือ รากมะเดื่อปล้อง ยาข้าวเย็นทั้งสอง เสมอภาค ต้มให้กินดับพิษฝีทันตะมูลาอันบังเกิดในกระพุ้งแก้มทั้งสองหายดีนัก

ยาแก้ฝีดาวดาษาฟ้า

- โคนไม้รวก โคนไม้เท้าฤๅษี โคนไม้ไผ่ป่า ยาข้าวเย็นทั้งสอง ขมิ้นอ้อยขมิ้นชัน กระเพราแดง แก่นสมทั้ง สอง แก่นขี้เหล็ก สิ่งละ ๔ ตำลึง ต้มให้กินตามกำลัง แก้วณโรคอันชื่อว่า ดาวดาศฟ้า หาย
 - ยาข้าวเย็นทั้งสอง สมอทั้งสอง เปลือกตะเคียน เปลือกขี้ไต้ยานา เปลือกฝิ่นต้น สิ่งละ ๒ ตำลึง ๒ บาท ต้มให้กิน แก้วณโรคอันชื่อว่า ดาวดาศฟ้า ซึ่งยอดแตกออกไปแล้วนั้นหายดีนักหายดีนัก
 - ชุมเห็ดเทศทั้งห้า ใบมะกา ข่าหลวง ใบส้มเสี้ยว มูลเหล็ก สิ่งละ ๕ ตำลึง ต้มให้กินตามกำลังรูปุโพวณ โรคอันชื่อว่า ดาวดาศฟ้านั้น หายดีนัก
- สำหรับผลการรักษานั้นยังไม่แจ้งชัดเหตุเพราะอยู่ในระหว่างการบำบัด แลด้วยเป็นอาการที่รักษายากนักผู้ ใช้โดยมากมักท้อเสียดกลางคัน เหมือนดังเช่นอาการสะกิดเงินและเริ่มเป็นต้น ถ้าหายนับเป็นบุญของ แพทย์และผู้ไข้ที่เคยมีร่วมกันมาจึงได้มาพบกันเพื่อรักษา

องค์ความรู้การแพทย์แผนไทย

1. องค์ความรู้การแพทย์แผนไทย ได้แก่ ตำราการแพทย์แผนไทย คัมภีร์การแพทย์แผนไทย ตำรับยาแผนไทย และทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

1.1 ตำราการแพทย์แผนไทย ความรู้ที่ได้จากตำราการแพทย์แผนไทย คือ องค์ความรู้และ ประสบการณ์ของการแพทย์แผนไทยที่มีการบันทึกลงในสมุดไทย สมุดข่อย ใบลาน หรือวัสดุอื่นใดที่มีการถ่ายทอดและคัดลอกสืบต่อกันมา โดยมากตำรามักจะประกอบด้วยหลายๆ คัมภีร์แพทย์ ตำราการแพทย์แผนไทยที่เป็นตำราหลักหรือตำรามาตรฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนแพทย์แผนไทย โดยตำราที่กระทรวงสาธารณสุขรับรอง ประกอบด้วย

1. ตำราเวชศึกษาของพระยาพิศณุประสาทเวช เล่ม 1-3
2. ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ฉบับหลวง เล่ม 1-2
3. ตำราคัมภีร์แพทย์แผนโบราณของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 1-3
4. ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1-3
5. ตำราเวชศึกษาและตำราประมวลหลักเภสัชของโรงเรียนแพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพนฯ)

และในส่วนของกลุ่มงานคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย สังกัดสถาบันการแพทย์แผนไทย

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อทำการศึกษา วิเคราะห์

และพิจารณาตำรับยาแผนไทยของชาติ ตำรับยาแผนไทยทั่วไปตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และตำราการแพทย์แผนไทยทั่วไป จากการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำตำรายาแผนไทย/ ตำราการแพทย์

ตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ มีดังนี้

- 1) ตำรายาศิลาจารึกวัดเชตุพนวิมลมังคลาราม จารึกในสมัยรัชกาลที่ 3
- 2) ตำรายาจารึกวัดราชโอรส จารึกในสมัยรัชกาลที่ 2
- 3) ตำราพระโอสถพระนารายณ์ เป็นตำราพระโอสถซึ่งหมอหลวงได้ประกอบถวายสมเด็จพระนารายณ์
- 4) ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง เล่มที่ 1-2 ชำระตำราในสมัยรัชกาลที่ 5
- 5) เวชศาสตร์วิวัฒนาการของพระยาประเสริฐศาสตร์ธำรง เล่ม 1-5
- 6) ตำราแพทย์สงเคราะห์ เล่ม 1-4
- 7) ตำราคัมภีร์แพทย์แผนโบราณของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 1-3
- 8) ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ของโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ เล่ม 1-3
- 9) ตำราเวชศึกษาแพทย์ศาสตร์สังเขปของพระยาพิศณุประสาทเวช

ตำราการแพทย์ทั่วไป มีดังนี้

1. ตำราสมุนไพรลานนาของหน่วยงานศึกษาวิจัยคัมภีร์โบราณ
2. ตำรายากลางบ้านของพระธรรมวิมลโมลี วัดเบญจมบพิตร
3. ตำรายากลางบ้านของศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ
4. ประมวลสรรพคุณยาไทยของโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ เล่ม 1-3
5. ศัพท์แพทย์ไทยของหน่วยข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ตำรับยาแผนโบราณของกองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข
7. ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไปของกองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข

และมีตำราอีก 1 เล่ม ที่ไม่สามารถจัดเข้าเกณฑ์เป็นตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ หรือตำราการแพทย์ทั่วไป ได้แก่ อายุรเวชศึกษาของขุนนิเทศสุขกิจ แต่ภายหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำตำรายาแผนไทย/ ตำราการแพทย์ของชาติ ประกอบด้วย 4 เล่ม ดังนี้

1. ตำราพระโอสถพระนารายณ์
2. ตำรายาจารึกวัดราชโอรส
3. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
4. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง

นอกจากตำราดังกล่าว ยังมีตำราที่ใช้ในการอ้างอิง และถือว่าเป็นตำราที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษาและการอนุรักษ์ ได้แก่

- 1) ตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ 2 ประกอบด้วยตำราในโรงพระโอสถ และตำราพระโอสถ รวบรวมและตรวจสอบโดยพระพวง
- 2) ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท เป็นตำราแพทย์แผนไทยที่แยกรายละเอียดสรรพคุณของส่วนต่างๆ ของ

- 3) ตำรายาฉบับพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์
- 4) ตำราไม้เทศเมืองไทยของหมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด
- 5) แพทย์ศาสตร์นิเทศของขุนนิเทศสุขกิจ
- 6) แพทย์ตำบของพระยาแพทย์พงศาวิสุทธาธิบดี เล่ม 1-3
- 7) ตำราสรรพคุณยาไทยของพระยาแพทย์พงศาวิสุทธาธิบดี
- 8) ตำราหมอประจำบ้านของพระยาแพทย์พงศาวิสุทธาธิบดี
- 9) คู่มือนักทำยาของโกमारภักค์
- 10) หมอไทยยาไทยของกระทรวงศึกษาธิการ

ตำราที่กล่าวมาเป็นเพียงสังเขป ยังมีตำราการแพทย์แผนไทยอีกหลายเล่มที่ควรมีไว้ใช้ในการศึกษา สำหรับการประกอบแพทย์แผนไทย

1.2 คัมภีร์แพทย์แผนไทย คัมภีร์แผนไทยมีหลายคัมภีร์ ซึ่งมักจะรวบรวมอยู่ในตำราต่าง ๆ คัมภีร์ที่ควรศึกษาเป็นพื้นฐาน ได้

- 1) **คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย** กล่าวถึง การค้นหาสาเหตุแห่งไข้ การวินิจฉัยโรค การตรวจโรค การพยากรณ์โรคและไข้ต่างๆ ได้สมุฏฐาน อุตสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน และกาลสมุฏฐาน
- 2) **คัมภีร์โรคนิทาน** กล่าวถึง ความมรณะสิ้นอายุด้วยโบราณโรค และปัจจุบันโรค และลักษณะพิการและแตกของธาตุทั้ง 4
- 3) **คัมภีร์ธาตุวิภังค์** กล่าวถึง การเสียชีวิตของบุคคล ธาตุทั้ง 4 ขาดเหลือ ธาตุทั้ง 4 พิการตามฤดู และธาตุทั้ง 4 พิการ
- 4) **คัมภีร์ธาตุวิवरณ์** กล่าวถึง ธาตุทั้ง 4 พิการ ฤดู 3 ฤดู 4 ฤดู 6 ให้ธาตุพิการ ธาตุ 4 วิปลาส และธาตุ 4 เป็นตรีโทษ
- 5) **คัมภีร์ฉันทศาสตร์** กล่าวถึง จรรยาแพทย์ ทับ 8 ประการ ประเภไข้ต่างๆ ลักษณะน้ำมันดีและชั่ว ป่วง 8 ประการ

มรณะญาณสูตร และโรคแห่งกุมาร

- 6) **คัมภีร์ตักศิลา** กล่าวถึง ลักษณะอาการ การรักษาไข้พิษ ไข้กาฬ ต่างๆ
- 7) **คัมภีร์สิทธิสารสงเคราะห์** กล่าวถึง ลักษณะลำบองราหูอันบังเกิดใน 12 เดือน
- 8) **คัมภีร์มูขุโรค** กล่าวถึง โรคที่เกิดในปากคอ เป็นเพราะโลหิตมี 19 ประการ
- 9) **คัมภีร์ปฐมจินดา** กล่าวถึง ต้นเหตุมนุษย์เกิด โลหิตระดุสตรี้ ครรภ์วาระกำเนิด ครรภ์รักษา ครรภ์วิปลาส ครรภ์ปริมนพล ครรภ์ประสูติ รูปลักษณะกุมาร และลักษณะชาง
- 10) **คัมภีร์มหาโชตรัต** กล่าวถึง โรคโลหิตระดุสตรี้ปกติโทษ และระดุจจริตโทษ
- 11) **คัมภีร์ธาตุบรรจบ** กล่าวถึง โรคอุจจาระธาตุ และมหากุตรูป
- 12) **คัมภีร์อุทรโรค** กล่าวถึง มาน 18 ประการ
- 13) **คัมภีร์มูจฉापักขันธิกา** กล่าวถึง โรคที่เกิดกับทางเดินปัสสาวะ
- 14) **คัมภีร์กษัย** กล่าวถึง กษัยเกิดเป็นอุปปาดิเกโรค 18 จำพวก และกษัยเกิดแก่กองธาตุสมุฏฐาน อีก 8 จำพวก
- 15) **คัมภีร์อติสาร** กล่าวถึง ปัจจุบันกรรมมอดิสาร 6 จำพวก และโบราณกรรมมอดิสาร 5 จำพวก
- 16) **คัมภีร์ทิพย์มालา** กล่าวถึง ลักษณะผี (วิณโรค)

- 17) **คัมภีร์ไพจิตรมหาราช** กล่าวถึง ลักษณะและประเภทต่างๆ ของผี
- 18) **คัมภีร์วิฤทธิภูมิโรค** กล่าวถึง โรคเรื้อนต่างๆ สาเหตุการเกิดโรคเรื้อน และแหล่งที่เกิดโรคเรื้อน
- 19) **คัมภีร์ขวदार** กล่าวถึง โรคลมอันมีพิษต่างๆ
- 20) **คัมภีร์มัญชุสวาระวิเชียร** กล่าวถึง ลมที่ทำให้เกิดโรค และมีอาการต่างๆ ตามลักษณะของลม 10 ประการ
- 21) **คัมภีร์อภัยสันตา** กล่าวถึง โรคที่เกี่ยวกับตา

1.2 ตำรับยาแผนไทย ประกอบด้วย ชื่อตำรับยา ตำยาในตำรับ วิธีการทำและสรรพคุณในการรักษา

1.3 ตำรับยาแผนไทยที่กลุ่มงานคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยได้มีการพิจารณาโดยคณะทำงานพิจารณาดำรับยาแผนไทย

1) **ตำรับยาในตำราพระโอสถพระนารายณ์** เป็นตำราที่หมอหลวงได้ประกอบถวายสมเด็จพระนารายณ์ โดยในตำรับยาประกอบด้วย ชื่อหมอ วันคืนที่ตั้งพระโอสถ และสรรพคุณในการรักษา ตำรับยาดังกล่าวจะมีหมอปรุงยา ๒ คน หมอจีน 1 คน หมออินเดีย 1 คน และหมอฝรั่ง 2 คน

ตำรับยาในตำรายาจารึกวัดราชโอรส จารึกในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยให้จารึกตำรายาไทยไว้ในแผ่นศิลา ประดิษฐานที่วัดราชโอรส (วัดจอมทอง) ผู้ควบคุม คือ พระเจ้าลูกยาเธอ

กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ซึ่งตำรับยาดังกล่าวไม่ปรากฏผู้เป็นเจ้าของตำรา ซึ่งน่าจะเป็นฉบับหลวงที่ผ่านการชำระและตรวจสอบ

ยาสามัญประจำบ้าน ประกาศโดยกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยยาสามัญประจำบ้าน 27 ชนิด ได้แก่

1.4 ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ในส่วนทฤษฎีการแพทย์พื้นฐาน อัน ได้แก่ ธาตุสมุฏฐาน อุตุสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน และกาลสมุฏฐาน บางคัมภีร์สมุฏฐานที่ตั้งแต่แรกเกิดของโรคนั้น ได้แก่ คัมภีร์เวชศึกษา คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย คัมภีร์โรคนิทาน คัมภีร์ธาตุภังค์ และคัมภีร์ดังนี้

1) **ธาตุสมุฏฐาน** หมายถึง โรคที่เกิดจากความไม่สมดุลของธาตุทั้ง 4 ได้แก่

ก. **ปถวิธาตุ** (ธาตุดิน 20 ประการ) คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เส้นเอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ในสมอง

ข. **อาโปสมุฏฐาน** (ธาตุน้ำ 12 ประการ) คือ น้ำดี น้ำเสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น มันเหลว น้ำตา น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ และ

ค. **วาโยสมุฏฐาน** (ธาตุลม 6 ประการ) คือ ลมพัดขึ้นเบื้องบน ลมพัดลงเบื้องต่ำ ลมในท้อง ลมในลำไส้ ลมพัดทั่วร่างกาย และ

ง. **เตโชสมุฏฐาน** (ธาตุไฟ 4 ประการ) คือ ไฟสำหรับอุ่นกาย ไฟสำหรับร้อนระส่ำระสาย ไฟสำหรับเผาให้แก่คร่ำคร่า และไฟ

2) **อุตุสมุฏฐาน** หมายถึง การเจ็บไข้ที่เกิดจากฤดูแปรปรวน แบ่งออกเป็นฤดู 3 ฤดู 4 และฤดู 6 ในที่นี้จะขอกล่าวถึงฤดู 3

ก. **คิมหันตะฤดู** (ฤดูร้อน) เจ็บไข้มาจากธาตุไฟพิศดไฟสำหรับอุ่นกาย

ข. **วสันตะฤดู** (ฤดูฝน) เจ็บไข้มาจากธาตุลมพิศดลมในท้อง

ค. เหมันตะฤดู (ฤดูหนาว) เจ็บไข้มาจากธาตุน้ำ พักดเสมหะและโลหิต

3) อายุสมุฏฐาน หมายถึง อายุเป็นที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค แบ่งออกเป็น

ก. ปฐมวัย นับตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 8 ปี เสมหะเป็นเจ้าเรือน โลหิตแทรก และอายุ 8 ปีถึง 16 ปี โลหิตเป็นเจ้าเรือน เสมหะยังเจืออยู่

ข. มัชฌิมวัย 16 ปีถึง 32 ปี ธาตุน้ำพักดโลหิต 2 ส่วน ธาตุลม 1 ส่วน

ค. ปัจฉิมวัย 32 ปีถึง 64 ปี สมุฏฐานธาตุลม และอายุ 64 ถึงอายุชัย ธาตุลมเป็นเจ้าเรือน ธาตุน้ำแทรกพักดเสมหะกับเหงื่อ

4) กาลสมุฏฐาน หมายถึง เวลาเป็นที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค แบ่งออกเป็น

ก. เวลากลางวัน

6.00-9.00 น. ธาตุน้ำพักดเสมหะ

9.00-12.00 น. ธาตุน้ำพักดโลหิต

12.00-15.00 น. ธาตุน้ำพักดดี

15.00-18.00 น. ธาตุลม

ข. เวลากลางคืน

18.00-21.00 น. ธาตุน้ำพักดเสมหะ

21.00-24.00 น. ธาตุน้ำพักดโลหิต

24.00-03.00 น. ธาตุน้ำพักดดี

03.00-06.00 น. ธาตุลม

2. การถ่ายทอดของระบบการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย

2.1 การถ่ายทอดในระบบสถาบันการศึกษา

ความรู้ที่ได้จากสถาบันการศึกษาเป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาจากสถานศึกษาที่คณะกรรมการรับรอง

กล่าวคือ ต้องเป็นการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผ่านการรับรองว่ามีหลักสูตรได้มาตรฐาน จากคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข อนึ่งการถ่ายทอดในระบบสถาบันการศึกษาจะมีโครงสร้างหลักสูตรชัดเจน และมีคณาจารย์ในหลักสูตรเป็นไปตาม แพทย์แผนไทย สามารถแบ่งได้เป็น สถาบันการศึกษาแพทย์แผนไทย และสถาบันการศึกษาแพทย์แผนไทยประยุกต์ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

2.2 การถ่ายทอดความรู้

แพทย์แผนไทย ถือว่าเป็นการถ่ายทอดแบบปัจเจกชน สามารถแบ่งครูแพทย์ไทยได้ตามประเภทของการแพทย์แผนไทย ได้แก่

ไทย และครุฑไทย การกำหนดการรับมอบตัวศิษย์ต้องตรงตามประเภทของการแพทย์แผนไทย และตรงตามระยะเวลาที่ก

1) ประเภทเวชกรรมไทย ได้รับการมอบตัวศิษย์เป็นเวลาสืบเนื่องกันไม่น้อยกว่าสามปี จากครูผู้ประกอบโรคศิลปะแพทย์แผนไทย คือ กิจ 4 ประการ ได้แก่

- ก. รู้จักที่ตั้งแต่แรกเกิดของโรค ได้แก่ ธาตุสมุฏฐาน อุตสมุฏฐาน อายุสมุฏฐานและกาลสมุฏฐาน
- ข. รู้จักชื่อของโรค ได้แก่ โรคตามธาตุสมุฏฐาน 42 ประการ ตามฐานที่ตั้งของโรคในเบญจอินทรี และชื่อโรคตามหมอสมมุติ
- ค. รู้จักยารักษาโรค ได้แก่ รู้จักตัวยา รู้จักสรรพคุณยา รู้จักพิภักยา และรู้จักการปรุงยาที่ประสมใช้ตามวิธีต่าง ๆ คือ หลักเภสัช
- ง. รู้จักเลือกยาให้เหมาะกับโรค

2) ประเภทเภสัชกรรมไทย ได้รับการมอบตัวศิษย์เป็นเวลาสืบเนื่องกันไม่น้อยกว่าสองปี จากครูผู้ประกอบโรคศิลปะแพทย์แผนไทย ประกอบด้วยหลักเภสัช 4 คือ

- ก. **เภสัชวัตถุ** คือ รู้จักวัตถุธาตุนานาชาติที่จะนำมาใช้เป็นยารักษาโรค จะต้องรู้จักลักษณะพื้นฐานของตัวยาหรือสมุนไพร ประกอบด้วย พิษวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ
 - ข. **สรรพคุณเภสัช** คือ รู้จักสรรพคุณของวัตถุธาตุนานาชาติที่จะนำมาใช้เป็นยา จะต้องรู้รสของตัวยานั้น ๆ ก่อน ประกอบด้วยรสประธาน 3 และรสนายา 9 รส
 - ค. **คณาเภสัช** คือ รู้จักการจัดหมวดหมู่ของตัวยาหลายสิ่งหลายอย่าง รวมเรียกเป็นชื่อเดียว ประกอบด้วย จุลพิภักต พิภักตยา และ
 - ง. **เภสัชกรรม** คือ รู้จัก การปรุงยา ผสมเครื่องยาหรือตัวยา ประกอบด้วย วิธีปรุงยาแผนโบราณ การใช้ยาอันตราย (สะตุ ปร
- ขนาน

ดังนั้น ตามหลักการของเภสัชกรรมไทย จะต้องมีความรู้หลักเภสัช 4 ดังกล่าวข้างต้น จึงจะสามารถเตรียมยา ผลิตภัณฑ์ประกอบโรคศิลปะหรือประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมไทย

3) ประเภทการผดุงครรภ์ไทย ได้รับการมอบตัวศิษย์เป็นเวลาสืบเนื่องกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี จากครูผู้ประกอบโรคศิลปะแพทย์ผดุงครรภ์จะต้องมีความรู้และความสามารถวินิจฉัยจำแนกสภาวะของหญิงมีครรภ์และหญิงหลังคลอดได้ เพื่อให้การดูแลที่ถ

- ก. สรีระร่างกายของหญิงและชายวัยเจริญพันธุ์
- ข. การปฏิสนธิและการตั้งครรภ์ ประกอบด้วย การปฏิสนธิ การบำรุงรักษาครรภ์และการปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์ การแท้ง
- ค. การทำคลอดปกติ ประกอบด้วย วิธีการทำคลอดปกติและการดูแลขณะคลอดการทำคลอดรก การตรวจรกและสายสะดือ
- ง. การดูแลมารดาและทารกในระยะคลอด
- จ. การเจริญเติบโตและการดูแลทารก ต้องให้การดูแลและคำแนะนำมารดา ได้แก่ การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา การเจริญเติบโต
- การดูแลรักษาทารกในวัยต่าง ๆ

4) ประเภทการนวดไทย ได้รับการมอบตัวศิษย์เป็นเวลาสืบเนื่องกันไม่น้อยกว่าสองปีจากครูผู้ประกอบโรคศิลปะแพทย์แผน

ได้แก่

ก. ความรู้ในการค้นหาต้นเหตุของโรค ประกอบด้วย

- การซักประวัติ
- การตรวจร่างกาย ได้แก่ การตรวจทั่วไป การตรวจก่อนลงมือตรวจ

ข. หลักพื้นฐานการนวดไทย

- กายวิภาคศาสตร์ ต้องรู้รูปร่าง ลักษณะ และตำแหน่งของอวัยวะต่าง ๆ ของระบบร่างกาย
- สรีระวิทยา ต้องรู้หน้าที่ของอวัยวะและระบบต่าง ๆ ของร่างกาย
- พยาธิวิทยา ต้องรู้ความผิดปกติของกายวิภาคและสรีระวิทยาของระบบการทำงานในร่างกาย

ค. เส้นประธาน 10 เป็นเส้นที่แสดงตำแหน่งและแนวเส้นสำหรับการนวด ถือว่า เป็นทฤษฎีพื้นฐานของการนวดไทยที่จะดำเนินต่อไป เส้นอินทรา เส้นปิงคลา เส้นสุมนา เส้นกาลหารี เส้นสหสังขี เส้นทวาริ เส้นจันทกฐังหรือลาวัง เส้นรู่ข่าหรืออูรังกะ เส้นสุขุม

2.3 การถ่ายทอดความรู้ตามแบบพื้นบ้าน

การแพทย์พื้นบ้านเป็นวิธีการรักษาโรคของชุมชน ที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความหลากหลายแตกต่างกันตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นระบบการแพทย์ที่มีบทบาทในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

การถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน เป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยความพยายาม ความอดทน ความพากเพียร และต้องหั่นคอยสังเกตติดตามไถ่ถามจากครูบาอาจารย์ ครูหมอพื้นบ้านจึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกถึงความเหมาะสมและจะต้องเป็นผู้มีเมตตา ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู และความอดทน กล่าวโดยสรุป คือ ต้องเป็นคนที่มีคุณธรรม เพราะนอกจากนี้แล้ว คุณธรรมและจริยธรรมก็มีความสำคัญ เพราะชีวิตผู้ป่วยอยู่ในกำมือของหมอพื้นบ้านนั่นเอง

การสืบทอดภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านมี 2 วิธีการ คือ การสืบทอดจากบรรพบุรุษ และการสืบทอดจากครูหมอพื้นบ้าน

- 1) **การสืบทอดจากบรรพบุรุษ** ที่เป็นหมอพื้นบ้าน เป็นการสืบทอดทางสายเลือด ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจะเป็นผู้ที่มีโอกาสเจ็บป่วย ทำให้เกิดการจดจำวิธีการรักษา เกิดแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ และสืบทอดการเป็นหมอพื้นบ้านที่ดีได้
- 2) **สืบทอดภูมิปัญญาจากครูหมอพื้นบ้าน** จะมีธรรมเนียมประเพณีการปฏิบัติ ตั้งแต่การยกครู (ไหว้ครู) ติดตามการศึกษารักษาผู้ป่วย ภายใต้การกำกับดูแลของครูหมอ เมื่อเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ เรื่องยาสมุนไพร การตรวจโรค และรักษาที่หมอพื้นบ้าน ทำการรักษาผู้ป่วยได้โดยลำพัง แต่เมื่อมีข้อสงสัยก็ต้องหมั่นไปปรึกษาครู คอยสังเกตประสบการณ์จนเกิดและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้น ๆ

สำหรับวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านนั้น มีวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) **ขั้นตอนการสมัครเป็นศิษย์** จะต้องมียุทธกรรมการขึ้นครูหรือยกครู การสมัครเข้าเป็นศิษย์ ส่วนมากจะต้องเตรียม
- 2) **ขั้นตอนการศึกษา** เมื่อรับเป็นศิษย์แล้วครูหมอฟันบ้านจะแนะนำข้อปฏิบัติของหมอฟันบ้าน สอนการบริการผู้ป่วย เป็นต้น ส่วนเรื่องตำราที่ใช้ของครูหมอนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคัมภีร์โบราณ และให้ฝึกปฏิบัติจากของจริง เช่น การศึกษาต้นไม้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบประสบการณ์ ต้องหมั่นสังเกตและจดจำเรียนรู้ในสิ่งที่ครูหมอถ่ายทอด และสั่งสอนการเป็นหมอฟันบ้าน
- 3) **ขั้นตอนการประกอบวิชาชีพหมอฟันบ้าน** เมื่อศึกษาในส่วนของสมุนไพรและยาเป็นที่ชำนาญแล้ว ครูหมอบำบัดรักษาโรคของคนไข้ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของครูหมอฟันบ้าน การฝึกปฏิบัติเริ่มต้นต้องคอยเป็นลูกมือก่อนสามารถรักษาคนไข้ได้เองโดยลำพังแล้ว ก็นับได้ว่าสำเร็จการศึกษา แต่ก็ไม่ควรหยุดการศึกษาหาความรู้และหมั่นเพิ่มพูนประสบการณ์

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ** คณะรัฐมนตรี.
- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริม** ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- กลุ่มงานการแพทย์พื้นบ้าน กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **การแพทย์พื้นบ้าน**
- งานชุมชนแพทย์แผนไทยสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 5.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กันทิมา สิริธัญญกิจ และ พรทิพย์ เต็มวิเศษ, บรรณาธิการร่วม. (2547). **คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย**
- การแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข พิมพ์ครั้งที่ 3.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ชัยชนะ สุวรรณเวช และลือชัย ศรีเงินยวง, บรรณาธิการร่วม. (-) **ศัลยกรรมหมอฟันบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน: ภาพยนตร์** สงเคราะห์ทหารผ่านศึก ม.ม.ป.
- ส. พลายน้อย. (2544). **ลางเนื้อชอบลางยา.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ พรทิพย์ อรุณรัตน์ และเพ็ญภา ทรัพย์เจริญ, บรรณาธิการร่วม. (2541). **การศึกษาภูมิปัญญาหมอฟันบ้าน** กรุงเทพมหานคร: กรมการแพทย์ สถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, บรรณาธิการร่วม. (2530). **การแพทย์แผนไทยภูมิปัญญาแห่งการพึ่งพาตนเอง**
- การแพทย์แผนไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- วงศ์อิราชนิธิ, กรมหลวง. (2546). **ตำราสรรพคุณยาฉบับแผนโบราณ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุคคลออร์เนอ.

เทคนิคการตัดสินใจเชื่อในการรับข้อมูลข่าวสารบนสื่อออนไลน์เชิงพุทธ

Decision-making techniques in receiving information on online Buddhist media.

พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณโร¹

อาจารย์ ดร.สุวารี รวบทองศรี

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักการเลือกเชื่อถือข้อมูลข่าวสารสื่อออนไลน์ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อต้องมีเทคนิค โดยทั้ง ผู้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆควรใช้ วิจารณ์ก่อนเชื่อและนำไปปฏิบัติโดยยึดหลักความเป็น มีเหตุผลและความถูกต้อง ต้องไม่ เชื่ออย่างขาดเหตุผล ความเชื่อต้องประกอบด้วยเหตุและผล ไม่ตื่นข่าว มีเหตุผลในการเชื่อ ข้อมูลต่าง ๆ ใช้หลักโยนิโสมนสิการและหลักเหตุผลในตามหลักกาลามสูตร การเชื่อ ข่าวสาร ใดๆชาวพุทธต้องมีวิจารณ์ญาณ รับข่าวแล้วต้องมีสติ รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ ต้องมีความ ฉลาด พิจารณาให้เห็นผลประโยชน์สุขและความถูกต้องที่เกิดกับผู้ฟัง และส่วนรวม เพราะเมื่อก่อนที่เราจะปลงใจเชื่อนั้น ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔ ข้อ. โดยใช้หลักดังนี้

เมื่อมีการตรวจสอบข่าวสารโดยใช้หลัก ทั้ง ๔ คือ หลักสติ หลักโยนิโสมนสิการ หลักกาลามสูตร และหลักอริยสัจ๔ เพื่อตรวจสอบข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมออนไลน์ เมื่อทุกท่านมีหลักทั้ง ๔ แล้ว ถึง จะได้เกิดปัญญาในการพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยควมมีสติ มีการพิจารณาแบบแยกแยะ การอย่าเพิ่ง เชื่ออะไร และการพิจารณาข่าวสารเกิดก่อนทุกข้อกับผู้อื่นใหม่ และข่าวสารนั้นมีแนวทางการปฏิบัติทางที่ดี งาม ถูกต้อง สามารถเชื่อข่าวสารนั้นได้ แล้วชาวพุทธจะได้เพิ่มปัญญาในการศึกษาหาข้อมูลในยุคดิจิทัลได้ อย่าง มีเบิกบาน มีความสุข

คำสำคัญ : การตัดสินใจเชื่อ ข้อมูลข่าวสาร สื่อออนไลน์เชิงพุทธ

Abstract

This article has the main objective of choosing to trust online media information before making a decision to believe. There must be a technique that both the recipients of the information should use. to consider before believing and implementing based on

¹ อาจารย์ประจำวิชาพระพุทธศาสนา.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ

the principles of rationality and correctness. Must not believe unreasonably. Beliefs must consist of cause and effect, do not wake up to news, have reasons for believing, all information is based on the Yonisomanasikara and rationale in the Kalama Sutta. believing the news Any Buddhist must have discretion. Receive the news and be conscious know how to analyze, distinguish, must be wise, consider the benefits, happiness and correctness that occur to the listener and the public; because before we decided to believe Should apply the principles of Buddhism four principles. using the following principles

When examining the news by using the four principles, namely the principle of mindfulness, the principle of Yonisomanasikara. Kalama Sutra and the Four Noble Truths to check the news that is happening on social media When all of you have the four principles, you will be able to gain wisdom in considering what is happening with mindfulness. are considered separately to not believe anything And does considering the message cause suffering to others? and the message has a good and correct way of doing it; one can believe it. Then Buddhists will be able to increase their wisdom in studying and researching information in the digital age with joy and happiness.

Keywords: decision to ,believe information, Buddhist online media

๑.บทนำ

สังคมในประเทศไทยเป็นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ต่างๆ และมีการประกอบอาชีพการงานที่แตกต่างกันไปโดยมี ฐานวัฒนธรรมความคิด ความเชื่อและประเพณีปฏิบัติไปตามความเชื่อนั้น ๆ จนสามารถสร้างประเพณีประจำท้องถิ่นต่างๆได้ ส่วนสังคมไทยสมัยในปัจจุบันมีพฤติกรรมอย่างไร และก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร มูลเหตุ สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มาจากอะไรสังคมในประเทศไทยเป็นสังคมที่มีมานาน มีความเชื่อแตกต่างกันตามท้องถิ่น และยังมีความคิดที่หลากหลายที่ขัดแย้งกันบ้าง สอดคล้องกันบ้าง ทั้งความเชื่อการเมือง,การศึกษาทางศาสนา ความเชื่อทางวัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนา และในปัจจุบันสังคมประเทศไทยได้รับเทคโนโลยีจากตะวันตกเข้ามามากมายจน ทำให้เผชิญหน้ากับข่าวสารในสังคมออนไลน์ที่มีการสื่อสารอย่าง รวดเร็วโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นยุคของการสื่อสารที่มีผลต่ออำนาจการตัดสินใจของ ประชาชน การเสพข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ที่ขาดวิจารณญาณ

การตัดสินใจถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญ และปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เนื่องจากการตัดสินใจจะทำให้มนุษย์เลือก และได้สิ่งต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

โดยเฉพาะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในช่องทางสื่อออนไลน์ มีความรวดเร็ว สามารถส่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะข่าวที่มีผลกระทบทางสังคมสูง เป็นที่ให้ความสนใจของผู้คนส่วนใหญ่ การตัดสินใจเชื่อและส่งต่อข้อมูลที่ขาดการพิจารณาใคร่ครวญที่ดีหากเป็นข้อมูลที่จริง ก็จริงในส่วนที่เป็นข้อมูล แต่ในขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องอาจได้รับความเสียหายและไม่อยากให้ผู้อื่นรับทราบ นอกจากข่าวนั้นเป็นข่าวสารที่ได้รับการอนุญาต

ส่งผลให้ผู้ที่มีวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารก่อนตัดสินใจเชื่อลดลง ส่งผลให้ผู้รับข้อมูลไปคลาดเคลื่อน และอาจส่งผลต่อผู้ส่งข้อมูล ซึ่งปัจจุบันมีพระราชบัญญัติว่าด้วยฉบับนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ และยังคงคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน โดยได้ให้นิยามคำว่า “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ไว้ในมาตรา ๔ ²ว่าหมายถึง “ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือ มีหมายเลข รหัส สิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย”. จึงขอเสนอเทคนิคการตัดสินใจเชื่อในการรับข้อมูลข่าวสารบนสื่อออนไลน์เชิงพุทธ เพื่อเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจอย่างถูกวิธี

² พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 <http://www.local.moi.go.th/law27.htm>, ให้ไว้ ณ วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2540

จากผลงานวิจัย...พบ³ว่าแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารเชิงพุทธ เพื่อสร้างความปรองดอง พบว่าเป็น การสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบคอบในขณะที่ทำการสื่อสารโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ ตนเอง และผู้อื่นมีความสุข ยึดหลักกัลยาณมิตตธรรม หลักสัพพริสธรรม เบญจศีลและเบญจธรรม หลักอริยสัจ หลักไตรลักษณ์ บนพื้นฐานของสัมมาทิฐิ คุณค่าแท้และประโยชน์ที่ แท้จริง ส่วนปัญหาการสื่อสารเกิด จากอคติ และขาดการพิจารณาด้วยเหตุผลก่อนเชื่อข้อมูล ข่าวสาร ควรยึดหลักหลักโยนิโสมนสิการ กา ลามสูตร ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ผู้ที่ตัดสินใจเชื่อ และสื่อสารข้อมูลออกไป ต้องยอมรับในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น เพื่อ เป็นการรับข้อมูลข่าวสาร และการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีความเป็นจริง มีสัมมาทิฐิ ผู้เขียนจึง เสนอเทคนิคการตัดสินใจเชื่อในการรับข้อมูลข่าวสารบนสื่อออนไลน์เชิงพุทธ ด้วยความหมายของการ ตัดสินใจ กระบวนการพฤติกรรมในการตัดสินใจของมนุษย์

๒.แนวคิดการตัดสินใจ

การตัดสินใจส่วนมากเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ทำให้การตัดสินใจบางเรื่องมีลักษณะ เหมือนหนีเสือปะจระเข้และหลายครั้งก็กลายเป็นสิ่งที่บุคคลคุ้นเคย โดยเฉพาะการที่ต้องเลือกตัดสินใจใน เรื่องที่ยากๆ ระดับความไม่แน่นอนนี้กลายเป็นสิ่งที่เข้ามาบงกการตัดสินใจของบุคคลได้ เช่นเดียวกับ การที่บุคคลมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ขัดแย้งกัน นอกจากนี้สิ่งที่เข้ามาทำให้เกิดความซับซ้อนในการ ตัดสินใจอีกก็คือ การมีทางเลือกจำนวนมากหรือการมีจำนวนสารสนเทศที่เกี่ยวข้องมากเกินไปก็สามารถ ทำให้เกิดความวุ่นวายในการตัดสินใจได้มากขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำการตัดสินใจควรมีการจัดระเบียบ สารสนเทศทั้งหมดก่อน ดังนั้น การตัดสินใจที่มักเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนนั้น จึงเป็นสิ่งที่ไม่ สามารถคาดหวังผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้แม้ว่าจะได้ใช้การตัดสินใจอย่างรอบคอบไม่มีความลำเอียงก็ตาม การ ตัดสินใจที่ดีจึงไม่สามารถวัดได้จากผลความสำเร็จของการตัดสินใจของแต่ละบุคคล เพราะบ่อยครั้งเป็น เรื่องของความโชคดีแต่บ่อยครั้งก็เป็นผลจากความเป็นเหตุเป็นผลของการตัดสินใจ ซึ่งมีได้เกิดจากความ คิดแวบแรกที่เข้ามาในสมอง แต่มีการพิจารณาเป้าหมายและสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องทั้งหมด

ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ พบว่ามีผู้ให้ความหมายของ การตัดสินใจไว้หลายประการได้แก่ วิชัย โสสุวรรณจินดา⁴ ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึง การเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลาย ๆ

³ นิเทศ สนั่นนารี, จรัส ลีภา และสาริกา ไสวงาม,ภัทรวดี ทองนิก, การสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความ ปรองดองในสังคม,วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์,ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2561 หน้า ๑๕๙ ถึง ๑๗๘

⁴ วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2535). ความลึบองการ : พฤติกรรมองการสมัยใหม่.พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพฯ : ดีไลท. หน้า ๑๘๕

ทางเลือก โดยอาศัยทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวที่สามารถ ตอบสนองเป้าหมาย หรือความต้องการของผู้เลือกได้

กรองแก้ว อยู่สุข⁵ ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึง การเลือกสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่ง หรือเลือกที่จะปฏิบัติทางใดทางหนึ่งจากหลาย ๆ ทางที่มีอยู่ และ วิธีการที่เลือกนั้นย่อมได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าถูกต้องเหมาะสมหรือดีที่สุด และตรงกับ เป้าหมายขององค์การด้วย

กวี วงศ์พุ่ม⁶ ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึงการพิจารณา ทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง ผู้นำต้องตัดสินใจด้วยหลักเหตุผลเพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป การตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและ เหตุผล วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด จากหลาย ๆ ทางเลือก ที่สามารถตอบสนองเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑แนวคิดการตัดสินใจในทางพระพุทธศาสนา

รูปแบบการตัดสินใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การตัดสินใจในทางพระพุทธศาสนาเป็นมโนกรรม ระหว่างที่กำลังคิดอยู่นี้ จะเกิดการปรุงแต่งในใจ(มโนสังขาร) โดยถูกปัจจัยทั้งรูปและนามปรุงแต่งให้เกิดทั้งดีและชั่วตามเจตนา มีต้นเหตุจากอวิชชา (ความไม่รู้ในปฏิจลสมุปบาท)⁷ มีที่มาจากอำนาจของตัณหา (ความทะยานอยากในกาม อยากเป็น และอยากไม่เป็น) และ ทิณฐิ (ความเห็นชอบและความเห็นผิด)⁸ เป็นเหตุ ให้เกิดทั้งสุขและทุกข์ กุศลและอกุศล⁹ หากไม่ได้พัฒนา อาจทำให้ไขว่เขวจากความเป็นจริงและหลงวนเวียน ในสังสารวัฏ กระบวนการตัดสินใจในพระพุทธศาสนา มีความคิดเป็นจุดประสาน

ระหว่างการเรียนรู้ (รับข้อมูลข่าวสารและนำข้อมูลไปใช้) กับกรรม (นำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา) จะเกิดการประสมผลก่อนที่จะเกิดกรรม (การกระทำ) มี 3 ทาง คือ กายกรรม วาจากรรม

⁵ กรองแก้ว อยู่สุข. (๒๕๓๗). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า๑๔๗

⁶ กวี วงศ์พุ่ม. (2539). **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ซี.เค.อินเตอร์พริ้นส์. หน้า๖๑

⁷ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม** พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์. 25๔๖, หน้า ๑๐๒

⁸ ชุ.ม. (ไทย) 29/102/313-314

⁹ ส.นิ. (ไทย) 16/25/51

และมโนกรรม โดยมโนกรรมให้ผลมากกว่ากายกรรมและวจีกรรม หากเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ดีงามและเป็นประโยชน์ตั้งแต่เริ่มต้น จะส่งผลไปถึงการตัดสินใจและการกระทำในทางที่ดีเช่นกัน¹⁰

หลักในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับมา คือ กาลามสูตร 10¹¹ (อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ 10 อย่าง) ได้แก่ การฟังตามกันมา การถือสืบกันมา การเล่าลือ การอ้างตำราตรรกะการอนุมาน การคิดตรองตามแนวเหตุผล เข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว เห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ และเพราะท่านเป็นครูของเรา การจะพัฒนาความคิดและการตัดสินใจให้ดีขึ้น¹² ควรเริ่มจากการพัฒนาปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งทำได้ง่ายกว่าการพัฒนาปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) โยนิโสมนสิการ (การพิจารณาโดยแยบคาย) มี 4 ความหมาย คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล แสดงวิธีคิดได้ 10 แบบ คือ สืบสาว เหตุปัจจัย แยกแยะส่วนประกอบ สามัญลักษณะ อริยสัจ อรรถธรรมสัมพันธ์ เห็นคุณโทษและทางออก รู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เร้ากุศล อยู่กับ ปัจจุบัน และวิภาษวาททั้งปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยนำไปสู่สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ)

๓.การตัดสินใจการรับข้อมูลสารสนเทศอย่างถูกวิธี

Fake news แปลเป็นภาษาไทย ได้หลายความหมาย เช่น ข่าวปลอม ข่าวเท็จ หรือข่าวลวง สำหรับในบทความนี้ ขอใช้คำเรียกว่า "ข่าวปลอม" เป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับบทความหรือรายงานการวิจัยต่างๆ ในประเทศไทยที่มีผู้เขียนไว้ ปัจจุบัน ข่าวปลอม กลายเป็นปัญหาสำคัญของโลก และของทุกประเทศ เนื่องจากการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของข่าวปลอมไปยังกลุ่มผู้รับสาร (ผู้เสพข่าว) ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยใช้รูปแบบของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ข่าวปลอม ล้วนสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นแก่บุคคล องค์กร และต่อความไม่มั่นคงในด้านต่างๆ ของแต่ละประเทศ ทั้งทางบวกและทางลบ ข่าวปลอมถือเป็นภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threats) และเป็นรูปแบบหนึ่งในการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation : IO) ที่มุ่งหวังให้ผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ หรือกลุ่มคนที่มีอำนาจตัดสินใจคล้อยตามเป้าหมายของผู้ที่สร้างข่าวปลอม

ในข้อเท็จจริงแล้ว ข่าวปลอม ไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยนี้ แต่มีคู่กับประวัติศาสตร์ของมนุษยมาช้านาน เช่น การปล่อยข่าวลวงข้าศึก การโฆษณาชวนเชื่อ การนิทาใส่ร้ายป้ายสีกัน เป็นต้น แต่ในสมัยนั้นการส่งข่าวปลอม เป็นลักษณะ ปากต่อปาก การเล่าต่อ การนำสารด้วยคนหรือสัตว์ หรือการเป่าประกาศ ฯลฯ ข่าวลวงจึงไม่ทรงพลังและมีอิทธิพลเท่าใดนัก เพราะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้น้อย ลำช้า ไม่

¹⁰ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์. 2555, หน้า 609

¹¹ อ.ท.ก. (ไทย) 20/66/255-263

¹² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์. 2555, หน้า 621- 679

ทันการณ์ ต่อมาเมื่อมีนวัตกรรมด้านการพิมพ์ขึ้น การส่งข่าวปลอม ได้เปลี่ยนรูปแบบเป็น การแจกใบปลิว การพิมพ์จดหมายเวียน การติดประกาศ ทำข่าวแจก พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น หลังจากยุคการพิมพ์ไม่นานนัก ก็มีการพัฒนาเป็น การเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง การเผยแพร่ภาพทางโทรทัศน์ จนกระทั่งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ และการส่งข่าวทางอีเมล ตามลำดับ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ข่าวปลอมก็ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากพอที่จะแสดงพลังหรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ

จนกระทั่งถึงในยุคปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นยุคดิจิทัล ข่าวปลอมถูกส่งผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวดเร็ว ถึงกลุ่มผู้รับข่าวสารโดยตรง ในทันทีทันใดที่ต้องการ ในทุกสถานที่และทุกหนแห่งที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครื่องมือที่ใช้ส่งข่าวปลอมที่ทรงพลังในปัจจุบัน ได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมี Platform Social Media ที่ถูกสร้างขึ้นและเป็นที่นิยมใช้กันมาก เช่น YouTube LINE Facebook Messenger Instagram Pantip Twitter WhatsApp เป็นต้น

วิธีการตรวจสอบข่าวปลอม

การตรวจสอบข่าวว่า ข่าวใดเป็นข่าวจริง ข่าวใดเป็นข่าวปลอม ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ผู้เสพข่าวหรือผู้รับสาร ควรที่จะรู้ ก่อนที่จะแชร์ข่าวปลอมเหล่านั้นต่อไป ซึ่งจะทำให้ข่าวปลอมเหล่านั้นบรรลุมเป้าหมายตามที่ผู้สร้างข่าวปลอมต้องการ และอาจกลายเป็นหนึ่งในผู้สมรู้ร่วมคิดในการช่วยแชร์ข่าวปลอมอีกด้วย วิธีการตรวจสอบหรือสังเกตข่าวปลอม มีหลายท่าน ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

อเสข ชันธิชัย¹³ (25๕๙. ออนไลน์) กล่าวถึง วิธีเช็คข่าวปลอม ให้สังเกต 3 จุด เพื่อเคลียร์ให้ชัดไว้ดังนี้

๑.วิธีการสังเกตที่ง่ายที่สุด ก็คือ สังเกตป้ายโฆษณา เมื่อเราคลิกเข้าไปชม จะพบแต่โฆษณาที่ผิดกฎหมาย ทั้งโฆษณาเว็บไซต์เปลือยอนาจาร หรือขายสินค้าผิดกฎหมายต่าง ๆ หากพบเช่นนี้ให้ระแวงสงสัยเอาไว้ก่อนว่า ข่าวนั้นน่าจะเป็นข่าวปลอม

๒.ให้สังเกตชื่อของเว็บไซต์ ชื่อเว็บไซต์ที่สร้างข่าวปลอม มักจะเลียนแบบเว็บไซต์ข่าวดัง ๆ แล้วใส่คำสร้อยเพิ่มหรือสะกดไม่ถูกต้อง ให้คนที่ไม่ค่อยคุ้นกับชื่อภาษาอังกฤษของสำนักข่าวสืบสน

๓.ให้ตั้งสมมติฐานว่า เมื่อเนื้อหาข่าวมันปลอม รูปภาพประกอบข่าวก็ต้องปลอมเช่นเดียวกัน หากเราใช้เบราว์เซอร์ Google Chrome ให้คลิกขวาที่รูปภาพในข่าว แล้วค้นหารูปภาพจาก Google ก็จะ

¹³ อเสข ชันธิชัย (๒๕๕๙). [TIP] วิธีเช็คข่าวปลอม ปัญหาใหญ่ในโลกออนไลน์ สังเกต ๓ จุด เพื่อเคลียร์ให้ชัด. [online]. Available : <https://www.appdisqus.com/2016/12/02>.

ทราบได้ ถึงเวลา เหตุการณ์ และสถานที่ ว่ารูปภาพนี้เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตเมื่อใด หากไม่ตรงกับเนื้อหาข่าวแสดงได้เลยว่าเป็นข่าวปลอม

กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) โดย พ.ต.อ.ศิริวัฒน์ ดีพอ รอง ผบก.บก.ปอท. ในฐานะโฆษก บก.ปอท. (คมชัดลึก. 2562)¹⁴ กล่าวถึงวิธีสังเกตข่าวปลอมด้วยตัวเองสามารถทำได้ง่ายๆ คือ

๑.ดูชื่อเว็บไซต์ เป็นเว็บไซต์หรือสำนักข่าวที่มีชื่อเสียงหรือไม่ แต่ก็ต้องระวังเว็บไซต์ที่ตั้งใจใช้ชื่อลอกเลียนแบบให้คล้ายกับสำนักข่าวชื่อดังด้วยซึ่งอาจทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นชื่อเดียวกันได้

๒.พิจารณาความสมเหตุสมผล ควรอ่านเนื้อหาให้ครบถ้วน อย่าอ่านแค่พาดหัว จากนั้นใช้ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์พิจารณาเนื้อหาของข่าวนั้นๆ

๓.ตรวจสอบแหล่งที่มา โดยตรวจสอบว่าข่าวดังกล่าวนั้นมีต้นตอมาจากแหล่งไหน รวมทั้งเปรียบเทียบกับแหล่งข่าวอื่นๆ ซึ่งอาจมีทั้งแหล่งข่าวในประเทศและต่างประเทศเพื่อดูว่าเนื้อหาตรงกันและถูกต้องหรือไม่ มีการบิดเบือนหรือเปล่า แหล่งที่มาของข่าวมีความน่าเชื่อถือเพียงใด

๔.มีภาพประกอบยังเชื่อไม่ได้ เพราะไม่ได้เป็นตัวช่วยยืนยันว่าจะเป็นข่าวจริงเสมอไป ต่อให้เป็นภาพจริง หรือตัดต่อ ก็อาจเป็นภาพของข่าวอื่นที่ถูกนำมาใช้บิดเบือนประกอบข่าวปลอมได้เช่นกัน

การที่จะตัดสินใจเชื่อข่าวๆนั้นในยุคดิจิทัล ก็ต้องใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาดำเนินการพิสูจน์ว่าข่าวนั้นควรตัดสินใจเชื่อ หรือ ไม่ควรเชื่อ โดยพระพุทธองค์ก็ทรงสอนหลักไว้ดังนี้

๑.หลักสติ คือ การใช้สติก่อนที่จะกดไลก์ กดแชร์ ว่าข่าวนั้นเป็นจริง หรือเป็นเท็จ แล้วหาข้อมูลประกอบเหตุนั้นๆ

๒.หลักโยนิโสมนิสการ คือ การใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง ข้อมูลข่าวนั้นว่าเป็นจริงหรือเป็นเท็จอย่างไร โดยสืบหาข้อมูลที่มา และแหล่งที่มา สามารถเช็ดได้ว่ามีที่มาถูกต้อง ก่อนจะเชื่อข่าวๆนั้น

๓.หลักกาลามสูตร คือ การที่ยังไม่เชื่ออะไรง่ายจากข่าวสารในสังคมออนไลน์ จนกว่าจะพิสูจน์ว่าข่าวนั้น แท้ หรือ เทียม โดยใช้หลักกาลามสูตร ๑๐ ประการ มาพิสูจน์ก่อน ถึงจะปลงใจเชื่อเรื่องนั้นๆ จากการพิสูจน์ไปศึกษาหาข้อมูลจากสื่อที่เชื่อถือได้ มีการอ้างอิงเป็นหลักฐาน จากในคัมภีร์ และ หน่วยงานรัฐที่เชื่อถือได้

¹⁴ พ.ต.อ.ศิริวัฒน์ ดีพอ รอง ผบก.ปอท. เตือนสติห้ามให้ OTP ใครเด็ดขาด หลังพบสถิติถูกแฮกสูง ล่าสุดมีจฉาชีพหลอกเป็นเพื่อนหรือคนรู้จักแถมมาขอ OTP. <https://www.komchadluek.net/news/crime/456275> วันที่ 11 มิถุนายน 2564

๔.หลักอริยสัจ ๔ คือ การที่ข่าวสารนั้นสร้างทุกข์ให้กับผู้อื่น และมีแนวการแนะนำลงมือปฏิบัติในส่วนที่เป็นกุศล หรือ ทางที่ดี หรือไม่ ถ้าเป็นทางที่ดี ไม่ก่อทุกข์ให้กับผู้อื่น สามารถนำข่าวสารนั้นมาพิจารณาก่อนตัดสินใจเชื่อข่าวสารนั้น

๔.กาลามสูตรกับการตัดสินใจการรับข้อมูลสารสนเทศบนสื่อออนไลน์

ความหมายของกาลามสูตร

กาลามสูตรกษานิยฐาน 10¹⁵ หมายถึง วิธีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความเชื่อ ที่ตรัสไว้ในกาลามสูตร

1. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสสเวน)
2. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆกันมา (มา ปรมปราย)
3. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ (มา อิติกราย)
4. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์ (มา ปิฎกสมุปทานน)
5. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก (มา ตกุกเหตุ)
6. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะอนุমান (มา นยเหตุ)
7. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (มา อากการปริวิตกเกน)
8. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (มา ทิฏฐินิซฆานกขณติยา)
9. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (มา ภพพรูปตยา)
10. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโน โน ครูติ)

ยุคสังคมดิจิทัลที่มีความเร็วสูงเพราะใช้ระบบดิจิทัลเข้ามา จัดการ การสื่อสารนั้นมีหลายช่องทาง ดังนี้ โทรศัพท์มือถือ ทางไลน์ ทางเฟสบุ๊ค ทางทวิตเตอร์ โลก ของการสื่อสารได้วิวัฒนาการอย่างรวดเร็วจนบางทีก้าวตามไม่ทัน ได้สร้างปัญหามากมาย โดยส่วนการ เผยแพร่ข้อมูลมีทั้งจริงและ เท็จ บ้าง จนทำให้เกิดความสูญเสียทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ นอกจากนั้น ทรัพย์สินเงินทองแล้ว ยังมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ในส่วนต่างๆ ถ้าใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างไม่มีระมัดระวัง ย่อมเกิดผลเสียหายอย่าง การใช้สื่อ เหล่านี้ หากปราศจากตรรกตรองพิจารณาแล้ว เป็นช่องทางหนึ่งให้พวกมิฉฉาชีพได้สร้างความสูญเสียในวง กว้าง เช่น การหลอกลวงให้โอนเงิน หรือการล้วงเอา

¹⁵ อด.ดิก. 20/505/241.

ข้อมูลของผู้แสพสื่อไปใช้ในทางที่มีขอบ จึง เป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องอย่าเป็นคนเชื่อคนอื่นง่าย ต้องตรวจสอบ หรือไม่แน่ใจว่าคน เข้ามาขอเป็นเพื่อนทางไลน์หรือทางเฟสบุ๊ค ก็ไม่จำเป็นต้องยืนยันหรือรับเข้ามาเป็นเพื่อน เพราะพวกประสงค์ร้ายในปัจจุบันอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารทุกช่องทางเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทุกช่องทาง

การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรในเรื่องนี้ ใครพูด ถึงเรื่องนี้ อย่าเชื่อตาม ๆ กันไป ชาวพุทธที่ดีต้องตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อย่าเชื่อเพียง เพราะพระรูปนั้นเป็นอาจารย์ของเรา ถ้าเป็นอาจารย์ของเราต้องดีร้อยเปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นคนอื่น ไม่แน่ หรือ ต้องใช้หลักโยนิโสมนสิการในทุกเรื่องที่เกิดขึ้น

สรุป

หลักการเลือกเชื่อถือข้อมูลข่าวสารสื่อออนไลน์ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อต้องมีเทคนิค โดยทั้ง ผู้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆควรใช้ วิจารณ์ก่อนเชื่อและนำไปปฏิบัติโดยยึดหลักความเป็นมีเหตุผลและความถูกต้อง ต้องไม่ เชื่ออย่างขาดเหตุผล ความเชื่อต้องประกอบด้วยเหตุและผล ไม่ตื่นข่าว มีเหตุผลในการเชื่อ ข้อมูลต่าง ๆ ใช้หลักโยนิโสมนสิการและหลักเหตุผลในตามหลักกาลามสูตร การเชื่อข่าวสาร ใดๆชาวพุทธต้องมีวิจารณญาณ รับข่าวแล้วต้องมีสติ รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ ต้องมีความ ฉลาด พิจารณาให้เห็นผลประโยชน์สุขและความถูกต้องที่เกิดกับผู้ฟัง และส่วนรวม เพราะเมื่อก่อนที่เราจะปลงใจเชื่อนั้น ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔ ข้อ โดยใช้หลักดังนี้

หลักที่ ๑ การใช้หลักสติ เมื่อพบเห็นข่าวสารในสังคมออนไลน์ ก็อย่าเพิ่งแตกตื่นต่อข่าวสารนั้นๆ และใช้สติเพื่อดำเนินการหาข้อมูลก่อน ตัดสินใจเชื่อ ว่าข่าวสารนั้นมีที่มาที่ไป หรือไม่

หลักที่ ๒ การใช้หลักโยนิโสมนสิการ พิจารณาข่าวสารยังแยกคาง ว่าข่าวนั้นที่ปรากฏในสังคมออนไลน์ มีที่มาที่ไปไหม มีการใช้รูปอะไรประกอบว่าถูกต้องตามหลักธรรม หรือ ขัดแย้งจากหลักธรรม

หลักที่ ๓ การใช้หลักกาลามสูตร มาทดลองวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่นคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา ว่าไว้อย่างไร อ้างอิงไว้แบบไหน บางข่าวอาจจะต้องมีการทดลองลงมือปฏิบัติเพื่อให้รู้ว่าข่าวนั้นเป็น แท้ หรือ เทียม

หลักที่ ๔ การใช้หลักอริยสัจ ๔ การที่ข่าวสารนั้นสร้างทุกข์ให้กับผู้อื่น และมีแนวการแนะนำลงมือปฏิบัติในส่วนที่เป็นกุศล หรือ ทางที่ดี หรือไม่ ถ้าเป็นทางที่ดี ไม่ก่อทุกข์ให้กับผู้อื่น สามารถนำข่าวสารนั้นมาพิจารณาก่อนตัดสินใจเชื่อข่าวสารนั้น

เมื่อมีการตรวจสอบข่าวสารโดยใช้หลัก ทั้ง ๔ คือ หลักสติ หลักโยนิโสมนสิการ และ หลักกาลามสูตร และหลักอริยสัจ๔ เพื่อตรวจสอบข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมออนไลน์ เมื่อทุกท่านมีหลักทั้ง ๓ แล้ว ถึงจะได้เกิดปัญญาในการพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยคามมีสติ มีการพิจารณาแบบแยกแยะ การอย่าเพิ่งเชื่ออะไร และการพิจารณาข่าวสารเกิดก่อนทุกครั้งกับผู้อื่นใหม่ และข่าวสารนั้นมีแนวทางการปฏิบัติทางที่ดีงาม ถูกต้อง สามารถเชื่อข่าวสารนั้นได้ แล้วชาวพุทธจะได้เพิ่มปัญญาในการศึกษาหาข้อมูลในยุคดิจิทัลได้อย่าง มีเบิกบาน มีความสุข

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต),พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่16).

กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.2555,

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540.[online]

<http://www.local.moi.go.th/law27.htm>,ให้ไว้ ณ วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2540

นิเทศ สนั่นนารี, จรัส ลีลา และสาริกา ไสวงาม,ภัทรวดี ทองนิก, การสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดองในสังคม,วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2561

วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2535). ความลับของการ : พฤติกรรมของการสมัยใหม่.พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพฯ : ดีไลท.

กรองแก้ว อยู่สุข. (๒๕๓๗). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.๒๕๓๗

กวี วงศ์พุม. (2539). ภาวะผู้นำ.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พี.เค.อินเตอร์พริ้นส์.

อเสข ชัยวิชัย (๒๕๕๙). [TIP] วิธีเช็คข่าวปลอม ปัญหาใหญ่ในโลกออนไลน์ สังเกต ๓ จุด เพื่อเคลียร์ให้ชัด. [online]. Available : <https://www.appdisqus.com/2016/12/02>.

พ.ต.อ.ศิริวัฒน์ ดีพอ รอง ผบก.ปอท. เตือนสติห้ามให้ OTP ใครเด็ดขาด หลังพบสถิติถูกแฮกสูง ล่าสุดมี จ ฉ พ ห ล อ ก เป็น เพื่อน หรือ คน รู้ จั ก แ ช ต ม า ข อ OTP. [online]. <https://www.komchadluek.net/news/crime/456275> วันศุกร์ที่ 11 มิถุนายน 2564

หลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาและความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน
กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด
อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

Principles of organizational management according to Buddhist principles
and Survival Community Business: Case study Committee of
Ban Huai Wai Marketing Demonstration Center, Khok Sa-at Subdistrict,
Lam Plai Mat District, Buriram Province

รพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์
นลินทิพย์ พิมพ์กลัด
กิตติกร ฮวดศรี
สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย จำนวน 241 คน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า หลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าเมฆภูมิทิศประกอบด้วยการจัดงานให้ตามกำลังและการให้บำเพ็ญรางวัลส่งผลเชิงบวกต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

คำสำคัญ : หลักการบริหารองค์กร หลักพระพุทธศาสนา ความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน

Abstract

This research article aims to study the principles of organizational administration according to Buddhist principles affecting the survival of community business case study committee of Ban Huai Wai marketing demonstration center, Khok Sa-at Sub-district, Lam Plai Mat District Buriram Province. This research is a quantitative research. The sample were 241 committee of Ban Huai Wai Marketing Demonstration Center. The research instruments are questionnaires. The data were analyzed using descriptive

statistics and multiple regression analysis. The results showed that the principles of organization management according to Buddhist principles called Hetthhit included assign work as needed and reward affecting to the community business survival, statistically significant 0.01

Keyword : Principles of Organizational Administration , Buddhist Principles, Survival of Community Business

๑.บทนำ

รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย ได้มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศโดยการนำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มาใช้เป็นแนวทางการบริหารงานประเทศลงสู่การปฏิบัติในระดับภูมิภาค และระดับชุมชน และเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทยนั้น คือ ให้ประชาชนคนไทยมีความมั่งคั่ง ยั่งยืน โดยน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในปี 2562 นั้นรัฐบาลได้มีบริหารงานเชิงรุกของกระทรวงต่างๆ อาทิเช่น การบูรณาการการบริหารงานของ 3 กระทรวงได้แก่กระทรวงการคลังได้นำนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนให้น้อยลง แก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย ซึ่งกระทรวงการคลังได้ให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยจำนวน 14 ล้านคนให้มีบัตรประชารัฐเพื่อใช้สำหรับถอนเงินสดและยังนำบัตรประชารัฐนี้ไปใช้ในการรูดซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคในร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการบัตรประชารัฐสวัสดิการแห่งรัฐ เช่นร้านธงฟ้าประชารัฐบริการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทั้งร้านค้าชุมชนและร้านค้าเอกชนที่มีทำเลที่ตั้งอยู่ในชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งร้านค้าเหล่านี้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงพาณิชย์ อย่างไรก็ตามผลจากการดำเนินโครงการนี้ทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ให้กับร้านค้าและทำให้ลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพให้กับประชาชน นอกจากนี้การบูรณาการกระทรวงการคลังร่วมกับกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีเป้าหมายที่จะทำให้ท้องถิ่นในเขตภูมิภาคมีความเจริญโดยการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้เศรษฐกิจฐานรากมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนภายใต้กระทรวงมหาดไทย ได้มอบให้สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชนได้นำนโยบายระดับกรมสู่การปฏิบัติในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะกิจกรรมของศูนย์สาธิตการตลาดที่แต่ละชุมชนเดิมมีอยู่แล้วและได้เข้าไปส่งเสริมให้ศูนย์สาธิตการตลาดของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เช่นการส่งเสริมให้มีกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เกิดจากแนวคิด ร่วมกันซื้อ ร่วมกันขายของคนในชุมชน การปรับรูปแบบร้านค้าปลีก การจัดระบบคลังสินค้า การจัดทำบัญชี รวมทั้งการสนับสนุนให้การเพิ่มประสิทธิภาพยอดขายของศูนย์สาธิตการตลาดให้มีการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ จากผลการดำเนินงานทั้งกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทยส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาความเจริญในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นของประเทศไทยอย่างชัดเจน (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, ๒๕๖๔)

ในบริบทของจังหวัดบุรีรัมย์พาณิชย์จังหวัดได้ส่งเสริมให้ร้านค้าเอกชนและร้านค้าชุมชนเข้าร่วมโครงการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐบริการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐพร้อมทั้งมีเครื่องรูดบัตรบริการให้กับผู้ถือบัตร และให้ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการได้เบิกเงินซึ่งเป็นยอดขายของร้านผ่านธนาคารกรุงไทย สาขาบุรีรัมย์ นอกจากนี้พัฒนาชุมชนบุรีรัมย์ได้มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์สาธิตการตลาดของชุมชนให้เป็นร้านค้าปลีกที่มีความทันสมัยเป็นแหล่งรวมสินค้าของชุมชน สินค้าเกษตรกรรม ซึ่งศูนย์สาธิตการตลาดนี้ทำให้ชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของร้านค้า สมาชิกในชุมชนได้ซื้อสินค้าที่มีคุณภาพราคาถูกเพราะเป็นสินค้าที่ผลิตจากชุมชนเอง ร่วมกันซื้อ ร่วมกันขาย และสุดท้ายมีการปันผลกำไรคืนสู่สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นศูนย์สาธิตที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการด้านกระจายสินค้า การบริหารจัดการร้านค้าที่มีประสิทธิภาพในเขตพื้นที่อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และการที่ศูนย์สาธิตทางการตลาดจะบริหารจัดการองค์กรให้เกิดผลกำไรได้นั้นผู้นำหรือผู้บริหารมีความจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าเหมภุทธิติคมาใช้ประกอบในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาในยุคปัจจุบัน จากที่กล่าวมาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่องหลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาและความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จึงนำมาสู่วัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานการวิจัย

เพื่อศึกษาหลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

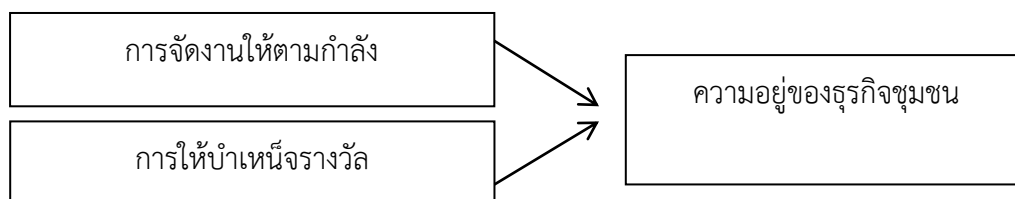
สมมติฐานการวิจัย นี้ได้พยากรณ์ดังนี้

หลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วยการจัดงานให้ตามกำลังและการให้บำเหน็จรางวัลส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

๓. ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดย Jame M. Burns (2003) มาอธิบายกรอบแนวคิดโดยนักวิชาการได้เชื่อมโยงบทบาทความเป็นผู้นำกับความเป็นผู้ตาม ซึ่งผู้นำจะเป็นบุคคลที่กระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่ง พ.ศ. 2523 Bernard M. Bass ได้ขยายแนวคิดของ Jame M. Burns ว่าภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงที่ผู้นำจะต้องบริหารจัดการตามสถานการณ์ (Bass, B. M., & Avolio, B. J., 1993) ดังนั้นในเชิงบริหารองค์กรจะเติบโตได้จะต้องอาศัยหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งในการวิจัยนี้ได้นำแนวคิดที่เรียกว่าเหมภุทธิติค ในการดูแลผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 สถาน ได้แก่การหางานให้

ตามกำลัง การให้อาหารและบำเหน็จรางวัล การดูแลยามเจ็บไข้ การแบ่งปันของกินดี และการให้โอกาสได้พักผ่อน ดังนั้นในทางบริหารผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องดูแลคณะกรรมการทีมงานให้สอดคล้องตามหลักพุทธศาสนาที่เรียกว่า เหมภูมิทิศ จากที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงและการแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา “เหมภูมิทิศ” จึงนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งอธิบายว่า หลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าเหมภูมิทิศส่งผลต่อความอยู่ของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ได้นิยามตัวแปรในการศึกษาดังนี้

หลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ระดับความสามารถของผู้นำที่นำหลักพุทธศาสนาที่เรียกว่า“เหมภูมิทิศ”มาใช้ในการบริหารคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 อย่างได้แก่

การจัดงานให้ตามกำลัง คือ ระดับผู้นำ หรือประธานศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวายที่ได้มอบหมายงานให้คณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวายได้ปฏิบัติตามความรู้ความสามารถของคณะกรรมการแต่ละคน โดยพิจารณาความเหมาะสมของงานตามกำลังความสามารถ ความถนัด การมอบหมายงานอย่างชัดเจน แบ่งงานให้บุคลากรทำด้วยความเสมอภาค การมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

การให้บำเหน็จรางวัล คือ ระดับผู้นำ หรือประธานศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวายที่ได้มอบขวัญ กำลังใจ ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้กับคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวายเหมาะสมตามงานที่ปฏิบัติ การชื่นชมด้วยวาจาที่ไพเราะ การให้กำลังใจคณะกรรมการในการปฏิบัติงานตามวาระต่างๆ

ความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน คือ ระดับผลการดำเนินงานของร้านค้าชุมชน มียอดขายที่เพิ่มขึ้น สมาชิกที่อยู่ภายในชุมชนและเป็นคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดมีรายรับจากเงินปันผล กำไรของศูนย์สาธิตการตลาดมีแนวโน้มสูงขึ้น สมาชิกในชุมชนมีหนี้สินลดลง สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีกันในการร่วมเป็นเจ้าของร้านค้า ร่วมกันซื้อร่วมกันขายทำให้ผลการดำเนินงานศูนย์สาธิตการตลาดมียอดขายเพิ่มขึ้น ซึ่งรวมถึงระดับความสุขของสมาชิกในชุมชนมีมากขึ้น ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

๔. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ประชากรได้แก่คณะกรรมการศูนย์สถิติการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 241 คน และผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง (ศูนย์สถิติการตลาดบ้านห้วยหวาย, 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2564) และทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงที่ (Bass, B. M., & Avolio, B. J., 1993) มาพัฒนาเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา อาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วัดตัวแปรจำนวน 3 ด้าน คือ (1) การจัดงานให้ตามกำลัง (2) การให้บำเหน็จรางวัล และ (3) ความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับหลักการบริหารองค์กรตามหลักพระพุทธศาสนาส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สถิติการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

การตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรง แบบสอบถามได้ทำการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ตรวจสอบและมีค่า IOC โดยรวมทั้งฉบับ = 0.81 นอกจากนี้แบบสอบถาม จำนวน 30 ชุดได้ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์ตลาดสาธิต ในเขตพื้นที่อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ และได้ค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค ค่าอยู่ระหว่าง 0.601-0.911 และค่าความเที่ยงตรง ดูค่าน้ำหนักปัจจัย ระหว่าง ระหว่าง .527-.829 (Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H., 1994)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีการรวบรวมเอาไว้แล้ว อาทิ หนังสือวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ วารสาร และสื่อสิ่งพิมพ์

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างได้แก่คณะกรรมการศูนย์สถิติการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมประชุมประจำปี ของศูนย์สถิติการตลาดบ้านห้วยหวาย เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2563 ณ ศาลาประชาคมบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอื่นมาน วิเคราะห์สมการถดถอย
2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (ค่า Correlation Coefficient หรือ r) หลักการบริหารองค์การตามหลักพระพุทธศาสนา “เหมฏฐิติศ” ซึ่งประกอบด้วย การจัดงานให้ตามกำลัง การให้บำเหน็จรางวัล และ ความอยู่รอดของธุรกิจ ชุมชนพบว่าทุกตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทิศทางบวก และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่ำกว่า 0.8 (Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H, 1994) ดังนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าตัวแปรทั้งหมดในการศึกษามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกและอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ไม่ทำให้เกิดปัญหา (multicollinearity)

๕. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์การถดถอย (Multiple Regression Analysis)

Model	Standardized Coefficients Beta	Unstandardized Coefficients Std. Error	Sig.	Adjusted R Square	VIF
Constant		1.760	.457		
การจัดงานให้ตามกำลัง	.203***	.052	.000		
การให้บำเหน็จรางวัล	1.020***	.024	.000	.2102	1.437

ตัวแปรตาม ความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน

***p < .01 , a Beta coefficients with standard errors

ผลการวิจัยตาราง 1 อธิบายได้ว่าตัวแปรที่นำมาศึกษาในครั้งนี้รวมกันทุกตัวแปรสามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 21.02 และการวิจัยครั้งนี้ตอบวัตถุประสงค์ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์สมการถดถอย อธิบายได้ว่าการจัดงานให้ตามกำลัง ส่งผลเชิงบวกต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องที่ใช้หลักพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารองค์การ ได้แก่ การมอบหมายงานอย่างชัดเจน แบ่งงานให้บุคลากรทำด้วยความเสมอภาค นอกจากนั้นจะพิจารณาการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถและความถนัดของผู้ปฏิบัติ

ผลการศึกษานับสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย ($\beta_1 = .203, < 0.01$)

นอกจากนี้การให้บำเหน็จรางวัล ส่งผลเชิงบวกต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน อธิบายว่าผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มอบค่าตอบแทน รางวัลสำหรับการปฏิบัติงานให้กับผู้บังคับบัญชา การจ่ายค่าตอบแทนให้เหมาะสมตามงานที่ปฏิบัติ การชื่นชมด้วยวาจาที่ไพเราะ การให้กำลังใจผู้บังคับบัญชาหรือผู้ปฏิบัติงานตามวาระต่างๆ ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย(p, $\beta_2 = 1.020 < 0.01$)

๖. สรุปและอภิปรายผล

ดังนั้นการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่าพบว่า การจัดงานให้ตามกำลัง ส่งผลเชิงบวกต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สอดคล้องกับการศึกษาของจิตติมา พูลเพชร และประสพชัย พสุนนท์ (๒๕๕๘) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมที่พยากรณ์ความสำเร็จในงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องพิมพ์ พบว่าผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานเป็นทีมของบุคลากร ผู้นำจะต้องมีการสื่อสารและมอบหมายงานอย่างชัดเจน แบ่งงานให้บุคลากรด้วยความเสมอภาค มอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถ และความถนัดของผู้ปฏิบัติ ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเกิดจากบุคลากรมีความรับผิดชอบในงาน ผู้บริหารมอบงานให้สอดคล้องกับความสามารถของบุคลากรแล้วก็จะทำให้ผลลัพธ์การทำงานสูง ซึ่งส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น ต้นทุนความสูญเสียน้อย ก็จะส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรที่สูงขึ้น

การให้บำเหน็จรางวัลส่งผลเชิงบวกต่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาคณะกรรมการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านห้วยหวาย ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้บริหารองค์กรจะต้องมอบค่าตอบแทนหรือค่าปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงาน หรือเรียกว่าผู้ได้บังคับบัญชาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน การชื่นชมด้วยวาจาที่ไพเราะ การให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงานตามวาระต่างๆจะทำให้เกิดผลเชิงบวกต่อการดำเนินงานขององค์กรสอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งอรุณ กระแสร์สินธุ์ (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยค่าตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ในเขตจังหวัด สมุทรปราการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าค่าตอบแทนทางการเงินและค่าตอบแทนที่ไม่ใช่ทางการเงินที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ค่าตอบแทนที่ไม่เป็นทางนั้นอาจหมายถึง การชื่นชม การให้กำลังใจและการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับพนักงานซึ่งค่าตอบแทนจะทำให้เกิดการกระตุ้นให้พนักงานมีความตั้งใจปฏิบัติงานและส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อผลการดำเนินงาน เช่น ยอดขาย และผลกำไรขององค์กร

ในการวิจัยนี้ทฤษฎีที่นำมาอธิบายได้แก่ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาลถูกนำไปสู่การปฏิบัติในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นชุมชนโดยเฉพาะการดำเนินงานของศูนย์สาธิตทางการตลาดหรือร้านค้าชุมชน นั้นจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากกระทรวงต่างๆ และการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้ที่นำหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่เรียกว่า

เหมยภูมิศาสตร์มาใช้ในการบริหารองค์กรก็จะทำให้การดำเนินงานต่างๆ ของชุมชนมีผลการดำเนินงานที่พัฒนา และเกิดความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

๗. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยจะเป็นประโยชน์เชิงนโยบายต่อไปเพื่อยืนยันผลลัพธ์เชิงนโยบายระดับชาติ และการกำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ นอกจากนี้การวิจัยนี้เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร หรือการบริหารจัดการชุมชนจำเป็นจะต้องมีปัจจัยภายในและภายนอกมาสนับสนุน

บรรณานุกรม

- จิตติมา พูลเพชร และประสพชัย พสุนนท์. ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมที่พยากรณ์ความสำเร็จในงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องพิมพ์. **วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์**. (มกราคม – มิถุนายน), ๒๕๕๘, หน้า ๓๓-๔๓
- รุ่งอรุณ กระแสสินธุ์. ปัจจัยค่าตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษาบริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ในเขตจังหวัด สมุทรปราการ, **วารสารร่วมพฤษ** มหาวิทยาลัยเกริกปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม), ๒๕๖๑, หน้า ๑๒๑-๑๔๔.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. ๒๕๖๔. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก. [ออนไลน์][อ้างเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564 เข้าถึงได้จาก : http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/ppt_yuththsaatrkaarkhaaephueesk.thaanraak_esn_rmw._m.kh._60.pdf
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. 1993. Transformational leadership: A response to critiques. In M. M. Chemers & R. Ayman (Eds.), **Leadership theory and research: Perspectives and directions** (p. 49–80). Academic Press.
- Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. 1994. **Psychometric Theory**. New York. McGraw-Hill.

วิธีการปฏิบัติเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐

THE METHOD OF PRACTITION FOR THE PRINCIPLES OF 10 PARAMI IN THERAVADA BUDDHISM

รัศมี ภัคคีศิริวงษ์^๑

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักธรรมบารมี ๑๐ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาลักษณะของบารมี ๑๐ ๓) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ การศึกษาเอกสารของบทความนี้ใช้ข้อมูลจากหนังสือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙, งานวิจัย และหนังสือที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า บารมีในทางพุทธศาสนานั้นเป็นการปฏิบัติเมื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ตามหลักธรรมในการสร้างบารมี มี ๑๐ ข้อ คือ (๑) ทาน (๒) ศีล (๓) เนกขัมมะ (๔) ปัญญา (๕) วิริยะ (๖) ขันติ (๗) สัจจะ (๘) อธิษฐาน (๙) เมตตา (๑๐) อุเบกขา และการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อการปฏิบัติตนในการสร้างบารมี ๑๐ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

คำสำคัญ : การปฏิบัติ, บารมี ๑๐

Abstract

This article has three purposes. (๑) To study the principles of ๑๐ parami in Theravada Buddhism (๒) Manner of ๑๐ parami. (๓) To study how to behave when practicing ๑๐ parami. This is a documentary study on book and internet. The study is found that the principle of parami has ten paramis. There are (๑) Dana (๒) Sila (๓) Nekkhamma (๔) Panna (๕) Viriya (๖) khanti (๗) Sacca (๘) Adhitthana (๙) Metta (๑๐) Upekkha. And study the practice of creating prestige in Theravada Buddhism.

Keywords : Practition, the principles of ๑๐ parami.

๑. บทนำ

^๑ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การเขียนบทความนี้เป็นการเขียนวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ เรื่องการปฏิบัติเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ และอยู่ในกฎของไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง ที่ไม่เที่ยงเพราะความหมายเดิมของการบำเพ็ญบารมี ๑๐ หมายถึงคุณธรรมที่ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวดเพื่อให้ได้เป็นพระพุทธเจ้า หรือพระปัจเจกพุทธเจ้า มี ๑๐ ประการ คือ ๑) ทาน ๒) ศีล ๓) เนกขัมมะ ๔) ปัญญา ๕) วิริยะ ๖) ขันติ ๗) สัจจะ ๘) อธิฐาน ๙) เมตตา ๑๐) อุเบกขา^๒ แต่ปัจจุบันนี้ความหมายเปลี่ยนไป คือการบำเพ็ญบารมี หมายถึงการปฏิบัติของบุคคลเพื่อไปนิพพาน และสอดคล้องกับข้อสังเกตของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ดังข้อความต่อไปนี้

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงย้ำถึงบารมีในทฤษฎีธรรม คือทรงย้ำธรรมปฏิบัติในปัจจุบัน ไม่ใช่การสะสมจากอดีต หรือรอที่จะได้รับผลในอนาคต เป็นเรื่องที่ทำให้ในปัจจุบันให้ผลในปัจจุบัน จะสังเกตได้ว่าข้อธรรมที่จะช่วยให้บรรลุบารมีที่กล่าวในมัชฌิมนิกาย เป็นธรรมที่ปฏิบัติได้ในโลกนี้ คือ โลกที่สัมผัสได้ด้วยอายตนะ โลกที่เห็นได้ด้วยตา^๓

ดังนั้นผู้เขียนจึงศึกษาเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ตามแนวความหมายของปัจจุบัน เนื่องจากการมีโอกาสเกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ใช่เรื่องง่าย ชาติต่อไปก็เดาไม่ถูกว่าจะได้เกิดหรือไม่ หรือถ้าได้เกิดแล้วจะได้เกิดเป็นมนุษย์ใหม่ จะมีโอกาสได้ประพฤติธรรมหรือไม่ ถ้าประมาท การบรรลุธรรมก็เน้นเข้าไปอีก ผู้เขียนเห็นว่าการบำเพ็ญตนด้วยบารมี ๑๐ ควรเป็นจุดหมายสูงสุดของการเกิดในชาตินี้ หากการปฏิบัติได้ไม่ถึงเป้าหมาย เกิดความผิดพลาดบ้าง ก็คงจะหล่นเป้าไปไม่มากนัก ก็เอาไว้ปฏิบัติต่อในชาติต่อไป ดีกว่าไม่มีการเริ่มต้นเอาได้เลย เพราะถ้ามีการเริ่มต้นก็เท่ากับจะต้องมีความสำเร็จไม่วันใดก็วันหนึ่ง จึงไม่ควรชะล่าใจด้วยการผลัดวันประกันพรุ่ง เนื่องจากการเกิดจะต้องมีการนิพพานจึงจะสิ้นสุดการเกิด ผู้เขียนจะนำชาดกที่เป็นการสร้างบารมีในสมัยก่อนมาเป็นหลักเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

๒. วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาหลักธรรมบารมี ๑๐ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) เพื่อศึกษาลักษณะของบารมี ๑๐
- ๓) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐

๓. วิธีการศึกษา

บทความนี้ศึกษาตามขอบเขตของบารมีและการสั่งสมบารมี คำว่าบารมี ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง คุณความดีที่ควรบำเพ็ญ ๑๐ อย่าง เรียกว่าทศบารมี คุณความดีที่ได้บำเพ็ญมา คุณสมบัติที่ยิ่งใหญ่ ๑๐ ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิฐาน เมตตา อุเบกขา^๔ ส่วนหลักการและวิธีการสั่งสมหรือการบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก มีความแตกต่างกัน จากบทนำพระไตรปิฎก เล่มที่ ๓๒ สรุปความได้ คือ

^๒ ขุ.จรียา (ไทย) ๓๓/๑-๑๒๒/๗๒๗-๗๗๘.

^๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาตะวันออก, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๒๕.

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๔๗๗.

๓.๑ การสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระพุทเจ้า ผู้จะเป็นพระพุทเจ้าประเภทปัญญาธิกะ ได้แก่ พระพุทเจ้าผู้เลิศทางปัญญา ต้องใช้เวลาสั่งสมบารมีหลังได้รับคำพยากรณ์จากพระพุทเจ้าพระองค์ใด พระองค์หนึ่ง ว่าจะต้องบำเพ็ญบารมีนาน ๔ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป, พระพุทเจ้าประเภท สัทธาธิกะ ได้แก่พระพุทเจ้าผู้เลิศทางศรัทธา ใช้เวลาสั่งสมบารมีหลังได้รับคำพยากรณ์จากพระพุทเจ้า พระองค์ใดพระองค์หนึ่งว่าจะต้องบำเพ็ญบารมีนาน ๘ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป, พระพุทเจ้าประเภท วิริยาธิกะ ได้แก่พระพุทเจ้าผู้เลิศทางความเพียร ใช้เวลาสั่งสมบารมีหลังได้รับคำพยากรณ์จาก พระพุทเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งว่าจะต้องบำเพ็ญบารมีนาน ๑๖ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป

๓.๒ การสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระปัจเจกพุทเจ้า คือผู้ตรัสรู้หลุดตรัสสมาธิโพธิญาณด้วย พระองค์เอง แต่เป็นการตรัสรู้เฉพาะตน ไม่ทรงสามารถเทศน์สอนผู้อื่นให้ตรัสรู้ตามได้ ใช้เวลาสั่งสมบารมี ดังนี้ พระปัจเจกพุทเจ้าประเภทปัญญาธิกะ และพระพุทเจ้าประเภทสัทธาธิกะ จะต้องบำเพ็ญบารมี นาน ๒ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป ส่วนพระปัจเจกพุทเจ้าประเภทวิริยาธิกะ จะต้องบำเพ็ญบารมี นาน ๒ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป (ขุ.อป.อ. ๑/๙๐-๙๑/๑๖๙)

๓.๓ การสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระอรหันตสาวกและพระอรหันตสาวิกา พระอรหันตสาวกของ พระพุทเจ้ามี ๓ ประเภท คือ ๑) พระอัครสาวก ๒) พระมหาสาวก ๓) พระปகิตสาวก

๓.๓.๑ พระอัครสาวก หมายถึงสาวกผู้เลิศกว่าพระสาวกทั้งปวง เช่น พระสารีบุตรเถระ พระโมคคัลลานเถระ ต้องบำเพ็ญบารมี ๑ อสงไขย กับ ๑๐๐๐๐๐ กัป (ขุ.อป.อ. ๑/๙๐-๙๑/๑๖๙)

๓.๓.๒ พระมหาสาวก หมายถึงพระสาวกผู้ใหญ่ เช่น พระมหากัสสปเถระ ต้องบำเพ็ญ บารมีนาน ๑๐๐,๐๐๐ กัป (ขุ.อป.อ. ๑/๙๐-๙๑/๑๖๙)

๓.๓.๓ พระปกิตสาวก หมายถึงพระสาวกทั่วไปผู้ปรารถนาจะเป็นพระปกิตสาวก ถ้ามี อุปนิสัยพอ อาจใช้เวลาบำเพ็ญบารมี ๑๐๐ กัป หรือ ๑๐๐๐ กัปก็ได้ไม่มีเวลากำหนดแน่นอน^๕

๔. ผลการศึกษา

ผลศึกษาบารมีตามวัตถุประสงค์ คือ

๑) **ศึกษาหลักธรรมในบารมี ๑๐ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท** บารมี ๑๐ ประการ คือ (๑) ทาน การให้ (๒) ศีล การรักษากายวาจาให้ประพฤติดี (๓) เนกขัมมะ การออกบวช (๔) ปัญญา ความรอบรู้ (๕) วิริยะ ความเพียร (๖) ขันติ ความอดทน (๗) สัจจะ ความจริง (๘) อธิษฐาน ความตั้งใจมั่น (๙) เมตตา ความรักใคร่ (๑๐) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง^๖

๒) **ศึกษาลักษณะของบารมี ๑๐** ลักษณะหลักธรรมของบารมี ๑๐ หรือ ทศบารมี (ปฏิบัติ อันยอดเยี่ยม,คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมาย อันสูง เช่น ความเป็นพระพุทเจ้าและความเป็นมหาสาวก เป็นต้น – Parami: perfections)

(๑) ทาน (การให้ การเสียสละ – Dana: giving: charity: liberality)

(๒) ศีล (การรักษากาย วาจาให้อยู่ในหลักความประพฤติที่เป็นแบบแผนแห่งภาวะของตน ,ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย – Sila: morality: good conduct)

^๕ ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/ บทนำ/(๘)-(๑๐)

^๖ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับ ประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, หน้า ๓๒๕.

(๓) เนกขัมมะ (การออกบวช) ความปลีกตัวปลีกใจจากกาม – Nekkhamma: renunciation)

(๔) ปัญญา (ความรู้รอบรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และรู้จักแก้ไขปฏิบัติจัดการต่างๆ – Panna: wisdom: insight: understanding)

(๕) วิริยะ (ความเพียร, ความแก่งัดกล้า ไม่เกรงกลัวอุปสรรค, พยายามบากบั่นอุตสาหะ, ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่ - vīriya} energy: effort: endeavor)

(๖) ขันติ (ความอดทน, ความทนทานของจิตใจ, สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ไม่ลุอำนาจกิเลส – Khanti: forbearance: endurance)

(๗) สัจจะ (ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ – Sacca; truthfulness)

(๘) อธิษฐาน (ความตั้งใจมั่น การตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นแน่วแน่ – Adhitthana; resolution; self – determination)

(๙) เมตตา (ความรักใคร่ ความปรารถนาดี มิมีตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวง มีความสุขความเจริญ Metta ; loving kindness; friendliness)

(๑๐) อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง ความวางใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอ เทียบธรรม และดำรงอยู่ในธรรม ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้ายชอบชังหรือแรงเฝ้ายวนยั่วใดๆ – Upekkha; equanimity; indifference to praise and blame in the performance of duty)^๗

๓) ศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตนดังนี้

(๑) ทาน คือเจตนาที่จะบริจาคตนเองและอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยความกรุณา เช่น เรื่อง พญากระต่าย สสปัญฑิต ในครั้งที่พระพุทธองค์เกิดเป็นพญากระต่าย อยู่ในป่า คิดจะบริจาคชีวิต ทำวสัฏกะ เทวราช ทรงทราบจึงแปลงร่างเป็นพราหมณ์มาหาพญากระต่าย พญากระต่ายได้กล่าวกับพราหมณ์แสดงเจตนาที่จะบริจาคชีวิตเพื่อเป็นอาหารของพราหมณ์ เมื่อก่อกองไฟจนกองไฟลุกโชนแล้ว พญากระต่ายก็กระโดดเข้ากองไฟเพื่อจะบริจาคเนื้อสุกของตนให้แก่พราหมณ์ กองไฟกลับกลายเป็นน้ำเย็น^๘

(๒) ศีล คือความประพฤติทางกาย วาจา ด้วยความกรุณา ครั้งพระพุทธองค์เกิดเป็นกระปือ อยู่ในป่าใหญ่ ขณะนอนอยู่ในป่านั้น มีลิงตัวหนึ่งมาถ่ายอุจจาระรดที่คอ ที่หน้าผาก และที่คิ้วของกระปือ เทวดาได้บอกให้กระปือทำร้ายลิงตัวนั้น กระปือตอบเทวดาว่า “เหตุไร ท่านจะให้เราเบียดเบียนชาวศัพทอันลามกไม่เจริญเล่า ถ้าเราฟังโกรธต่อลิงนั้น เราก็จะฟังเลวกว่ามัน ศีลของเราจะฟังขาด และวิญญูณชนทั้งหลายก็จะฟังติเตียนเรา เราเป็นผู้บริสุทธิ์ ตายเสียยังประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ที่น่าติเตียน”^๙

(๓) เนกขัมมะ คือการมีจิตคิดออกจากกามและภพ อันมีการเห็นโทษของกามดังเช่นพระเจ้าอรินทมะที่ไปขอคำสอนจากโสณก ท่านโสณกตรัสเล่าว่า มีกาอยู่ตัวหนึ่งเห็นชาวศัพทข้างลอยพัดไปกับ

^๗ อ้างแล้ว

^๘ พุ.จริยา. (ไทย) ๓๓/๑๓๑-๑๔๑/๗๔๔-๗๔๕

^๙ พุ.จริยา. (ไทย) ๓๓/๔๐-๔๓/๗๕๑

แม่น้ำคงคา จึงไปเกาะกินซากศพนั้นโดยไม่ดูฝั่งน้ำ เมื่อหมดซากศพปรากฏว่ากาอยู่กลางมหาสมุทร จะบินไปทางไหนก็ไม่มีแรงจะบินให้ถึงฝั่ง กาดังนั้นจึงตายอยู่ในมหาสมุทรนั่นเองเป็นอาหารของปลาอื่นต่อไป^{๑๐} พระเจ้าอรินทมะ กลัวตายอย่างปลาจึงออกบวช

(๔) ปัญญา คือความรอบรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เห็นแจ้งแทงตลอดสภาวะตามความเป็นจริง ดังเช่นเรื่องพระมโหสถ ได้สร้างอุโมงค์ให้พระเจ้าวิเทหะหนีจากเงื้อมมือศัตรูคือพระเจ้าจูฬินได้ ก่อนพระเจ้าวิเทหะจะหนีไปได้ตรัสแก่มโหสถว่า “ท่านบัณฑิต ท่านมีเสนาน้อย จักข่มพระเจ้าพรหมทัตผู้มีเสนามากได้อย่างไร” ท่านมโหสถ กราบทูลว่า “ผู้มีปัญญา ถึงจะมีเสนาน้อย ก็ชนะคนที่มิมีเสนามากแต่ไม่มีปัญญาได้ เหมือนพระราชผู้ทรงพระปรีชา ย่อมชนะพระราชหลายพระองค์ผู้ไม่ทรงพระปรีชาได้”^{๑๑}

(๕) วิริยะ คือการชวนชวนที่จะกระทำประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยความกรุณา ดังเรื่องพระมหาชนกที่ทรงลอยคอกอยู่ในทะเล เทพธิดาถามว่า “ใครกันนี้ ทั้ง ๆ ที่มองไม่เห็นฝั่ง ก็ยังเพียรพยายาม(ว่ายน้ำ) อยู่ในน้ำอย่างนี้” พระมหาชนกตรัสตอบว่า “เรานั้นจักพยายามตามกำลังความสามารถ จักไปให้ถึงฝั่งสมุทร จักทำความเพียรอย่างลูกผู้ชาย”^{๑๒} นั่นคือ คนมีปัญญาแม้ถูกทุกข์กระทบแล้ว ก็ไม่พึงทำลายความหวัง

(๖) ขันติ การเกิดของจิต ความตั้งใจที่จะอดทนต่อความผิดของคนอื่นด้วยความกรุณา ดังครั้งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติ เป็นพระจันทกุมารราชโอรสของพระเจ้าเอกราชแห่งเมืองปุพพวดี ถูกพราหมณ์บุโรหิตซื้อขังททาละทูลยุงให้พระเจ้าเอกราชปลงพระชนม์เพื่อทำการบูชาญัตถ์ด้วยสิ่งที่สละได้ยาก แล้วจะได้ไปเกิดในสวรรค์ พระเจ้าเอกราชหลงเชื่อจึงจะทำตาม ท้าวสักกเทวราชจึงมาช่วย ปวงชนช่วยกันฆ่าขณททาลบุโรหิตจนตาย และประชุมกันอภิเษกจันทกุมารขึ้นเป็นกษัตริย์^{๑๓}

(๗) สัจจะ คือการไม่กล่าวคลาดเคลื่อนจากความจริง ด้วยความกรุณา กล่าวในสิ่งที่จริง ทำในสิ่งที่จริง ดังเรื่องมหาสุตโสมชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสุตโสม ถูกโจรปริสาทผู้เป็นพระสหายจับตัวไปเพื่อจะกิน พระองค์ขอกลับไปที่พระราชวังก่อน แล้วจะกลับมาให้ปริสาทกิน เมื่อพระเจ้าสุตโสมไปมอบราชสมบัติให้คนอื่นแล้วก็เสด็จกลับมาให้ปริสาทกิน^{๑๔} พระองค์ได้ทรงสั่งสอนปริสาทให้รู้จักว่าอะไรดีอะไรชั่ว จนปริสาทสามารถกลับตัวเป็นคนดี และปล่อยตัวพระเจ้าสุตโสมไปโดยไม่กิน

(๘) อธิษฐาน คือการตั้งมั่นสมาทานอย่างไม่หวั่นไหว คือตั้งมั่นในอาการต่าง ๆ ดังพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเทมีย์ พระราชโอรสของพระเจ้ากาลสิกราช จำได้ว่าได้ไปเสวยกรรมในนรกเป็นเวลานานเพราะเป็นกษัตริย์แล้วฆ่าคน จึงไม่ปรารถนาจะครองราชย์สมบัติอีก เมื่อพระเทมีย์แก่กล้าทำเป็นไ้ พระราชบิดาจึงรับสั่งให้นำตัวไปฝังในป่าช้า พระองค์จึงแสดงความจริงให้สารภีทราบแล้วเสด็จออกบรรพชา นี่คือการอธิษฐานที่จะไม่ครองราชย์ของพระเทมีย์ เพราะกลัวตกนรกอีกเป็นเวลานาน^{๑๕}

^{๑๐} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๕-๓๑/๓๘-๓๙

^{๑๑} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๗๐๓-๗๐๔/๒๙๒

^{๑๒} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๓๑/๒๐๔

^{๑๓} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๔๒/๓๖๑

^{๑๔} พุ.จริยา. (ไทย) ๓๓/๑๐๘/๗๗๒

^{๑๕} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑/๑๘๓

(๙) เมตตา คือมีจิตไม่ประทุษร้าย มีความปรารถนาที่จะนำประโยชน์สุขมาให้แก่โลกด้วยความกรุณา ดังพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุวณณสาม เลี้ยงดูบิดามารดาที่ตาบอดอยู่ในป่า ต่อมาวันหนึ่งสุวณณสามไปตักน้ำ และถูกพระเจ้าปิลัยกษิงด้วยลูกศร สุวณณสามจึงขอร้องให้พระเจ้ากปิลัยกษิงช่วยเลี้ยงดูบิดามารดาแทนตน แล้วก็สลบไป บิดามารดาของสุวณณสามและเทพธิดาอีกองค์หนึ่ง ช่วยกันทำสังกิริยาจนสุวณณสามฟื้นจากสลบ และได้แสดงธรรมแก่พระเจ้าปิลัยกษิงให้ตั้งอยู่ในศีล ๕^{๑๖}

(๑๐) อุเบกขา คือการดำเนินไปสม่ำเสมอในความปรุงแต่งของสัตว์ ขจัดความคล้อยตามและติดขัด ด้วยความกรุณา ดังพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวมหาพรหมชื่อนารท เห็นพระนางรูกาที่ทรงพยายามเปลื้องความเห็นผิดของพระบิดาคือพระเจ้าอังคติที่ว่านรกไม่มี สวรรค์ไม่มี โลกหน้าไม่มี บิดามารดาไม่มี บุญบาปไม่มี สัตว์จะดีจะชั่วก็ตัวเอง พระนางรูกาตั้งสัตยาธิษฐานขอความช่วยเหลือ พระนารทจึงมาช่วยและแสดงโทษแห่งความเห็นผิดให้พระเจ้าอังคติสดับ พระเจ้าอังคติคลายจากมิจฉาทิฏฐิ^{๑๗}

๕. สรุป

เมื่อทราบเรื่องการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ในทางพุทธศาสนาเถรวาทแล้วก็ขอเชิญชวนทุกท่านร่วมปฏิบัติ บำเพ็ญบารมี ๑๐ ด้วยการทำ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา อย่างมัวผลัดวันประกันพรุ่งอยู่ เพราะไม่ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร การบำเพ็ญบารมีหลังจากได้รับพุทธพยากรณ์ของพระพุทธเจ้าแล้ว พระอัครสาวก ต้องบำเพ็ญบารมี ๑๐ สงฆ์ กับ ๑๐๐,๐๐๐ กับพระมหาสาวก ต้องบำเพ็ญบารมี ๑๐๐,๐๐๐ กับ ส่วนปรกติสาวกอย่างผู้เขียนหรือผู้อ่าน ถ้ามีอุปนิสัยอาจใช้เวลา บำเพ็ญบารมี ๑๐๐ กับ หรือ ๑๐๐๐ กับ ไม่มีกำหนดแน่นอน ซึ่งก็ไม่นานเกินรอถ้าทำ

๖. ข้อเสนอแนะ

ปฏิบัติธรรมด้วยการทำ ทาน ศีล ภาวนา บำเพ็ญบารมี ๑๐ มากำหนดรู้ บริกรรม พิจารณา ในที่สุดก็คงและเข้าสู่กระแสของพระนิพพานสักวันหนึ่ง หากไม่ลงมือทำก็ไม่มีวันสำเร็จ ด้วยเหตุที่ว่า “เพราะทำจึงสำเร็จ เมื่อไม่ทำจะสำเร็จได้อย่างไร” เริ่มต้นตั้งแต่วันนี้ ก็เท่ากับว่าได้รับความสำเร็จไปแล้วส่วนหนึ่งขอให้โชคดี

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๕,

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม.

พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๙.

^{๑๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๔๑๑/๒๔๔

^{๑๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๘๙/๓๘๑

**บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล ๙
ในการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ
THE ROLE OF POLICE INVESTIGATION UNDER THE METROPOLITAN POLICE
DIVISION ๙ IN FORENSIC SCIENCE APPLYING IN CAR THEFT**

อริยะพงศ์ จันทไชย¹

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท และเทคนิคของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ พร้อมทั้งการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติงานด้านสืบสวนคดีโจรกรรมรถ เพื่อลดจำนวนคดีและเป็นประโยชน์ในการคลี่คลายคดี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยทำให้ได้เทคนิคในการนำนิติวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน ๗ ประการ ได้แก่ การสืบประวัติความเป็นมาของผู้เสียหายที่ถูกโจรกรรมรถ การสืบสวนหาแหล่งข่าวหรือข้อมูลจากผู้ให้ข่าว การวิเคราะห์ข้อมูลหรือจำลองแบบลำดับเหตุการณ์อาชญากรรม การสืบสวนประวัติความเป็นมาของผู้ต้องสงสัย การสืบสวนสะกดรอยเฝ้าสังเกตบุคคล การใช้วิทยาการตำรวจ และการสืบสวนจากประวัติของรถ

คำสำคัญ: การสืบสวน/ โจรกรรมรถยนต์/ นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

The objective of this research were to compare and study on The role and techniques of investigative police officers in the application of forensic science in the investigation of vehicle theft cases and presenting operational guidelines for car theft investigation to reduce the number of cases and be useful in resolving the cases. Techniques in applying forensic science Used in the investigation, there are ๗ things is tracing the history of the victims of car theft Investigating the source of news or information from the broadcaster analyzing data or simulating a sequence of crime events. Investigation of the suspect's history Investigation, stalking, observing the person Use of police science and investigations from the history of the car.

Keyword: Investigation/Car Theft/Forensic Sciences

๑. บทนำ

¹ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สถิติการโจรกรรมรถยนต์ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการแจ้งความเรื่องรถหาย จำนวน ๓๖๙ คัน หรือเฉลี่ยวันละ ๑ คัน และเมื่อย้อนกลับไปยังอดีต พบว่าสถิติรถหายทั่วประเทศปี ๒๕๕๔ รวมมีจำนวน ๑๑,๕๕๒ คัน ได้คืน ๙๔๔ คัน ส่วนปี ๒๕๕๕ รวมมีจำนวน ๑๒,๑๕๙ คัน ได้คืน ๙๔๙ คัน ขณะที่สถิติปี ๒๕๕๖ กำลังอยู่ในกระบวนการรวบรวมข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่แล้วในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ๙ พบว่า มีรถจักรยานยนต์แจ้งหายถึง ๖,๐๐๐ คัน รถเก๋ง ๔๐๐ คันและรถกระบะ ๔๐๐ คัน โดยเฉพาะในเขตสถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน มีรถตกเดือนละ ๓๐ คัน เฉลี่ยแล้ววันละ ๑ คัน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ติดต่อกับเขตปริมณฑลจะมีจำนวนรถหายมากที่สุด² เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เป็นเขตอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ดังกล่าว ความต้องการใช้รถจึงมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ขณะเดียวกันสถิติจำนวนรถหาย แม้ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวมากกว่าในอดีต แต่หากเทียบกับสัดส่วนของยอดขายทั้งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่เติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด ดังนั้นการมองว่าปัญหาการหายทวิความรุนแรงเพิ่มขึ้นคงจะไม่ถูกต้องเสียทีเดียว³

จากสถิติของกองบังคับการตำรวจนครบาล ๙ ที่เป็นเขตพื้นที่มีรถหายมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถในพื้นที่ดังกล่าว ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลแสมดำ และสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ซึ่งเป็นสถานตำรวจที่เชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อหาแนวทางในการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาโดยตรงคือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมของไทยและเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการป้องกัน แก้ไข และลดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งมักจะมีปัญหา และอุปสรรคด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งควรจะได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในการนำเทคนิคทางนิติวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ ซึ่งมีการนำนิติวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคการสืบสวน ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและนักนิติวิทยาศาสตร์ในการนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

² กรวิภา คงเดชศักดิ์ (๒๕๖๒)

³ นิตยสารรถ Weekly (๒๕๖๐)

๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ

๒.๒ เพื่อศึกษาเทคนิคของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานด้านสืบสวนคดีโจรกรรมรถ เพื่อลดจำนวนคดีและเป็นประโยชน์ในการคลี่คลายคดี

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน และฝ่ายป้องกันปราบปราม ที่ดำรงตำแหน่งระดับรองสารวัตรสืบสวน รองสารวัตรป้องกันปราบปราม ผู้บังคับหมู่สืบสวน และผู้บังคับหมู่ป้องกัน จากสถานีตำรวจนครบาลแสมดำ และสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล จำนวนทั้งสิ้น ๑๖ คน

๔. ผลการศึกษา

๔.๑ บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ

การนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ จะต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้ง ๓ ฝ่าย ทั้งฝ่ายป้องกันปราบปราม ฝ่ายสืบสวน และพนักงานสอบสวน ที่จะต้องทำงานร่วมกัน โดยฝ่ายป้องกันปราบปรามให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรม พนักงานสอบสวนตรวจสอบพยานหลักฐาน และที่เกิดเหตุ และส่งมอบพยานหลักฐานให้แก่ฝ่ายสืบสวน เมื่อฝ่ายสืบสวนดำเนินการสืบหาความจริงแห่งคดีก็จะส่งข้อมูลให้แก่พนักงานสอบสวนในการสอบสวนผู้กระทำความผิด และเมื่อพบพยานหลักฐานทั้งหมดจะแจ้งข้อเท็จจริงไปยังฝ่ายป้องกันปราบปราม เพื่อเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด และให้พนักงานสอบสวนนำผู้กระทำความผิดขึ้นสู่ศาล และดำเนินการคดี ดังนี้

เจ้าหน้าที่ตำรวจป้องกันปราบปราม ทำหน้าที่ในการลาดตระเวน ตรวจตราความปลอดภัยในพื้นที่เขตรับผิดชอบ หรือได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนถึงจุดเสี่ยงการเกิดอาชญากรรม หรือเบาะแสของผู้ที่จะกระทำความผิด เช่นในคดียาเสพติด หากมีการแจ้งจากหน้าที่ฝ่ายสืบสวนว่าจะมีการส่งยาเสพติดในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายป้องกันปราบปรามจะลงพื้นที่ตรวจหรือแอบซุ่มดูเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิด หรือเมื่อพบเหตุทะเลาะวิวาท หรือเมื่อมีเหตุอาชญากรรมหรือพบการเกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว จะแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อเข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และดำเนินการจัดทำบันทึกรายงานการสอบสวนต่อไป

บทบาทของพนักงานสอบสวน ลงบันทึกประจำวัน และลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุร่วมกับนักวิทยาศาสตร์หรือนักนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุ

และจากตัวผู้ต้องสงสัยในคดี ซึ่งพนักงานสอบสวนจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่องานด้านการนำหลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนในการโจรกรรมรถมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากการโจรกรรมรถเป็นคดีที่มีความพิเศษและมีความซับซ้อนในการสืบสวน เนื่องจากเส้นทางการหลบหนีมีระยะไกล และอาจจะออกไปไกลหลายจังหวัด นอกจากนี้การสืบสวนจากหลักฐานรถยนต์จะต้องติดตามจากข้อมูลหายประเภท ได้แก่ เจ้าของทะเบียนรถ แหล่งซื้อขาย กรมการขนส่ง ตำรวจ สี่รถ รุ่นและยี่ห้อรถ ประกอบกับภูมิหลังของรถที่ถูกโจรกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนต้องอาศัยประสบการณ์ องค์ความรู้ และความเข้าใจต่าง ๆ ในการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร ซึ่งวิธีการไม่มีรูปแบบเฉพาะตายตัวในการดำเนินการหากแต่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติซึ่งปฏิบัติต่อกันมาอาศัยการส่งต่อและการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการเจ้าหน้าที่สืบสวนที่มีอาวุโสและประสบการณ์มากกว่าถ่ายทอดสู่เจ้าหน้าที่ที่ยังมีอาวุโสและประสบการณ์น้อยกว่า

๔.๒ เทคนิคในการนำนิติวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการสืบสวนคดีโจรกรรมรถ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน

1) การสืบประวัติความเป็นมาของผู้เสียหายที่ถูกโจรกรรมรถ ในการสืบสวนให้ทราบถึงประวัติของผู้เสียหายความเป็นมาตลอดทั้งความเกี่ยวพันอื่นๆ ของผู้เสียหายยอมนำมาซึ่งประโยชน์ของการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำผิดเป็นอย่างดี ผู้ให้ข้อมูลได้ยกตัวอย่างของเทคนิคการสืบจากผู้เสียหายที่นำไปสู่การได้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นสำคัญเพื่อจับกุมผู้กระทำผิด

2) การสืบสวนหาแหล่งข่าวหรือข้อมูลจากผู้ให้ข่าว เป็นการสืบเสาะก่อนเกิดเหตุหรือหลังเกิดเหตุในการสืบเสาะหาข่าวหรือแหล่งข่าวจะเป็นการสืบเสาะจากพลเมืองดีจากผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานจากบุคคลต้องสงสัยจากพยานบุคคลหรือจากบุคคลที่เจ้าพนักงานได้มอบหมายให้ไปทำการสืบสวนข่าวโดยทางลับหรือจากแหล่งข่าวต่างๆ โดยการประเมินวิเคราะห์ข่าวที่ได้รับว่ามีมูลน่าเชื่อถือเพียงใด ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าแหล่งข่าวหรือแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ประชาชนหรือสายลับที่ฝ่ายสืบสวนได้วางกำลังไว้หรือให้เป็นสายให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเป็นบุคคลที่มีหลายอาชีพสายลับบางคนทำงานอยู่กับกระบวนการของผู้กระทำผิด หรือเคยกระทำผิดมาก่อน และเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นสายลับเพื่อให้แหล่งข่าวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนคดีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) การวิเคราะห์ข้อมูลหรือจำลองแบบลำดับเหตุการณ์อาชญากรรม ในปัจจุบันมีโปรแกรม Multi Media ในการจำลองเหตุการณ์การเกิดคดี เพื่อให้เห็นภาพการเกิดคดี การวิเคราะห์หรือจำลองเหตุการณ์จะทำให้ฝ่ายสืบสวนมองเห็นสภาพแวดล้อม พยานบุคคล พยานวัตถุ ซึ่งการสร้างภาพจะทำให้เห็นมองหลายมิติที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะคาดไม่ถึง

4) การสืบสวนประวัติความเป็นมาของผู้ต้องสงสัย จนพบข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดจะคล้ายคลึงกันบางกรณีสามารถสรุปได้ว่าเกิดจากการกระทำจากคนร้ายรายเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ในบางครั้งผู้กระทำผิดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหยื่อ ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน และไม่เคยลงมือกระทำความผิดในพื้นที่มาก่อน

5) การสืบสวนสะกดรอยเฝ้าสังเกตบุคคล เทคนิคดังกล่าวนี้เป็นเทคนิคเฉพาะบุคคลที่ฝ่ายสืบสวนต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ เฝ้าระวัง และไม่ให้ตกเป็นผู้ต้องสงสัยเอง เพื่อไม่ให้ผู้ต้องสงสัยทราบว่ากำลังถูกแอบตาม หรือถูกเฝ้ามอง เพราะจะถูกมองกลับว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจคุกคามการดำเนินชีวิต และทำให้ชีวิตไม่ปลอดภัย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนต้องดำเนินงานอย่างรอบคอบและเฝ้าระวังที่สุด

6) การใช้วิทยาการตำรวจ เช่น การตรวจสอบกล้อง CCTV เพื่อตรวจสอบเส้นทางการหลบหนีของผู้กระทำผิด เป็นวิธีการดำเนินการด้วยวิธีการสืบหาจากกล้องวงจรปิดหรือที่เรียกว่า “วิธีไล่กล้อง” ดำเนินการโดยการนำเวลาที่เกิดเหตุมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาลักษณะการจัดแงะของคนร้ายเพื่อกระทำการโจรกรรมรถยนต์แล้วจึงทำการหลบหนีพิจารณาเส้นทางการหลบหนี โดยพิจารณาจุดที่เริ่มต้นจัดแงะเป็นจุดแรกจุดสุดท้ายของกล้องที่จะมองเห็น จากนั้นจึงพิจารณาจากกล้องตัวถัดไปถัดจากกล้องตัวแรกที่พิจารณาในกรณีที่เป็นทางแยกหลายทางให้ไล่พิจารณาตั้งแต่กล้องตัวแรกบนทางแยกแรกจนถึงกล้องตัวสุดท้ายของทางแยกหรือจนกว่าจะพบรถยนต์ต้องสงสัยคันดังกล่าว และให้ดำเนินการปฏิบัติอย่างนี้ต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงจุดสุดท้ายที่รถจอด

7) การสืบสวนจากประวัติของรถ ได้แก่ เลขถังรถ เลขเครื่องยนต์ และรหัสลับประจำตัวรถ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าเลขตัวรถเป็นชุดข้อความประกอบด้วย ตัวอักษรภาษาอังกฤษ และตัวเลขอารบิกมีความหมายตามที่บริษัทผู้ผลิตกำหนดตรวจดูชั้นสปีบริเวณตำแหน่งเลขตัวรถ การตรวจสอบเกี่ยวกับข้อมูลรถเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญ of เทคนิคการสืบสวนที่จะทำให้ทราบว่ารถที่ถูกโจรกรรมเป็นของใคร ในกรณีที่ไม่ทราบเจ้าของจริงและรถถูกสวมทะเบียน ซึ่งในบางคดีพบว่ารถที่ถูกขโมยมาเป็นรถที่ถูกสวมทะเบียน เมื่อสืบไปเรื่อยๆ พบว่า เจ้าของรถคนเดิมเป็นผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน คือ หัวใจสำคัญในการสืบค้นหาความจริง

๔.๓ แนวทางการปฏิบัติงานด้านสืบสวนคดีโจรกรรมรถ เพื่อลดจำนวนคดีและเป็นประโยชน์ในการคลี่คลายคดี

ระดับที่ ๑ การสืบสวนจากผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย ได้แก่ ฐานข้อมูลกองทะเบียนประวัติอาชญากร ประวัติการทำงาน ประวัติการศึกษา ประวัติการเดินทางเข้าออกประเทศ

และต่างประเทศ ประวัติการซื้อขายทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ ประวัติการย้ายถิ่นฐาน ประวัติการพบแพทย์ และประวัติครอบครัว

ระดับที่ ๒ การสืบสวนจากรูปแบบการกระทำผิด อาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบด้วย กุญแจปลอม เหล็กแข็งแทนกุญแจ ใช้ลวดแข็งเกี่ยวตัวล็อคประตู จัดประตูหุ้ข้างมักใช้กับรถกระบะแคบที่มีประตูหุ้ข้าง ใช้น้ำกรด ทุบกระจกประตูหรือกระจกหุ้ข้าง ข้อตรวจจรรยาไฟฟ้าคือการต่อรัตรวจรรยาไฟฟ้า จุณสัญญานจากรีโมต ยกรถ และการจีหรือปล้น

ระดับที่ ๓ การป้องกันการเกิดอาชญากรรม ได้แก่ ๑) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำการตรวจสอบพื้นที่เสี่ยงที่เคยมีประวัติการโจรกรรมรถ หรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโจรกรรมรถ ๒) ประชาชน โดยประชาชนทุกคนต้องพึงตระหนักในพื้นที่การจอดรถ และ ๓) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยการจัตระเบียบพื้นที่ให้มีความปลอดภัยโปร่ง สว่าง และมีกล้อง CCTV ติดตั้งในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำผิดไม่กล้าลงมือ

๕. บทสรุป

ในการวิจัยครั้งนี้ พบแนวทางการปฏิบัติงานด้านสืบสวนคดีโจรกรรมรถ เพื่อลดจำนวนคดีและเป็นประโยชน์ในการคลี่คลายคดี ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑ การสืบสวนจากผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย ได้แก่ ฐานข้อมูลกองทะเบียนประวัติอาชญากร ประวัติการทำงาน ประวัติการศึกษา ประวัติการเดินทางเข้าออกประเทศและต่างประเทศ ประวัติการซื้อขายทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ ประวัติการย้ายถิ่นฐาน ประวัติการพบแพทย์ และประวัติครอบครัว เป็นการนำขอบเขตงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนผู้กระทำผิดจากประวัติส่วนบุคคล (Criminal Profiling) ซึ่งสามารถนำมาใช้กับผู้เสียหายได้เช่นกัน เพื่อเชื่อมโยงหาเบาะแสและข้อมูลการสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิด

ระดับที่ ๒ การสืบสวนจากรูปแบบการกระทำผิด อาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบด้วย กุญแจปลอม เหล็กแข็งแทนกุญแจ ใช้ลวดแข็งเกี่ยวตัวล็อคประตู จัดประตูหุ้ข้างมักใช้กับรถกระบะแคบที่มีประตูหุ้ข้าง ใช้น้ำกรด ทุบกระจกประตูหรือกระจกหุ้ข้าง ข้อตรวจจรรยาไฟฟ้าคือการต่อรัตรวจรรยาไฟฟ้า จุณสัญญานจากรีโมต ยกรถ และการจีหรือปล้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิรัฐ นิยมทรัพย์ (๒๕๕๘) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า วิธีการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ส่วนใหญ่ คือ ใช้กุญแจเหล็กกล้ำรูปตัวที (T) และจากผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อมาตรการในการป้องกันรถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรม พบว่า การล็อคคอ, ขาตั้ง และ/หรือ ล็อคคิสก์เบรกรถจักรยานยนต์ กล่าวคือ ควรจะมีการเพิ่มการป้องกันอีกหนึ่งชั้นจากการป้องกันตามปกติที่มักับรถจากโรงงาน เนื่องจากเมื่ออาชญากรพบว่ารถจักรยานยนต์คันดังกล่าว

มีความยากในการโจรกรรม ก็จะทำให้อาชญากรเปลี่ยนเป้าหมายหรือล้มเลิกความตั้งใจในการโจรกรรมรถจักรยานยนต์คันนั้นลง

ระดับที่ ๓ การป้องกันการเกิดอาชญากรรม ได้แก่ ๑) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำการตรวจสอบพื้นที่เสี่ยงที่เคยมีประวัติการโจรกรรมรถ หรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโจรกรรมรถ ๒) ประชาชน โดยประชาชนทุกคนต้องพึงตระหนักในพื้นที่การจอดรถ และ ๓) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยการจัดระเบียบพื้นที่ให้มีความปลอดภัย สว่าง และมีกล้อง CCTV ติดตั้งในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำผิดไม่กล้าลงมือ อย่างไรก็ตาม การป้องกันการเกิดอาชญากรรมสามารถป้องกันได้ทั้งตัวทรัพย์สินได้ เช่น การติดตั้งระบบเตือนภัยในรถยนต์ ซึ่งงานวิจัยของ คุณากร สีหนู และคณะ (๒๕๖๑) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบเตือนภัยการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ระยะไกลโดยใช้เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาระบบเตือนภัยการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ระยะไกลโดยใช้เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ และ ๒) ทดลองใช้ระบบที่พัฒนาขึ้น ระบบนี้ประกอบด้วย ๔ ส่วนหลัก (๑) บอร์ดอาร์ดูโนสำหรับควบคุมการทำงาน (๒) โมดูล GSM SIM ๙๐๐ ใช้สำหรับการโทรศัพท์ไปหาเจ้าของรถ (๓) สวิตช์ปรอทเป็นเซ็นเซอร์ตรวจความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจากการโจรกรรม และ (๔) สัญญาณแตรแจ้งเตือนระยะไกล การทดลองแบ่งเป็นสองกรณี คือ การยกล้อหน้า ๕ ครั้งและจับรถตั้งตรง ๕ ครั้งรวมเป็น ๑๐ ครั้ง ผลการทดลองระบบสามารถทำงานสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และแจ้งเตือนทั้ง ๑๐ ครั้ง ผลการวิจัย พบว่า ระบบเตือนภัยการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ระยะไกลไร้สายโดยใช้เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ประกอบด้วย สวิตช์ปรอท บอร์ดอาร์ดูโน โมดูล GSM SIM ๙๐๐ และโมดูลรีโมตเป็นระบบเตือนภัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเตือนภัย รถจักรยานยนต์จากระบบเดิมที่มีเพียงเสียงร้องจากแตรรถหรือสัญญาณกันขโมย เพื่อให้เกิดความอุ่นใจของเจ้าของรถมากยิ่งขึ้น จากผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าระบบสามารถทำงานได้ ๑๐๐% แต่ทั้งนี้อาจมีปัจจัยเพิ่มเติมในกรณีใช้งานจริง ซึ่งสอดคล้องกับ อธิพิณ สวยสม และคณะ (๒๕๕๖) ได้วิจัยเรื่องโปรแกรมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ในการรักษาความปลอดภัยรถยนต์ พบว่าระบบจะแจ้งเตือนด้วย SMS เมื่อเซ็นเซอร์ตรวจจับความผิดปกติได้ และสอดคล้องกับ สมเกียรติ บุญรอดดิษฐ์ และคณะ (๒๕๕๕) ที่ได้วิจัยระบบเตือนภัยการโจรกรรมรถยนต์ผ่านโทรศัพท์มือถือด้วยข้อความสั้น พบว่า เมื่อรถยนต์ ถูกโจรกรรมหรือถูกบุกรุกอุปกรณ์ตรวจจับความเคลื่อนไหวสามารถตรวจจับความเคลื่อนไหวได้ทุกครั้ง และส่งสัญญาณด้วยข้อความสั้นโดยเฉลี่ย ๒๐ วินาที

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ผลการวิจัยพบว่าพยานหลักฐานที่สำคัญที่นำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดมี ๓ ประเภท คือ ๑) กล้อง CCTV ๒) อุปกรณ์ที่ใช้ในการลักขโมยหรือจี้ดแงะ และ ๓) ประวัติของผู้กระทำ

ผิด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะให้มีการจัดทำคู่มือเทคนิคการสืบสวนการโจรกรรมรถ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหาผู้กระทำผิดได้จริง

๖.๒ งานด้านการสืบสวนเป็นงานปลายเหตุของการเกิดเหตุคดีอาชญากรรม คือการ ค้นหาผู้กระทำผิดและข้อเท็จจริงแห่งคดี ดังนั้นพนักงานสอบสวนควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับรถในแต่ ละชนิด เพื่อให้การสืบสวนสามารถดำเนินคดีได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการ ผลิต การส่งออก การนำเข้ารถ และพฤติกรรมผู้บริโภค จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำไปเป็นข้อมูล เบื้องต้นในการกำหนดนโยบายและตั้งสมมติฐานในการสืบสวนข้อเท็จจริงแห่งคดี

๖.๒ งานด้านการสืบสวนเป็นงานปลายเหตุของการเกิดเหตุคดีอาชญากรรม มีส่วน เกี่ยวข้องกับด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการตามหาข้อมูลจากวัตถุพยานที่พบในที่เกิดเหตุ จึงควรมี ความรู้เกี่ยวกับการรักษาวัตถุพยาน และการค้นหาวัตถุพยานจากสถานที่เกิดเหตุหรือสภาพแวดล้อม ใกล้เคียงเป็นต้น

๖.๒ กล้อง CCTV เป็นพยานหลักฐานแวดล้อมสำคัญที่ทำให้สามารถติดตามเส้นทาง การหลบหนี และเห็นมุมการหลบหนีของผู้กระทำผิดได้ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้มีการติดตั้งกล้อง CCTV ที่มีศักยภาพสูง และมีในทุก ๆ เส้นทางของถนน เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนคดีอาชญากรรม

๖.๒ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายป้องกันปราบปราม ฝ่ายสืบสวน และพนักงานสอบสวน มีความสำคัญเท่าเทียมกัน และบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกันในการสืบสวนการโจรกรรมรถ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการทบทวนรูปแบบการทำงานร่วมกัน เช่น การส่งมอบพยานหลักฐาน พยานวัตถุ และสำเนาการสอบสวนคดี เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินคดี

บรรณานุกรม

กรวิภา คงเดชศักดิ์ดา. (๒๕๖๒). รู้ทันภัย...ก่อนรถหาย!! เมื่อแก๊งลักรถอาละวาด. สืบค้นจาก www.dailynews.co.th/regional.

นิตยสารรถ Weekly. (๒๕๖๐). เข้าถึงเมื่อ ๑๐, ๒๕๖๒. สืบค้นจาก https://issuu.com/rodweekly/docs/car_๖๑๙https://issuu.com/rodweekly/docs/car_๖๑๙.

งานวิจัยเรื่องพฤติกรรม เงื่อนไข ผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ได้ของสามีหญิงตั้งครรภ์

Behavior, Conditions and Effect of Spouses of Pregnant Women Able to Give up

Smoking

นางหทัยรัตน์ บุญยพรรณพงศ์

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

นางสาวจัญญ์ ศรีพุ่ม พยาบาลวิชาชีพ

นางสาวสินาภรณ์ กล่อมยงค์ พยาบาลวิชาชีพ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท

นางอนงค์พร แก้วทับทิม

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมของสามีหญิงตั้งครรภ์ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้ 2) เงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่และผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ได้ของสามีหญิงตั้งครรภ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นสามีของหญิงตั้งครรภ์ จำนวน 2 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่สามีหญิงตั้งครรภ์และหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุครรภ์ตั้งแต่ 12 และ 20 สัปดาห์จำนวน 2 คู่ มารดาและพี่สาวหญิงตั้งครรภ์ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงที่มีความต้องการจะเลิกสูบบุหรี่แต่ไม่สามารถเลิกได้ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์พฤติกรรม เงื่อนไข ผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสามีของหญิงตั้งครรภ์เริ่มสูบตั้งแต่เป็นวัยรุ่นอายุ 12 และ 14 ปี เหตุผลที่สูบครั้งแรกเพราะเห็นผู้ใหญ่สูบกัน ดูภาพยนตร์ดาราที่แสดงก็สูบบุหรี่ และเพื่อนชวนจึงทดลองสูบ สำหรับลักษณะการสูบส่วนใหญ่จะสูบหลังรับประทานอาหารสูบจนหมด มวน สูบทุกวันทุกมือหากไม่สูบจะรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจ ประมาณวันละ 10-20 มวน ประเภทของบุหรี่ที่สูบคือบุหรี่ก้นกรอง

เงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่ได้ พบว่ามี 2 เงื่อนไขหลักคือ เงื่อนไขจากตนเองได้แก่ อายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสุขภาพ เป็นห่วงสุขภาพภรรยาที่ตั้งครรภ์ กังวลว่าจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับลูกที่จะเกิดมา เงื่อนไขที่เกิดจากผู้อื่นคือ การที่ภรรยาเมาฝากรรแล้วทั้งแพทย์ พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลแนะนำให้เลิกสูบบุหรี่ เวลาพูดคุยกับบุตรในครรภ์ภรรยาจะเชื่อว่าพ่อแข็งแรงฟันหรือยังดีเยียว ลูกเหม็นบุหรี่พ่อ

ผลของการลด ละ เลิกบุหรี่คือปากคอแห้ง ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ ภาวะวุ่นวาย อยากรับประทานขนมหวาน การตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้เลิกบุหรี่ได้แก่ ความห่วงใยสุขภาพภรรยาและบุตรในครรภ์ ปัจจัยที่ทำให้ทนต่ออาการหลังจากเลิกบุหรี่คือภรรยาและบุตร หากิจกรรมให้ทำขณะอยู่บ้าน การได้สูบท้องภรรยาและพูดคุยกับทารกในครรภ์ การจิบน้ำบ่อยๆ เคี้ยวหมากฝรั่ง และการเปลี่ยนแปลงตนเองขณะทำงานนอกบ้านคือการงดการกินเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อนโดยให้เหตุผลว่างดการสูบบุหรี่และดื่มเพราะภรรยากำลังตั้งครรภ์

คำสำคัญ: การเลิกสูบบุหรี่ของสามีหญิงตั้งครรภ์ เงื่อนไขการเลิกสูบบุหรี่ ผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่

บทนำ(Introduction)

การสูบบุหรี่มีโทษต่อร่างกายหลายด้านด้วยกัน นำมาซึ่งโรคร้ายต่างๆ ส่งผลต่อการเสียชีวิต ไม่ใช่เพียงผู้ที่สูบบุหรี่เท่านั้นที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้ คนรอบข้างก็ได้รับโทษไม่น้อยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากในควันบุหรี่มีสารนิโคตินซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง เป็นหนึ่งในโรคร้ายคร่าชีวิตให้ถึงแก่ความตายได้ และกลายเป็นปัญหาหลักๆ ในการสูญเสียประชากรของสังคม นอกจากโรคมะเร็ง ก็ยังมีโรคร้ายอื่นๆ ที่เกิดจากควันบุหรี่ได้แก่ โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคถุงลมโป่งพอง อีกทั้งยังเพิ่มความถี่ความรุนแรงให้กับอาการหอบหืด และภาวะการตายเฉียบพลันในทารกแรกเกิด เป็นต้น โดยโทษของควันบุหรี่ แบ่งออกเป็น ควันบุหรี่มือหนึ่ง ควันบุหรี่มือสอง และควันบุหรี่มือสาม ควันบุหรี่มือหนึ่งคือควันที่ผู้สูบบุหรี่เข้าสู่ร่างกายด้วยตนเอง ควันบุหรี่มือสองคือควันที่ผู้สูบบุหรี่ออกมาและฟุ้งกระจายอยู่ในอากาศ ทำให้ผู้ที่อยู่โดยรอบที่สูดดมเข้าไปและได้รับสารพิษ ส่วนควันบุหรี่มือสามเป็นควันที่ตกค้างอยู่ตามสถานที่ต่างๆ เฟอร์นิเจอร์ สิ่งของ เสื้อผ้า และวัตถุอื่นๆ ทำให้สารพิษเกาะติดอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการสูบบุหรี่ ส่งผลเสียต่อผู้อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนควันบุหรี่มือสามซึ่งเป็นสารตกค้างที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดการทำปฏิกิริยากับอากาศและผู้อยู่อาศัยสูดดมเข้าไป จะทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายได้เช่นกัน ซึ่งสารพิษจากควันบุหรี่มือสามเป็นชนิดที่เหมือนกันกับควันมือหนึ่งและมือสองทั้งหมด ที่เต็มไปด้วยสารก่อมะเร็งกว่า 200 ชนิดด้วยกัน จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมยังพบว่าใน 75 ครอบครัวมีเด็กที่ตรวจพบสารโคตินินในปัสสาวะเด็กสูงกว่าปกติ ซึ่งโคตินิน คือตัวบ่งชี้การที่ร่างกายได้รับนิโคตินจากบุหรี่ คาดว่าไม่ได้มาจากการเดินผ่านควันบุหรี่แล้วสูดดมเข้าไป แต่เป็นการอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีการสูบบุหรี่ โดยอัตราที่ตรวจพบนั้นอยู่ที่ 42% ของ 75 ครอบครัว นอกจากนี้ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อควันบุหรี่มือสาม ยังพบว่าจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ตามอพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียม ซึ่งเป็นไปได้ว่าในห้องพักอาศัยของตนเองอาจไม่มีผู้สูบบุหรี่ แต่ถ้า

หากห้องข้างๆ มีการสูบบุหรี่ ควันบุหรี่ยังสามารถเล็ดลอดทางหน้าต่าง ท่อระบายน้ำ และอื่นๆ มาได้ จากการศึกษายังพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในคอนโดฯ 1 ใน 4 กว่า 68% มีการตรวจพบสารนิโคตินในเด็ก ขณะที่ผู้อาศัยในบ้านเดี่ยว ทาวเฮาส์ ตรวจพบสารนิโคตินในเด็กเพียง 30% เท่านั้น วิธีการกำจัดสารพิษตกค้าง คือให้คนในบ้านหรือหากเป็นผู้สูบบุหรี่เองทำการเลิกบุหรี่ให้เด็ดขาด และทำความสะอาดสถานที่ ห้องต่างๆ ซึ่งต้องใช้เวลา รวมถึงระบายอากาศที่มีอยู่ ซึ่งก็ต้องใช้ระยะเวลาเช่นกัน สำหรับผู้ที่สูบบุหรี่เองหากไม่คิดที่จะเลิก ก็ควรคำนึงถึงส่วนรวมหรือผู้ที่อยู่รอบข้าง ควรเคารพสิทธิของผู้อื่น หรือทำการสูบบุหรี่ไม่ให้รบกวนผู้อื่น¹

¹อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2559:1

จากการศึกษารายงานสถิติการบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2561² พบว่า ปี พ.ศ.2560 ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป que เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำคืออายุ 18.1 ปี ซึ่งเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี 2557 ซึ่งมีอายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่คือ 17.8 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับแต่ละกลุ่มวัย ในปี 2560 พบว่า กลุ่มเยาวชน มีอายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ 16.2 ปี ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2557 คือ 15.6 ปี ส่วนในกลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มสูงอายุมีอายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบไม่แตกต่างกันมากในแต่ละปี โดยจะอยู่ในช่วงประมาณ 18-19 ปี ผู้บริโภคยาสูบปัจจุบันอายุ 15 ปีขึ้นไประหว่างปี พ.ศ. 2547-2554 มีสัดส่วนของผู้สูบบุหรี่ของและบุหรี่ยี่มนเอง เกือบอย่างละ 50% ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2556 พบว่ามีสัดส่วนของผู้สูบบุหรี่ของสูงกว่าผู้สูบบุหรี่ยี่มนเอง ในปีพ.ศ. 2560 ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป que สูบบุหรี่เป็นประจำนิยมสูบบุหรี่ ที่ผลิตจากโรงงานสูงถึงร้อยละ 56 รองลงมาคือบุหรี่ยี่มนเองร้อยละ 49.3 ส่วนประเภทอื่นมีร้อยละ 0.1 ที่สูบบุหรี่เป็นประจำมีจำนวนบุหรี่ยี่มนที่สูบเฉลี่ยต่อวันลดลงจากทุกปีที่ผ่านมาเหลือเพียง 10 มวนต่อวัน ในปี พ.ศ. 2560 พบว่าผู้สูบบุหรี่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์ยาสูบเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 546 บาท ขณะที่ผลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากรไทย พ.ศ. 2560 จากการสอบถามสมาชิกในครัวเรือนที่สูบบุหรี่พบว่า มีร้อยละ 32.7 ที่เคยมีการสูบบุหรี่ในตัวเอง และพบประชากร ใน 10 จังหวัดที่ได้รับคว้นบุหรี่ยี่มนสองในบ้านอย่างน้อยเดือนละครั้ง สูงสุด ได้แก่ สตูล นครศรีธรรมราช ชุมพร ปัตตานี หนองบัวลำพู ชัยนาท กระบี่ ยะลา นราธิวาส และ สกลนคร ซึ่งจะเห็นได้ว่าจังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งในสิบที่มีการได้รับคว้นบุหรี่ยี่มนสองในบ้าน ซึ่งการได้รับคว้นบุหรี่ยี่มนสองหรือการสูบบุหรี่ด้วยตนเองก็ตาม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพดังกล่าวข้างต้น

จากการให้บริการดูแลหญิงตั้งครรภ์และครอบครัวที่โรงพยาบาลชยันนาทนเรนทร พบมีหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์อยู่ในครอบครัวที่มีสูบบุหรี่จำนวน 2 ราย ผู้วิจัยจึงจัดทำงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาพฤติกรรม เงื่อนไข ผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ได้ของสามีหญิงตั้งครรภ์ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) พฤติกรรมของสามีหญิงตั้งครรภ์ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้
- 2) เงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่และผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ได้ของสามีหญิงตั้งครรภ์

² ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และปวีณา ปันกระจำง ,2561:1-16

รูปแบบการศึกษา(Study Design)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพชนิดปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์เมนิวติกส์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่มได้แก่

- สามีหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลชยันนาทนเรนทรในเดือนกรกฎาคม 2562ถึงมีนาคม2563 ยินดีให้ทำการสัมภาษณ์ในระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล รวมจำนวน 2 คน
- หญิงตั้งครรภ์และครอบครัว(มารดาและพี่สาว)ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลชยันนาทนเรนทรในเดือนกรกฎาคม 2562ถึงมีนาคม2563 รวมจำนวน 4 คน

เปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเพื่อทำการตรวจสอบและยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล (triangulation)เป็นการเปรียบเทียบข้อค้นพบ (finding) ของปรากฏการณ์ ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามความสมัครใจและคุณสมบัติที่กำหนด ร่วมกับดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์เอกสาร ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2562 ถึง 30มิถุนายน 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้ตัวผู้วิจัยและแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ เชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ กำหนดประเด็นคำถาม ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของสามีหญิงตั้งครรภ์ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้ และ

เงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่และผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ได้ของสามีหญิงตั้งครรภ์ การตระหนักรู้ในตนเอง ความเข้มแข็งที่จะเลิกสูบบุหรี่ ประกอบด้วย ประเด็นคำถาม2ประเด็นได้แก่

- (1) พฤติกรรมของสามีหญิงตั้งครรภ์ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้
- (2) เงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่และผลที่เกิดจากการเลิกสูบบุหรี่ได้ของสามีหญิงตั้งครรภ์

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้การตรวจสอบความตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความชัดเจนและความครบถ้วนของข้อคำถาม ในส่วนของผู้วิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้พูดคุยซักซ้อมความเข้าใจให้มีพื้นฐานความรู้ แนวคิดไปในแนวทางเดียวกัน ศึกษาทบทวนการสัมภาษณ์เพื่อทำการล้วงประเด็น การวิเคราะห์สรุปตีความเพื่อให้เข้าถึงความจริง โดยไม่ใช้ทัศนคติของตนเองตีความปรากฏการณ์ที่การศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงทำให้งานวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์และความเที่ยงตรงเชิงคุณลักษณะ การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มดำเนินการโดยสร้างสัมพันธภาพเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจากนั้นทำการแกะรอยโดยใช้คำถามปลายเปิดตามแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง ทำการล้วงความเพื่อให้ได้รายละเอียดและประเด็น จดบันทึก

การพิทักษ์สิทธิ์ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมโรงพยาบาลชยันนาทเรนทร ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างให้สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ โดยผู้วิจัยแนะนำตัวเอง แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีวิจัยและชี้แจงให้ทราบว่าผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับและนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้นไม่มีการระบุชื่อของกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยภาพรวม การนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยเป็นภาพรวมของพฤติกรรมและเงื่อนไขที่เรียนรู้ นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างสามารถยุติการเข้าร่วมวิจัยในช่วงใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบและไม่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่าง เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยให้เซ็นใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ก่อนนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกไปวิเคราะห์ ได้ทำการตรวจสอบยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบโดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล(data triangulation)เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างคือสามีหญิงตั้งครรภ์ที่เคยสูบบุหรี่เมื่อภรรยาตั้งครรภ์ระยะแรกจำนวน 2 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวของสามีหญิงตั้งครรภ์ ได้แก่ หญิงตั้งครรภ์ มารดาและพี่สาว

หญิงตั้งครรภ์ที่อยู่รวมบ้านกับสามีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ยินดีให้ทำการสัมภาษณ์ในระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล รวมจำนวน 4 คน เพื่อยืนยันข้อค้นพบ ร่วมกับการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยด้วยการเปรียบเทียบผลการสรุปข้อค้นพบที่ได้ ซึ่งข้อค้นพบที่ได้มีความเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง หลังจากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ระดับจุลภาคด้วยการวิเคราะห์คำหลัก (domain analysis) เป็นการจำแนกจัดกลุ่มคำพูดหนึ่งให้อยู่ภายใต้คำอีกชุดหนึ่ง ถือเป็นการจัดกลุ่มโดยอาศัยลักษณะความสัมพันธ์

ผลการศึกษา(Results)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือสามีหญิงตั้งครรภ์ที่เคยสูบบุหรี่เมื่อภรรยาตั้งครรภ์ระยะแรกจำนวน 2 คน มีอายุ 21 และ 25 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชัยนาท ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไปและทำงานโรงงานในจังหวัดขณะที่หญิงตั้งครรภ์ จำนวน 2 คนอายุ 18 และ 19 ปีตั้งครรภ์เป็นครั้งแรก อายุครรภ์ 12 และ 20 สัปดาห์อยู่ทำงานบ้าน มารดาหญิงตั้งครรภ์อายุ 35 ปีอาชีพค้าขาย และพี่สาวหญิงตั้งครรภ์อายุ 23 ปีอาชีพรับจ้าง ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัยพบว่า

(1) พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสามีของหญิงตั้งครรภ์เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่วัยรุ่นอายุ 12 และ 14 ปี เหตุผลที่สูบบุหรี่ครั้งแรกเพราะเห็นผู้ใหญ่สูบกัน ดูภาพยนตร์ดาราที่แสดงก็สูบบุหรี่ และเพื่อนชวนจึงทดลองสูบบุหรี่ สำหรับลักษณะการสูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะสูบหลังรับประทานอาหารสุบจนหมดมวน สูบทุกวันทุกมื้อหากไม่สูบบุหรี่จะรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจ ประมาณวันละ 10-20 มวน ประเภทของบุหรี่ที่สูบคือบุหรี่ก้นกรอง

ผลของการลด ละ เลิกบุหรี่ทั้งสองคนพบเหมือนกันคือปากคอแห้ง ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กระวนกระวาย อยากรับประทานอาหารหวาน การตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้เลิกบุหรี่ได้แก่ ความห่วงใยสุขภาพภรรยาและบุตรในครรภ์ ปัจจัยที่ทำให้ทนต่ออาการหลังจากเลิกบุหรี่คือภรรยาและบุตรหากิจกรรมให้ทำขณะอยู่บ้าน การได้สูบท้องภรรยาและพูดคุยกับทารกในครรภ์ การจิบน้ำบ่อยๆ เคี้ยวหมากฝรั่ง และการเปลี่ยนแปลงตนเองขณะทำงานนอกบ้านคือการงดการกินเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อนโดยให้เหตุผลว่าการสูบบุหรี่และดื่มเพราะภรรยากำลังตั้งครรภ์

(2) เงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่ได้ พบว่ามี 2 เงื่อนไขหลักคือเงื่อนไขจากตนเองได้แก่ อายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสุขภาพ เป็นห่วงสุขภาพภรรยาที่ตั้งครรภ์ กังวลว่าจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับลูกที่จะเกิดมา เงื่อนไขที่เกิดจากผู้อื่นคือ การที่ภรรยามาฝากครรภ์แล้วทั้งแพทย์ พยาบาลและนักศึกษา

พยาบาลแนะนำให้เลิกสูบบุหรี่ เวลาพูดคุยกับบุตรในครรภ์ภรรยาจะเชื่อว่าพ่อแข็งแรงหรือยังเดียว ลูกเหม็นบุหรี่พ่อ

วิจารณ์(Discussion)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

(1) พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสามีของหญิงตั้งครรภ์เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่เป็นวัยรุ่นอายุ 12 และ 14 ปี เหตุผลที่สูบบุหรี่ครั้งแรกเพราะเห็นผู้ใหญ่สูบบุหรี่กัน ดูภาพยนตร์ดาราที่แสดงก็สูบบุหรี่ และเพื่อนชวนจึงทดลองสูบบุหรี่ สำหรับลักษณะการสูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะสูบหลังรับประทานอาหารสุบจนหมดมวน สูบทุกวันทุกมื้อหากไม่สูบบุหรี่จะรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจ ประมาณวันละ 10-20 มวน ประเภทของบุหรี่ที่สูบคือบุหรี่กั้นกรอง สอดคล้องกับการศึกษาของการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม³ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่นครปฐม: โครงการกาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ติดตามผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพระยะที่ 1 พบว่าสาเหตุจูงใจให้สูบบุหรี่ครั้งแรกคือทำตามเพื่อนและอยากทดลอง

ผลของการลด ละ เลิกบุหรี่ทั้งสองคนพบเหมือนกันคือปากคอแห้ง ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กระวนกระวาย อยากรับประทานอาหารจนหวานสอดคล้องกับการศึกษาของการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ^{4,5} ที่พบว่าสารเคมีในบุหรี่และควันบุหรี่ เมื่อร่างกายรับเข้าไปจะก่อให้เกิดพิษต่อร่างกาย สำหรับเรื่องการตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้เลิกบุหรี่ได้แก่ความห่วงใยสุขภาพภรรยาและบุตรในครรภ์ ปัจจัยที่ทำให้ทนต่ออาการหลังจากเลิกบุหรี่คือภรรยาและบุตรหากิจกรรมให้ทำขณะอยู่บ้าน การได้สูบบุหรี่ภรรยาและพูดคุยกับทารกในครรภ์ การจิบน้ำบ่อยๆ เคี้ยวหมากฝรั่ง และการเปลี่ยนแปลงตนเองขณะทำงานนอกบ้านคือการงดการกินเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อนโดยให้เหตุผลว่างดการสูบบุหรี่และดื่มเพราะภรรยากำลังตั้งครรภ์ และเลิกบุหรี่ได้จากการให้ข้อมูลว่าการสูบบุหรี่ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย บิดา มารดา ญาติพี่น้อง อาจารย์ เพื่อนและคนรักบอกให้งดสูบบุหรี่

(2) เจือปนไขมันที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่ได้ พบว่ามี 2 เจือปนไขมันหลักคือ เจือปนไขมันจากตนเองได้แก่อายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสุขภาพ เป็นห่วงสุขภาพภรรยาที่ตั้งครรภ์ กังวลว่าจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับลูกที่จะเกิดมา สอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวไทยไร้ควันบุหรี่⁶ ที่พบว่าทารกในครรภ์เป็นแรงจูงใจอย่างมากในการส่งเสริมให้อยากเลิกบุหรี่ ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการช่วยเหลือสนับสนุนให้ลดหรือเลิกบุหรี่โดยใช้สัมพันธภาพที่ดีบอกบุคคลในครอบครัวให้เลิกบุหรี่โดยตรงและให้เหตุผลว่าเพื่อลูกในครรภ์

เพื่อสุขภาพของผู้สูบ หรือบอกโดยอ้อมเช่น หมิ่นบุหรี หายใจไม่ออก เจ็บใจที่เกิดจากผู้อื่นคือ การที่พารรยามาฝากครรภ์แล้วทั้งแพทย์ พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลแนะนำให้เลิกสูบบุหรี เวลาพูดคุยกับบุตรในครรภ์ภรรยาจะเชื่อว่าพ่อแปร่งฟันหรือยังเดี๋ยวลูกหมิ่นบุหรีพ่อ ผลการวิจัยนี้เป็นไปในทำนองเดียวกับงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวไทยไร้วันบุหรี⁶ ดังกล่าวข้างต้น ที่พบว่าสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้พยาบาลมีส่วนสนับสนุนให้ช่วยคนในครอบครัวลด หรือเลิกบุหรี คือ ต้องการให้เน้นย้ำถึงพิษภัยของบุหรีต่อทารกในครรภ์ สร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้สูบบุหรี

³บุปผา ศิริศรีศรี จรรยา เศรษฐบุตร และปรียา เกนโรจน์, 2548:33

⁴ สตีเฟน ฮาแมนน์ และคณะ, 2549:94

⁵สายรุ้ง โพธิ์เชิด, 2538: 182

⁶พิไลลักษณ์ โรจนประเสริฐ และพรทิพย์ ชีวะพัฒน์ ,2553: ก

ข้อยุติ(Conclusions)

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 รายให้ข้อมูลที่สำคัญตรงกันคือ เจ็บใจที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรีของสามีหญิงตั้งครรภ์ได้ พบว่ามี2เงื่อนไขหลักคือเงื่อนไขจากตนเองได้แก่อายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสุขภาพ เป็นห่วงสุขภาพภรรยาที่ตั้งครรภ์ กังวลว่าจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับลูกที่จะเกิดมา เจ็บใจที่เกิดจากผู้อื่นคือ การที่พารรยามาฝากครรภ์แล้วทั้งแพทย์ พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลแนะนำให้เลิกสูบบุหรี เวลาพูดคุยกับบุตรในครรภ์ภรรยาจะเชื่อว่าพ่อแปร่งฟันหรือยังเดี๋ยวลูกหมิ่นบุหรีพ่อ

ผลของการลด ละ เลิกบุหรีคือปากคอแห้ง ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กระวนกระวาย อยากรับประทานขนมหวาน การตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้เลิกบุหรีได้แก่ ความห่วงใยสุขภาพภรรยาและบุตรในครรภ์ ปัจจัยที่ทำให้ทนต่ออาการหลังจากเลิกบุหรีคือภรรยาและบุตรหากิจกรรมให้ทำขณะอยู่บ้าน การได้ลูบท้องภรรยาและพูดคุยกับทารกในครรภ์ การจิบน้ำบ่อยๆ เคี้ยวหมากฝรั่ง และการเปลี่ยนแปลงตนเองขณะทำงานนอกบ้านคือการงดการกินเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อน โดยให้เหตุผลว่าการสูบและดื่มเพราะภรรยากำลังตั้งครรภ์

ข้อเสนอแนะ

1.ด้านการให้บริการพยาบาล ผลการวิจัยพบว่าการที่พยาบาลสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับ ผู้รับบริการ มีความจริงใจที่จะให้ความช่วยเหลือ หลีกเลี่ยงตักเตือนและครอบครัวยอมรับรู้ได้ถึง ความปรารถนาดีดังกล่าวจะให้ข้อมูลตามที่พยาบาลสอบถาม ซึ่งพยาบาลต้องมีการรับฟังข้อมูลอย่างตั้งใจ ไม่ใช่ความคิดของตนเองตัดสินผู้รับบริการ จะส่งผลให้แก่ปัญหาของผู้รับบริการได้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของผู้รับบริการ

2. ด้านการจัดการศึกษาพยาบาล ควรเสริมเรื่องการรับฟังผู้อื่นอย่างใส่ใจ ไม่ใช่ความคิดของตนเองคิด แทน เพื่อสามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่ติดการสูบบุหรี่ ตลอดจนเนื้อหาเกี่ยวกับพิษ ภัยของบุหรี่ วิธีการเลิกบุหรี่ การสร้างพลังอำนาจของบุคคล เข้าไปในหลักสูตรการศึกษาพยาบาล เพื่อให้พยาบาลรุ่นใหม่นี้มีความรู้ ความเข้าใจความแตกต่างของพฤติกรรมของบุคคลซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน และสามารถสร้างหรือกระตุ้นพลังอำนาจในตัวบุคคลได้

3.ด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากพบว่าการลด ละเลิกบุหรี่ของบุคคล สามารถทำได้หากมีความเข้าใจและตั้งใจจริง มีแรงบันดาลใจที่แรงพอให้เกิดความอดทน จึงควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษารูปแบบการ ส่งเสริมการลด ละ เลิก บุหรี่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตของแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

3.2 เนื่องจากพบว่าบริบทการดำเนินชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมหรือเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการลด ละเลิกบุหรี่ของบุคคลผู้ให้ข้อมูล จึงควรมีการศึกษาติดตามถึงวิธีจัดการกับการ ดูแลตนเองและการอยู่กับครอบครัว ชุมชนภายใต้ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจและ การเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆในระยะยาวเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการลด ละเลิกบุหรี่อย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของบุคคล

บรรณานุกรม

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และปวีณา ปั่นกระจำง,(2561),รายงานสถิติการบริโภคยาสูบของประเทศ

ไทย พ.ศ. 2561,กรุงเทพฯ:เจริญดีมีนคังการพิมพ์.

อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ ,(2559), รายการพบหมอรามา. ช่วง Big Story ควันบุหรีมือ 3

อันตรายกว่าที่คิด วันที่ 27 มกราคม 2559 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุปผา ศิริรัศมีจรรยา เศรษฐบุตรและปรียา เกนโรจน์.(2548),การติดตามผลกระทบของการสูบ

บุหรีต่อสุขภาพครั้งที่1:การสำรวจข้อมูลพื้นฐานในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี.

นครปฐม:โครงการกาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สตีเฟน ฮาแมนน์และคณะ.(2549).การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ.

พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ:ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.

สายรุ้ง โพธิ์เซิด.(2538),เหตุผลของการงดสูบบุหรีของนักศึกษาชายระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์. การค้นคว้าแบบอิสระสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิไลลักษณ์ โรจนประเสริฐ และพรทิพย์ ชีวะพัฒน์. (2553),การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของ

ครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวไทยไร้วันบุหรี. การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพ

พยาบาลการควบคุมยาสูบโดยพยาบาล จากงานประจำสู่งานวิจัย 25 พฤศจิกายน 2553.

การพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 Development of Teachers for the 21st Century Learning Management

พระอุทิศ อาสภจิตฺโต (สุขแสง) ดร.
Phra Uthit Āsabhacitto (Suksang) Dr.

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ด้วย เดิมการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงอ่านออกเขียนได้ (Literacy) เท่านั้น แต่สำหรับในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติ และการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน กล่าวคือ จะไม่เป็นเพียงผู้รับ (Passive Learning) อีกต่อไป แต่ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีครูเป็น “โค้ช” ที่คอยออกแบบการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลได้ ประการสำคัญ คือ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องไม่ตั้งตนเป็น “ผู้รู้” แต่ต้องแสวงหาความรู้ไปพร้อม ๆ กันกับผู้เรียนในขณะเดียวกัน ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน

Abstract

Changes in the 21 century affected the way people live in society. The education system needs to be developed in response to this change. Originally, education focused on giving learners the skills to simply read out the writing. But for the 21 century, it is important to focus on learning. Practice and inspiration along the way. In other words, they are no longer passive learning, but they need to practice learning from their actions and self-pursuit. "Coach" who designs learning to help learners achieve results. Importantly, teachers in the 21 th century must not establish themselves as "learners", but must seek knowledge at the same time as the learners at the same time, so it is evident that the management of learning in the 21 th century is a teaching that focuses on the learners. In other words, a teaching concept that focuses on students creating new knowledge and new inventions by using cognitive processes (thought processes). Social processes (group processes) and

allowing learners to interact and participate in the course can be applied by the instructor to play a role in facilitating the learner's learning experience.

บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับจากเดิมที่เน้นการเรียนรู้จากชุดความรู้ที่มีความชัดเจน สามารถพิสูจน์ได้ เป็นการเรียนรู้อีกชุดหนึ่ง คือ ความรู้ที่ไม่ชัดเจน อาจจะไม่แม่นยำและมีความคลุมเครือ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง

Prensky (2001 : 102) กล่าวว่า นักเรียนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งตัว รูปแบบของการแสดงออก นักเรียนในปัจจุบันตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ และมีการใช้เวลาส่วนมากอยู่กับคอมพิวเตอร์ เกมส์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งของเล่นต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่า เด็กในยุคปัจจุบันมีระบบคิดและกระบวนการทางสารสนเทศที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างสิ้นเชิง คนรุ่นก่อนหน้านี้เป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือเทคโนโลยีที่เป็นดิจิทัล

สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบันของเรามีความพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ ครูมีความรู้และทักษะพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนการสอนหรือไม่ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ผู้บริหารระดับนโยบายมีความใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงหรือยัง

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูจะเป็นผู้สอนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้ และต้องเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากความรู้ในแต่ละสาขาวิชาแล้ว นักเรียนยังต้องมีทักษะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นั่นคือ การคิดวิเคราะห์เป็น รู้จักการแก้ไขปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์ ทักษะชีวิตและอาชีพ โดยเน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ มีทักษะทางสังคมและเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี กล่าวคือ ความสามารถในการใช้สื่อหรือเทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลรวมทั้งการผลิตสื่อ หรือเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ ทั้ง 3 ทักษะนี้เรียกรวมกันเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นทักษะของกำลังคนประเทศทั่วโลกและประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน มีความต้องการและให้การยอมรับ (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556 : 2)

การออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาแนวปฏิบัติเครื่องมือแก่ครู ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน คู่มือที่จัดทำขึ้นประกอบไปด้วย แนวทางการออกแบบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาผู้เรียนอย่างเร่งด่วน ครูเกินกว่าร้อยละ 83 มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง มีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสอนประมาณ 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

มีการเข้ารับการอบรมด้าน IT ประมาณร้อยละ 66 ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 76 ใช้โปรแกรมประยุกต์/สำเร็จรูปในการผลิตสื่อการสอนร้อยละ 85 มีการใช้ไอซีทีในการสร้างและจัดการนวัตกรรม การสอนร้อยละ 82 ตัวเลขเหล่านี้แสดงทิศทางที่ดีด้านการใช้ไอซีทีครู จึงไม่น่าเกินความสามารถของครูที่จะบูรณาการไอซีทีในการจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

ครูไทยในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเร่งปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน จึงเสนอแนวทางการพัฒนาครู ผ่านองค์ประกอบ 3 ได้แก่ การผลิตครูที่ต้องมีกระบวนการให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาครูที่มีอยู่ในปัจจุบันให้รู้จักปรับตัวเข้าสู่โลกยุคปัจจุบัน และการใช้ครูให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 จึงประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ 1.สร้างและบูรณาการความรู้ได้ 2.มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ 3.มีวิสัยทัศน์และตกลึกทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน 4.ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ 5.มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ๆ 6.ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม 7. มีบทบาทนำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพร่วมกับผู้บริหารมากขึ้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559) โรงเรียนและครูต้องจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ด้านมาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21

บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21

คำว่า “ครู” เป็นคำที่เราคุ้นเคยกันมาตลอด ครู คือ ผู้ที่ให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน สำหรับผู้เรียน หรือนักเรียน/นักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 หมายถึง คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ซึ่งมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 8 ประการ คือ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2557: 15-18)

1. C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นยำในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอด/ส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2. C-Computer (ICT) Integration หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้อง มีทักษะด้านการประยุกต์ คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดอาวุธด้านทักษะในการใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. C-Constructionist หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำ กิจกรรมใด ๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้น มาก่อน ผู้สอนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน หากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง ความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่าง ๆ เช่น งานศิลปะ การเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน ด้วยกัน เพื่อนอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/หรือ ชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อสิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อ สังคม และ วัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ใน สถานศึกษา บ้าน และสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งได้มากเท่าใด ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรง ได้มากเท่านั้น

5. C-Collaboration หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับ ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ช หรือ ที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็น ผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียนเป็นระยะ อย่างเหมาะสม อำนวยให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่จะต่อยอด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้น ได้ ทั้งนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัดหากปราศจาก ฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมผู้สอน

6. C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช่เฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ช่วยให้ผู้สอน สามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอ หรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วย ตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. C-Creativity หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอนใน ยุคสมัยหน้านั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้ป้อน/ส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่บทบาทของการ

สร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ ต่าง ๆ ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน

8. C-Caring หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความมูทิตา ความรัก ความปรารถนา และความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน ในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะ ที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะความมูทิตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะการตื่นตัวอย่าง ผ่อนคลาย แทนความรู้สีกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย ถือว่า เป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้โดยผู้สอนมีบทบาท เป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมมีการศึกษาวิธีการพัฒนาครูโดยใช้พื้นที่ปฏิบัติงานเป็นสถานที่พัฒนา คือ การพัฒนา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นั่นคือเป็นการพัฒนาที่ให้ผู้เรียนและครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการและตรงกับบริบทของโรงเรียนซึ่งหากพิจารณาความสัมพันธ์ตามหลักการบริหารที่มีคุณภาพเป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารครูและผู้อยู่ร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A) และหากผู้บริหารและครูเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินย่อมทำให้ทราบข้อบกพร่องของตนเองได้

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู

บทบาทของครูต่อการพัฒนาตนเอง

1. เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นเห็นความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้
2. เป็นผู้ที่ไม่รู้ เรียนรู้ พร้อมเป็นผู้ให้และเรียนรู้
3. ร่วมวิเคราะห์กำหนดประเด็นที่ควรพัฒนาของตนเองและเพื่อนครู
4. เรียนรู้และลงมือปฏิบัติในการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาดูด้วยตนเอง ศึกษาจากเพื่อนครู วิทยากร ชุมชน และศึกษานิเทศก์
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู

6. จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามวงจร PAOR
7. นิเทศ/ติดตามการจัดการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร

บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนการสอน

ครูเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาศักยภาพ การปฏิบัติงานของครูเป็นงานสำคัญที่กำหนดไว้ในกฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมถึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (ม.22)

2. จัดสาระการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และ บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา กล่าวคือ (ม.23) 1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ สังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ความรู้และทักษะ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน 3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา 4) ความรู้ และทักษะ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง 5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (ม.24 (1))

4. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา (ม.24 (2))

5. จัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (ม.24 (3))

6. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (ม. 24(4))

7. จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และวิทยาการประเภทต่าง ๆ (ม. 24(5))

8. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน ทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาการเรียน ตามศักยภาพ (ม. 24 (6))

9. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (ม.26)

10. จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคน ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (ม.27,28)

11. ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้ สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนา ระหว่าง ชุมชน (ม.29)

12. พัฒนาระบบการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพ และดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน แต่ละระดับการศึกษา (ม.30)

13. พัฒนาขีดความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ และ ทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ม. 66)

14. ปฏิบัติงาน และประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู (ม.53)

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของครู คือ การจัดการเรียนการสอน โดยมีการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อจัด กระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและชุมชน ตามแนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ และต้องยึดหลักเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ และนอกจากครูจะต้องทำหน้าที่พัฒนา ผู้เรียนแล้ว ครูยังมีหน้าที่ในการพัฒนาวิชาชีพ ของตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพด้วย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากชุมชนและสาธารณชนการพัฒนาครู

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอนหลากหลายแหล่งความรู้สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย คือ พหุปัญญา รวมทั้งเน้นการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2550)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการประเมินผล ตามสภาพจริงนั้นเป็นการประเมินผลการเรียนรู้รอบด้านของผู้เรียน เพื่อประเมินให้ได้ครบทุกความสามารถของผู้เรียนอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับตัวชี้วัดมาตรฐาน การเรียนรู้ เปิด โอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดผลประเมินผลผู้เรียน การประเมินผลตามสภาพจริง ต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนา การประเมินต้องเป็นการประเมินเพื่อความก้าวหน้า โดยใช้วิธีการ อย่างหลากหลาย เช่น กระบวนการสังเกต บันทึก หรือตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวกับงานของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนของครู

สรุป

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางหลักสูตรและการประเมินผลมีความครอบคลุม และที่สำคัญต้องคำนึงถึงบริบทที่ เป็นจริงนักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลตั้งแต่ต้นจนจบ มีการสร้างบรรยากาศความปลอดภัยให้กับนักเรียนไม่เฉพาะในความร่วมมือ แต่หมายถึงการอภิปราย และการสะท้อนผลการประเมินด้วย ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นงานเป็นฐานแบบ ร่วมมือ รวมทั้งใช้ เครื่องมือ และเทคโนโลยี เพื่อให้ บรรลุต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และจะต้องใช้ หลากหลายสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ยังคงมีเรื่องการประเมิน (Assessment) ด้วยแต่ต้อง เป็นการประเมินที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน มีความโปร่งใส (Transparency) นักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเกณฑ์การประเมิน เป็นต้นไป

การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การปรับบทบาทการสอนของครูการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ ที่มีลักษณะแตกต่างจากการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบดั้งเดิมทั่วไป โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ตั้งแต่เลือกเรียนตามความต้องการ และแสดงความสามารถตามที่ตนเองถนัด และวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก และเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้ารับผิดชอบการเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง โดยบทบาทของผู้สอน คือ ผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน โดยมีหลักการจัดการสอน ดังนี้

ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อน ๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเองสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียน การมีสัมพันธภาพในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามในการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงานและการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในกลุ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน ส่วนผู้สอนคือ ผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นแหล่งองค์ความรู้ มีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความเต็มใจของผู้สอนที่จะช่วยเหลือผู้เรียน และการให้ผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นก็ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและมีความมั่นใจในตนเอง ควบคุมตนเองและความพยายามที่จะพัฒนาความสามารถให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆ ด้านพร้อมกัน เช่น คุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด วิเคราะห์ ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ ความรู้สึก เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และ 3.ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และนอกองค์กร ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสม และต้องเข้ามารับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครู ปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะเพิ่มเติมเป็นที่ยอมรับของชาติอื่น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ในท้ายที่สุดการพัฒนาศักยภาพครู ถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้มีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัย

เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *เอกสารแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
- ถนอมพร เลาหงษ์แสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2550). *ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์.(2559). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหมาย อ่าดอนกลอย. (2556). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน): 1-7.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *รายงานการวิจัยสถานภาพการประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- Prensky, M. 2001. Digital natives, digital immigrants in the horizon. *On the Horizon*. 9 (5): 1-6.